

**YENİ MEDYANIN YENİ TOPLUMSAL
HAREKETLERE ETKİLERİ:
TÜRKİYE’DEKİ LGBTİ HAREKETİNİN
SOSYAL AĞ SİTELERİ PRATİKLERİNİN
ÇÖZÜMLENMESİ**

Doktora Tezi

Özgür ÇALIŞKAN

Eskişehir 2019

**YENİ MEDYANIN YENİ TOPLUMSAL HAREKETLERE ETKİLERİ:
TÜRKİYE’DEKİ LGBTİ HAREKETİNİN SOSYAL AĞ SİTELERİ
PRATİKLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ**

Özgür ÇALIŞKAN

DOKTORA TEZİ

**Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. D. Alper ALTUNAY**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ocak, 2019**

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1506E487 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Özgür ÇALIŞKAN'ın “Yeni Medyanın Yeni Toplumsal Hareketlere Etkileri: Türkiye’deki LGBTİ Hareketinin Sosyal Ağ Siteleri Pratiklerinin Çözümlemesi” başlıklı tezi **14 Ocak 2019** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca **Sinema ve Televizyon Anabilim Dalında, Doktora** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.D.Alper ALTUNAY

.....

Üye : Prof.Dr.N.Aysun YÜKSEL

.....

Üye : Prof.Dr.Ruken ÖZTÜRK

.....

Üye : Prof.Dr.Güzin YAMANER

.....

Üye : Doç.Dr.Haluk BİRSEN

.....

Prof.Dr. Metin ÇOŞKUN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ÖZET

YENİ MEDYANIN YENİ TOPLUMSAL HAREKETLERE ETKİLERİ: TÜRKİYE'DEKİ LGBTİ HAREKETİNİN SOSYAL AĞ SİTELERİ PRATİKLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

Özgür ÇALIŞKAN

Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2019

Danışman: Doç. Dr. D. Alper ALTUNAY

İnternet, toplum içerisindeki birçok yapıyı değiştirmiştir. Bu değişen yapılar arasında kimlik eksenli yeni toplumsal hareketler de yer almaktadır. Türkiye’de 1980 sonrası oluşan ve gelişen kimlik hareketleri arasında LGBTİ (Lezbiyen, gey, biseksüel, trans-cinsiyet ve interseks) kimliklerine ilişkin LGBTİ hareketi de diğer birçok hareket gibi 2000’ler sonrasında İnternet ortamındaki sosyal ağ sitelerini, kendi kimlik hareketleri doğrultusunda kullanmaya başlamışlardır. Bu nedenle yeni toplumsal hareketlerin sosyal ağ sitelerindeki pratiklerine örnek oluşturabilecek yeni bir örgütlenme biçimi olarak LGBTİ hareketinden söz etmek mümkündür. Türkiye’deki LGBTİ gruplarının çevrimdışından çevrimiçi ortama kayarak, çevrimiçi olarak varolma biçimlerinin nedenleri, bu varolma biçimi sonucunda LGBTİ hareketinin sosyal ağ siteleri aracılığıyla nasıl bir dönüşüme uğradığı ve sosyal ağ sitelerinin neden olduğu bu dönüşümün toplumsal hareketler bağlamında nasıl bir iletişim kültürü yapılandırıldığının saptanması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada LGBTİ hareketi topluluklarının Facebook ve Twitter sayfaları yöneticileriyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, sayfa takipçilerine çevrimiçi anket uygulanmış ve LGBTİ hareketinin İnternet dışındaki en önemli etkinliği olarak görülen Onur Haftası süresince sayfaların paylaşımlarıyla ilgili tepkisiz çevrimiçi gözlem yapılmıştır. Bu üç yöntemle elde edilen verilerin karşılaştırılarak çözümlenmesi ile birlikte, bulguların ve yorumların ortaya konması amaçlanmıştır. Türkiye’deki LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerini sosyal bir iletişim alanı olarak nasıl kullandığı anlamlandırılarak, Türkiye bağlamında LGBTİ hareketi ekseninde, sosyal ağ sitelerinin toplumsal hareket özneleri için hangi iletişim partikleri sunduğu ve bu pratiklerin nasıl kullanıldığı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yeni medya, Sosyal ağ siteleri, Yeni toplumsal hareketler, LGBTİ hareketi.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF NEW MEDIA ON THE NEW SOCIAL MOVEMENTS: ANALYSIS OF SOCIAL NETWORK SITES PRACTICES OF LGBTI MOVEMENT IN TURKEY

Özgür ÇALIŞKAN

Department of Cinema and Television

Anadolu University Graduate School of Social Sciences, January 2019

Assoc. Prof. Dr. D. Alper ALTUNAY

Internet has changed many structures within the society. There are new identity-based social movements among these structures. As many other movements, the LGBTI (Lesbian, gay, bisexual, transsexual and intersex) movement concerning the identities of LGBTI used the Internet based social network sites in accordance with their own identity movements after the 2000s. Therefore, it is possible to mention about the LGBTI movement as a new networking style that may be an example for the social network site practices of the new social movements. Determination of the reasons why the LGBTI groups in Turkey glided from off-line media to the online media and the reasons of existing forms, how the LGBTI movement changed by means of social network sites as a result of this existing style and what kind of a communication culture has been established in the context of social movements of this transformation caused by social networking sites consist the reason of this study.

In this study, semi-structured interviews were performed with the administrators of LGBTI movement communities' Facebook and Twitter pages, an online questionnaire was made with the page followers and a non-reacting observation was made concerning the sharing of the pages during the Pride Week, which was deemed as most important activity out of Internet. It is aimed to present the findings and interpretations by comparing and analyzing the data obtained by these three methods. In the context of the LGBTI movement in Turkey, which communication practices the social network sites provide to the social movement subjects and how these practices were used are presented by interpreting how the LGBTI movement in Turkey used the social network sites as a communication platform.

Keywords: New media, Social network sites, New social movements, LGBTI movement

ÖNSÖZ

Bu tezin oluşmasında çok değerli katkısı olan tez danışmanım Doç. Dr. D. Alper ALTUNAY'a paylaştığı tüm bilgisi, yol göstericiliği, öneri ve eleştirileri için; tez izleme jürimdeki hocalarım Prof. Dr. N. Aysun AKINCI YÜKSEL ve Doç. Dr. Haluk BİRSEN'e değerli yönlendirmeleri, yapıcı eleştirileri ve tezin tüm detaylarıyla ilgili her ihtiyaç duyduğumda bana yardımcı oldukları için sonsuz teşekkürler. Tez savunma jürimde bulunarak tezimin son haline katkılarıyla ışık tutan Prof. Dr. Güzin YAMANER ve Prof. Dr. Ruken ÖZTÜRK hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Uzun bir zamanı kapsayan tez yazım sürecinde bana destek olan kişilere olan teşekkürlerimi tek bir sayfaya sığdırmak elbette çok zor. Tüm bu süreçte, gündelik hayatımda sürekli aklımın bir yerinde bu tez dururken; düşüncelerimi paylaşan, bana destek olan, güzel bir çalışma ortamı sağlayan hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma çok teşekkürler.

Hayatın içinden biriktirdiğim, kaldığım yerden devam edebildiğim çok eski dostlarıma; filmlerden, müziklerden, kitaplardan ve hayatın akışından kopmamamı sağlayan Cenk Sarılar'a; manevi destekleriyle katkıda bulunan arkadaşlarıma ayrıca teşekkürler.

Bana olan desteklerini hiç esirgemeyen, bana her şeyden önce dürüst ve vicdanlı bir insan olmanın önemini öğreten ve sürekli hatırlatan, hayat ne getirirse getirsin her zaman yanımda olduklarını bildiğim aileme; Müzeyyen, Ali Osman ve Özlem Çalışkan'a ne kadar teşekkür etsem az.

Son olarak, eserleriyle bana yol gösteren, beni geliştiren; hayattan zevk almamı, umut etmemi ve kendimle bir şeyler paylaşmamı sağlayan tüm yazarlara, düşünörlere ve sanatçılara; özellikle Polly Jean Harvey'e çok teşekkürler.

*“Throw your pain in the river
to be washed away slow”*

PJ Harvey

Özgür ÇALIŞKAN

Eskişehir, 2019

14/01/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Özgür ÇALIŞKAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konu ve Problem.....	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
1.6.1. Sosyal medya.....	5
1.6.2. Sosyal ağ	5
1.6.3. Sosyal ağ siteleri	6
1.6.4. LGBTİ	6
2. ALANYAZIN.....	6
2.1. Toplumsal Hareketler	6
2.1.1. Yeni toplumsal hareketler	9
2.1.2. Kamusal alan	12
2.1.3. Kimlik.....	13
2.1.4. Kolektif kimlik.....	16
2.1.5. Çevrimiçi ve anonim kimlik	18
2.1.6. Toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kimliği.....	19
2.1.7. LGBTİ hareketi.....	22
2.2. Medya ve Yeni Toplumsal Hareketler	25
2.2.1. Geleneksel medyadan “yeni” medyaya	27
2.2.2. Araç olarak yeni medya ve çevrimiçi topluluklar	29
2.2.3. Yeni medya ve sosyal ağ siteleri	31
2.2.4. Sosyal ağ siteleri ve yeni toplumsal hareketler	33

2.2.5. Slacktivism.....	37
2.2.6. LGBTİ hareketi ve sosyal ağ siteleri	39
3. YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırma Modeli.....	41
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Tekniklerinin Uygulanması.....	42
4. BULGULAR VE YORUM	44
4.1. LGBTİ Hareketinin Sosyal Ağ Sitelerindeki Sayfa Yöneticileri	44
4.1.1. LGBTİ hareketini sosyal ağ sitelerinde sayfa açmaya iten nedenler	44
4.1.2. Sosyal ağ sitelerinde sayfa/hesap açmanın etkinliklere olan etkileri	47
4.1.3. Sosyal ağ sitelerinde var olmak ile coğrafi kamusal alanda var olmak arasındaki farklar ve benzerlikler	51
4.1.4. Sosyal ağ siteleri sayfalarındaki paylaşımlarda dikkat edilen kurallar.....	53
4.1.5. Sosyal ağ sitelerinde paylaşım yapılan konular.....	56
4.1.6. Sosyal ağ siteleri sayfalarındaki takipçilerin sayfalar ile iletişim kurdukları konular	59
4.1.7. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin anonim kimlik, nefret söylemi / homofobik söylem üzerine düşünceleri ve yönetici olarak tavırları.....	61
4.1.8. Sosyal ağ siteleri yöneticilerine göre Facebook ve Twitter arasındaki farklar, benzerlikler ve kullanılan özellikler	66
4.1.9. Sosyal ağ sitelerinin, yöneticilerin birbirleriyle olan iletişimine etkileri.....	70
4.1.10. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin diğer LGBTİ sayfalarıyla ilgili düşünceleri	73
4.1.11. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin slacktivism hakkındaki düşünceleri	77
4.1.12. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin tanışma/arkadaşlık amaçlı sayfalarla ilgili görüşleri	81
4.1.13. Sosyal ağ sitesi yöneticisi olmanın kişisel iletişim açısından etkileri	84
4.2. LGBTİ Hareketi Facebook/Twitter Sayfaları Takipçilerinin/Üyelerinin Çevrimiçi Anket Sonuçları.....	86
4.2.1. Demografik veriler	86
4.2.2. Takip edilen sayfalara ilişkin çevrimiçi anket katılımcı sayıları ...	89
4.2.3. Katılımcıların sayfaları takip etme nedenleri.....	90

4.2.4. Katılımcıların sayfa paylaşımlarına olan ilgileri.....	92
4.2.5. Katılımcıların paylaşımların içeriği ile ilgili düşünceleri	94
4.2.6. Katılımcıların sayfa paylaşımlarına yaptığı yorumlar	96
4.2.7. Katılımcıların sayfa gönderilerini retweet yapmaları / kendi sayfalarında paylaşımları	99
4.2.8. Katılımcılara göre sayfaların paylaşımları arasındaki benzerlik ve farklılıklar	101
4.2.9. Katılımcıların takip ettikleri sayfaların coğrafi kamusal alandaki etkinliklerine katılımı.....	103
4.3. LGBTİ Hareketi Sosyal Ağ Siteleri Sayfalarının Onur Haftası Paylaşımları	106
4.3.1. Sayfaların Onur Haftası ve Onur Yürüyüşü içerikli paylaşımları	109
4.3.2. Sayfaların hukuki, politik/siyasi içerikli paylaşımları	111
4.3.3. Sayfaların destek ve nefret söylemi içerikli paylaşımları	112
4.3.4. Sayfaların yurt dışı ile ilgili paylaşımları	114
4.3.5. Sayfaların LGBTİ hareketi ile ilgili paylaşımları	114
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	115
5.1. Sonuç	115
5.1.1. Sosyal ağ sitelerinin hareketler için kamusal alandan sosyal alana dönüşümü	116
5.1.2. Sosyal ağ sitelerinin hareketler için merkezileşmesi	117
5.1.3. Sosyal ağ sitelerinin topluluklar ile takipçiler arasında hareket ve etkileşim alanı açması	118
5.1.4. Mücadelenin yeni iletişim alanı olarak sosyal ağ siteleri.....	118
5.1.5. Sosyal ağ sitelerinde hareket kimliğinin özgürleşmesi ve ortak bilinç kazanımı.....	120
5.1.6. İnternet ile sokak arasında yaratılan yeni toplumsal hareket aktivizmi.....	121
5.2. Öneriler	123
KAYNAKÇA	125
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 4.1. <i>Katılımcıların Yaş Aralıkları</i>	86
Tablo 4.2. <i>Katılımcıların Cinsiyet Kimliği Tanımlaması</i>	87
Tablo 4.3. <i>Katılımcıların Eğitim Durumu</i>	87
Tablo 4.4. <i>Katılımcıların İş Durumu</i>	88
Tablo 4.5. <i>Katılımcıların Cinsel Yönelimi</i>	88
Tablo 4.6. <i>Sayfaları Takip Eden Katılımcı Sayıları</i>	89
Tablo 4.7. <i>LGBTİ Sayfalarının Takipçi Sayıları</i>	89
Tablo 4.8. <i>Sayfaları Takip Etme Nedenleri</i>	90
Tablo 4.9. <i>Sayfa Paylaşımlarına Karşı İlgi</i>	92
Tablo 4.10. <i>Paylaşımlarla İlgili Düşünceler</i>	95
Tablo 4.11. <i>Sayfa Gönderilerine Yorum Yapma Sıklıkları</i>	97
Tablo 4.12. <i>Yorum Yapılan Konular</i>	97
Tablo 4.13. <i>Sayfa Gönderilerini Katılımcıların Kendi Sayfalarında Paylaşma Sıklıkları</i>	99
Tablo 4.14. <i>Katılımcıların Kendi Sayfalarında Paylaştıkları Konular</i>	100
Tablo 4.15. <i>Sayfaların Paylaşımları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar</i> ...	101
Tablo 4.16. <i>Katılımcıların Katıldığı Etkinlik Türleri</i>	104
Tablo 4.17. <i>Katılımcıların Sayfaların Kamusal Alan ve İnternet Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri</i>	105
Tablo 4.18. <i>Sayfaların Facebook Paylaşımları</i>	107
Tablo 4.19. <i>Sayfaların Twitter Paylaşımları</i>	108

1. GİRİŞ

1.1. Konu ve Problem

Türkiye’deki LGBTİ hareketini oluşturan topluluklara bakıldığında, bu toplulukların hem coğrafi kamusal alanda (çevrimdışı alanda) hem de sosyal ağ sitelerinde etkinlik gösterdikleri gözlemlenmektedir. Bu durum sonucunda da LGBTİ hareketlerine ilişkin biçimsel ve kullanılan iletişim ortamı açısından melezleşmiş bir yapı ortaya çıkmaktadır. Sadece sosyal ağ sitelerinde yer alan gruplar varken, hem sosyal ağ sitelerinde hem de coğrafi kamusal alanda yer alan gruplara da rastlanmaktadır. Ayrıca sosyal ağ sitelerindeki grupların yapısına bakıldığında grupların isimleri, paylaşımları ve kendilerini tanımlamaları doğrultusunda LGBTİ kimliği ile birlikte başka kültürel kimlikleri de temsil edebildikleri gözlemlenebilmektedir. Özellikle etnik, genç ve siyasi kimliklerin, LGBTİ grupları içerisinde ikinci kimlikler olarak yer aldıkları görülmektedir. Hem toplulukların sayıca çoğalması hem de iletişim ortamlarının çeşitlenmiş olması, yeni toplumsal hareketler ve oluşumlarıyla ilgili anlamlandırılması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, bu noktada göze çarpan durum, İnternet ortamının, özellikle sosyal ağ sitelerinin sağladığı yeni iletişim biçimidir. Birçok topluluk, çevrimdışı alanın yanında; çevrimiçi ortamda da kendilerini tanımlamaya çalışmaktadır. İnternet ortamının kolay ve hızlı bir iletişim ortamı sağlaması, bu grupların çok kolay bir biçimde kendi küçük sanal topluluklarını oluşturmada etken olurken farklı dağılımları da beraberinde getirmektedir. Sınırsız ve çoklu ortam, coğrafi kamusal alanda kendilerini belirli biçimlerle ifade etme durumunda olan toplulukların, tamamen başka biçim ve söylemlerle kendilerini ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, yeni toplumsal hareketler ile İnternet ortamının arasındaki ilişkinin sorgulanması ve anlamlandırılması açısından önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir.

Avrupa ve Kuzey Amerika’daki benzerleriyle karşılaştırıldığında, Türkiye’deki LGBTİ hareketi geç oluşumdur. Bunun sonucu olarak da, Türkiye’deki LGBTİ hareketinin gelişi, İnternet ve sosyal ağ sitelerinin gelişimiyle de paralellik göstermektedir. Dolayısıyla, coğrafi kamusal alan, geleneksel medya ve siyaset içerisinde tam olarak kendisini belirginleştiremeden çevrimiçi ortamlarla tanışan LGBTİ hareketi, mücadele evresini bu ortamda gerçekleştirmeye ve belirginleştirmeye de çalışmıştır. Bu durum ise, mücadele alanında kendisine henüz yer bulabilmiş hareketin, merkezi olmayan ve parçalı olarak biçimlenmiş İnternet ve sosyal ağ siteleri ortamında kendisini ifade etmesinin önünde bir mücadele alanı daha açmıştır. Türkiye’deki LGBTİ hareketinin,

sosyal ağ sitelerini bir aracı mı yoksa bir amaç için mi kullandığı ise bu mücadele alanında nasıl bir söylem biçimi kullandığıyla ilişkilidir. Ayrıca, güncel verilere göre Türkiye’de hanelerde İnternet kullanım oranı %66.8, İnternet erişim oranı ise %80.7’dir. Bu rakamlar düşünüldüğünde, LGBTİ hareketinin İnternet ortamını kullanmasının sonucu belli grupları da dışarıda bırakabilmekte; hangi birey ve grupların bu erişime sahip olarak LGBTİ hareketini temsil ederek sosyal ağ siteleri üzerindeki mücadelesini gerçekleştirdiği de anlaşılması gereken bir durumdur. Türkiye’de İnternet kullanan %72,9’luk¹ gibi büyük bir oranın %84.1’i İnternet’i sosyal medya amaçlı kullanmaktadır.² Bu durum ise, İnternet kullanıcıları için sosyal medyanın önemli bir yer tuttuğunu, buna karşın toplumsal ve siyasal olaylara ilişkin paylaşım yapmayı tercih etmediklerini düşündürmektedir. Tüm bunlar düşünüldüğünde, bu çalışmada, yeni toplumsal hareketler ve sosyal ağ siteleri arasındaki etkileşimin karşılıklı olarak nasıl biçimlendiği ve bu biçimlenme doğrultusunda sosyal ağ sitelerinin Türkiye’deki LGBTİ hareketinin varoluş, ifade ve kolektif kimlik hareketi ekseninde hangi değişikliklere yol açtığı betimlenmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın problemi Türkiye’deki LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerinde nasıl bir pratik sergilediği ve sosyal ağ sitelerinin LGBTİ topluluklarının kendini ifade etme ve hareket biçimlerinde nasıl bir rol oynadığıdır. Bu problem doğrultusunda çalışmada coğrafi kamusal alanda da var olan grupların çevrimiçi alanı kullanma nedenleri ve biçimleri ve LGBTİ gruplarının ve bireylerin sosyal ağ sitelerini daha çok hangi şekilde kullandıkları bulgularla yorumlanmaktadır.

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı LGBTİ hareketinin iletişim biçiminin sosyal ağ siteleri aracılığıyla nasıl bir dönüşüme uğradığı ve sosyal ağ sitelerinin neden olduğu bu dönüşümün toplumsal hareketler bağlamında nasıl bir iletişim kültürü yapılandığına saptanması ve yorumlanmasıdır. Sosyal ağ sitelerinin, LGBTİ hareketinin ifade biçimi ve eylemlerinde hangi değişimlere neden olduğu bu amacın içerisinde yer almaktadır. Bu amaç, sosyal ağ sitelerinin kültürel ve anonim kimlik oluşumu ve bu kimliklerin kolektif

¹ Türkiye İstatistik Kurumu, 2018 verilerine göre. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?ista b_id=1615 (Erişim Tarihi: 07.08.2018)

² Türkiye İstatistik Kurumu, 2018 verilerine göre. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?ista b_id=2603 (Erişim Tarihi: 07.08.2018)

m¼cadelelerinde iletişim alanı açısından nasıl bir k¼lt¼rel ortam yarattığına ilişkin bulgulara ulaşmayı sağlamaktadır.

1.3. ¼nem

T¼rkiye’de LGBTİ kimliğini konu edinen tez araştırmaları bulunmasına rağmen, hareket ile sosyal ağ siteleri ilişkisinin yansımalarını ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. LGBTİ kimliği ve hareketi ile ilgili yapılan başlıca tez araştırmaları; eşcinselliğin basında temsili, kadın hareketleriyle ilişkilendirilmesi, eşcinsellerin g¼menler olarak ele alınışı, farklı sınıflardaki gey kimliğinin inşası, T¼rkiye eşcinsel hareketinde politik bir eylem olarak açılma, LGBTİ hareketi olarak KAOS GL grubu, erkeklik imgesi ve eşcinsel kimliği, T¼rkiye’de gey yaşam k¼lt¼r¼n¼n ekonomi politiği ve yeni toplumsal hareketler bağlamında toplumsal cinsiyetin sunumu gibi konular ¼zerinde yoğunlaşmıştır.

İlay Ertetik, “T¼rkiye’de Eşcinsel Hareketinde Politik Bir Eylem Olarak Açılmak” başlıklı y¼ksek lisans tezinde eşcinsel bireylerin açılma tutumlarına ilişkin bulgulara ulaşırken; Haktan Ural, “Farklı Sınıflarda Gey Kimliğinin İnşası: Ankara ¼rneęi” başlıklı tezinde eşcinsel kimlik oluşumunu sınıf bağlamında incelemiştir. “T¼rkiye’deki LGBTİT ve Kadın Hareketleri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme” başlıklı tez çalışmasında LGBTİT ve kadın hareketini yeni toplumsal hareketler bağlamında inceleyen Elçin Kurbanog¼lu, bu iki hareketin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaya çalışmıştır. ¼zlem Hoşcan, geleneksel yazılı basındaki eşcinsel kimliğine yoğunlaşarak, bu kimliğe ilişkin yazılı basın temsillerine “1998-2006 Tarihleri Arasında Eşcinselliğin T¼rk Basınında Temsili” başlıklı tez çalışmasında yer vermiştir. Yazılı basında LGBTİ bireylerin temsilini içeren bir başka çalışma ise, Sinan Aşçı’nın LGBTİ Onur Haftasına odaklandığı “Yazılı Basında LGBTİ Temsili: Onur Haftası Haberlerinde T¼rkiye ve ABD Karşılaştırması” başlıklı tezdır. “T¼rkiye’de Erkeklik İmgesi ve Eşcinsel Kimliği” aslı çalışmada erkeklik ve eşcinsellik olgularını irdeleyen Cihan Ertan, bu olguların sosyolojik bağlamda T¼rkiye’de nasıl yer aldığına ilişkin bulgulara ulaşmıştır. Eşcinsel yaşam k¼lt¼r¼ ve pop¼ler k¼lt¼r ilişkisinin irdeleyen Birol Dinçel, “T¼rkiye’de Pembe Ekonomi: Gay Yaşam K¼lt¼r¼n¼n Ekonomi Politiği” başlıklı tez çalışmasında bu ilişkinin sebep ve sonuçları doğrultusunda belirlemelerde bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet kavramının genel olarak toplumsal hareketler ile ilişkisine odaklanan Fuat elik, bulgularını “Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Toplumsal Cinsiyetin Sunumu”

başlıklı tez çalışmasında ortaya koymuştur. “LGBTİ Bireylerin Stigma Yaşantıları ve Eşit Yurttaşlık Talepleri” başlıklı yüksek lisans tezinde Fatma Arık, LGBTİ bireylerin siyasal ve kamusal alanda yaşadıkları stigmatize tutum ve davranışlar ve eşit yurttaşlık taleplerini araştırmıştır. Çağlar Özbek’in “Dekorasinin ‘Yeni’ Aktörleri: Ekolojik, Feminist ve LGBTİ Hareketleri Bağlamında Sivil Toplum Örgütleri” başlıklı doktora tezi, LGBTİ hareketinin de içinde bulunduğu sivil toplum örgütleri aracılığıyla siyaset yapmanın ve bu örgütlerin demokratikleşme sürecinde birer aktör olarak aldıkları rolü incelemiştir. LGBTİİ hareketinin kamusal alan etkinliği olan Onur Haftası özelinde aktivizm yoluyla oluşan duygu durumu, Serkan İlaslaner’in “Onur: Türkiye’deki LGBTİİ Aktivizminin ‘Duygusal Habitusu’” başlıklı yüksek lisans tezinde ortaya konmuştur. Merve Diltemiz Yol “LGBTİİ Hareketinin Hak ve Temsil Mücadelesi ve Siyasal İletişim Faaliyetleri” başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkiye’de 30 yıllık geçmişe sahip LGBTİİ hareketinin siyasal alanda hangi koşullar bağlamında iletişim faaliyetlerinde bulunduğunu araştırmıştır. Cihan Akın Gürsoy ise, “Youtube Vlogları, Yıldızlık ve LGBTİQ Topluluğu” başlıklı yüksek lisans tezinde LGBTİQ kişilerin açılma videolarındaki görünürlük ve kültürleşme faktörleri üzerine yoğunlaşarak cinsel kimlik ve iletişim gelişimine odaklanmıştır.

Türkiye’de LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerini bir ifade ve mücadele olarak kullanmasının anlaşılması, Türkiye bağlamında LGBTİ kimliğini ve hareketini anlamlandırarak, sosyal ağ sitelerinin bu harekete sağladığı farklı imkânları ve bu imkânların sebep ve sonuçlarını kavramak önemli bir çözümleme alanıdır. Bununla birlikte, Türkiye toplumunun içerisinde oluşan bir kimlik hareketinin, kendisini günümüz iletişim teknolojilerini kullanarak nasıl var ettiğinin ortaya konulması, hem toplumsal kimlik hem de iletişim teknolojilerinin bu toplumu ve hareketleri nasıl biçimlendirdiğini ve etkilediğini görmek açısından faydalı bir araştırma alanı sağlayabilir. Mücadele alanını yeni oluşturmuş bir hareket ile Türkiye geneline daha henüz tamamen erişememiş bir iletişim ağının karşılıklı etkileşimlerinin incelenmesi sonucunda oluşan bulgular hem toplumsal hareketler alanına hem de iletişim alanına katkı sağlayabilecek sonuçlar verebilir.

1.4. Varsayımlar

- Sosyal ağ siteleri, birçok LGBTİ topluluğu tarafından kullanılmaktadır.

- LGBTİ topluluklarının sosyal ağ sitelerindeki sayfa ve hesaplarında çeşitli kimlik yapılarına sahip takipçileri vardır.
- Coğrafi kamusal alanda LGBTİ birey ve topluluklarının yaşamış olduğu sorun ve problemlere, LGBTİ topluluklarının sosyal ağ sitelerindeki sayfalarında da rastlanmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Bu çalışma Türkiye’de coğrafi kamusal alanda ve sosyal ağ sitelerinde var olan LGBTİ toplulukları ile sınırlıdır.
- Bu çalışma yarı-yapılandırılmış görüşme, çevrimiçi anket ile sınırlı olup, tepkisiz katılımcı gözlem için ise 24 Haziran – 1 Temmuz 2018 Onur Haftası zaman aralığı ile sınırlıdır.
- Bu çalışma, ulaşılan LGBTİ topluluklarının içerisinde örneklem doğrultusunda seçilip yarı-yapılandırılmış görüşmeyi kabul eden gruplar ve bu grupların sosyal ağ sitesi hesapları, yöneticileri ve çevrimiçi ankete katılacak olan takipçileri/üyeleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Sosyal medya

Sosyal medya ve sosyal yazılım, bizim karşılıklı paylaşım ve işbirliği olanağımızı artıran ve kolektif olarak harekete geçmemizi sağlayan geleneksel kurum ve kuruluşların dışında kalan araçlardır (Shirky, 2008, s. 20’den aktaran Fuchs, 2014, s. 35). Sosyal medya, toplulukların bir araya gelmelerini, iletişim kurarak paylaşımda bulunmalarını sağlayan ve zaman içerisinde de sosyal yazılımların yerine kullanılmaya başlayan ve birçok araştırmacının, bilgisayar aracılı iletişim, bilgisayar destekli iletişim gibi kavramların gerçekleştiği pratiklerin tanımlanması için kullandığı araçların bütünüdür (Boyd, 2009’dan aktaran Fuchs, 2014, s. 35-36).

1.6.2. Sosyal ağ

Sosyal ağ, ilişkilerin bağlantılar üzerinden ağ teorilerine göre ilişkilendirildiği bir bütüne işaret etmektedir. Bir sosyal ağ, sosyal aktörlerin oluşturduğu sosyal bir yapı ve aktörler arasındaki ikili bağlardan oluşmaktadır (Wasserman ve Faust, 1994, s. 3-11).

1.6.3. Sosyal ağ siteleri

Sosyal ağ siteleri çevrimiçi ağ tabanlı platformlardır. Bu platformlar birçok farklı medyayı, bilgiyi ve iletişim teknolojisini birleştirerek, kullanıcıların kendilerini tanımladıkları bilgileri içeren profiller oluşturulmasını, kullanıcıların bağlantılarını/ilişkilerini ve bunların listelerinin görünümünü, bu listeler arasındaki bağlantı ile kullanıcılar arasındaki iletişimi sağlarlar (Fuchs, 2009'dan aktaran Fuchs, 2014, s. 153-154).

1.6.4. LGBTİ

LGBTİ, cinsel yönelim kategorileri olan lezbiyen, gey, Biseksüel, trans-cinsiyet ve interseks kelimelerinin kısaltması olarak kullanılan bir kavramdır. Kavram, tarihsel süreç içerisinde sözü edilen cinsel yönelim kimliklerinin sürekli birlikte hak arayışları ve heteroseksüel kategorinin dışındaki cinsel yönelim kimliklerini kapsadığından dolayı kalıplaşmıştır. Kavramın içerisindeki trans-cinsiyet yönelimi, travesti ve transseksüel kimliklerini içermektedir. LGBTİ kavramı zamanla farklı biçimlerde de kullanılmıştır. LGBT (lezbiyen, gey, Biseksüel ve trans-cinsiyet) LGBTİT (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, interseks ve travesti), LGBTİQ (lezbiyen, gey, biseksüel, trans-cinsiyet, interseks ve queer), LGBTTQIA (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, travesti, queer, interseks ve aseksüel) bu kullanımlara örnektir. Bu çalışmada LGBTİ kısaltmasının tercih edilmesinin nedeni, yazıda kaynak olarak kullanılan çalışmaların birçoğunda ve araştırmanın örneklemindeki birçok toplulukta LGBTİ kısaltmasının yaygın olarak kullanılmasıdır. Ayrıca çalışma kapsamında görüşülen sayfa yöneticilerinin kullandığı dil genellikle LGBTİ kavramı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2. ALANYAZIN

2.1. Toplumsal Hareketler

Toplum gücünü bireyden alır, birey de toplumdan. Bu karşılıklı ilişkide her iki taraf da birbirini etkileyen eylemler oluşturmaktadır. Bu eylemler sırasında belirli birliktelikler oluşurken, bireyin isteklerine toplumun cevap veremediği durumlarda çatışmalar meydana gelmeye başlar. Bu nedenle, toplumların tarihine baktığımızda hem yönetenler arasında hem de yönetilenlerin ve ezilenlerin toplum içerisindeki konumlarından kaynaklanan “farklı direniş biçimleri, çatışmalar, başkaldırı ve isyanlar” oluşmuş ve bu eylemlerin insanlık tarihine önemli etkileri olmuştur (Çetinkaya,

2008, s. 15). Bu karşılıklı ilişki özellikle Sanayi Devrimi sonrası değişen toplum düzeninde daha da derinleşmiş ve karmaşıklaşmıştır. Sanayi Devrimi'nin gerçekleştiği toplumlarda üretim ve tüketimin sanayileşmesi sonucunda ekonomi tabanlı belirli sınıflar oluşmuştur. Üretimde, emeği ve zamanı karşılığı çalışan olarak yer alan işçi sınıfı, sınıflı toplumun en altında ve merkezinde yer almıştır. Bu nedenle sınıf kavramı her toplumun inşasında önemli bir etken olarak rol almaya başlamıştır. Üretim alanlarının çoğalması, hizmet sektörünün genişlemesi, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin giderek gelişmesi, toplumların barındırdığı sınıfları da çeşitlendirmeye başlamıştır. Sınıf kavramı, artık sadece ekonomi eksenli değil sosyal ve kültürel eksenli tanımlamaların da yapılabileceği bir kavrama dönüşmüştür. Toplumların giderek daha da sınıflaşması beraberinde çatışmayı da getirmiştir.

Toplum içerisinde yaşanan her çatışma, belirli sınıfların, çatışma içerisinde mücadele edebilmek için gruplaşmasını ve birlikte mücadele etmelerini gerektirmektedir. Touraine'e göre (2011, s. 124), toplumsal yapının merkezinde olan çatışma toplumsal hareketler düşüncesinin kaynağıdır. Touraine (1999, s. 48), çatışmanın sonucunda oluşan davranışın "kültürel kaynakların (üretim, bilgi, etik kurallar)" üzerindeki toplum aracılığıyla oluşan egemenlik ilişkilerini dönüştürmesi durumunda oluşan davranışı toplumsal hareketler olarak tanımlar. Melucci (1999, s. 85-87) toplumsal hareketlerin, başlangıcından itibaren sosyal yapılar olduğunu ve dolayısıyla hem "dayanışmaya dayalı", hem "çatışma taşıyan", hem de "yer aldığı sistemin sınırlarını zorlayan" hareketler olduğundan bahsetmektedir. Bu nedenle bir toplum içerisindeki çatışmaları anlamak, bu çatışmaların nüfuz ettiği alanları incelemek ve o toplumla ilgili hem dönemsel hem de toplumsal bir çıkarım yapabilmek için, o toplum içerisinde var olan toplumsal hareketlere bakmanın önemli olduğunu vurgulamak yanlış olmaz.

Toplumsal hareketler alanı 19. yüzyılın başlarında doğası gereği farklı ülkelerdeki katılımcıları birbirine bağlayarak uluslararası bir özellik kazanmış ve bu durum sadece iletişim bağlamında değil, göçler sonucunda insanların hareket bağlamlarını da taşımasıyla oluşmuştur (Calhoun, 1995, s. 177). Toplumsal ilişkilerde kapitalizm, metalaşma sürecinin ve hızlı kentleşmenin sonucunda toplumsal kargaşa artmış ve bununla birlikte sosyal birimlerin gelişmeye başlamasıyla toplumsal hareketlere ilişkin sistemli çözümlemeler ortaya çıkmıştır (Çetinkaya, 2008, s. 17-18). Toplumsal hareketler alanı, belirli bir süre, ekonomiyi vurgulayan baskın bir yapısal yaklaşım ile kimliklere,

anlamlara ve duygulara odaklanan temsiliyetin içerisinde ayrıştırılan kültürel ya da yorumlayıcı gelenek arasında bölünmüştür (Goodwin ve Jasper, 2004, s. vii). Toplumsal hareketler, bireylerin, otoriteye ve kültürel kodlara karşı bir mücadelede bulunmak için gerekli olan asgari dayanışmayı, hangi sebeple olursa olsun, biçimlendiremedikleri ve ortak düşüncelerin bulunmadığı bir ortamda ortaya çıkamamaktadır (Goodwin ve Jasper, 2004, s. 19). Bu bağlamda toplumsal hareketleri; kültür biçimlerini, sosyal eylemi ve çok sayıda insanın katılımına bağlı düzenli ve kendinden örgütlenmiş kolektif eylemdeki ilişkileri etkileyen bir kavram olarak görmek yararlı olabilir (Calhoun, 1995, s. 176). Dolayısıyla bu kavram, bireylerin bir araya gelmelerinin temelindeki toplumsal neden-sonuç ilişkisini işaret etmektedir.

Toplumsal hareketler alanının temelinde bireylerin bir araya gelerek ortak amaç için bir topluluk/kitle oluşturmaları yer almaktadır. Topluluk; milliyeti, mesleği ya da cinsiyetine bakılmaksızın herhangi bir amaç için bireylerin bir araya gelmesiyle oluşur ve topluluklar zamanda geçici olan bir kolektif akıl ile belirli bir karaktere sahip olurlar (Le Bon, 2001, s. 1-2). Kitle psikolojisini inceleyen Gustave Le Bon, örgütlü olarak oluşan toplulukları heterojen ve homojen topluluklar olarak iki gruba ayırmaktadır. Heterojen topluluklar; sokaktaki topluluk gibi anonim ya da meclisteki topluluklar gibi anonim olmayan toplulukları kapsamaktadır. Homojen topluluklar ise, politik ya da din içerikli cemaatleri [sects]; ordu, din adamları ya da işçilerden oluşan sınıfları [caste] ve orta sınıf ya da çiftçi sınıfı [class] gibi ekonomik sınıfları³ içermektedir (2001, s. 101). Le Bon'a göre (2001, s. 103) *caste* toplulukları; çok farklı mesleğe, eğitim seviyesine ve sosyal çevreye sahip kişilerden oluştuğu için belirsizdir ve sadece birbirlerine ortak inandıkları şeyler üzerinden bağlıdırlar. *Class* toplulukları ise mesleki ya da inandıkları şeyler üzerinden değil daha çok benzer yaşam tarzı ile bağlıdırlar. 20. yüzyılda yayılan toplumsal hareketleri oluşturan topluluklara baktığımızda karşımıza homojen topluluklar çıkmaktadır. Buna karşın, bu homojen topluluklara bakıldığında, Le Bon'un yapmış olduğu gibi keskin bir alt gruplandırma yapabilmek mümkün olmamaktadır. Homojen toplulukların, alt toplulukları da homojenleşmeye başlamıştır. Bunun nedeni ise, farklı meslek gruplarındaki farklı eğitim seviyesine sahip insanların çeşitli sosyal çevrelerden gelerek homojen alt toplulukları besleyerek çeşitlendirmeleridir.

³ Gustave Le Bon, homojen toplulukları *sect*, *caste* ve *class* olarak gruplandırmaktadır. *Caste* ile *class*, Türkçe'de çok yakın anlamlara geldiklerinden dolayı *class* için verilen çiftçi ve orta sınıf; *caste* için verilen din adamı örneğinden yola çıkılarak, *caste* sosyal sınıf, *class* ise ekonomik sınıf olarak ele alınmıştır.

Toplumsal hareketler düşüncesinin “üretim toplumu, sınıf toplumu, hatta düzen toplumu” düşüncelerine bağlı olduğunu sorgulayan Touraine (2011, s. 126), aynı zamanda artık sanayi öncesi ya da sanayileşmiş toplumun değil, “küresel bir pazar” ortamının varlığından bahsederek, toplumsal hareketlere ilişkin soruların farklı yorumlanması gerektiğini de vurgulamaktadır. Sennett (2010, s. 419-420) ise, Touraine’nin vurgulamış olduğu bu küresel pazarın 20. yüzyılda oluştuğundan ve bu dönemin önceki dönemlerden farklı olarak kol emeğine değil bürokratik emeğe dayanan ve kol emeğinin hizmet alanındaki emeklere dönüştüğünden söz etmektedir. 20. yüzyıl süresince yaşanan bu toplumsal değişime, özellikle kol emeğini kullanan işçi sınıfının temsilcisi olan siyasi partiler uyum sağlamakta zorlanarak; işçi sınıfının dışında gelişen “maaşlı meslek sahipleri”, “kadınlaşmış hizmet sektörü” ve “etnikleştirilmiş vasıflı ya da yarı-vasıflı işgücü” gibi toplum kesimlerine seslenmekte ve onları temsil etmekte zorlanmışlardır (Arrighi, Hopkins ve Wallerstein., 2004, s. 87). Toplumun yaşamış olduğu hem emek gücü hem de siyasi alandaki dönüşüm sürecinde toplumun çatışma alanları da farklı yönere kayarak toplumsal hareketleri farklı bir zemine doğru çekmiştir. Farklı bir zemine çekilerek değişen toplumsal hareketlere yeni özellikler eklenmiş ve bu özellikler toplumsal ve siyasal bağlamlardaki değişikliklerden kaynaklanmıştır (Tilly, 2004, s. 157). Bu değişimler, toplumsal hareket örgütlenmelerinin yapısına da etki etmiş, *caste* olarak adlandırabileceğimiz toplulukların içerisine gelecek yıllarda cinsiyet, inanç, barış eksenli hareketlerin nüfuz etmesinin yolunu açmıştır. Toplumsal hareketler kavramı ve yapısı 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren toplumsal ve teknolojik değişimlerin yaşanması sonucunda değişmeye başlamış ve bu kavramın içinde farklı biçimlere ve kimliklere ait alt katmanlar oluşmuştur. Bu katmanlar, günümüzdeki birçok kimlik hareketiyle birlikte LGBTİ hareketinin de yeni bir toplumsal hareket olarak ele alınması sürecinin başlamasını sağlamıştır.

2.1.1. Yeni toplumsal hareketler

Tarihsel süreç içerisinde toplumsal hareketler kavramına ilişkin ortak düşüncelerin ortaya çıkması en yaygın biçimde 1960’lı yıllarda oluşmuştur. Böyle bir ortamın varlığı ise akademik çalışmaları etkileyerek temelde iki yaklaşımın oluşmasına sebep olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’nde *Kaynak Mobilizasyonu Teorisi*, Avrupa’da ise *Yeni Toplumsal Hareketler* yaklaşımı etkili olmuştur. Bu dönemde toplumsal hareketlere ilişkin çalışmalarda en büyük değişim, alan üzerine yazarların

hareketlerin içinden geliyor olmaları ya da hareketlere sempati besliyor olmalarıdır (Çetinkaya, 2008, s. 23). Yeni toplumsal hareketlerin oluşumları sonucunda, hareketlerin “yeni” olan yönlerini tartışmak için, hareketlerin yapıları ve eski hareketlerden farklı olan özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Touraine (2011, s. 128-129), yeni toplumsal hareketleri; “sahip olunan çıkarların savunulması”, “bilinçli bir siyasallık içermesi” ve “hem özgürlük hem de ekin (kültür) olarak bireyi çağırması” bağlamında üç belirgin özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Cohen (1999, s. 110-125), bu hareketlerin kendilerini anlamaya çalışarak “siyasal ve ekonomik sistemlerin özerk işleyişini öngören bir sivil toplum savunması” oluşturmaya çalıştıklarını ve hareketlerin yapısı içerisinde “kaynak mobilizasyonu” ile “kimlik yönelimli”⁴ paradigmaların yarışmakta olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Cohen (1999, s. 127-129), hareketlerin yeni olarak adlandırılmasını yeni bir toplum tipi olarak postendüstriyel toplum içerisinde oluştuklarına bağlamakta ve bu yeni hareketleri özgün yönleriyle ortaya çıkararak anlamak için Habermas’ın “iletişimsel eylem kuramı”nı⁵ çözüm yolu olarak göstermektedir.

Toplumsal hareketler, sadece politikanın içeriğini değil, politikanın nasıl yapılacağını da değiştirme gücüne sahiptir (Meyer, 2009, s. 420). Bundan dolayı, farklılaşan ve yenilenen toplumsal hareketler, hem içeriği hem de biçimi farklı olan politik ve siyasi bir yapıya sahip olmuşlardır. Tarihsel olarak, 1968 yılında dünyada yaşanan eylemler, farklı politik içeriğe sahip olduğundan, bu eylemlere verilen tepkiler “işçiler ve diğer sömürülen kesimler adına yürütülen ‘eski’ toplumsal hareketlerin” artık zamanını doldurduğunu; “kendini ifade etme ve postendüstriyel toplum eleştirisine yönelen” yeni bir hareket biçiminin oluştuğunu göstermektedir (Tilly, 2004, s. 116). Yeni toplumsal hareketler olarak nitelendiren hareket biçimleri birçok toplumsal kimlik ve

⁴ *Kaynak mobilizasyonu* teorisyenleri kolektif davranışı harekete geçirebilmek için klasik gelenekçe gelişmiş örgütsel formların ve iletişim biçimlerinin gerekli olduğunu savunmaktadırlar. *Kimlik yönelimli* paradigma ise çatışmanın siyasal yönlerine bakan ve kimliğin bugün niçin önemli bir tema haline geldiğini söyleyebilen bir yaklaşım olarak oluşmuştur (Cohen, 1999: 113-121).

⁵ “İletişimsel eylem ‘başarı’ya yönelik araçsal eylem lehine paranteze alındığı ölçüde, para ve iktidarın sistemik yönlendirici mekanizmalarının yaşam dünyasını başarıyla sömürgeleştirdiği söylenebilir. Habermas’ın kastettiği, adil olmayan bir toplumu destekleyen araçsal akıl biçimlerinin, rasyonel anlaşma biçimlerine ulaşma olanağını zayıflattığıdır. Habermas, çevre ve barış hareketinin savunmacı tepkilerinin de bu çerçevede açıklanabileceğini öne sürer. Bu teze göre, yeni toplumsal hareketler öncelikle araçsal olmayan ‘iyi yaşam’ soruları sorarak yönlendirici medyanın genişlemesine direnmeye çalışmaktadırlar. Medya kültürleri açısından bunun anlamı, kültürel olarak hegemonik, sermaye birikimini maksimize etmeye ve daha yetkin bir eleştirelliği sınırlama çalışan ticari kültürler üzerindeki vurgunun artmasıdır.” (Stevenson, 2008: 93).

sınıfı içerisine almaktadır. Offe (1999, s. 61-63), yeni toplumsal hareketlerin; “toprak, hareket alanı yahut beden, sağlık ve cinsel kimlik gibi ‘hayat alanı’ ile ilgili konuları; komşuluk, şehir ve fiziksel çevre; kültürel, etnik ve ulusal miras ve kimlik” temalarını içerdiğini belirtmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin oluşumlarına sebep olan kültür ve kimlik grupları için birçok mücadele alanı oluşmuştur. Tarihsel süreç içerisinde bu mücadele alanları giderek genişlemiştir. Bu alanlar; barış, toplumsal cinsiyet, ekoloji-çevre, yerel-özerklik, cinsel yönelim, küreselleşme karşıtlığı, alternatif yaşam, kültürel-etnik azınlık, gençlik ve öğrenci, içteki Üçüncü Dünya, çiftçi-köylü, psikedelik mücadele alanları olarak birçok düşünür tarafından belirtilmektedir (Heberle, 1951, s. 2-6; Klandermas ve Oemega, 1987, s. 522-529; Cohen, 1999, s. 109; Melucci, 1999, s. 92; Arrighi, Hopkins ve Wallerstein, 2004, s. 87; Tilly, 2004, s. 117). Yeni toplumsal hareketlerin kapsadığı kimlik alanları halen genişlemekte ve küreselleşme ile birlikte birçok hareket, birbiriyle ilişkili hale gelmekte ya da küreselden yerele etkileşime girmektedir.

Yeni toplumsal hareketler içerisinde, katılımcılar sınıfsal yapıyı aşarak toplumsal kimlikleri ile açık bir ilişki kurarlar. Yeni toplumsal hareketler işçi sınıfı hareketleri ile kolektif hareketleri birleştirerek homojenleştirirler. Eski hareketler içerisinde zayıf olan kimlik unsuru yeni toplumsal hareketlerde daha ön plandadır. Kolektif ile bireysel kimlik arasındaki daha yakın ve bulanık bir ilişki vardır. Yeni toplumsal hareketler bireye ilişkin kişisel yönleri barındırmaktadır. Önceki sınıf hareketlerinden farklı olarak yeni radikal mobilizasyon taktikleri kullanmaktadırlar. Yeni toplumsal hareket bağlamında oluşan grupların yayılımı ve çoğalması Batı demokrasilerindeki geleneksel katılımların güvenilirliğine ilişkin krize bağlıdır. Yeni toplumsal hareketlerin en son özelliği ise, grupların parçalanmış, yayılmış ve bu nedenle merkezi bir yapısının olmamasıdır (Johnston, Larana ve Gustfield, 1994, s. 6-9). Bu çalışmanın da sosyal ağ sitelerindeki LGBTİ hareketini araştırma alanı olarak seçmesinin en önemli nedenlerinin arasında sosyal ağ sitelerinin de herhangi bir merkezi yapıya ihtiyaç duymadığının ve ayrıca hareketlere iletişim alanında hareket şansı tanıyor olabileceğinin düşünülmesidir.

Della Porta (2012, s. 39), işaret ettiği politik olanaklar bağlamında demokratik niteliklere sahip olan günümüz yeni toplumsal hareket çalışmalarının çeşitli bileşenleriyle birlikte yapısal, araçsal ve kurumsal açıdan olmak üzere üç belirgin alanı biçimlendirdiğini belirtmektedir. Bu üç alan; toplumsal hareketlerin kendi alanı,

demokrasi alanı ve kitle iletişimi alanıdır. Bu alanlara kültür ve kimliği eklemek, tabanı kimliklere dayanan yeni toplumsal hareketleri anlamak için daha derin bir bakış açısı sunabilmektedir. Bunlarla birlikte, toplumsal hareketler ve yeni toplumsal hareketlerin dönüşüm sürecinde, hareketlerin ilk olarak var olduğu kamusal alan kavramı, bu kavramın dönüşümü ve günümüzde ne anlam ifade ettiği de önemlidir.

2.1.2. Kamusal alan

Kamusal alan kavramı, toplumsal hareketlerin kendini var ettiği öncelikli alan olarak karşımıza çıkar. Habermas (2004, s. 95), kamusal alanı toplum içerisinde “kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği alan” olarak tanımlar. Fraser ise (2004, s. 104) modern toplumlardaki kamusal alanı, “politik katılımın konuşma ortamı aracılığıyla icra edildiği bir sahne” ve “kurumsallaşmış bir söylemsel etkileşim alanı” olarak dile getirmektedir. Tarihsel sürece baktığımızda 17. yüzyılda özel alan ile kamu otoritesi ayrılmış, sonrasında ise bireylerin eşit olarak erişebildikleri toplum ve devletle ilgili konularda serbest-rasyonel eleştiriler yaptığı kamusal alan; 19. yüzyılda devletin müdahale ettiği, özel ile kamu arasındaki sınırın silinmeye başladığı, kitle iletişim araçlarının etkilediği bir alana dönüşmüştür (Kejanlıoğlu, 2004, s. 690). Habermas’a göre (2004, s. 95), bireyler genel yararlarla ilişkin “toplanma, örgütlenme, kanaatlerini ifade etme ve yayınlama” ihtiyacı içerisinde bir araya gelebilecekleri kamunun var olduğu bir alana ihtiyaç duyarlar ve bilginin ilgili kişilere aktarılması için bu alanın içinde gazete, dergi, radyo veya televizyon gibi kamusal alanın iletişim araçlarına ihtiyaç duyarlar. Teknolojinin gelişmesi ve kamusal iletişim araçlarının zamansal süreç içerisinde ticarileşmesi, kamusal alanı da dönüştürmeye başlamıştır. Kitle iletişim araçları üzerinde hâkim olan kamusal alan; zamanla insanlar arasındaki iletişim akışını etkileyen, “konuları ve katılım imkânları için boğuşulan” iktidarın çevrelenmiş bir alana dönüşmüştür (Habermas, 2012, s. 32). Habermas (2012, s. 39), kamusal alanın bu dönüşümünün iletişimsel eylem kuramı doğrultusunda biçimlenmesini önererek, ancak bu sayede “kültürel ve toplumsal rasyonelleşme süreçlerini bütün çapıyla teşhis eden” ve aynı zamanda da kamusal alanı belirli bir döneme bağlı biçiminden kurtarabileceğimizi öne sürmektedir. Buna ek olarak “siyasal kamu” kavramını, vatandaşların oluşturduğu toplulukların müzakereye dayalı kanaat ve irade oluşumunu sağlayacak iletişim koşullarının örneği olarak göstermektedir (Habermas, 2012, s. 43). Siyasal kamu alanı, hem iktidarın iletişimsel oluşumu hem de medya iktidarının sistem karşısında “kitlel

sadakat, rağbet ve itaat” üretmeye dönük yönlendirici kullanımı sürecini bir araya getirmektedir (Habermas, 2012, s. 5-51). LGBTİ hareketine varoluş süresince gazete, radyo ve televizyon gibi ana akım kitle iletişim araçları içerisinde yer verilmediği düşünüldüğünde, sosyal ağ siteleri, güncel birer kitle iletişim aracı olarak LGBTİ hareketinin “siyasal kamu”sunu oluşturabilmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu araç baskın ideoloji tarafından da kullanılsa, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak, LGBTİ hareketinin kamu yaratması bağlamında yönlendirici bir kamusal alan aracı olarak kullanılabilir.

Fraser (1995, s. 288), modern dönemdeki liberal kamusal alan kavramını problemli olan üç yapısal yaklaşıma dayandırmaktadır. Bunlardan birincisi, sosyal eşitliğin politik demokrasi için bir gerekliliği olmadığı; ikincisi, rekabetin kamu çoğunluğunu artırarak daha fazla demokrasi sağlaması yerine tek bir çoğulcu kamunun daha çok tercih edilmesi gerektiği ve üçüncü olarak kamusal alanda ortak yarar adına tartışmaların var olması ve “özel istek” ile “özel konuların” tartışılmasının istenmemesi. Modern liberal kamusal alan sonucunda Fraser (1995, s. 290-292), ihtiyaçlarını, amaçlarını ve stratejilerini ortaya koyabilecek alan bulamayan madun/ikincil grupların da varlığından söz etmektedir. Kadın, işçi, siyahi, geyler ve lezbiyenlerin bu durum sonucunda alternatif kamular yaratmaya çalıştığını vurgulamakta ve bu kamuları ikincil/madun karşıt-kamular olarak adlandırmaktadır. Karşıt-kamular, kendilerine, kimliklerini, ihtiyaçlarını ve ilgilerini muhalif olarak formüle etmek açısından da izin verirler. Bu bağlamda, Fraser, modern dönem sonrasına ilişkin kamusal alan ile ilgili üç karşıt yaklaşım ortaya koyar. Birincisi, sistematik oluşan sosyal eşitsizliğin ortadan kalkması; ikincisi; eşitsizliğin sürdüğü ortamlarda karşıt kamuların tek bir kamusal alanda tartışma içerisinde olması ve üçüncüsü ise, baskın ideolojik nitelikli konular ile ilgi alanlarının içerildiği ve kabul edilemez olarak görüldüğü bir kamusal alan kavramıdır (Fraser, 1995, s. 295). Fraser’ın karşıt-kamuları da içerebilme potansiyeline sahip modern dönem sonrası için oluşturduğu kamusal alan yaklaşımı LGBTİ hareketinin kimlik başta olmak üzere; eşitsizlik, mücadele, istek ve ihtiyaçlarını dile getirmede daha fazla işine yarayabilecek durumdadır.

2.1.3. Kimlik

Modern dönemde üreten bireyin parmaklarıyla makine dişlileri yer değiştirmiştir. Bu değişim sürecinin anlaşılması için ise klasik sosyoloji yetersiz kalmıştır. Bunun nedeni ise klasik sosyolojinin; endüstriyel üretim ile sosyal aktivite arasına sıkışan toplumu

incelemeye çalışmasıdır (Touraine, 1999, s. 36). Bu dönemde ulus toplumlar kendi sınırlarını ve coğrafyalarını belirleyerek; sahip oldukları kültürel, coğrafi ve ekonomik özelliklerle küreselleşmekte olan dünyada konumlanmışlardır. Bu durum yeni bir toplumsallaşma biçimine de zemin hazırlamıştır. Birey, artık sadece bir işgücü olarak değil; yaşam faaliyetlerini kültürel, coğrafi ve ekonomik olarak sürdüren bir varlık olmuştur. Bu yeni varlığını da kimlik olarak tanımlamıştır. Kimlik, bireyin ekonomik durumunu, kültürel edinimlerini, dini inançlarını, politik görüşlerini, etnik kökenini, cinsiyetini ve cinsel yönelimini kapsayan bir kavrama bürünmüştür.

Gerçek kimlik, kültürde ve toplumsal ilişkilerde kurulur (Wolff, 1998, s. 215). Kimlik modern bir icat ve bir problem olarak doğmuş, hem bir proje hem de önceden kabul görmüş bir önerme olarak ontolojik bir zemine yerleşmiştir ve kimliğin bu doğuşu kültür ile birlikte gerçekleşmiştir (Bauman, 2003, s. 18-19). Kimlikler kültür içinde oluştuklarından, kültürün de kimliklere etkisi oldukça önemlidir. Wallerstein (1998, s. 137), kimliği tikelci kültürel kendilikler arasında konumlandırmakta ve kültürel direniş içerisindeki özgürlük ve eşitlik mücadeleleri için tikelci kültürel kendiliklerin ve dolayısıyla kimliğin, yaratılması ve yeniden yaratılması gerektiğini vurgulamaktadır. Hall (1998b, s. 63-65), kimliği hem “yeni kuramsal söylemler dizisinin kesiştiği” hem de “yeni kültürel pratikler dizisinin” olduğu bir alan olarak nitelerken; bireylerin “içsel ve dışsal”, “benlik ve öteki”, “birey ve toplum”, “özne ve nesne” gibi sahip olduğu kavramların ve bunlara ilişkin söylemlerin kimliğin içerisinde temellendirildiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, Hall (1998a, s. 41-42), kimliklerin toplum içerisinde “sabit gönderme noktaları” olduklarını ve değişen toplum ve dünya içerisinde sabit noktalar olduklarını belirtmektedir. LGBTİ kimliği, farklı coğrafyalarda ve farklı kültürlerde artık neredeyse sabitlemiş bir kimlik ögesi olmuştur. Hem kavram olarak hem de kimlik hareketi olarak, ortak bir gerçek kimliğe bürünmüştür. LGBTİ cinsel yönelim kimliği, toplumsal cinsiyet kuramından, kültürel pratik alanına uzanan bir alanı kapsayan kimliklerden biri olmuştur.

Grossberg (2003, s. 93), modern dönemin, kimliği farklılıklardan değil, farklılıkları kimlikten ürettiğine dikkat çekmiş ve benzer bir biçimde Hall (1998a, s. 41) kimliklerin “aykırı karşıtlar kümesi” üreterek, kimliğin kendini yapılandırabilmesi için, kendisi gibi olmayan öteki kimliğin iğne deliğinden geçmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca kimlik, ulus-devletlerin oluşturduğu kimlikten farklı olarak belirli bir zengin

içeriğe dayanmaktadır ve bu zenginlikleri; daha zor olmaları, farklı olanla uzlaşmaya çalışmaları ve farklılığa bağlı olmalarından kaynaklanmaktadır (Morley ve Robins, 2011, s. 47). Castells (2008, s. 13) ise kimliklerin ancak “toplumsal aktörler tarafından içselleştirilip, bu içselleştirme etrafında örgütlendiğinde” tam bir kimlik haline gelebildiklerini vurgulamaktadır. Bu noktada, birey kimliğiyle birlikte kolektif kimlik kavramı da karşımıza çıkmaktadır ki bu kavram yeni toplumsal hareketlerin oluşumunda kimliğin kendini belirgin etme biçimi olarak görülebilir. LGBTİ hareketinin içselleştirilerek örgütlenmesinde sosyal ağ sitelerinin iletişim aracı olarak kullanılmasının elbet belirli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Kimlik, “kolektif eylemin dinamik, gelişmekte olan bir yönüdür”. Bu eylemlerle oluşan kolektif kimliğin üyeleri kendilerini ortak geçmişleriyle tanımlarlar. Bu kolektif kimlik içerisinde toplumsal gruplar sürekli değişim içerisinde ve sınırlarını sürekli olarak yeniden tanımlarlar (Schlesinger, 1987, s. 230-236’dan aktaran Morley ve Robins, 2011, s. 74). Hall’a (1998b, s. 67) göre, “kolektif toplumsal kimlikler; sanayileşme, kapitalizm, kentleşme, dünya piyasasının oluşumu, toplumsal ve cinsiyete dayalı işbölümü”, yaşamın “kamu ve özel” olarak ayrımı gibi etkenlerle birlikte kendilerini gösterebilir ve daha sağlam bir zeminde yer bulabilmektedirler. Ayrıca, kolektif kimlikler, kimlerin bu kimliklerin içerisinde ve kimlerin dışarısında yer aldığı gibi bir sınıflandırmaya da sebep olmaktadır (Hall, 1998b, s. 88). Bu bağlamda, LGBTİ hareketinin iletişimsel eylem alanı olarak kullanılan sosyal ağ siteleri, her iletişim alanının doğasında olduğu üzere dışarıda ve içeride bulunanlar; bu alanı kullananlar ve kullanmayanlar; bağlamında değerlendirilmelidir.

Birey, kimliğini birçok farklı edinimler ve birikimlerle oluştururken, oluşan kimlik toplum içerisinde tanımlandığı ölçüde diğer bireyler ve toplum tarafından anlamlandırılabilir. Kişisel olanın politik olma durumu gibi (Hanisch, 1969), kimlik hem kişisel hem de toplumsal bir olgudur. Bununla birlikte, kimlik kavramı, sadece bireyin kimliğini kapsamaz. Bireyi içeren küçük ya da büyük tüm toplulukların da birer kimliği vardır. 1970’li yıllarda Henri Tajfel ve John Turner tarafından geliştirilen *Sosyal Kimlik Kuramı* bireyin topluluklar ile olan ve toplulukların diğer topluluklar ile olan ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kuram, bir topluluk içerisindeki üyelerin algısal ve bilişsel boyutlarına odaklanarak, bireyin kendini ait hissettiği topluluklara ilişkin üyeliğine yüklediği aidiyet ve birliktelik duygularına dikkat çekmiştir. Bununla

birlikte, *Sosyal Kimlik Kuramı*, kişinin kendi benliğini yüceltmek amacıyla kendi ait olduğu topluluğu kayırarak diğer toplulukları ve onların üyelerini nasıl ötekileştirildiği üzerinde durmuştur (Demirtaş Madran, 2012, s. 73-74). Burada ortaya çıkan durum, ait olduğumuz herhangi bir topluluğun ya da kimlik özelliğinin, bizim diğer bireylere ve onların ait olduğu topluluk kimliklerine ilişkin tavır almamızdaki etkisini de ortaya koymaktadır. Ait olduğumuz ya da benimsediğimiz kimlikler, toplumsal yaşamda ve günümüzde de İnternet’te diğer birey ve gruplara ilişkin tavırlarımızı ve iletişimimizi doğrudan etkilemektedir.

Bireysel kimlik ile toplumsal kimlik aynı kimlik özelliklerini kapsamamakla birlikte ortak yönleri de bulunabilmektedir. Bu durumun nedeni, bireysel kimliğin toplumsal alanda iletişime geçerek kendini ortaya koyması ve bu iletişim sırasında toplumsal kimliğe hem katkıda bulunması hem de ondan bir şeyler edinmesidir. Bireysel kimlik, toplum içerisinde iletişime geçerken, kendiyle ortak noktalar bulduğu kimliklerle bir araya gelerek yapılır. Bu yapılanma sürecinde, ortak kimliklerin oluşumu başlar ve bu ortak kimliklerin birbirlerine karşı sorumlulukları da oluşur. Bir araya gelen bu ortak kimlikler, diğer oluşan ortak kimliklere karşı bir davranış oluştururlar. Bu davranış; sempati, nefret ya da yok sayma gibi biçimlerde eyleme geçebilir.

Modern dönemde ön plana çıkan devletler, oluşumlarını ulus kimliği üzerinden gerçekleştirmişlerdir. Eşit ve özgür bir ortam yaratma amacıyla oluşan ulus-devletler, ulusal eğitim ve benzeri araçlarla bazı kimlikleri daha öne çıkarmış, azınlık olarak geride kalan grupları dışlayan ya da asimile edip onları etkisizleştiren bir yapı halini almışlardır (Çayır, 2012: s. 8). Bu dönüşümün sonucu olarak, ayrıştırılan gruplar ötekileştirilmeye başlamışlardır. Baskın kimliklerle eşit hak ve özgürlüklere sahip olmak isteyen ve kendini öteki olarak hisseden gruplar, kimlik tabanlı bir hak arayış biçimi olan yeni toplumsal hareketleri işe yarar bir alan olarak görmüşlerdir.

2.1.4. Kolektif kimlik

Kimliğin ön plana çıktığı dönemle birlikte, bireyin özneye dönüşebilme mücadelesi başlamıştır. Bunun nedeni bireyin kimliğinin tek başına bir araca dönüşmemesi ve toplumsal olarak bir anlam ifade edebilmesi için, birey konumundan kimliğiyle beraber özneye dönüşmesinin gerekliliği olmuştur. Touraine (2012, s. 297-406), bireyin özne olma durumunun, kendi özgürlüğü için mücadelesinden geçtiğini ve

bu mücadele içerisinde düzen mantığına karşı çıkma durumunun, bireyin özne olmasında etken olduğunu belirtmiştir. Ayrıca özne hem kişisel özgürlük hem de kolektif bir aidiyet barındırmaktadır. Mücadele sürecinde de özne birey diğer özne kimliklerle ilişki içerisinde girmiş ve sonucunda bireysel olarak ben ve diğer, topluluk olarak ise biz ve diğerleri karşıtlıkları ortaya çıkmıştır.

Kimlik kavramının değişimiyle birlikte, çoğunluk kimliğine indirgenmeye çalışan farklı kimlik özelliklerinin, daha açık ifade biçimleri kazanarak farklı özellikleri de içinde barındıran bir “kimlik felsefesi” oluşmuştur (Keyman, 1993, s. 130). 1960’lar sonrasında yer alan “kimlik felsefesi”, yeni toplumsal hareketler alanının tabanını oluşturarak siyasi otoriteye karşı “eleştirel şüphecilik” ortaya koymuşlar ve “farklılıklara saygı” ile “farklılıkların tanınması” düşünceleriyle azınlık olan kimliklere ilişkin “kimlik politikası” algısı yaratarak “çoğulcu siyaset” anlayışı ile hareket etmişlerdir (Keyman, 1993, s. 130-131). Bu durumun sonucu olarak da, azınlık olarak geride kalan kimlikler kendilerini ortaya çıkarma şansı yakalayarak, kendileriyle aynı özelliklere sahip kimliklerle beraber hareket etme olanağı bulmuşlardır. Kimlik, artık kendisini sadece maddi sınıflar olarak gören bir sosyal düzenden kurtularak, bir özne olarak kimliğinin iş gücü dışındaki özellikleriyle de tanınabilmek için bir çaba göstermeye başlamıştır. Artık farklı kimliklerin öne çıktığı yeni toplumda, sosyoloji dışı bir anti-sosyoloji oluşmuş (Toruaine, 1999, s. 40); siyasal özellikleri daha belirgin hale gelen birey, kişisel olan politikanın toplum içerisine taşınmasını sağlayarak, bireye farklı kimlik özelliklerini kullanarak özne olabilme fırsatı tanımıştır.

Özne kavramı, kimliğin birden çok özelliğini barındırdığından artık bireyi sadece tek bir kimlik özelliği üzerinden incelemek de zorlaşmıştır. Bu bağlamda, kültürel ve ulusal kimlikler arasındaki ilişkinin birlikte incelenmesi; kimlikler arasındaki ortak ve karşıt noktaları görebilmek açısından önemlidir (Morley ve Robins, 2011, s. 73). Öznenin barındırdığı kimlik özellikleri kolektif yapılanmalarda ortaya çıkabildiğinden, bu yapılanmaların incelenmesi, sürekli ilerleyen farklı kimlikleri anlamak ve karşılaştırmak açısından faydalıdır. Yeni toplumsal hareketler de kolektif kimliklerin kendilerine ifade alanı bulduğu en önemli araçlardan biridir.

Hakan Thörn (aktaran Alinia, 2007: 116) kolektif kimlikleri harici ve dâhili kimlikler olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Harici kolektif kimlikler toplum içerisindeki diğer topluluklarla olan farklılıklar ile inşa edilir. Aynı toplumsal hareket

içindeki farklı kimliklerin karşılıklı etkileşimi de dâhili kimlikleri oluşturur. Yeni toplumsal hareketler bağlamında LGBTİ hareketi düşünüldüğünde, LGBTİ hareketleri genellikle harici kolektif kimlik üzerinden yapılanmaktadır çünkü LGBTİ kimlikleri, farklılıklar üzerinden belirginleşmektedir. Ayrıca, LGBTİ hareketinin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde lezbiyen, gey, biseksüel, trans-cinsiyet ve interseks gibi farklı kimlikleri kendi içerisine dâhil etmesi, harekete ilişkin dâhili kimlik özelliklerinin olduğunu da düşündürebilmektedir. Bununla birlikte Habermas’a göre (2012, s. 112-113), feministler, çok kültürlü toplumlardaki azınlıklar ya da bağımsızlık mücadelesi veren halklar benzer mücadeleler verebilmektedir. Bu durumda, farklı kimlik noktasından yola çıkan birçok hareketin belirli noktalarda birleşerek benzer mücadeleleri vererek dâhili kolektif kimliklere dönüşmesine de rastlanmaktadır. Bu durumda, her harici kimliğin, dâhili kimliğe dönüşme çabasının olabileceği düşünüldüğünde, LGBTİ hareketi de geleneksel ve gelişmekte olan tüm araçları, özellikle İnternet’in barındırdığı sosyal ağ siteleri gibi alanları, hem harici bir kimlik olduklarını vurgulamak hem de dâhili kimliğe dönüşme çabası için kullanabilmektedir.

2.1.5. Çevrimiçi ve anonim kimlik

1960 sonrasında öne çıkan kimlik, 1990’lardan itibaren yeni enformasyon biçimleriyle kendisine yeni yollar bulmuştur. Castells’e göre (2013, s. 26), 1990’larda, ayırt edici toplumsal ve siyasi eğilim ilksel kimlikler etrafında örgütlenmiş, enformasyonel toplumların ilk tarihsel adımları da kimliğe bir örgütlenme ilkesi olması niteliğini kazandırmıştır. Kimliğin bir örgütlenme biçimine dönüşmesi, onun bilgi alan ve veren olarak da önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Özellikle Antohny Giddens ve Zygmunt Bauman gibi geç modern dönem kuramcıları kimliğin akışkan olduğunu ve eskisi gibi sadece ulus, cinsiyet, sınıf ve diğer toplumsal rollere bağlı kalmadığını tartışmışlar; Sherry Turkle gibi İnternet kuramcıları çevrimiçi ortamda kimliğin istediği herhangi bir kimliğe bürünebileceğinden bahsetmişlerdir (White, 2014, s. 26). Bu nedenle farklı bir çevrimiçi kimlikten de bahsedebilmek mümkündür.

Çevrimiçi kimliğe ilişkin düşünceler İnternet’in yaygın olarak kullanmaya başlandığı 90’lı yılların ortasında ilk olarak ortaya atılmıştır. Bu düşüncelerde ilk olarak öne çıkan deneyim ve anonimliktir (White, 2014, s. 28). Kimlik deneyimi, daha öncesinde kamu önünde yaşanabiliyorken ve 90’larda kamuda kayıt tutma ve izleme ön plandayken, İnternet ile birlikte anonimlik odaklı iletişim insanlar tarafından çok ilgi çekmiştir (White,

2014, s. 29). Turkle (1995, s. 175-178), ekranın içinde sanal topluluklara adım atıldığında, kimliğin camın diğer tarafından bakılarak yeniden yapılandığını ve İnternet aracılığıyla insanların kimliklerinin çeşitlenerek birçok kişilik etrafında dolaşan bir kişilik inşa ettiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Turkle (1995, s. 212-214), Judith Butler'ın *Cinsiyet Belası* isimli çalışmasına gönderme yaparak, İnternet ortamında da bu durumun varlığından, kişilerin başka cinsiyet kimliği rollerini deneyimlediğinden bahsetmiştir. Sanal “persona”ların bireyin durumunda iki temel biçimde değişiklik meydana getirdiğini söyleyen Turkle (1995, s. 231) bunları çoklu kimliklere kolayca geçebilme ve bir yaşam biçimi olarak siber alanı kucaklamak ya da siber alanda tarafından tutsak alınmak olarak sıralamaktadır.

İnternet ortamında bireyler, anonimlikle birlikte geleneksel kültürel kaynakların yükünden de kurtulmaktadır. Bu durumu politik tartışmalar bağlamındaki bir örnekle açıklayan White (2014, s. 29), kişinin uyruğu ya da toplumsal cinsiyetinin bazen onlara karşı kullanılabileceğini fakat kişi hakkında herhangi bir esas bilgi yoksa tartışmanın gücünün daha çok ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. İnternet topluluklarının dikkat çekici özelliği; ırk, sınıf ve toplumsal cinsiyet alanındaki hüküm süren hiyerarşileri azaltmasıdır (Poster, 2001/1997'den aktaran White, 2014, s. 29). Anonim kimlik durumu, çevrimiçi topluluklar açısından da önemlidir. Yaratılan çevrimiçi kimlik, çevrimiçi iletişimin sonuçlarına katlanmak yerine terkedilebilir ve bu nedenle çevrimi topluluklar kişilerin farklı nedenlerle katılım gösterip katılımdan ayrılması sonucu istikrarsızlaşabilir ve bu durum çevrimiçi toplulukların ya güçlü bir adanmışlık duyulan etkili bir alana ya da istediğimiz zaman çevrimdışı olduğumuz eğlenceli bir alana dönüşmesine neden olabilir (Cavanagh, 2007, s. 112). Bu bağlamda, sosyal ağ sitelerindeki LGBTİ hareketi sayfalarının takipçilerinin de bu hareketleri nasıl bir alan olarak gördükleri ve çevrimiçi kimliklerini bu alanda nasıl yapılandırdıklarının anlaşılması önemlidir.

2.1.6. Toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kimliği

Toplumsal cinsiyet kavramının oluşumu, ilk olarak cinsiyet kavramından ayrılması ile başlamıştır. Ayrımın ilk başlangıcı “biyoloji kaderdir” ifadesine karşıt bir duruşunun sergilenmek istenmesi ve aynı zamanda toplumsal cinsiyet olgusunun biyolojik anlamdan çok, kültürel bir anlam ifade etmesi ile gerçekleşmiştir (Butler, 2010, s. 50). Toplumsal cinsiyet kavramının tarihsel sürecinde ise, 1930'larda formüleleştirilen rol kavramının önemli bir yeri vardır. Cinsiyet rolü üzerine oluşturulan teori, kişilik ile

toplumsal yapıyı birleştirerek, kişilerin toplumsal ilişkiler içerisindeki konumlarına ilişkin bir çerçeve önermiştir (Connell, 1998, s. 79). 1940’lar ise toplumsal cinsiyet kavramı için bir dönüm noktasıdır. 1940’larda toplumsal olana ilişkin “cinsiyet rolü”, “erkek rolü” ve “kadın rolü” kavramları yaygın olarak kullanılmaya başlanmış ve 1950’lerin başında ise Amerikan sosyologlar cinsiyet rolleri ve bu rolleri kuşatan kültürel çatışmalara ilişkin bir işlev teorisi oluşturmuşlardır (Connell, 1998, s. 56). Buna karşın, cinsiyet rolü teorisi, 1960’larda hızla değişmeye başlayan ve bireyselleşmenin öne çıkmaya başladığı toplumun içerisinde dönüşüme uğramaya başlamıştır. Cinsiyet rolü teorisi, “iktidar ile toplumsal çıkarı teorileştirmede başarısız” olmuş, “direnci sistematik biçimde yanlış tarif etmiş”, “toplumsal cinsiyetin tarihselliğini teorileştirmede yöntemi” açısından eksik ve “biyolojik ikililiğe bağımlı” kalmıştır (Connell, 1998, s. 85). Bu nedenle toplumsal cinsiyetle bağlamsal olarak bir toplum analizi yapılabilmesi için cinsiyet teorisinin terkedilmesi gerekmiştir.

Toplumsal cinsiyet, bedenin üstlendiği bütün kültürel anlamları taşıdığından, tek bir cinsiyete bağlı değildir ve bu nedenle iki (erkek ve kadın olarak) ile sınırlandırılması için bir neden yoktur (Butler, 2010, s. 50-51). Toplumsal cinsiyetin, sadece cinsiyet ile sınırlandırılmaması ve cinsiyetten bağımsız olarak kuramsallaştırılması, onu daha serbest bir “yapıntı”ya dönüştürmektedir (Butler, s.2010, s. 51). Toplumsal cinsiyet, hem “doğal bir cinsiyet” ortaya konmasında, hem de ortaya konan doğal cinsiyete kültürün eklemlenmesi sonucunda kullanılan “söylemsel/kültürel bir araçtır” (Butler, 2010, s.52). Cinsiyet teorisinin terkedilmesine etken olan diğer bir durumda bu araçsal dönüşümdür. Araçsal dönüşümün sonucunda ise cinsel özgürleşme hareketinin ortaya çıkması ve stratejik sorunlarının doğması gerçekleşmiştir.

Cinsel özgürleşme hareketi, cinsiyetin toplumsal bir boyutunun da bulunduğunu ön plana alırken, yeniden oluşturulan toplumsal cinsiyet teorisi, “toplumsal cinsiyeti barındıran toplumsal ilişkilerin nasıl ve ne ölçüde dönüştürülebilecekleri sorunu üzerine yoğunlaşan” bir teoriye dönüşmüştür (Connell, 1998, s. 59). Toplumsal hareketler bağlamında toplumsal cinsiyeti, “kolektivitelerin, kurumların ve tarihsel süreçlerin özelliği olarak düşünmek” ve “toplumsal pratiklerden de toplumsal cinsiyet yapılı olarak söz etmek” toplumsal cinsiyetin kavramlaşması ve anlaşılması sürecinde önemli bir bakış açısı yaratabilmektedir (Connell, 1998, s. 190). Bunun sonucunda, cinselliğin toplum içerisinde yapılandırıldığı görüşü “radikal tarih çalışmaları, söylem analizi ve

etkileşimcilik sosyolojisi” çalışmalarında ortaya çıkmıştır (Connell, 1998, s. 97). Özellikle, toplumun teknoloji ile etkileşimi, toplumsal cinsiyetin, toplumsal dönüşüm ve teknoloji üzerinden incelenebileceği ve “etkileşimcilik” bağlamında farklı toplumsal cinsiyet gruplarının görünümüne ilişkin çalışmalar ortaya çıkmıştır.

Eşcinsellikle ilgili düşünceler ilk olarak 19. yüzyılda Avrupa ve Amerika’da ortaya çıkmış, 20. yüzyılın başlarında ise eşcinsellik araştırmacılar tarafından bir kişilik özelliği ve insan tipi olarak düşünülmüş, 2. Dünya Savaşı döneminde de daha çok biyolojik ve psikolojik bir model olarak görülmüştür ve 1960’lara kadar da bir sosyal olgu olarak anlaşılamamıştır (Seidman, 2006, s. xxiii). 1970’lerde eşcinsel kurtuluş teorisyenleri kavramlara ilişkin sorunlar yaşamışlardır. İlk başta erkekte görülen eşcinsellik erkekliğin reddi olarak görülürken, bu görüş 1980’lerin başlarında giderek daha az itibar görmeye başlamıştır. 1980’lerde eşcinsellik ve eşcinsel azınlıklara ilişkin çalışmalar yapılmaya başlanmış, 1990’larda ise lezbiyen ve gey çalışmaları bir alan olarak tanınmıştır (Seidman, 2006, s. xxiv). Lezbiyen ve gey hareketi ve kimliği çalışmaları yaygınlaşmaya başladığında ise eleştirilmeye de başlanmış ve eleştiriler genellikle eşcinsel bireylerin sadece eşcinsel kimliği yaşamadığı; bu kimlik ile beraber toplumsal cinsiyet, ırk ya da sınıf gibi çoklu eşcinsel kimlik deneyi yaşadıklarıyla ilgili olmuştur (Seidman, 2006, s. xxiv). Aynı zamanda, 1980’lerde, erkekleri kadınsı olarak ele alan, yeni cinsel cemaatler ve bu cemaatlerin dayanışma üzerinden kendilerini savunmalarına yoğunlaşan ve özellikle Foucault’dan etkilenen “eşcinsel kimlik” kavramını sorgulayarak; alandaki ilerlemenin eşcinselliğin yapıbozumuyla sağlanabileceğini düşünen farklı görüşteki eğilimler ortaya çıkmıştır (Connell, 1998, s. 65). Eşcinsel kimliğin yapıbozumu, eşcinselliğin toplumsal hareketler ile kesiştiği noktada önemli bir dönüm noktasıdır. Bunun sebebi ise, eşcinsel kimliğin yapıbozumunun, “eşcinsel gururu ilan eden bir seferberlik tarafından kazanılmış olan politik iktidarın da parçalarına ayrılmasıdır” ve bu nedenden dolayı “eşcinsel kurtuluş hareketinin sağladığı teorik ilerlemeler, eşcinsel kurtuluşunun sona ermesini gerektiriyor gibidir” (Connell, 1998, s. 202). Bu sona erişin, eşcinsel kurtuluş hareketinin amacına ulaşmasıyla gerçekleşmesi muhtemeldir. Bu süreçte günümüz teknolojilerinin ve LGBTİ topluluklarının giderek daha fazla kullanmaya başladığı İnternet ortamının, LGBTİ hareketinin amaca ulaşmasındaki rolü, ancak bu ikili ilişkinin algılanmasıyla ve anlaşılmasıyla öngörülebilmektedir.

2.1.7. LGBTİ hareketi

Yeni toplumsal hareketlerin kimlik odaklı yapısının içerisinde LGBTİ (lezbiyen, gey, biseksüel, trans-cinsiyet) hareketi, önemli bir yer tutmaktadır çünkü LGBTİ hareketi özü ile ilgili olarak tamamen bir kimlik hareketidir (Melucci, 1989; Duyvendak ve Giugni, 1995'ten aktaran Bernstein, 2009, s. 264). LGBTİ hareketi kültürel değişimden etkilenmiş ve kimlik eylemi mantığıyla hareket etmekte, yeni toplumsal hareketler bağlamındaki kimlik hareketleri mantığının içeriğine uyarak kültürel kalıpları dönüştürmeyi ve yeni toplumsal kimlikler edinmeyi amaçlamaktadır (Bernstein, 2009, s. 265). LGBTİ hareketi yarı-etnik bir kimlik oluşturmuş ve sonrasında bunu kendi kültürel kurumları, festivalleri, çevresi, hatta bayrağıyla tamamlamıştır (Gamson, 2009, s. 384). Bu durum, küreselden yerele, farklı zamanlarda da olsa, genellikle aynı biçimde ilerlemiştir. Ayrıca, zamanla hareketin bayrağı (gökkuşağı bayrağı) bir sembole dönüşmüş, İnternet'te LGBTİ hareketine ve söylemine ilişkin kullanılan bir görsel olmuştur. Birçok LGBTİ bireyi ve topluluğu, kendi sosyal medyalarında bu sembolü kullanarak, doğrudan bir görsel iz yaratmışlardır.

LGBTİ hareketi öncelikle kendisini Amerika Birleşik Devletleri'nde Stonewall ayaklanmalarıyla göstermiştir. İlk LGBTİ aktivistlerin baskı, soykırım karşıtı ve “emperyalist Amerika” karşıtı devrimci bir dili kullanarak sadece cinsel yönelim açısından ortak değil, politik açıdan ortak taraftarlar da bulmuştur (D’Emilio, 2009, s. 37). LGBTİ hareketine o dönemde yön veren önemli bir olay da “açılmak”⁶ olmuş ve harekete ülke dışından da gruplar kendi mesleklerinde, topluluklarında ve diğer kurumlarda “açılarak” destek vermişlerdir. Stonewall sonrası dönemde LGBTİ bireylerin kendilerini tanımlamalarında belirgin bir değişim olmuştur. LGBTİ bireyler kendi “kiliselerini, sağlık kliniklerini, rehberlik servislerini, sosyal merkezlerini, meslek derneklerini ve amatör futbol liglerini” yapılandırmışlar, LGBTİ girişimciler müzik firmaları, yayın evleri ve seyahat acentelerini kurmuşlardır. Bu durum LGBTİ kimliğinin özel ve kamusal birçok etkinliği kapsayan bir kimliğe dönüşmesini sağlamıştır (D’Emilio, 2009, s. 40-41). LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerindeki varoluşlarının temelinde de bu dönüşüm yatmaktadır. Kamuya ait her alanda kendini var etmeye çalışan LGBTİ örgütlenmeleri, sosyal ağ sitelerinde de kendi alanlarını yaratmışlardır. Kültürel

⁶ Açılmak [coming out]: LGBTİ bir bireyin cinsel yönelimini gizlemeden, çevresindekilerle paylaşması, onlara açılması.

kimliklerin, kendini gösterdiği her alana uyum sağlamaya çalıştığı gibi, LGBTİ birey ve topluluklarının da bu yeni alana uyum sağlamaya çalışan bir iletişim biçimi oluşturmaya çalıştıkları düşünülebilir.

Türkiye’deki eşcinsel kimliği ve bu kimliğin sorunlarına ilişkin ilk cümleler Ankara ve İstanbul’da 1980’lerin ikinci yarısında kurulmaya başlar (Erol, 2011, s. 432). 1990’ların ortasında ise LGBTİ hareketi resmi olmasa da kendi toplantılarını ve buluşmalarını yine İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerde gerçekleştirerek somut adımlar atılmıştır (Birkalan-Gedik, 2011, s. 345; Erol, 2009, s. 436; Partog, 2012, s. 169-170). Türkiye’deki aktif örgütlenme, öncelikle 1993 yılında “Lambdaİstanbul Derneği” ve sonrasında 2005 yılında “Kaos Gey ve Lezbiyen Araştırmaları ve Dayanışma Derneği”nin kurulması ile yasallaşarak resmîlik kazanmıştır (Erol, 2011: 445-458). Bu dönem içerisinde Türkiye’de ilk defa sıradan “genç LGBTİ bireyler, işçi, memur ve öğrenciler kendi sorunlarına” sahip çıkmaya, hatta kendi dışlarındaki “ilişki ve örgütlenmeleri” de biçimlendirmeye başlamışlardır (Erol, 2011, s. 436). 1990’lar döneminde Batı’daki hareketler radikal çoktan dönüşmüşken, bu durum Türkiye’deki LGBTİ hareketi için ancak 2000’li yıllarda gerçekleşmeye başlamıştır. Özellikle oluşumunun ilk yıllarında günah ve hastalık gibi kavramlarla savaşıldığı için kırılmalı ve kapalı bir kimlik mücadelesi verilmiştir. 2000’li yıllarda kendini coğrafi kamusal alanda daha çok göstermeye başlayan LGBTİ hareketi 1 Mayıs ve savaş karşıtı bağlamındaki eylemlere katılmışlar ve kendilerini tanıma sürecinden kendilerini kabul ettirme sürecine geçmişlerdir (Partog, 2012, s. 168-172). 2005’de ilk defa resmîlik kazanan LGBTİ hareketi bugüne değin olan sürecinde Ankara ve İstanbul sınırlarından çıkmış ve Eskişehir, İzmir, Adana, Diyarbakır ve birçok şehirde oluşumlarını göstermektedir ve bu süreç henüz tamamlanmamış, yeni arayışlara doğru yönelen bir süreçtir (Erol, 2011, s. 438-439). 2011 yılı için Erol’un göstermiş olduğu bu sürecin, günümüzdeki birçok hareket için olduğu gibi artık şehirlerin sınırlarından çıkarak İnternet alanındaki sosyal ağ sitelerinde de sürmekte olduğu görülmektedir. Şehir, siyasi görüş, LGBTİ kimliklerinden herhangi biri ya da üniversite eksenli birçok LGBTİ topluluğunun sosyal ağ sitelerinde yeni bir iletişim süreci başlattığı da ortadadır.

Türkiye’deki LGBTİ hareketi, 2000’lerin başından itibaren kendi alanından çıkarak artık farklı alanlarda da kendisine görünürlük kazandırmaktadır. “Hrant Dink cinayeti protestoları, çevreci ve etnik eylemler” ve son olarak Gezi Direnişi, vicadi ret ve

anti-militarizm, LGBTİ hareketinin duyarlılık gösterdiği ve politika ürettiği alanları oluşturmaktadır (Birkalan-Gedik, 2011, s. 251). Türkiye’deki LGBTİ örgütlenmesi hem toplumu hem de kendilerinin LGBTİ birey olma hallerini dönüştürerek yeniden kurarken, hareketin, güven arttırıcı bir etkinin ötesinde, “sivil toplum ve kamunun demokratik algısını gözden geçirmesi konusunda uyarıcı” bir rolü vardır. Buna karşın, LGBTİ oluşumları, Türkiye’de diğer “barışçı, vicdani reformcu, feminist ve heteroseksüel olmayan” yaklaşımların karşılaştığı gibi iktidarın yumruğuyla karşılaşmaktadır (Erol, 2011, s. 432-445). LGBTİ hareketinin her ne kadar kamusal temsiliyeti artsa da, medya ve siyaset alanında aynı durum daha gerçekleşmemiştir ve bu nedenle kamuoyuna isteklerini henüz iletememektedir. Türkiye’deki LGBTİ oluşumunun en büyük sorunu nasıl bir siyaset izleyeceği ve bu siyaseti nasıl sınıf ve demokrasi çerçevesine taşıyacağını tam olarak bilememesi, pratik ile teori anlayışını demokrasi ile nasıl ilişkilendireceğini saptayamamasıdır. Kendi içindeki farklılıkları kimlik tabanından sınıf bağlamındaki yoksulluk alanına kaydırduğunda ise oluşacak yeni farklılıklara ne kadar alan açacağı, liberal hak temelli mücadele ortamı içerisinde bir sorun teşkil etmektedir (Partog, 2012, s. 175-178). Bu alanları açarken ise İnternet’in bu açımda iletişim açısından nasıl bir role sahip olduğu incelenmesi gereken bir konudur.

Türkiye’deki LGBTİ hareketlerinin önceliği her yeni kimlik tabanlı oluşumda olduğu gibi kendilerini bir hareket olarak tanıtmayı öncelikli amaç edinmeleridir. İnsan hakları ve eşitlik odaklı eylemler ortaya koymak için ise, kendi kimliklerinin haklarını engelleyen ve eşitlik şansı tanımayan olgu olarak karşılına homofobi⁷ almışlar ve homofobi karşıtlığı ilk baştan bu yana LGBTİ hareketleri için en baskın mücadele alanı olmuştur. Bu durumun nedeni ise, Türkiye’deki baskın cinsel yönelimin heteroseksüel olmasından dolayı birçok alanda heteroseksüel söylemlerin fazla olması ve bu söylemlerin azımsanmayacak düzeyde homofobik ifadeler içermesidir. Bu ifadelerin karşısında da LGBTİ kimliği harici bir kolektif kimliğe dönüşmüştür.

⁷ Vanessa Baird (2004, s. 54), homofobi kavramının tarihsel kökenini şu şekilde aktarmaktadır: “Homofobi, 1960’larda ortaya çıkan, oldukça yeni bir kelime. George Weinberg’in 1972’de yayımlanan *Society and the Healthy Homosexual* kitabında, ‘eşcinsellerle aynı ortamda olmaktan duyulan korku’ şeklinde tanımlanıyordu. Mark Freedman, ‘eşcinsellere karşı aşırı bir öfke ve korku tepkisi’ tanımını getirdi. Yazar Audre Lorde ise, 1978’de daha derin bir yaklaşım getirerek homofobiye ‘kişinin kendi cinsinden birine karşı duyduğu aşktan korkması ve bu yüzden başkalarında bu duyguyu gördüğünde nefretle karşılaması’ olarak tanımladı.”

Harici bir kimlik olarak kendini var eden LGBTİ hareketi, diğer oluşumlarla ortak yönler bularak dâhili bir kimlik olarak da eylemlerde bulunmaya çalışmıştır. Diğer hareketlerle eklemlenerek, kendi sorunlarını ve merkezlerini oluşturmamaları Türkiye’deki LGBTİ örgütlenmesinin en büyük problemlerinden biri olarak görülmüştür (Partog, 2012, s. 162). Bir diğer problem ise, hareketin, kendi içine dönmesiyle bir özlük yaratarak pratik ile teori arasındaki ilişkiyi kurmadan; pratik ile devlet arasında bir ilişki kurmaya çalışması; kendi başına siyasi bir söylem yaratmaktan çok işçi-sınıf, feminist ve barış hareketleri gibi daha belirginleşmiş oluşumlarla ilişki kurmak zorunda kalmasıdır (Partog, 2012, s. 162-181). Bu bağlamda kendisine ilişkin özgün söylemi ancak 2010’lu yıllarda edinmeye başlayarak birçok ülkede LGBTİ hareketleri tarafından gerçekleştirilen Onur Haftası gibi etkinliklerin Türkiye yerelinde gerçekleştirmesiyle kimliklerini ve isteklerini kamusal alana daha belirgin bir şekilde taşımışlardır.

2.2. Medya ve Yeni Toplumsal Hareketler

Yeni toplumsal hareketlerin ve kültürel kimliklerin öne çıktığı bu süreç içerisinde iletişim araçları ve medya alanında da önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler bireyden topluma ve kültürden toplumsal hareketlere, özel alandan toplumsal oluşumların var olduğu kamusal alana ilişkin birçok değişime neden olmuştur. Bu değişimler küreselleşme ve teknolojik devrim ile ilişkidir. Bunun nedeni ise sosyo-ekonomik dönüşüm ve teknolojik devrimin doğal bir şekilde birbirleriyle bağlantılı olmalarıdır (Kahn ve Kellner, 2007, s. 18). Teknolojik gelişimler doğrultusunda iletişim alanı da giderek elektronikleşmiştir. Sennett (2010, s. 363-364), elektronik iletişimin kamusal yaşama son verdiğini, toplumsal gruplar arasındaki iletişimi güçlendirmesine rağmen eylemsel bağlar kurmayı önemsizleştirdiğini ve radyo, televizyon gibi araçların insanları evde durmak zorunda bıraktığını dile getirmektedir. Ayrıca kitlesel medyanın, insanlardaki, toplumda yaşananlara ilişkin bilgiyi arttırmasına rağmen bu bilgiyi politik eyleme dönüştürmelerini de engellediğinden bahsetmektedir. Gerbner (2010, s. 78) “yeni iletişim kurumlarının zaman, mekân ve statü sınırlarını aşan yeni kamular” yarattığından bahsetmektedir. Kitle iletişim araçları ve medya “toplumun kendi üzerindeki düşününsel ve dönüştürücü etkinliğinin anahtarı” haline gelmektedir (Gauchet, 2013, s. 187-188). Tilly (2004, s. 165), 19. yüzyıldan bugüne iletişim araçlarının belirli bağlantıları güçlendirdiğini, kolaylaştırdığını ve ucuzlaştırdığını fakat aynı zamanda birçok bağlantıyı da dışladığını ve bu dışlamanın içeridekiler ile dışarıda kalanlar arasında bir sınır

oluşturduğunu bu durumunda iletişimdeki eşitsizliği arttırdığını belirtmektedir. Touraine'e göre (2011, s. 157), bazılarının "taşsız taş devri" olarak tanımladıkları yeni iletişim çağında, bu iletişimi sağlayan araçlarla bağlarını koparan ya da bu araçlarla bağ kuramayanlar, kendi kimliklerine kapanarak sessizleşirler. Bu durumda 20. yüzyılın sonlarında kendini gösteren ve 21. yüzyılın başlarında da mücadele alanını genişletmeye çalışan kimlik tabanlı hareketler teknolojinin hızla değiştiği dönemde kendilerini var etmeye çabalamaktadırlar.

Tilly'e göre (2008, s. 148), 21. yüzyılın başlarında toplumsal hareketler kuşkusuz olarak hem eylemcilerin örgütlenmesinde hem de taleplerini duyurdukları etkinliklerde yeni teknolojileri kullanmışlardır. Tilly (2008, s. 148-149), iletişim yeniliklerinin her zaman için iki yanlı biçimde işlediğini, bir yandan eylemciler arasındaki koordinasyonun maliyetini azaltırken diğer yandan da yeni iletişim araçlarına erişme imkânı olmayanları da dışarıda bırakabildiğini; toplumsal hareket etkinliklerinin geçmişte olduğu gibi yerel, bölgesel ve ulusal örgütlenme biçimlerine dayanmaya devam ettiğini vurgulamaktadır. İletişim teknolojileri ve toplumsal hareketlerin tarihsel süreçlerini karşılaştırdığımızda, toplumsal hareketleri etkileyen önemli gelişmeleri şu şekilde sırlamak mümkündür:

- 1833: Telgrafın bulunması.
- 1876: Telefonun bulunması.
- 1895: Radyonun bulunması.
- 1920'ler: Deneme aşamasındaki televizyon.
- 1936: İlk televizyon yayıncılığı.⁸
- 1966: Uydu iletişiminin başlaması.
- 1977: İlk mobil iletişim sisteminin kurulması.
- 1978: İlk bilgisayar moedmi.
- 1989: Dünya Çapında Ağ (World Wide Web) için ilk planlama.
- 1995: ABD'de kamuya açık İnternet'in kurulması.
- 1996: Kablosuz Uygulama Protokolü (Wireless Application Protocol – WAP)⁹

Toplumsal hareketlerin kullandığı her medya ve iletişim biçimi kendi içinde belirli bir şebeke de oluşturmaktadır. Tilly'e göre (2008, s. 157), her iletişim aracı bazı maliyetli bağlantıları kendi yöntemleri doğrultusunda kolaylaştırır ve birçok miktardaki bağlantıları da dışlar. Bununla birlikte, hareket içerisindeki üyeler, herhangi bir şebekeye

⁸ <https://newatlas.com/first-bbc-television-broadcast/13397/> (Erişim Tarihi: 05.04. 2018)

⁹ HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2001: Making new Technologies work for human development. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/262/hdr_2001_en.pdf

girer girmez, üyelerin kullandıkları medya, “işlemler ve anlamlı toplumsal bağlar içindeki emsalleriyle irtibat kurarken” bu medyayı kullananlar ve kullanmayanlar arasında içsel ve dışsal sınırlar meydana getirirler.

2.2.1. Geleneksel medyadan “yeni” medyaya

Bireyin iletişim kurduğu araçlar geçmişten bugüne, teknoloji ile paralel olarak değişmekte ve gelişmektedir. İletişim araçları çeşitlenmiş ve günümüzde artık bu iletişim araçları birleşmiş ve kendi içlerinde çeşitlenmiştir. Özellikle 20. yüzyıldaki değişimlere bakıldığında iletişim ortamı, diğer bir deyişle medya, yazılı basın, telefon, radyo, televizyon ve günümüzde de İnternet aracılığıyla biçimler değiştirmiştir. Bunların hepsinin ortak yönü ise, birer iletişim aracı olarak kullanılmalarıdır. Kanıksamış olduğumuz günlük yaşantımıza katkıda bulunan birçok etki ve süreç vardır fakat günlük rutinimiz içerisinde dünyayı bir gerçek olarak algılamamızı farklı yollarla sağlayan medyadır (Couldry, 2012, s. 1). İletişimi etkileyen ve günümüzdeki medyanın son halini almasını sağlayan birçok tarihsel süreç olmuştur. Buharlı makine, elektriğin keşfi, ulaşım araçlarının değişimi tarihsel süreçteki iletişim alanındaki birikimin oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu noktada, özellikle telgraf ve telefonun icadının kişilerarası iletişime; gazete, radyo ve televizyonun ise kitle iletişimine olan büyük etkisi yadsınamaz. Özellikle enformasyon (bilgilenme) kavramının açıklanması ve gelişiminde kitle iletişiminin önemli rolü olmuştur. 20. yüzyılda, “kamunun bilgilenmesi” kitle iletişim araçları “piyasası”nın gerçekliklerini belirlemiş, medyaya yönelik ilginin artmasıyla medyanın gücü hakkındaki tartışmalar yoğunlaşmış, medya, eğlence ile enformasyon arasındaki sınırların bulanıklaşmasına neden olmuş ve siyasi sınırları da belirsizleştirmiştir (Burke ve Briggs, 2011, s. 224-237). Radyo, yazılı basın sonrasında, okuma bilmeyen insanların sayıları da düşünüldüğünde, dünya çapında toplumun birçok kesimine ulaşarak insanları “eğlendirmek, bilgilendirmek ve eğitmek kadar rahatlatıp avutmaya” yaramış; sadece bir iletim tarzından çok kamusal alanın oluşmasına katkıda bulunmuştur (Burke ve Briggs, 2011, s. 257-259). Buna ek olarak, insanların sadece kendi yerel kimliklerini değil, uluslararası düzeydeki bireylerin ve toplulukların kimlikleriyle yüzleşmelerini de sağlamıştır.

Televizyonun iletişim hayatına girişi, tarihsel süreç içerisinde II. Dünya Savaşı dönemine denk geldiğinden dolayı savaş dönemi ve sonrasında televizyon sınırlı sayıda ilgili görmüştür. Buna karşın televizyon kullanımı 1950’li yıllarda ivme kazanmış,

özellikle sinema izleyicisini kendine çekmeyi başarmıştır (Burke ve Briggs, 2011, s. 262-263). 1960'lı yıllarda ise, televizyon beklenen yayılımı göstererek doksandan fazla ülkede 750 milyonu aşan televizyon seyircisine ulaşılmıştır. Buna karşın, gelişmiş ülkeler televizyonu çok sesli kullanırken, geri kalmış ülkeler televizyonun ilk yıllarında sadece tek bir sesin televizyon aracılığıyla duyulmasına imkân tanımıştır (Burke ve Briggs, 2011, s. 269-273). Televizyonun bu kadar hızlı bir biçimde bu kadar geniş bir alanda kullanılması, onun hakkında yorum ve eleştirilerin yapılmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle haberlere ilişkin, televizyonun haberlerin yapısını bozduğu, haberleri önemsizleştirdiği, bunun yanında bolca eğlence ürettiği, çocuklar için zararlı olabileceği, toplum ve kültürü yozlaştırdığı, televizyonun yaygınlaşmasıyla birçok ülkede ahlak, beğeni, cinsellik ve şiddet üzerine anlamlı tartışmaları engellediği ortaya konmuştur (Burke ve Briggs, 2011, s. 274-283). Yazılı basından İnternet dönemindeki sürece kadar, medya belirli bir yapı oluşturmuş ve her ne kadar farklı ülkelerde ve farklı dillerde kullanılsa da medya araçları iletişimin ve iletişimin barındırdığı mesajların taşıyıcısı olmuşlardır.

Her medya aracı bir mesajın taşıyıcısı ve her aracın içeriği ayrı bir mesaj içermektedir (McLuhan, 2009, s. 1). Hem İnternet'ten önce hem de sonrasında tüm medya araçlarının sahip olduğu çeşitli özellikler vardır. Bu özellikler; erişilebilirlik, gizlilik/özellik, doğruluk, hacim, hız, menzil, dayanıklılık ve arınabilirliktir ve medyalar bu özelliklerin birleşimiyle kendi ağlarını oluştururlar (Poe, 2015, s. 35-36). Oluşan medya ağları “toplumsal pratikler” meydana getirir ve bu toplumsal pratikler ise “ilişkili değerler yaratır” (Poe, 2015, s. 39). Burada önemli olan her medyayı, özellikleri bağlamında kendi ağı içerisinde değerlendirmek gerektiğidir. Bu noktada, tarihsel süreç içerisinde teknolojinin, iletişim alanına olan etkisi ve bu iki alanın gelişiminin paralelliği de yadsınamaz.

Bireysel iletişimden kitle iletişimine, tüm iletişim türleri bilgi içerir. Bu nedenle, teknolojik gelişimlerin iletişim alanına olan etkisinin, enformasyonun yayılması ve kullanım biçimlerini değiştirdiğini de söylemek mümkündür. Teknoloji ve iletişim araçları ile birlikte enformasyon paylaşım biçimleri de paralel olarak değişim geçirmiştir. Enformasyon teknolojisindeki devrimler, 1960'larda dünyada meydana gelen hareketlerdeki özgürlükçü ruhun itici gücü olmuş ve bu durum sonucunda farklı coğrafya ve kültürlerde “hızı artıran, teknolojik gelişimin ölçeğini genişleten, kaynaklarına

çeşitlilik katan bir patlama” yaşanmıştır (Castells, 2013, s. 7). 1980’lerden itibaren ise “enformasyon teknolojisi devrimi kapitalist sistemin temel bir yeniden yapılanma sürecinin uygulanmasında araçsal öneme sahip” olmuş ve enformasyon teknolojilerinin 1980’lerdeki kullanımları da 1990’lardaki kullanımlarını ve izleyecekleri yönü büyük ölçüde belirlemiştir (Castells, 2013, s. 16; s. 77). İnternet ile birlikte bu yön de tek taraflı olmaktan çıkıp iki yönlü bir hal almıştır. Gazete, radyo ve televizyon gibi araçlar kitle ile iletişimi sağlarken, İnternet aracılığıyla artık kitle kendi içerik ve mesajlarını üretmeye başlamıştır (Roberts, 2014, s. 93). İnternet, iletişim araçları arasındaki simetri ve asimetri derecelerini de farklılaştırmış; gazete radyo ve televizyon takipçileri arasında belirli bir asimetri varken dijital iletişim dengeyi simetri kurarak sağlamaya çalışmaktadır (Tilly, 2008, s. 156). Toplumsal hareketler, kullandıkları yeni iletişim araçları ile kapsadıkları coğrafi bölgeyi genişletirken, iletişim maliyetini azaltır ve aynı zamanda bu yeni teknolojileri kullanan katılımcılarla daha sıkı bir bağ oluştururlar (Tilly, 2008, s. 158). Oluşan bu bağ içerisinde, iletişim alanı yeni biçimler alabilmektedir. Bu biçimin anlaşılması ise hem bu hareketin içinde yer alan hak savunucusu olarak tanımayabileceğimiz her türlü yönetici ve önderler, hem de bu hareketin hak sahibi olan katılımcıların İnternet ile aracılanmış iletişimi kendi aralarında nasıl kullandığının incelenmesiyle anlaşılabilir.

2.2.2. Araç olarak yeni medya ve çevrimiçi topluluklar

21. yüzyılın ilk on yılında İnternet ve yeni medya hem bireysel hem de toplumsal yaşamda geniş bir kullanım alanı kazanmıştır. İnternet dışında sahip olunan kimlikler ve olaylar İnternet’teki paylaşımları ve kullanım biçimlerini etkilerken, İnternet’teki paylaşım ve olaylar, İnternet’in dışındaki yaşamımızı da etkilemeye başlamıştır. Bu noktada, İnternet ve bireye çok yönlü iletişim imkânı sağlayan yeni medya yeni bir araç olarak karcımıza çıkmıştır. Bu nedenle de iletişim aracı olarak kendi içinde belirli bir biçim yaratmıştır. Diğer iletişim araçlarından farklı olarak, İnternet, daha geniş bir bağımsızlıkla zaman ve mekânın akışını yeniden düzenlemiş, ayrıca pratiklerin, hiyerarşilerin ve yapıların görünüşüne uyum sağlayarak kendi tarihsel içeriğini oluşturmuştur (Papacharissi, 2015, s. 7). İnternet’e bir kitle iletişim aracı olarak bakıldığında kullanıcılar ve üreticiler dört grupta ele alınabilirler. İlk olarak e-posta gibi bire bir eş zamansız iletişim, ikinci olarak elektronik ilan panoları gibi belirli konu ya da konularda paylaşım yapılan kitleden kitleye eş zamansız iletişim, üçüncü olarak bir

kişiden bir kişiye, bir kişiden birkaç kişiye ya da bir kişiden kitleye eş zamansız iletişim sağlayan konuşma odaları ya da çok kullanıcıli oyun ortamları ve son olarak ise İnternet siteleri gibi kullanıcının bilgiye ulaşmak için site aramasıyla karakterize olan eş zamansız iletişim (Morris ve Organ, 2009, s. 238-239). Bu dört grup, İnternet aracılı iletişim ve içinde barındırdığı yeni medyanın farklı bir iletişim sunduğunun ve kendinden önceki iletişim araçlarından farklılaştığının göstergesidir.

Yeni medyanın araç olarak iletişim biçimine kattıkları bağlamında olumlu ve olumsuz görüşler de bulunmaktadır. “Siberözgürlükçüler, yeni medyanın, ataerkilliği, kapitalizmi ve diğer baskı biçimlerini yıkan popülist bir aygıt olduğunu iddia ederler” (Miller, 2014, s. 37). Buna karşın, dijital medya “modası geçmiş zıtlıkların ötesinde düşünebilmemizi, etkileşimli katılımın siyasal olarak durağan olandan daha kötü olabileceği ihtimalini” düşünmemizi gerektirir (Andrejevic, 2014, s. 57). İnternet, büyük bir içerik arşivi sağlamasıyla, kullanıcılarını kendinden önceki iletişim araçlarının sahip olduğu “dayanaksız (ölümlü) medya akışından” kurtarır ve çok sayıda alternatif bakış açısını bir arada sunarak medya dönüşüm çağı için mükemmel bir araca dönüşür (Andrejevic, 2014, s. 64). İnternet’in, insanları daha önceki “toplumsal ilişki ve pratiklerden” ayıracak kadar etkili bir iletişim gücü sağladığını da tahayyül etmek gerekmektedir. Toplumsal hareketlerin örgütleyicileri, “web siteleri, İnternet üzerinden verilen dilekçeler, elektronik tartışma ortamları, e-posta mesajları” gibi dijital iletişim teknolojilerini kullanarak iletişimlerini hızlandırmışlar ve kapsamlarını da arttırmışlardır (Tilly, 2008, s. 155-160). Bu durumu vurgulayan Tilly, aynı zamanda bu yeni iletişim teknolojilerinin, toplumsal hareketleri daha önceki iletişim teknolojilerinin sağladığı dönüşümden daha hızlı ve daha yaygın bir biçimde dönüştürüp dönüştürmediğini ve bu teknolojilerin eylemciler arasında yeni ilişki biçimleri ortaya çıkarıp çıkarmadığını sormaktadır.

İnternet, özellikle yeni toplumsal hareketlerin kendilerini gerçek yaşamın dışındaki yeni bir iletişim alanında var etme sürecini başlatmıştır. Yeni toplumsal hareketler içindeki topluluklar da sadece çevrimdışı topluluk olmaktan çıkıp aynı zamanda çevrimiçi topluluklara da dönüşmüşlerdir. Çevrimiçi topluluklar özelinde İnternet, gerçek bir sosyal bir alandır fakat buna karşın çevrimiçi topluluklarla ilgili çalışma yapan sosyologların ön plana çıkardığı konu heterojenlik ve homojenliktir ki bu durum İnternet’i bir araç olarak kullanan çevrimiçi toplulukların sosyal olmanın anlamını deforme etmeleri korkusundan

doğmaktadır (Cavanagh, 2007, s. 108-09). Bu korku, İnternet'in insanları bir araya getirmesi, insanlara yeni ilgi alanlarıyla ilgili bir fırsat tanınması ve yeni bilgiler kazandırması vaadine karşı "topluluk" kavramının anlamının bozulmasından kaynaklanır (Cavanagh, 2007, s. 109). Ayrıca, bir topluluğun üyesi olmak ve katkıda bulunmak için zaman ve gayret göstermek, bilgi aktarımı yapmak, dayanışmak ve diğer üyeler tarafından tanınmak gerekiyorsa, çevrimiçi topluluklarda da bu aynıdır (Cavanagh, 2007, s. 111). Burada önemli olan, çevrimiçi toplulukların ve üyelerin, bir yeni medya aracı olarak sosyal ağ sitelerini nasıl kullandığıdır. Bir topluluğun içinde var olmanın gerektirdikleri, çevrimiçi toplumlar için de geçerlidir ve bu çevrimiçi alanı etkili bir araca dönüştürmek bu açıdan önemlidir.

2.2.3. Yeni medya ve sosyal ağ siteleri

21. yüzyıl toplumu hızlı teknolojik gelişmelerle iletişim alanında İnternet'in ortaya çıkmasına ve İnternet ile birlikte "yeni medya", "sosyal medya" ve "sosyal ağ" ve "sosyal ağ siteleri" gibi alanların oluşmasına tanık olmaktadır. Bugün, yeni medya devriminin tam ortasında olduğumuzu dile getiren Manovich (2006, s. 5), bu devrimi, kültürel üretim, dağıtım ve iletişimin bilgisayar aracılı biçimlere doğru değişimi olarak tanımlamaktadır. Bilgisayar aracılı olarak gelişen yeni medyanın içerisinde yer alan sosyal ağ siteleri ise, İnternet'in sunmuş olduğu Web 2.0 ve kullanıcı üretimi içerik olanağı ile iletişim ve sosyalleşme olgusunu yeni medya ortamına taşımıştır (Kaplan ve Haenlein, 2010, s. 59-62). Sosyal ağlar içerisinde işbirliği yoluyla oluşan projeleri, blogları, sanal oyunları, sanal sosyal dünyaları ve önemli olarak sosyal ağ sitelerini barındırmaktadır. Sosyal ağ siteleri, kullanıcıların kişisel hesaplar açarak diğer bireylerle bilgi paylaşıp iletişime geçtikleri İnternet siteleri olarak tanımlanmaktadır (Kaplan ve Haenlein, 2010, s. 62-64). Bu noktada, tüm bu yeni ortam ve ağların oluştuğu İnternet, önemli bir alan olurken, İnternet'in toplumsal yaşam ile olan ilişkisinin ortaya konması da önem taşımaktadır.

Duyuru panoları ve sohbet kanallarını içeren metin odaklı İnternet; kimliğin, toplumsal cinsiyet, ırk, bedensel yeterlik ve diğer bedensel ve bölgesel özelliklerinin önemsiz olduğu özgürleştirici potansiyeli olan toplulukların oluşmasını imkân tanımıştır (Giddings ve Lister, 2011, s. 327). İnternet ortamının gelişmesi ile insanlar kendi İnternet sitelerini tasarlayıp yayınlamaya başlamış; Web 2.0 uygulamalarının yayılmasıyla bu durum sosyal ağ sitelerine taşınmış ve günümüzde sadece bir cep telefonu ile günlük yaşam yoğun ve derin bir şekilde ağ iletişimiyle aracılanmıştır (Giddings ve Lister, 2011,

s.328). Bu durum artık günlük yaşantı ile kullandığımız sosyal ağ siteleri arasında “yoğun ve derin” bir bağın olduğunu da doğrulamaktadır.

İnternet, kapitalizmin tüm dünyayı fantastik bir ağ şeklinde sarmasına olanak tanırken; hem insanlara yeni iletişim imkânları sunmakta hem de ticarileşmektedir (Feenberg, 2010, s. 44). Günümüz toplumunda kilit dijital araç olan İnternet’in ana kullanıcıları kaynak fakiri örgüt ve bireyler ile elektronik finans piyasalarıdır ve tüm bu kullanıcılar dijitalleşmiş bölge olan İnternet’te, devlet otoritesinden kurtulamamaktadırlar (Sassen, 2010, s. 123). Bununla birlikte, İnternet’in yatay, iki yönlü ve etkileşimli bir teknoloji olarak demokratik katılıma ilişkin etkisinin olduğu da söylenmektedir (Bentivegna, 1999 ve Warkentin, 2001’den aktaran Della Porta, 2012, s. 43). Yirmi yıl kadar önce radyo ve televizyon yayıncılığında olduğu gibi, bilgisayar ve yeni enformasyon teknolojileri de siyasetin normalleşmiş bir yönü olmaktadır (Kahn ve Kellner, 2007, s. 18). Bu normalleşmeyi sağlayan en önemli etkenlerden biri de, yeni toplumsal hareketler içindeki toplulukların, bu alanı kendi siyasal iletişim alanlarını yaratmak için kullanmalarındır. LGBTİ hareketinde olduğu gibi her topluluk, yeni teknolojileri kullanırken, bu teknolojilerin iletişimlerine kattıkları yenilikleri değerlendirirken, kendilerinin de bu alanı siyasi olarak dönüştürdükleri söylenebilir.

Sosyal ağ siteleri, bireyin günlük hayatına, kişiliğine ve kimliğine ait özellikler sunduğu ortamlardır. Özellikler arasında kişinin hem gerçek kimliğine ilişkin bilgiler hem de sosyal ağ sitelerinde paylaştığı biçimiyle yarattığı kimliğine ilişkin bilgiler bulmak mümkündür. Bu bilgilerin içinde, bireyin kendi izin verdiği ölçüde siyasi ve kendini ait hissettiği kolektif kimliklere ait etkinlikler de bulunabilmektedir. Kişinin paylaştığı haberler, fotoğraflar, bağlantılar ya da üye olduğu, beğendiği veya takip ettiği gruplar ve sayfalar kişinin sosyal ağ siteleri pratikleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, sosyal ağ siteleri homojen bir ortam sağlamazlar; bazı ortamlar geri dönüt imkânı sağlarken, bazı ortamlar ise farklı anonim ve görünürlük seviyeleri sunarlar ve bu durum sosyal ağ sitelerinin kullanıcılarına çeşitli sosyal etki biçimleri sunarak onların siyasi katılımlarının daha fazla ya da az olmasına neden olabilirler (Margetts vd., 2016, s. 13). “Politik havanın kalıcı özelliği durumuna gelen” sosyal medyayı, 21. Yüzyılın başlangıcı itibarıyla kolektif kimlik ve eylem açısından zamansal olarak iki döneme ayırmak mümkündür. 2005 öncesinde, İnternet tabanlı politik iletişim ve etkileşimin oluşması ve 2005 sonrasında ise sosyal medyanın geniş kitlelere ulaşarak kişilere politik içerik oluşturmak

ve katılım için yeni yollar sunması bu iki dönemi oluşturmaktadır (Margetts vd, 2016, s. 34). 2005 sonrasındaki ikinci dönemde özellikle sosyal medya içindeki sosyal ağ sitelerinden Facebook ve Twitter'ın İnternet kullanıcıları tarafından politik bağlamda kullanıldığı da görülebilmektedir.

2.2.4. Sosyal ağ siteleri ve yeni toplumsal hareketler

Toplumsal hareketler, sayısal bilgisayar ağlarını; iç planlamaları, karşılıklı düşünce paylaşımları ve kamuoyu açıklamalarında kullanarak bu araçlara hızlı bir biçimde adapte olmuşlardır. World Wide Web'in icadından önce 1980'lerin sonunda toplumsal hareket eylemcileri İlerleyici İletişim Derneği Association for Progressive Communications (APC) üzerinden bir bağlantı yaratarak posta kutusu tabanlı bir bilgisayar ağı kullanmışlar ve coğrafi olarak farklı eylemciler arasında bilgi alışverişi yaparak iletişim kurmuşlardır (Harasim 1993 ve Lokk, 2008'den aktaran Haunss, 2015, s. 14). İnternet'in, iletişim ve demokrasi alanını değiştirmesi ve siyaset için de kullanılması, onun yeni toplumsal hareketlerin yöneldiği yeni bir alan olarak kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Tilly (2004, s. 157), 21. yüzyıl teknolojilerinin, toplumsal hareketleri dönüştürüp dönüştürmediğini sorgularken, eğer bir dönüşüm varsa bunun hangi yollarla, hangi yeni taktik ve örgütlenme biçimleriyle gerçekleştiğinin de sorgulanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmada da, LGBTİ hareketi özelinde gerçekleşme ihtimali olan dönüşüm, Tilly'nin sorunsalının yanıtına zemin hazırlayacak bir sonuç ortaya konabilir.

İnternet, birçok farklı alanı barındırdığından, yeni toplumsal hareketler için sosyal ağ siteleri alanı daha ön plana çıkmaktadır. Lievrouw (2011, s. 23), alternatif ve aktivist yeni medyayı belirli kategorilere ayırmıştır. Bu kategorileştirmede toplumsal hareketleri "medya aracılı mobilizasyon" [mediated mobilization] türü içerisinde ele alırken; bu mobilizasyon alanının sosyal ağlar ve sanal dünya olduğunu belirtmiştir. Profesyonel medyadan ve kitle iletişiminin merkezileşmiş kontrollü yapısından bağımsız olarak sosyal ağlar; teknolojik, ekonomik ve yasal olarak gelişmiş toplumlardaki birçok birey tarafından kullanılmakta ve birey, sosyal ağlar aracılığıyla artık siyasi propagandanın pasif tüketicisi değil, alternatif düşünceleri ve kendi fikirlerini paylaşan bir bireye dönüşmektedir (Loader ve Mercea, 2012, s. 3). Van de Donk ve diğerleri (2004, s. 4-11), toplumsal hareketlerin nasıl tanımlanırsa tanımlansınlar, kendi içlerinde ve dışarıdaki referans gruplarıyla iletişim kurmak zorunda olduklarını ve günümüzdeki ekonomik

sınırlılıklar ve iletişim yapısı düşünüldüğünde, yeni iletişim teknolojilerinin bu hareketler için cazip hale geldiğini vurgulamaktadırlar. Bununla birlikte, van de Donk ve diğerleri, yeni iletişim teknolojilerinin, toplumsal hareketleri kitle iletişim araçlarına bağımlılıktan kurtardığını ve daha hızlı bir şekilde iletişim kurma olanaklarına sahip olduklarını belirtmektedirler. Castells (2013, s. 24), dijital sosyal ağların “eylemlerin belirlenmesi ve koordinasyon sağlanması” için önemli olduklarını ve bu ağların sadece toplumsal hareketlerin iletişim süreçlerinden biri olduğunu ve sonrasında bu süreçleri kamusal alandaki etkinliklerin takip etmesi gerektiğini belirtmektedir. Önemli olarak sosyal ağlar sayısal uzam ile kamusal alan uzamı arasındaki özerk bir iletişim alanıdır ve iletişimin özerkliği hareketler için önemli bir unsurdur; çünkü hareketlerin iletişim alanında iktidar kontrolünün en az seviyede olması gerekmektedir (Catsells, 2013, s. 25). Günümüzde sosyal ağlar, hareketlerin içinde, diğer hareketlerle dünyanın arasında, medya ve toplumun arasındadır ve bu nedenle hareketler İnternet’e; “kolektif eylemlerinin gerekli ama yeterli olmayan bileşenine” dayanmaktadırlar (Castells, 2013, s. 191-198). LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerini kullanma gereksinimleri ve bu gereksinimlerin karşılanıp karşılanmadığının saptanması Castells’in bu görüşü doğrultusunda önemlidir. Sosyal ağ sitelerinin, bir hareket olarak LGBTİ topluluklarına ve bireylere hangi alanlarda yeterli olup olmadığının ortaya konması da en azından yeni bir toplumsal hareket türünün sosyal ağ siteleri aracılığıyla kendisini nasıl konumlandırabildiğine örnek olabilir.

Sosyal medya ve protesto ilişkisi sayısal medya teknolojilerinin çağdaş toplumlardaki yeri ve rolüne ilişkin önemli bir sorgulama alanıdır ve özellikle son yıllarda dünya çapında yaşanan protestolar ve siyasi ayaklanmalar düşünüldüğünde sosyal medya platformlarının basit bir araç olarak sosyal ve siyasi aktörler tarafından özgürlük amaçlı kullanıldığı da ortadadır (Dencik ve Leistert, 2015, s. 1). Son yıllarda yaşanmış olan Arap Baharı (2011), Avrupa ve Kuzey Amerika’da yaşanan “işgal” [occupy] eylemleri (2011), Meksika’daki Yo Soy 132 hareketi (2012), Türkiye’deki Gezi Parkı protestoları (2013), Brezilya’daki the Free Fare (2013), Hong Kong’daki Şemsiye [Umbrella] (2014), Hollanda’daki Yeni Üniversite [the New University] (2015) hareketleri sadece çağdaş neoliberal dünya düzenine karşı hareketler olarak kalmamış, bir protestoyu ortaya koymadaki yeni altyapı olanaklarını da işaret etmiştir (Dencik ve Leistert, 2015, s. 2-3). Bu durum, hareketlerin İnternet aktivizminin, kamusal alandaki aktivizmle karşılaştırılması durumunu da oluşturmaktadır. İlk bakışta, sanal ve gerçeği uzlaştırmak etkileyici bir hareket olarak görünebilir ama zaten İnternet aktivizmi aynı İnternet’in

kendisi gibi melezdir ve her zaman yeni ve eski giriş ve çıkış aygıtlarının karışımını içeren; coğrafya, toplumsal cinsiyet, ırk ve diğer politik unsurlar tarafından tekinsizleştirilmiştir (Lovink, 2011, s. 403-404). Bu bağlamda, sosyal ağ sitelerinde gerçekleştirilen herhangi bir toplumsal hareket ögesinin iletişim eylemlerinin de melez olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla İnternet’te oluşturulan eylemler, İnternet dışındaki eylemlerden tamamen bağımsız olarak düşünülemez. LGBTİ hareketinin de politik bir kamusal alan eylemi olarak tasarladığı Onur Haftası etkinliği de bu eksen de değerlendirilebilir. Onur Haftası, İnternet’in dışından içine doğru oluşan melez bir eylem olarak ele alındığında, bu eylemin İnternet yansımaları, bu melezliğin nasıl kurulduğu ve ne içerdiğiyle ilgili bilgilere ulaşmak açısından kullanılabilir.

Sosyal ağ sitelerinin hem yeni toplumsal hareketler hem de bireysel iletişim için bu araçlara ulaşma ve siyasi eylem bağlamında farklı yönleri bulunmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken, bu araçlara ulaşım olanaklarıyla ilgilidir. Bu bağlamda, İnternet’te sadece sanal toplulukların bulunmasıyla birlikte, hem çevrimiçi hem de çevrimdışı topluluklar, bunların yanında da ya kendi istemedikleri için ya da “dijital olarak dışlandıkları için” dijital araçlara erişimi olmayan gruplar vardır (Biernacka-Ligieza, 2014, s. 97). Dünyanın %57’sinin İnternet erişiminin olmadığı düşünüldüğünde (The Broadband Commission for Digital Development, 2015, s. 8), teknolojik devrim ve sanal ortamdaki demokratik olanaklara kimlerin katılım gösterdiği sorunsalı oluşmaktadır ve bu durum “sahip olanlar” ve “sahip olmayanlar” olarak “dijital bölünme”yi konu edinen bir tartışma ortamı yaratmaktadır (Kahn ve Kellner, 2007, s. 21). İnternet’i radikal bir demokrasi alanı olarak kullananlar bu alandan eylem ve örgütlenme anlamında faydalanmaya çalışırken, aynı zamanda bu dijital bölünmeyle de mücadele etmektedirler (Kahn ve Kellner, 2007, s. 21-22). Bu dijital bölünme, toplulukların sosyal ağ sitelerindeki oluşumlarına bakıldığında, hem nicelik açısından hem de nitelik açısından gözlemlenebilmektedir. LGBTİ toplulukları özelinde; bölge, siyaset, üniversite ya da kimlik odaklı farklı toplulukların farklı şekilde bir sosyal ağ sitesi örgütlenmesi göze çarpmaktadır.

İnternet’in ve sosyal ağ sitelerinin bireye ve topluma getirdiklerine ve demokrasinin kalitesini arttırmadaki rolü ile ilgili yaklaşımlar şüpheciler/kötümserler ve ütopyacılar/iyimserler olarak ikiye ayrılmaktadır (Biernacka-Ligieza, 2014, s. 103). Papacharissi (2004, s. 260) siber alan taraftarlarının, çevrimiçi söylemin demokratik

katılımı arttıracaklarını ve bu düşünceyle kamusal alan ve sivil toplumun “sözde” önemini kaybetmesinin, İnternet ve onu çevreleyen araçlar tarafından durdurulacağını düşündüklerini belirtmektedir. Papacharissi, İnternet ortamına şüpheci bakanların ise, bu yeni teknolojilerin evrensel olarak erişilebilir olmadığını, parçalara ayrılmış, anlamsız ve alev gibi parlayıp sönen öfkeli tartışmalarla coğrafi kamusal alanı yeniden canlandırmadan uzak olduğunu savunduklarını vurgulamaktadır. Sosyal ağların siyaset ile ilişkisini yorumlayan Dean (2012, s. 119-128), sosyal ağların, konuşkan kapitalizmin bir parçası olduğunu, siyaseti yerinden ederek; tıklamaların ve işaret etmelerin siyasete dönüştüğü bir yanılsama yarattığını ve bu yanılsamanın “söylemsiz iletişim”e bağlı olarak post-politik dönemin bir biçimi olduğundan bahsetmektedir. Toplumsal hareketler ve sosyal medya ilişkisine teknoloji odaklı ve coşkulu yaklaşımlar, konuya daha negatif ve distopik yaklaşımlarla birlikte bütünleşmiştir. Toplumsal hareketler ve İnternet üzerine yapılan araştırmalar genellikle üç genel perspektifle ele alınmıştır; siber-iyimserler, siber-kötümserler ve arada durarak duruma gerçekçi bakanlar (Earl et al. 2010; Gerbaudo 2012; Torres Soriano 2013; Lutz and Hoffmann 2014’ten aktaran Haunss, 2015, s. 16). Siber-iyimserler, yeni teknolojilerin eylemleri sadece desteklemekle kalmayıp, gerçek olarak kolaylaştırdıklarını, siber-kötümserler ise İnternetin toplumsal hareketler üzerinde herhangi önemli bir etkisinin olmadığını, hatta olumsuz etkileri olabileceğini düşünmektedirler. Bu iki yaklaşımın arasında duran geniş bir grup ise yeni İnternet teknolojilerinin etkilerinin farkında olmakla birlikte bu etkinin derecesini ve var olan teorilere alternatif olmaları durumunu tartışmaktadırlar (Earl et al, 2010, s. 427’den aktaran Haunss, 2015, s. 16). İnternet aktivizminin, İnternet’in dışı ve içi bağlamında melez bir yapısı olduğu düşünüldüğünde, yeni toplumsal hareket topluluklarının sosyal ağ sitelerinde oluşturdukları iletişim biçimi açısından tamamen iyimser ya da kötümser bir bakış açısının edinilmesi tek bir olay ya da eylemle değerlendirilebilecek bir durum değildir. Bu nedenle, İnternet’i kullanan aktivist toplulukların yönetici ve katılımcı olarak her iki tarafının pratikleriyle değerlendirilerek sentezlenmesi daha nesnel bir bakış açısı kazandırabilir. Dolayısıyla, iyimser ya da kötümser taraf olmaktan çok etkinin derecesi ve bu etkinin oluşmasındaki iletişim biçimlerinin saptanması gerekmektedir.

Yeni toplumsal hareketleri, sosyal ağları ve bu ikisi arasındaki ekonomik, kültürel ve kimlik merkezli ilişkiyi tarihsel ve toplumsal dönüşüm bağlamında ele alacak olursak; bu alanlar, “toplumsal dönüşümü sorun edinen” (Mosco, 2006, s. 235) ve “siyasal, toplumsal ve kültürel yaşam arasındaki etkileşim” (Golding ve Murdock, 1997, s. 54) ile

ilgilenen eleştirel ekonomi-politik yaklaşımın da alanına girmektedir. Wayne (2009, s. 57-59), üretim güçlerinin “her zaman için toplumsal (ve kültürel) ilişkilerin içinde” biçimlendiğini belirtmiş ve bu anlamda da, dijital medyayı da içine katarak “iletişimsel üretim güçlerinin” önemini vurgulamıştır. Wayne, teknolojik determinizm bağlamında sosyal ağların ortak özelliklerinden biri olarak “toplumsal ilişkileri marjinalleştirdiği veya analiz dışı” bırakabileceğine işaret etmiştir. Bunun en önemli nedeni, İnternet içerisinde üretilen her şeyin (görsel, işitsel ve düşünsel materyaller), gerçek emekle karşılaştırıldığında daha “kolay, ucuz ve hızlı” üretilmesidir. Wayne (2009, s. 66) bu durumun, kültürel bir aşınma ve krize neden olduğunu irdelemektedir. Wayne’nin düşüncesini, yeni toplumsal hareketler ve sosyal ağ siteleri ilişkisi bağlamında düşündüğümüzde karşımıza kültürel aşınma ve kriz durumunun çıkabileceğini söylemek mümkündür. Bu konuda bir sonuca ulaşabilmek için toplumsal hareketler ve sosyal ağ siteleri bağlamında “toplumsal hareketler ve eylemler düşünüldüğünde sosyal medya 21. yüzyılın el ilanları ve siyasi posterleri midir? Sosyal medya, eylemlerin ve toplumsal hareketlerin meydana gelme biçimlerini mi değiştirmektedir?” (Haunss, 2015, s. 13) sorularını sormak ve bu sorulara ilişkin cevapların bulunması gerekmektedir.

2.2.5. Slacktivism

Slacktivism,¹⁰ tembel bir kuşak için aktivizmin ideal bir versiyonu, politik bir amaç için kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilerek katılımcıların kendilerini iyi hissettiren eylemler bütünüdür (Mozorov, 2011; Christensen, 2011). Slacktivism kavramı ilk olarak 1995 yılında “slacker activism” ve “armchair activism” [koltuk aktivizmi] olarak kullanılmış ve olumlayıcı bir kavram olarak gençlerin toplumu etkilemek amacıyla küçük grupları kapsayan eylemleri için kullanılmıştır (Christensen, 2011; Cabrera vd., 2017, 4). Clicktivism olarak da kullanılan slacktivism, günümüzde sıkça kullanılan insanların kendilerini “bir şey yapmış olma tatminlerini sağlamak amacıyla yaptıkları pasif eylemcilik hareketleridir” ve çevrimiçi imza kampanyalarına katılmak, sosyal ağ sitelerinde kişisel bilgileri ya da ilgi alanlarını değiştirerek çeşitli gruplara ya da etkinliklere destek vermek gibi insanların oturdukları yerden yaptıkları eylemlerdir (İnceoğlu ve Çoban, 2015, s. 52). Slacktivism kendi içerisinde clicktivism, sempati, siyasi, doğrudan yardım ve ürün olarak yardım biçimde beş alt kategoriye ayrılmaktadır (Cabrera vd., 2017, s. 4). Facebook gibi sosyal ağ siteleri, çok küçük politik etki

¹⁰ Slack (tembel, gevşek) ve activism (eylemcilik) kelimelerinin birleşimiyle oluşturulmuştur.

yaratabilen çevrimiçi aktivistleri işe yarar ve önemli hissettirmekte fakat buna karşın, özellikle gençlerin politikayı yanlış anlamlandırarak etkisiz olabilecek çevrimiçi etkinlikleri etkili gibi görmesine neden olup geleneksel politik davranışlardan uzaklaşmalarına neden olabilmektedir (Mozorov, 2011, 190-201). Slacktivist kişiler, masrafsız ve sembolik bir görünüm oluşturarak sosyal bir amaç doğrultusunda belirli bir gayret sarf etmeden anlamlı bir değişim sahnelemeye çalışırlar (Kristofferson vd., 2014, s. 1149). Bu nedenle slacktivist kişilerin hepsinin bilinçli bir eylem içerisinde olduğunu söylemek doğru olmaz. Yaptığı eylemin gerçekten değişim yaratacağını düşünenler olabileceği gibi, değişim yaratacağına inanmasa da sadece sembolik olarak katılım göstererek politik bir aktivizm sergileyenler de olabilir.

Slacktivism, politik mesaj taşıyan kıyafetler giymek ya da araba mesajları taşımak, Facebook gruplarına katılmak, kısa süreli boykotlarda yer almak gibi başka ifade biçimleri de alabilmektedir (Christensen, 2010). Buna karşın, sokakta örgütlenmiş hareketler için açılan Facebook grupları veya sayfalarındaki etkinlikleri duyurma, bildiri paylaşımları ve yapılan etkinliklere ilişkin içerik paylaşma gibi durumlar slacktivism olarak görülmemelidir (İnceoğlu ve Çoban, 2015, s. 53). Ayrıca kolay ile zor aktiviteler arasında ayırım yapmanın her zaman mümkün olmadığı düşünüldüğünde, İnternet’te gerçekleşen her politik aktivite de slacktivism olarak düşünülmemelidir (Christensen, 2010). Dolayısıyla, bir hareketin sosyal ağ sitelerindeki yöneticilerinin slacktivist olduklarını söylemek doğru olmaz. Önemli olan bu sayfaların takipçilerinin, hareketle ilgili sosyal ağ sitelerindeki davranış biçimleridir. Slacktivistlerin yaptıkları paylaşımların çok önemli bir rol üstlendiği de, Gezi direnişi gibi örnekler de görülmüştür (İnceoğlu ve Çoban, 2015, s. 53). Ayrıca, birey, bazen gerçek bir aktivizme katılırken başka bir zamanda slacktivist olabilir; bazı durumlarda da slacktivism eylemi daha anlamlı bir protestoya katılmak için öncü olabilmektedir (Kristofferson vd.’den aktaran Cabrera vd., 2017, s. 4). Belirleyici olan, kişilerin paylaşımının yarattığı etkidir. Kişinin niyetinden çok sonucunda hem bireysel hem de toplumsal açıdan bir kazanım elde edilebiliyorsa ve aktivizm amacına ulaşıyorsa yapılan slacktivismin de bu sonuca katkısı olabilir.

İnternet’te varolan bir hareketin slacktivist bir tavırda olup olmadığının anlaşılması, toplumsal hareketlerin varoluş nedeni gereği önemlidir. Toplumsal hareketler, İnternet’te olsun ya da olmasın, eylemlerini bir sonuç elde etmek ve ayrıca hareketlerine katılım

sağlamak için gerçekleştirmektedirler. Sadece slacktivist bir davranış biçimine sahip hareket, katılımcılarını da bu yönde etkileyebilme potansiyeline sahip olabilir. LGBTİ hareketi bağlamında, özelden genele ve yöneticilerden katılımcılara doğru böyle bir hareket biçiminin var olup olmadığı sorgulanmalıdır. Bu sorgulama, hem yöneticilerin hem de katılımcıların sosyal ağ sitelerini iletişim alan olarak kullanım biçimlerinin sorgulanmasıyla bulunabilir.

2.2.6. LGBTİ hareketi ve sosyal ağ siteleri

Sayısal sosyal medya teknolojileri düşük bütçe ile geniş destek gruplarına farklı ortamlarda iletişim olanağı sunmaktadır. Toplumsal hareketler iletişim kurmak ve eylemlerini harekete geçirmek için sosyal medyayı artık düzenli olarak kullanmaktadır (Haunss, 2015, s. 13). LGBTİ bireylerin İnternet’i kullanmaları, Giddens’in düşüncesi “mahremiyetin dönüşümü” kavramı ile ilişkili biçimde bir sosyal aktör olarak kamuya açılmalarını sağlayarak; çeşitli cinsel yönelimlerin etkinlik ve beraberlik oluşturmalarına yeni imkânlar sunmakta ve bireylerin kamu kimliğiyle kendilerinin kişisel olarak ifade etmelerine imkân vermektedir. (Pullen, 2010, s. 1-5). LGBTİ bireylerin İnternet kullanımının artması, 2000’li yılların başından itibaren çevrimiçi aktivizmle ilgili birçok araştırma yapılmaya başlanmasına neden olmuş ve özellikle bu araştırmalarda, teknolojinin evrim üzerine odaklanılarak; çalışmalarda toplumsal hareketler ve eylemcilerin en son teknolojik araçlara nasıl adapte olduklarına odaklanılmaktadır (Haunss, 2015, s. 15-16). Tüm yeni toplumsal hareketlerin İnternet ve sosyal ağ siteleri ile ilişkisi olduğu gibi LGBTİ hareketi de hem dünyada hem de Türkiye’de bu küresel iletişim ağlarını kullanmaktadır. LGBTİ bireyler için sosyal ağlar önemli bir değere sahip olabilmektedir (Drushel, 2010, s. 62). LGBTİ bireyler, azınlıklara ilişkin kullanıcı etkileşimine ve kendilerini yeniden üretmeye odaklı özellikler içeren güncel araçlarla yakınlaşarak; kimliklerini sanal ortamda test edebilecekleri çevrimiçi deneyimlere sahip olmaktadır (Pullen, 2010, s. 1). Bu deneyimler, sanal açılmayı, arkadaş ya da cinsel partner edinme, pornografiye kolay ulaşım, kişisel hikayeler oluşturma, topluluklar kurma ya da onlarla iletişime geçme, kimlik idealleri kurma, politik ideolojileri mobilize etme, tarihsel kurumlara katkıda bulunma ve işverenlerle servis sağlayıcıları değerlendirme olarak listelenebilir (Pullen, 2010, s. 1-2). Bu deneyimler doğrultusunda LGBTİ bireyler kendilerini ve varsa ait oldukları toplulukları, aynı diğer sosyal ağ siteleri kullanıcıları gibi benzer deneyimler yaşayabilme imkânı da bulabilirler.

Cooper ve Dzara (2010, s. 106) Facebook örneğini vererek, LGBTİ gruplara üye olmanın özellikle uzak, kırsal kesimlerde yaşayan bireyler için aynı kimliği paylaşan diğer bireylerle ilk iletişim ağı olabileceğini belirtmektedirler. Ayrıca Facebook'ta bulunan birçok LGBTİ grup, politik sorunlara ilişkin enformasyon ve etkinlikler hakkında bilgiler paylaşabilmektedir. Cooper ve Dzara (2010, s. 108-110), Facebook'un LGBTİ bireylerin iletişim kurma, kolektif kimlik edinme, sosyal sorunların yapılandırılması ve aktivizm olanaklarını genişlettiğini; ayrıca, Facebook'un LGBTİ şemsiyesi altındaki bireylere; kendileri, başkaları ve sorunları hakkında yeni ve heyecan verici bir öğrenme biçimi sunduğunu vurgulamaktadır. LGBTİ bireyler için yeni bağlantılar kurma ve kimlik uyarımları bağlamında ideal bir alan olan İnternet, gerçek sosyal alana daha az ihtiyacın duyulduğu yeni bir iletişim biçimi oraya koyabilir (Pullen, 2010, s. 10). Bu iletişim biçiminin, bireyin ötesinde bir topluluk olan LGBTİ hareketi ekseninde nasıl kullanıldığı da bireyden harekete yönelen doğrultuda yeni iletişim biçimlerine dönüşme potansiyeli ortaya koyabilir.

Bourse (2009, s. 109), iletişim ve söyleşimin [diyalogun] “birçok açıdan pazarlık süreçleri olarak” görülebildiğini ve “her bir ögenin diğerinden ayrılmadığı ve ancak onlarla sürdürdüğü ilişki içinde bir değer taşıdığı karmaşık bir sistem”den söz etmektedir. Bourse (2009, s. 113), “mevcut kişiler tanımlanmadan ... muhatapın kimliği ve benim kimliğim açısından onun kim olduğu” belirlenmeden iletişim kurulamayacağını belirtmektedir. LGBTİ hareketi de, yeni toplumsal hareket türü olarak, Bourse'nin söz ettiği karmaşık sistem ve iletişim ortamı içerisinde sosyal ağ siteleri ile ilişkiye girmektedir. Bununla birlikte, LGBTİ kimliğinin yansıtıcı, bağlamsal ve sürekli olan benlik bilinci olduğu sürece çevrimiçi alan dâhilindeki LGBTİ kimliği yeni araştırma alanları sunmaktadır (Pullen, 2010, s. 10). Ayrıca LGBTİ kimliği iletişim kurabilmek için, diğer öğelerle ve muhatap alacağı kimliklere karşı yapılanmaya da çalışmaktadır. Bu durum, LGBTİ hareketinin, özellikle parçalı olarak yer aldığı ve sınırları tam olarak bilinmeyen sosyal ağ ortamında; nasıl bir iletişim ve diyalog kurduğu, kime ve neye seslendiği, hangi öğelerle ilişkisini sürdürdüğü ve eklemlendiğine ilişkin soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, sosyal ağ siteleri üzerinde oluşan ilişkiler ve iletişimin, gerçek hayattan farklı bir süreç ve içeriğe sahip olması durumu da burada önemli bir durum olarak ortaya çıkabilmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi anlayışı benimsenerek; *yarı yapılandırılmış görüşme, çevrimiçi anket ve tepkisiz çevrimiçi gözlem* tekniklerinden yararlanılmaktadır. Toplumsal hareket çalışmalarında yarı yapılandırılmış görüşme önemli bir yer tutmaktadır. Bu görüşme biçimiyle, hareketin geniş ve farklı gruplarının istek ve görüşlerine erişilebilir; hareket katılımcılarının ve yöneticilerinin açıklamalarının anlamsal içeriği incelenebilir; aktivistlerin sosyal yaşamlarına ve harekete katılımlarına ilişkin anlamlar çıkarılabilir; geniş bir pencereden toplumsal harekete yaklaşılabılır; kolektif ve bireysel kimlik açısından toplumsal hareketin ne gibi sonuçlar verdiğine ilişkin farklı anlamlara ulaşılabilir; hareket çözümlemesinin merkezine insan ögesi alınabilir ve son olarak, hareketin üyelerinin hangi mesajları aldıkları, hedefledikleri yeni üyeler, hareketlerinin hedef kitlesi ve diğer ögeler hakkında sonuçlara ulaşılabilir (Blee ve Taylor, 2002, s. 93-96).

Çalışmada diğer bir nitel araştırma tekniği olarak kullanılmakta olan çevrimiçi anket ise likert ölçek kullanılarak yapılandırılmaktadır. Anket çalışmaları, parametreler yerine çalışmanın konusu ve kapsadığı alan ile ilgili olarak çeşitliliği belirlemektedir ve benzer karakterdeki katılımcıların nicel olarak sayılarının yerine anlamlı değişkenlikleri ortaya çıkarmaktadır (Jansen, 2010, s. 3). Çalışmada kullanılacak olan çevrimiçi anket tümevarım anketi türündedir. Tümevarım anketleri, ham verilerin çözümlenerek tanımlanması ve bu sayede belirli kategori, konu ve değişkenlerin ortaya konmasını sağlamaktadır (Jansen, 2010, s. 4). Likert ölçek tarama için kullanılan, “insanların tutumları veya diğer tepkilerini bir süreklilik çizgisi boyunca derecelendiren; genellikle katılıyorum ile katılmıyorum arasında 4 ile 8 arasında kategoriler kullanılarak yapılandırılan bir ölçek türüdür (Neuman, 2012, s. 302-304). Bu çalışmada uygulanan ölçekte 1 – Kesinlikle Katılmıyorum, 2 – Katılmıyorum, 3 – Kararsızım, 4 – Katılıyorum ve 5 – Kesinlikle Katılıyorum seçenekleri anket yoluyla katılımcılara sorulmuştur. Likert ölçeğin kullanım amacı, sayfa takipçilerinin LGBTİ hareketi sayfalarına ilişkin düşünceleri hakkında niteliksel düşüncelerinin ve bu düşüncelerin kategorileştirilmesini sağlamaktadır.

Çalışmada kullanılan diğer bir veri toplama tekniği ise tepkisiz çevrimiçi gözlemdir. Tepkisiz çevrimiçi gözlemlerde, gözlemlenen nesne gözlemlendiğinin farkında değildir ve gözleyen İnternet üzerinden hiçbir müdahalede olmadan gözlemini gerçekleştirmektedir (Theobald & Neundorfer, 2010'dan aktaran Biro vd., 2014, s. 53). Bu gözlemlerle amaçlanan, sayfaların Facebook ve Twitter paylaşımlarının gözlemlenerek, LGBTİ hareketinin en çok kamusal alan katılımlı olan Onur Haftası etkinliği süresince sosyal ağ sitelerini bir iletişim aracı olarak nasıl kullandıklarına ilişkin bulgulara ulaşmaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye yerelindeki sosyal ağ sitesi kullanan LGBTİ hareketleri oluşturmaktadır. Sosyal ağ olarak, sadece Facebook ve Twitter seçilmektedir. Çalışmanın evrenini oluşturan LGBTİ hareketleri, “LGBTİ News in Turkey” adlı İnternet sitesinde bulunan organizasyonlar başlığı altında sınıflandırılan güncel toplulukları ve aynı zamanda Facebook ve Twitter’da “LGBT” ve “LGBTİ” anahtar kelimeleri aranarak ulaşılan grupları kapsamaktadır.¹¹ Bu topluluklar ise Facebook üzerinden edindikleri beğeni, arkadaş ve grup üyeleri sayılarıyla, Twitter hesaplarındaki takipçi sayıları dikkate alınarak çalışmanın örneklemini oluşturmak için seçilmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, örneklem içinde listelenen gruplardan beğeni/üye/takipçi sayısı fazla olan gruplardan ilk yirmi gruba ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmeye olumlu yanıt veren gruplar sırasıyla KAOS GL (Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği), SPOD (Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği), LİSTAG (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks Bireylerin Aileleri ve Yakınları Grubu), Pembe Hayat LGTBTT Dayanışma Derneği, ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması, Gökkuşağının Kızılı, Mersin LGBT 7 Renk ve Komünist LGBT’lerdir. Bu sosyal ağ sitelerinin sayfa yöneticileri ile görüşülmüştür. Ulaşılan 8 gruba yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmış ve çevrimiçi anket ile tepkisiz çevrimiçi gözlem teknikleri de aynı 8 grubun sosyal ağ sayfaları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Tekniklerinin Uygulanması

Yarı yapılandırılmış görüşmeler; toplulukların Facebook veya Twitter hesaplarındaki yöneticileri ile yapılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin amacı,

¹¹ Gruplar ile ilgili detaylı bilgi EK-2’de verilmiştir. Erişim Tarihi: 9 Ocak 2019.

grupların sosyal ağ kullanımlarındaki nedenleri saptamak ve grup yöneticilerinden kimlerin, hangi şekilde sosyal ağ sitelerini kullandığını anlamlandırmaktır. Böylece, yöneticilerden elde edilen bulgular yorumlanmaktadır. Çevrimiçi anket, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile ulaşılan ve görüşülen LGBTİ gruplarının takipçilerine / üyelerine uygulanmaktadır. Çevrimiçi anket ile grupların takipçi / üyelerinin sosyal ağ sitelerini LGBTİ hareketi bağlamında nasıl kullandıklarına ve sosyal ağ sitelerinin bireylerin gruplara katılımlarına nasıl etkileri olduğuna ilişkin bulgulara ulaşılması amaçlanmaktadır. Tepkisiz çevrimiçi gözlem yöntemi ise, grupların çevrimiçi alandaki faaliyetlerini kapsamaktadır. LGBTİ hareketlerinin bir araya gelerek her yıl düzenlediği tek coğrafi kamusal alan etkinliği olan “*Onur Haftası*” başta coğrafi kamusal alanda ve sonrasında İnternet ortamında çeşitli paylaşımlarla gerçekleşmektedir. Tepkisiz çevrimiçi gözlem ile seçilen grupların sosyal ağ sitelerindeki Onur Haftası içerisindeki etkinlikleri gözlemlenerek yorumlanmaktadır. Bu yorumlamalar, gruplar için önemli olan bir coğrafi kamusal alan faaliyetinin, sosyal ağ siteleri yoluyla nasıl aktarıldığının ortaya konulması için kullanılmaktadır.

Çalışmada, seçilen yöntemler doğrultusunda farklı veri toplama teknikleri uygulanmaktadır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler yüz yüze ya da İnternet üzerinden görüntülü gerçekleştirilmekte, çevrimiçi anket, anket hizmeti veren bir İnternet sitesinde oluşturularak katılımcılarla paylaşılmakta, tepkisiz çevrimiçi gözlem ise, örneklem içerisindeki LGBTİ gruplarının Facebook sayfalarına üye olunarak ya da Twitter hesapları takip edilerek veriler elde edilmektedir.

Çevrimiçi anket için oluşturulacak soru formunda bağlantı adresinin, örneklem içerisindeki Facebook gruplarında paylaşılarak katılımcılara ulaşılması amaçlanmaktadır. Soru formunda, örneklemin sağlanması yapılması açısından katılımcılara öncelikli olarak herhangi bir LGBTİ topluluğunun Facebook sayfasını veya Twitter hesabını takip edip etmedikleri, ediyorlarsa hangi gruplar olduğu sorularak, örneklem grubuna dâhil edilen hesapları takip eden katılımcıların cevapları dikkate alınmaktadır. Likert ölçek kullanılarak oluşturulan ankette, Katılımcıların, sorulara 1 ile 5 arasında ölçeklendirilmiş olarak Kesinlikle Katılmıyorum / Katılıyorum / Kararsızım / Katılıyorum / Kesinlikle Katılıyorum cevaplarından birini vermeleri istenmektedir.

Tepkisiz çevrimiçi gözlem, örneklem içerisindeki belirlenen grupların sayfalarına üye olunarak/takip edilerek Onur Haftası süresince paylaşımlarının gözlemlenmesiyle;

grupların gönderileri arasındaki benzerliklerin, farklılıkların ve gönderilerin içerik özelliklerinin ortak temalarının veri olarak toplanmasıyla yapılmaktadır. Yöntem ve örneklem dâhilinde olan gönderilerin ekran görüntüleri alınarak veriler toplanmaktadır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. LGBTİ Hareketinin Sosyal Ağ Sitelerindeki Sayfa Yöneticileri

Çalışmanın evreninden ulaşılabilen ve yarı-yapılandırılmış görüşmeyi kabul eden KAOS GL, Pembe Hayat, ODTÜ LGBTİ+, SPOD, LİSTAG, Komünist LGBT'ler, Mersin LGBT 7 Renk ve Gökkuşağının Kızılı olmak üzere sekiz LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerindeki hesapların yöneticileriyle görüşülmüştür.

4.1.1. LGBTİ hareketini sosyal ağ sitelerinde sayfa açmaya iten nedenler

Çalışmanın amacı doğrultusunda görüşmecilere ilk olarak neden bir Facebook/Twitter sayfası açma gereği duydukları sorulmuştur. Türkiye'deki LGBTİ hareketinin ilk oluşumlarından biri olan KAOS GL yöneticisi, öncelikle KAOS GL'nin 1994 yılında aynı isimle bir dergi olarak başladığını ve LGBTİ yayıncılığı alanında da Türkiye'de bir ilk olduklarını vurgulamıştır. 2006 yılında dernekleştiklerini belirterek öncesinde İnternet ve sosyal ağ siteleriyle ilgili şunları söylemiştir:

KAOS GL: Sosyal medyayı yayıncılık için kullanıyor dernek. Neden böyle bir şey dersen coğrafi alanın kısıtlılığı ortada. Yani şu anda bir derginin ulaşabileceği insan sayısı belli, sokağa astığınız posterin insan sayısı belli. Coğrafya ile sınırlı ama İnternet genel anlamıyla ve İnternet'in çok özel ve daha etkileşime daha açık kısmı olan sosyal medya dediğimiz mecra daha geniş ve farklı sosyo –ekonomik gruplara ulaşmamızı sağlıyor. Sadece daha fazla insan değil çeşitlilik açısından da. Şu an KAOS GL'nin Ankara'da yaptığı bir etkinlik Ankara'da yaşayan ya da çevre illerde olan belli bir yaş grubunda insana ulaşabileceği bir yer. Ama kaosgl.org'un yaptığı bir haber ve bu haberin Facebook ya da Twitter'da paylaşılması Ağrı'nın bir köyünde kendi ile kendini keşfetme sürecindeki genç bir eşcinselden işte Tekirdağ'ın bir ilçesinde ileri yaştaki bir trans kadına, herkese ulaşabilme potansiyeli taşıyor. Özetle, daha fazla ve daha çeşitli insanlara erişebilmek ve ürettiği yayıncılığın buraya erişebilmesi birincisi. İkincisi, KAOS GL sadece yayıncılık yapmıyor. KAOS GL bunun dışında akademik kültürel etkinlikler ve çeşitli eylemler, basın açıklamaları yapıyor, bunların erişebilmesi de. Üçüncüsü ve en önemlisi de danışmanlık. Türkiye'deki LGBTİ+ kişilere cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden dolayı uğradıkları ayrımcılık, nefret suçu veya cinsel ve cinsiyet kimliğiyle ilgili sorularını cevaplamaya ve sosyal hizmetten hukuk danışmanlığına geniş bir skalada çeşitli danışmanlık hizmetleri veren bir kuruluş. Ve bu danışmanlık hizmetlerinin ön koşulu yine bu hizmete ihtiyaç duyan bu

hizmete erişmek isteyen kişilere ulaşabilmek. Haliyle ihtiyaç duyan kişilere erişmenin yolu da sosyal medya ve biz danışmanlıklarımızı mail üzerinden ya da telefon ya da yüz yüze veriyoruz. Sosyal medyadan doğrudan danışmanlık vermiyoruz. Ama bu maile telefona ya da yüz yüze iletişime sosyal medyadan geliyor. İlk ön görüşme dediğin şey orada gerçekleşiyor.

Diğer sayfa yöneticileri ise Facebook/Twitter sayfası açma nedenleriyle ilgili şu cevapları vermişlerdir:

Pembe Hayat: Sosyal medya dediğimiz şeyin gücü artık tartışılmaz ve yaptığımız aktivizm aslında kamusal alanda yaptığımız aktivizmin bu dönemde sosyal medya ile paralel gitmesinin dışında kamusal alanda yapamadığımız, yaptırmadıkları aktivizmi de sosyal medyada yapabilmeye başladık. Aslında bizi buna iten şey buydu. Aktivizmi burada da devam ettirmek. Alternatifleri arayabilmek ya da çeşitlendirmek. Zaten şu anda yapabildiğimiz tek şey bu Ankara yasağından sonra. Canlı yayınlarla etkinlikler yapıyoruz. Aslında kamusal alanda şu anda yapamadığımız her şeyi sosyal medyada yapabiliyoruz. Şimdilik bir engel yok.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Mücadeleyi biraz kampüs dışına taşımak, farkındalığı artırmak ve diğer üniversite ve örgütlerle bağlantı halinde olmak. Mesela bir hashtag çalışmasında direkt Twitter'dan DM (direct message / doğrudan mesaj) üzerinden haberleşiyoruz. Üniversitedeki örgütlerle. Hatta diğer derneklere. Bunun için önemli.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Aslında sosyal medya bence kampüs dışındaki insanlara ülkedeki insanların ses çıkarması için de önemli. Mesela Instagram'a çok fazla mesaj geliyor. Liseli bir öğrenciden. Mesela Antalya'da liseli bir öğrenciden ya da İstanbul'da başka bir üniversitede okuyan birinden. Bu şekilde insanlar yalnız olmadıklarını hissediyorlar. Onlarla beraber olduğumuzu hissettiriyoruz diye düşünüyorum. Sosyal medyada duyurmak etkinliklerimizi önemli. Yalnız olmadıklarını hissettirmek için önemli olduğunu düşünüyorum sosyal medyanın.

SPOD: Tabi sosyal medyanın günlük yaşantımızdaki etkisi arttıkça ulaşacağımız kişi sayısının sosyal medya aracılığıyla arttırabileceğimizin farkına varıldı. En büyük sebep bu. Güncel olmak. Geziden sonra özellikle gündemi Twitter üzerinden takip etmenin de başlattığı bir alışkanlıkla beraber böyle bir girişim oldu. Fikir yürütürsem sebebi budur. Zaten dönüm noktasını geçen sene Onur Haftasından önce yaptı. Biz bir Onur Haftası kampanyası yapmıştık sosyal medyada. İki binden üç binden fazla takipçi kazandık ve geçmiş istatistiğe baktığımız zaman haftalık erişim sayılarımız falan da artmaya başladı. Düzenli bir içerik takvimi oluşturduktan sonra paylaşmaya başladıktan sonra gündeme dair paylaşımlar yapmaya başladıktan sonra hareketliliği görünce takipçiler onlar da bakan takipçi olmaktan çıktı etkileşime geçen takipçi ve yeni takipçiler şeklinde gelişti. Dediğim gibi birebir

ulaşamadığımız insanlara, üye olmaktan çekinen etkinliğe gelmekten çekinen insanlara ulaşmanın en pratik yolu sosyal medya.

LİSTAG: Biz zaten ilk 2008’de kurulduğumuzda gruptaki anne babalar öyle yüzünü gösterebilecek gerçek kendi ismini kullanabilecek insanlar değillerdi henüz. Dolayısıyla toplantılara yeni insanları çekebilmek için yapabileceğimiz en iyi şey sosyal medya ve İnternet üzerinden yani kendi web sayfamızla ve sosyal medya hesapları üzerinden insanların dikkatini çekmeye çalışmak ve çağırmaktı. Dolayısıyla bizim için birebir işlevsel bir şeydi sosyal medya.

Komünist LGBT’ler: Zannediyorum ki Haziran (Gezi) süreci ile beraber ülkemizde sosyal medya kullanımı çok büyük oranlarda arttı. Özellikle de Twitter ve Facebook da bunu ilk zamanlarda görüyorduk. [...] İnsanlar hep oralardan iletişim kurdular. Oralardan sürekli paylaşımlar yapıp oralardan örgütlü hale geldiler. Bilhassa ülkemiz için. Sosyal medya üzerinden her türlü etkinlik takibi her türlü sesleniş mümkün ve insanlar takip ediyorlar. O nedenle de Komünist LGBT’ler olarak da sosyal medya hesaplarını aktif kullanmaya özen gösteriyoruz.

Mersin LGBT 7 Renk: İçinde yaşadığımız çağda başka türlü mümkün değil. Sen o sürecin dışında kaldığın zaman kimseyle iletişim kuramıyorsun artık. Tüm dünya bu şekilde iletişim enformasyon bu şekilde sosyal medya aracılığıyla yayılıyor. Nasıl söylesem direkt kendi irademiz değil kolektif bir irade bu. Çağın geleneklerine uyduk yani. Çok özel oturup da bunun üzerine konuşmadık. Bu zaten kendiliğinden gelişen bir şey.

Gökkuşağının Kızılı: Ben grup açıldıktan sonra dâhil oldum. 2012’de. Şunu biliyorum Gökkuşağının Kızılı ilk olarak 2011’in başlarında bir araya gelmeye başladı. Gizli bir Facebook grubuydu. Bunun nedeni de LGBT’lerin orada bir araya gelerek kendi sorunlarını daha iyi konuşabilecek olmaları. Yani kapalı bir alan yaratarak kendilerini daha güvende hissetmeleriydi diye tahmin ediyorum. Aynı zamanda bu kişilerin önemli bir kısmı TKP (Türkiye Komünist Partisi) içerisinde zaten gizliydiler. Bunların belirleyici olduğunu düşünüyorum. Bundan sonra da örgütlendikten sonra dışa açık olarak çalışmalara başladılar. Facebook sayfası falan açıldı.

Sayfa yöneticilerinin geneli, sosyal ağ sitesinde sayfa açma nedeni olarak çağın gereksinimi olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, kamusal alanda daha kısıtlı olduklarını düşündüklerinden dolayı sosyal ağ sitelerine ihtiyaç duymuşlardır. Bulundukları yerel alanın dışına çıkmak, daha fazla etkileşimde bulunmak, gündemi takip etmek, yapılan aktivizme alternatif yollar aramak, farkındalığı arttırmak ve insanlarla iletişime geçebilmek için zorunlu hissetmek gibi nedenler sayfa yöneticilerinin Facebook/Twitter sayfaları açma nedenleridir. Topluluklar, Facebook/Twitter aracılığıyla daha fazla insana ulaşmaktadır. Bu durum, onları kendi coğrafi olarak kuruldukları kamusal alanın dışına

da çıkarmaktadır. Dışına çıkılan alan bazı gruplar için şehir merkezi iken, bazı gruplar için kendi siyasi görüşünden olmayanlar, bazıları için ise temsil ettikleri eğitim kurumunun dışıdır. Merkez olarak belirledikleri alanın dışına çıkmak; topluluklara, farklı kültür ya da sosyo-ekonomik özelliklere sahip kişilere de ulaşma şansı tanımıştır. Özellikle danışmanlık hizmeti veren topluluklar için, doğrudan olmasa da sayfalar birer danışmanlık merkezi rolünü üstlenmektedir. Topluluklara daha fazla LGBTİ bireyin danışmanlık amacıyla ulaşmasını sayfalar sağlamaktadır. Topluluklar bu sayede daha fazla LGBTİ bireye yardım ettiklerini düşünmektedir.

Sayfa yöneticileri, Facebook/Twitter sayfasına sahip olmanın gücünün farkındadırlar. Bu gücü sağlayan ise, sosyal ağ sitelerinin coğrafi kamusal alanda yapılamayanların yapılmasına olanak sağlaması ve alternatif bir alan olarak seçilmesidir. 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı olaylarının sosyal medyadan etkilenmesi ve sosyal medyada fazlaca yankı bulması, toplulukların sosyal ağ sitelerinin önemini kavramaları açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Ayrıca bu durumu kavramaları, sayfa açma nedenlerinden biri olarak da dile getirilmektedir çünkü sosyal ağ sitelerini bir iletişim aracı kullanarak dikkat çekilebileceği daha da pekişmiştir. Gezi Parkı olaylarının bu bağlamda referans alınması, Türkiye’deki LGBTİ hareketinin oluşum sürecindeki diğer hareketlerle ilişki kurmasının da bir sonucudur. Toplulukların, toplumsal hareketler alanındaki gelişmelerin dışında kalmamak için de Facebook/Twitter sayfası açtığı söylenebilir. Bu sayfalar, onların hem güncel olayları yakalamasını, hem de aktivizm alanında yaşanan gelişmelerden kopmamalarını sağlamaktadır. Castells’in belirttiği gibi (2013, s. 25) sayfa yöneticilerinin, sosyal ağ sitelerini özerklik kurma nedeni ile bir alternatif iletişim aracı olarak gördükleri söylenebilir.

4.1.2. Sosyal ağ sitelerinde sayfa/hesap açmanın etkinliklere olan etkileri

Sosyal ağ siteleri açma nedeni olarak yöneticiler genellikle daha fazla kişiye ulaşmanın önemini vurgulamışlardır. Bu nedenle etkinliklerine katılan katılımcılarda da değişimlerin olabileceği öngörülerek, yöneticilere sosyal ağ sitelerinin etkinliklerine olan etkileri sorulmuştur ve yöneticiler şu şekilde cevap vermişlerdir:

KAOS GL: Sosyal medyadan duyurduğumuz noktada etkinliklerde çok daha çeşitli insanlar geliyor. Hiç tanımadığın insanlar başvuruyor. Tanışmak istiyor. Orada ama şöyle bir eleme yöntemine gidiyorsun. Genel olarak sosyal hareketlerde özellikle hak sahibi denilen kişiler, hakları verilmemiş hakları engellenen kişilerde mesela medya okuluna başvuruyor ama sen

başvuru metninden şunu anlıyorsun. Aslında meselesi KAOS GL. Gönüllü muhabir olmak değil, danışmanlık almak istiyor. Yönlendirme yapıyorsun. İlla etkinliğe gelmesi gerekmiyor ama o kişinin o ihtiyacını belirleyebilmek için de senin ona ihtiyacın var. Bir yandan ihtiyaç belirleme noktasında da sana faydası oluyor.

Pembe Hayat: Sosyal medya kullanmadan öncesini bilmiyorum. Yaşım yetmiyor. O dönemde Pembe Hayat'ın da sosyal medyası yoktu. Etkinlik yapmaya başladığımız süre zarfından beri Pembe Hayat'ın sosyal medyası var. Daha fazla kitleye ulaşmaya çok büyük imkân sağlıyor çünkü etkinliklerin duyurusunu çok daha önceden yapıyoruz, sosyal medyada yapmadığımız zamanki etkinlik duyurusu. Şöyleydi. Duyduğum kadarıyla translardan. Evlere gidiliyor, telefonlaşıyor. Sadece tanıdıklar vasıtasıyla bir etkinlik kitlesi oluşturulabiliyorken şimdi sosyal medyada reklam bile alabiliyorsun ve binlerce insana ulaşıyorsun.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Mesela Instagram'a mesaj geliyor. Hacettepe'deyim, etkinliğinize katılabilir miyim diye. Ama bildiğiniz gibi güvenliklerimiz izin vermediği için. [...]Toplumsal cinsiyet grubu var yeni.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Resmi bir topluluk olmadığımız için kapıya isim bırakamıyoruz. Onun üzerinden bir etkinlik yapmamız şu an mümkün değil. Şöyle mümkün, bir sansür uygulanıyor aslında. Twitter'da daha çok örgütlü insanlar. [...] Daha çok örgütlü politik insanlar. Genel LGBTİ örgütleri. Lambda, KAOS. Sol örgütlerin takipçileri.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Instagram'da daha çok öğrenciler. Özellikle lise öğrencileri takip ediyor. LGBT özgürlüktür tarzında sayfalar takip ediyor.

SPOD: Örnek vererek anlatayım. Birkaç hafta önce bir forum düzenledik. Onun çağrısına çıkmıştık sosyal medyadan. Antalya'dan bir örgütten arkadaşlar görmüş. Biz o zaman İstanbul'da olacağız gelebilir miyiz diye yazdılar ve geldiler. [...] Daha önce duyup ama hiç gelmek istemeyen, çekinen korkan kişiler, 1 sene önce falandı. İlk böyle düzenli paylaşımlara başladığımız zaman, sosyal medyada siz paylaşıncı cesaret ettim, geldim iyi ki gelmişim mesajları almaya başladık. Daha farklı bir kitleye ulaştık. Üniversite öğrencilerine ulaştık. Şöyle ki, son birkaç yıldır üniversite öğrencileriyle bu kadar yakın temas kurmuyorduk. Sosyal medyayı aktif kullanmakla birlikte o öğrenciye ulaştık. Belli başlı gruplar var. LGBT Türkiye, Renkli LGBT diye. İşte farklı şehirlerden insanların bir araya geldiği WhatsApp gruplarının olduğu gruplar. Biz bir post girdiğimiz zaman onlara gönderip, 70.000 – 100.000 takipçili. Hem kendi aralarında hem kendi hesaplarında paylaşmaya başladılar. Oradan da bize dönüşler oldu. Yani onların aktarımı işte bizim takipçimiz gittiğini söylüyor etkinliğe. Ben bilemiyorum kim. Bu şekilde dönüş aldık. Birkaç hafta önce bir forum yapmıştık, toplumsal olayların oto sansür etkisi üzerine. Güzel mesajlar aldık katılımcılardan. Katılmak isteyip gelemeyenlerden dahi. Forumları arttırmaya karar verdik. Hani farklı temalarda farklı

kolaylaştırıcılarla spesifik aynı konu değil ama o forum konseptini düzenli hale getirmeye karar verdik. En yakın zamanda bu oldu.

LİSTAG: Ben çocukları eşcinsel ve trans olan anne babalarla çalışıyorum. Onların beni sosyal medyadan bulup da gelme ihtimali başka kanallardan daha düşük. [...] Facebook üzerinden bize anne baba gelmez ama bizim ulaşmak istediğimiz onlar. Bizim bazı toplantılarımız var LGBT çocuklara açık değil. Sadece anne babalara açık. Mesela, n'aptık biz? İşte bu atılmalar, akademisyenlerin atılmaları başladığında Eğitim-Sen'in hesabı vardı dayanışma hesabı. Orayı desteklemek için şu aşağıdaki yerde Kırmızı Tazi'de anneler şey yaptı mezeler yaptılar onları böyle ekmeklerin üzerine koyduk. [...] Tanesi 1 lira dedik. Onu satıp onun parasını Eğitim-Sen hesabına aktarmak istediğimizde sosyal medya bizim işimize çok yaradı. Oradan ulaşmak istediğimiz farklı farklı kitlelere ulaştık. İlk önce İstanbul'da kurulduk. Sonra Ankara ve İzmir grupları kuruldu. Ebeveynler için sosyal medya o kadar çok etkili değil. Oradan bir anne bize ulaşmaz. Ulaşır. Başka bir şekilde ulaşır. Ya web sitemizden ya da danışma hattımızı arayarak ulaşır. Sosyal medyadan yazan var mı dersin yok. Biraz Benim Çocuğum'un patladığı zamanda olmuştur. İnsanlar bize oradan ulaşmaya çalışmıştır belki. Ama şu anda en çok, benim kanalım orası değil. Ben orayı LGBT hareketi bilgilendirmek için kullanıyorum daha çok.

Komünist LGBT'ler: Tabii ki etkinliklerimizi etkiliyordur, arttırıyordur sosyal medya duyurularımız. Ankara, İstanbul ve İzmir'de rutin olarak etkinlikler yapıyoruz. Mesela bu hafta 3 ilde de film gösterimlerimiz olacak. Farklı yerlerden gelenler oluyor. Geçtiğimiz ay 17 Mayıs günü İstanbul'da bir etkinliğimiz vardı. Sosyal medya hesabından görmüş tam da o günlerde İstanbul'da olan Mardin diye hatırlıyorum Mardin'den ama İstanbul'da o günlerde olan biri görüp sosyal medya hesabını etkinliğimize katılım gösterdi.

Mersin LGBT 7 Renk: Tabii ki sosyal medyanın bu konudaki faydalarını göz arda edemeyiz. Çok fazla kişiye ulaşıyoruz. Mesela bizim 4000-5000 üyesi var derneğin. Şimdi bir anda hepsine nasıl ulaşabilirsin. 1000-2000 kişiyi arayıp haber vermek hem çok maliyetli hem de çok zamanımızı alır. Kendi asıl işini yapamazsın bunlarla uğraşırsan. Tabii ki de daha fazla kişiye ulaşıyoruz. Bir örnek veriyim. Tabii ki bize Mersin dışından arayan mesaj atan çok oluyor. Mesela Tokat'tan arayan oluyor İstanbul'dan arayan oluyor. Çevre iller Adana'dır Antakya'dır. Bizi başka şehirlerden arayanlar Facebook üzerinden ulaşanlar çok oluyor. Gaziantep'ten ulaşan oldu. Geçen gün Çorum'dan aradılar. Farklı farklı illerden sosyal medya aracılığıyla ulaşip bize mesaj atıyorlar. [...] Diren Coşkun isimli bir arkadaşımız açlık grevindeydi Tekirdağ Cezaevi'nde. Onun Change.org kampanyasını biz başlattık. O kampanyaya yurtdışından o kadar çok destek geldi ki. Onun içeriğini Türkçe yazmıştım. Onunla ilgili bize Yunanistan'dan mesaj geldi Facebook üzerinden. Benden metni İngilizce'ye çevirmemi istediler. [...] Farklı bölgelere kampanyayı dağıtmak istiyoruz dediler. Farklı farklı ülkelerden çok fazla destek geldi ama Yunanistan'dakiler bize Facebook'tan ulaştılar. Numaramız falan yoktu onlarda. Bunlar hep Facebook üzerinden

sağlandı. Gazeteciler de oluyor. İngilizdi yanlış hatırlamıyorsam. O da bize mesaj attı görüşme yapmak istiyoruz sizinle. Röportaj. [...] Çeşitlilik sağlıyor etkinliklerde sosyal medya. Bunun nedeni de daha hızlı bir şekilde insanlara ulaşma imkânımız olması. Atıyorum, bir anda hadi kahvaltı yapalım deyip etkinlik koyabiliyoruz. Burada zaman, maliyeti düşürüyor. Zamandan tasarruf. Çeşitlilik olanağımız arttı. Facebook'ta aktifiz.

Gökkuşağının Kızılı: Küçük şehirlerden filan mesajlar alıyoruz. Ama bu şeyle çok paralel olmadı diye düşünüyorum. Düşündüğümde evet küçük şehirlerden taşradan mesaj atan var. Kayda değer kısmı anonim hesaplardan. Hatta telefon numarasını alırken falan isimlerini sorduğumuzda hatırlıyorum kaydetmek için. Bu anlamda kolaylık sağlıyor çünkü açılmamış kişiler gizlenme ihtiyacı duyuyorlar. Kolaylaştırıcı etkisi var bu açıdan.

Sayfa yöneticilerinin çoğunluğu, sosyal ağ sitelerinde sayfa açmanın etkinliklerine katılımın arttığını düşünmekte ve etkinliklere, kendi bulundukları yerelin dışında başka şehirlerden katılımın sayfalarındaki duyuruları sebebiyle olduğunu belirtmektedir. Gizli olarak cinsel yönelimini yaşayan insanların da etkinliklerine katılım göstermelerinin nedeni olarak sosyal ağ sitelerini görmektedir. Etkinliklerini sayfalar aracılığıyla daha rahat ve hızlı duyurduklarını belirten yöneticiler, zamandan da kazanmaktadır. Mersin LGBT 7 Renk yöneticisi yurt dışından bile etkinlikleriyle ilgili iletişime geçildiğini vurgulamaktadır. Daha fazla ve farklı insana ulaşmayı, Facebook/Twitter sayfası açma nedeni olarak gören yöneticiler, sayfalarının bu amaca hizmet ettiğini düşünmektedir. Dolayısıyla, sosyal ağ siteleri sayfalarının, yöneticilerin beklentilerini etkinlikler bağlamında karşıladığı söylenebilir; çünkü sayfa yöneticileri daha fazla ve farklı kişilere ulaşmaları konusunda başarılı olduklarını belirtmektedir.

Facebook/Twitter sayfaları, toplulukların etkinliklerini daha geniş bir alanda duyurmalarına imkân tanımaktadır. Bu duyurum, daha fazla katılımı da beraberinde getirmektedir. Sayfalar, geleneksel iletişim araçlarının dışında bir etkinlik duyuru alanına dönüşmektedir. Sosyal ağ sitelerinin herkese açık bir alan olduğu düşünüldüğünde, LGBTİ kimliğiyle ilgili korkusu olanların da sosyal ağ siteleri duyurumlarıyla etkinliklere katılımlar sağlanabilmektedir. Topluluklar, etkinlik sonrası sayfalar üzerinden katılımcıların düşüncelerini öğrenebilmektedir. Topluluklar, bu düşünceler doğrultusunda, hangi etkinliklerin beğenildiği ya da beğenilmediği; etkinliklerin nasıl çeşitlendirilebileceği ve geliştirilebileceği konusunda fikir edinebilmektedir. Bu durum, sosyal ağ sitelerinin etkileşimli ve eş zamanlı bir alan olduğunun en önemli göstergelerinden biri olarak düşünülebilir. Etkileşim ve eş zamanlılık özelliği, aynı

zamanda topluluklar açısından İnternet dışındaki ve içindeki alanda da kullanılmaktadır. Etkinliklerin öncesi, gerçekleşme anı ve sonrası, İnternet dışında ve içinde kurulan etkileşimli alanda meydana gelmektedir. Eşzamanlılık ve etkileşim olanağıyla, toplulukların zamandan kazanarak, çok sayıda kişiyle çok kısa zamanda iletişime geçerek, geleneksel iletişim araçlarının yaratmış olduğu sınırları esnettiği söylenebilir.

4.1.3. Sosyal ağ sitelerinde var olmak ile coğrafi kamusal alanda var olmak arasındaki farklar ve benzerlikler

LGBTİ hareketinin sosyal ağ siteleri yöneticilerine sosyal ağ sitelerinde var olmak ile coğrafi olarak kamusal alanda var olmak arasındaki farklar ve benzerlikler sorulmuştur. Bu sorunun sorulması yeni toplumsal hareketlerin başlıca temsil ve etkinlik alanı olarak gördükleri coğrafi kamusal alan ile çevrimiçi bir alan olarak var oldukları sosyal ağ sitelerinin arasında iletişim açısından farklılıklar ya da benzerlikler görüp görmedikleriyle ilgili bulgulara ulaşmaktır. Bununla birlikte, aynı zamanda iki alan arasında iletişim davranışı açısından belirli bir değişim gösterip göstermediklerini anlamlandırmaktır. Soruyla ilgili sosyal ağ siteleri yöneticileri şu şekilde cevaplar vermişlerdir:

KAOS GL: İki ayrı eksenden yanıtlayayım. İlki söz konusu İnternet olduğunda, uluslararası alanda da İnternet özgürlüğü işte İnternet hakları dijital haklar mücadelesi yürüten kişilerin kaldığı bir dilemma. Bir taraf daha çok özellikle muhafazakâr devletler ve kısmen şirketler güvenlik paranoyası ve şöyle İnternet'in filtrelenmesi, sansürlenmesi, kişisel bilgilerin korunması diyor ama bir yandan bunları depoluyor. Falan gibi bir kanat var. Bu kanatın karşısında ise sınırsız özgürlük. İnternet çok özgürleştirici bir deneyim diyen bir şey var. İkisi de yanlış bana kalırsa ve KAOS'a kalırsa. Bizim bulunduğumuz yer şu. Dijital alan, sosyal medya, İnternet dediğin mecra kamusal alandan ayrı bir mecra değil. Kamusal alanın bir parçası. Çok özelleşmiş bir parçası. Haliyle sokaktaki şiddet sokaktaki ayrımcılık, sokaktaki mesele İnternet'te de var. İnternet evet bir yandan seni anonim kılarak kendini ifade edebilme kanalınken bir yandan az önce bahsettiğim tehditlerin kişiler kişisel kullanıcılar açısından daha yoğun yaşanabildiği bir yere doğru gidiyor. Zorbalık, takip etme, kişisel verilerini bir şekilde rızan dışında paylaşma. Tehdit şantaj gibi birçok şeye doğru gidebiliyor. Tecavüz pornosu diye bir kavram var mesela. Pardon, intikam pornosu diye bir kavram var. Gizli bir şekilde cinsel ilişki sırasında görüntülerin alınıp ardından sosyal medyadan yaygınlaştırılması gibi. Haliyle öyle iki ayrı şey değil. [...] Gündelik ilişkide sosyal medya en nihayetinde kayıtlı bir alan. Yazdığın çizdiğin konuştuğun yayınladığın video fotoğraf

hepsi kayıtlı. Geçmişe dönebiliyorsun. Kişisel iletişimde senin hafızan kadar kayıtlı. Yani ikili iletişim ya da etkinlik iletişimi dediğin mesele bu etkinliğe katılan kişilerin kendi hafızalarında yer ettiği haliyle kayıtlı. O yüzden daha yüz yüze iletişim dediğimiz şey daha tarif edilmeye müsait kısmen daha az tehlike barındırıyor bir yanıyla. İnternet ise daha nesnel ve daha ortada olan bir şey. Bir yandan da geçmişe dönmenin kendisi de sözlerin cımbızlanıp delil üretme denen meseleye de gidebiliyor. [...] Hep şey denir ya hani yüz yüze iletişim çok sağlıklı bir şeydi onu kaybettik şimdi kimse konuşmuyor. Öyle bir şey yok. Yüz yüze iletişimin sağlıklı olmasının sebebi sorunların açığa çıkabileceği alan bulamaması.

Pembe Hayat: Kamusal alanda zaten LGBTİ'lerin en büyük sorunlarından biri ifşa olma korkusu, görünür olma korkusu. Kamusal alanda bunu yaşarken sosyal medyada bunu yaşama riski daha az. Bu yüzden daha rahat bir şekilde kullanıcılar kullanabiliyor takip edebiliyor ya da katılım gösterebiliyor.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Sosyal medya üzerinden haberleşmek tabii ki daha kolay. Örgütlenmek için daha kolay sosyal medya.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Sosyal medyada daha kolay örgütlenilebiliyor. Direkt mesajlar üzerinden şeklinde ama kamusal alanda daha yoğun bir çaba gerekiyor.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Evet. Daha çok enerji harcamak gerekiyor. [...] Şöyle bir şey de var kimlik sıkıntısı. Sosyal medya üzerinde mesela kimliğini gizleyebilirsin. Anonim kimlikle bazı işleri yürütebilirsin ama kamusal alanda toplandığın zaman kimlik problemi olabiliyor. Herkes buna olumlu yaklaşmıyor tabii ki.

LİSTAG: Ben kurumsal hesaplar yönetiyorum. Onun dışında bazı aktivistleri biliyorum. Sosyal medyada çok hani kendi isimleriyle çok aktifler. Orada bir persona yaratabiliyorsun. Gerçekte o kadar hırçın olmayan çok tatlı insanlar birdenbire bir bakıyorsun sosyal medyada herkese cevap veren hırçın karakterler, personalara dönüşebiliyorlar. Sosyal medyanın böyle bir şeyi var. Bizim kurumsal hesabımız. Orada belli şeyleri paylaşırsınız ve bir etiğe ve ahlaka dikkat edersin.

Komünist LGBT'ler: Kamusal alanda olmak bizim için daha önemli bir şey. Sanal bir ortamda faaliyet göstermektense. Ancak ülkemiz büyük, 80 milyonu aşkın nüfusa sahip bir ülke. Herkese de erişemiyoruz. Tüm illerde henüz varlık gösteren bir çalışma değiliz. Sosyal medya veya ağ üzerinden yürüttüğümüz çalışmalar ve oradaki iletişim adreslerimiz ülke genelinde de bize ulaşımı kolaylaştırıyor.

Gökkuşağının Kızılı: İkisnin de oldukça önemli olduğunu düşünüyorum. 21. Yüzyılda yaşıyoruz. Sokakta var olan bir hareketin sanal ortamda var olmaması düşünülemez veya tam tersi. Ama belirli farklılıklar var. Sosyal medya kullanımıyla belli bir görünürlük elde edebiliyoruz ama o bizim bildiğimiz anlamdaki LGBT örgütlülüğünü yaratmamız oldukça sınırlı oluyor. Yüz yüze temas kurmak mutlaka gerekiyor diye düşünüyorum.

Sayfa yöneticileri kamusal alanda varolmak ile sosyal ağ sitelerinde var olmak arasında hem benzerlikler hem de farklılıklar olduğunu düşünmektedir. KAOS GL sayfa yöneticisi, sosyal medyanın kamusal alanın çok özelleşmiş bir parçası olduğunu düşünmektedir. Pembe Hayat yöneticisi ise LGBTİ bireyler arasında yaygın olduğunu düşündüğü ifşa olma korkusunun, sosyal medyada kamusal alana oranla daha az yaşandığını dile getirmektedir. Sayfa yöneticilerinin çoğunluğu, sosyal ağ sitelerinde iletişimin kamusal alana oranla daha hızlı ve kolay olduğunu düşünmektedir. LİSTAG sayfa yöneticisi, kamusal alanda farklı bir kimlik yaratan insanların, sosyal ağ sitelerine başka bir aktivizm kimliği yarattığının altını çizmektedir. Sayfa yöneticilerinin çoğunluğu, kamusal alanda var olmanın bir hareket olarak hâlâ daha önemli olduğunu vurgulasa da, sosyal ağ sitelerinin kendilerine yerel kamudan genel kamuya ulaşma imkânı tanıdığını belirtmektedir. Kamusal alanın önemini vurgulayan sayfa yöneticileri aynı zamanda sosyal ağ sitelerindeki görünen aktivizmin kamusal alana da yansması gerektiğine inanmaktadır.

Coğrafi kamusal alan ile sosyal ağ sitelerinin oluşturduğu kamusal birbirine benzer alanlar olarak görülmektedir. İki alanın da kendi içerisinde olumlu ve olumsuz yanlarının olduğu söylenebilir. Kamusal alanda örgütlenmenin iletişim açısından zor olduğu düşünülürken, sosyal ağ siteleri bu örgütlenmeyi kolaylaştırmaktadır. Buna karşın, görünür olma korkusu yaşayan LGBTİ bireyler için kamusal alan bir tehdit yaratırken; sosyal ağ sitelerinde de kişisel verilerin paylaşılması ya da aynı kamusal alanda olduğu gibi taciz ve nefret söylemi tehlikesi gibi tehditlerin olduğu düşünülebilir. Sosyal ağ sitelerinin yaratmış olduğu alan, fiziksel bir görünürlük kazanmasa da, sanal bir görünürlük kazanarak, LGBTİ bireyler açısından farklı bir iletişim ortamı yaratabilmektedir. Ayrıca, Facebook/Twitter sayfalarının kullanımı ve özellikle örgütlenmek için daha kolay bir yol olduğu her ne kadar sıkça vurgulansa da, İnternet dışındaki kamusal alanın hala önemini koruduğu toplumsal hareketler bağlamında yadsınmamaktadır.

4.1.4. Sosyal ağ siteleri sayfalarındaki paylaşımlarda dikkat edilen kurallar

Türkiye'deki LGBTİ hareketi kimlik eksenli yeni bir toplumsal hareket olduğundan, isteklerini iletirken ve örgütlenmesini oluştururken kendi içinde bir bütün oluşturabilecek iletişim dilini coğrafi kamusal alanda kullanmıştır. Buna karşılık coğrafi kamusal alanda kullanılan bu iletişim dilinin ve kurallarının sosyal ağ sitelerine taşınıp

taşınmadığı da sosyal ağ sitelerindeki iletişim biçimlerini algılamak açısından önemlidir. Yöneticiler dikkat ettikleri dil ve kurallar ile ilgili şunları söylemişlerdir:

KAOS GL: LGBTİ demenin kendisi politik bir şey. Biz siyaseti partiler ve siyasi partiler üzerinden alımlamadığımız için yaptığımız her faaliyet aslında siyasi bir faaliyet. Bir diğer, KAOS GL'nin diğer LGBTİ derneklerinden ve örgütlerinden farkı dediğim gibi dergiyle başlayan bir yayıncılık meselesinin de olması. Bizim zaten sosyal medyamızda paylaşılan içeriğin %80'den fazlası ürettiğimiz haberler ve köşe yazıları. Haliyle onların linkleri, haberin linki, haberin spot metni aslında şu anda İnternet üzerinden yayıncılık yapan herhangi bir haber sitesinin aynısı. Köşe yazısında da fikirler köşe yazısını bağlar. Ama tüm bu özgürlük çizgisinin içerisinde sınırın nedir dersin yayın ilkelerimiz var. Yayın ilkelerimiz sosyal medyadaki diğer paylaşımlarımız için de geçerli. KAOS GL'nin hesaplarında ayrımcı, homofobik, transfobik, ırkçı, cinsiyetçi her ayrımcılık türünü içeren paylaşımlar yapılamaz. Nefret söylemi yaygınlaştırılmaz. Kişilerin haklarını ihlal edilecek bir şeyler yapılamaz. Bu ayrımcılık sadece LGBTİ meselesinde değil, her alanda ayrımcılık içermeyen nefret söylemi içermeyen paylaşımlar bulunur. Onun dışında yine habercilik üzerinden bir nefret saldırısını haberleştirirken dahi bizim izlediğimiz bir izlek var. O haberciliğin ilkesi aslında. Buraya da yansıyan. Oradan çok besleniyoruz. Artımız o biraz. Senelerdir gazetecilik, habercilik yapan bir yer olunca. Hem objektif olmak hem de mesela mağduru küçük düşürmeyecek aşağılamayacak mağdurun sonra tekrar mağdur olmaması için de mesela kişiler hani ismini de fotoğrafımı da yayınlayın diyor. Biz çok az yapıyoruz bunu. Tekrar tekrar istişare ediyoruz. Bunun ardından tekrar mağduriyet yaratabileceğini söylüyoruz. Haliyle çok kontrollü bir ilkeler düzeyinde sosyal medya politikamız var.

Pembe Hayat: En başta hak odaklı habercilik yapıyoruz biz. Bunun çok basic (temel) kuralları var. Mesela 5 N 1 K'ya dikkat ediyoruz. Onun dışında diğer basının kullandığı gibi ana akım medyanın kullandığı gibi bir trans katledildiğinde takma isimli gerçek adı şu olan kişi öldürüldü gibi haber yapmıyoruz. Hak odaklı bir şekilde kadının ismi ne ise ne ismini kullanıyorsa onu belirterek hiçbir bütün ayrımcılıklardan kaçınarak her türlü ama Türkçü, ırkçı, homofobik, transfobik, bifobik hepsini dışarıda tutarak öyle haber yapmaya çalışıyoruz ki yapıyoruz da bence. Bunun dışındaki diğer paylaşımlarda bu şekilde ilerliyor. Haber yaparken mesela sansasyonel başlıklar atmıyoruz. Trans boğazı kesildiğinde, Trans boğazı kesilerek katledildi gibi okuyucuyu korkutacak şeyler yazmıyoruz. Trans kadın öldürüldü katledildi gibi bu da korkunç ama tutup da boğazı kesildi diye başlık atmıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Dilimizi kendi aramızda tartışıyoruz paylaşmadan önce. Cinsiyet atamamaya çalışıyoruz insanlara. Genelde birey kelimesini kullanmaya çalışıyoruz biz. Kadın erkek değil de birey üzerinden ilerliyoruz. Instagram'da ben biraz daha yazıları kısa tutup işte şuradaydık, buradaydık. [...] Mesela Twitter'da daha uzun yazılar paylaşıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Twitter'da daha uzun.

SPOD: Çok nötr paylaşımlar yapıyoruz. Eğer, politik bir olay hakkında bir paylaşım, dayanışma çağrısı gibi bir şey yapacaksak ben ya da ekip tek başına yapmıyor. Mutlaka yönetimle konuşup bir metin hazırlanıyor, ortak metin hazırlanıyor o paylaşılıyor. Onun dışında kesinlikle Türkçe karakter yazılıyor her şey. Ben çok dikkat ederim bilmiyorum niye. Emoji kullanımına dikkat ediyoruz. Gökkuşağı ve sarılan tipi çok seviyorum ben. Hashtag kullanımı. Hashtag'leri de genellikle paylaştığımız post yani her postta yığınlarca girmiyoruz. Paylaştığımız postla alakalı hashtag'leri şey yapıyoruz ama genellikle hepsine eşcinsel lezbiyen LGBT falan yazmamız gerekiyor. Başka sayfalar bizi etiketleyip paylaştığı zaman da bizim zaman tüneline onaya düşüyor, onu onaylıyoruz. Toplulukları onaylamıyoruz. Özellikle Facebook üzerinde şu ana kadar 3 ay gerisine gidebildim, haber siteleri ve diğer örgütler var.

LİSTAG: Doğru dil kullanmaya çalışıyorsun. Haberin doğruluğunu bir süzgeçten geçiriyorsun.[...] LGBT dil geliyor. Mesela LİSTAG'ın Twitter hesabına bak. LİSTAG'ın Twitter hesabı LGBTT aile grubudur. Biz 2008'de kurulduğumuzda iki T vardı. Şimdi artık yok. Şimdi artık travesti transseksüel demiyoruz. Ne diyoruz? Trans. Bitti. Böyle şeyler dil değişiyor ve bu dili takip etmek zorundasın. İnterseks geldi.

Komünist LGBT'ler: Pek çok şeye dikkat ediyoruz. Kendimizin rahatsız olabileceği herhangi bir kelimeyi biz de yeniden üretmiyoruz kullanmıyoruz. Herhangi bir ayrımcılığa geçit yok. Biz kimseyi adres göstermiyoruz.

Mersin LGBT 7 Renk: Kullandığımız dile gelince tabii ki dil çok önemli. Daha incelikli bir dil kullanman gerekiyor: Kullandığın kelimelerde dikkatli olman gerekiyor. Seçerken o kelimeleri daha dikkatli olman gerekiyor. Homofobik söylemleri yeniden üretmemek adına özenliyiz.

Gökkuşağının Kızılı: Ayrımcı söylemler etmemek, homofobi falan gerici olmamak gibi şeyler. Onun dışında sosyalist bir örgüt olarak sosyalizm mücadelesini öne çıkaran paylaşımlar yapmaya gayret ediyoruz. Küba'da yaşanan gelişmeleri örneğin. Doğrudan birinci kaynaklardan çevirerek yayınladık.

Sayfa yöneticilerinin tümü, paylaşımlarıyla ilgili dikkat ettiği kurallar olarak; ayrımcı, ırkçı, cinsiyetçi, homofobik/transfobik ve nefret içeren söylemleri üretmeyen bir dil kullandıklarını, LGBTİ bireylerin gizliliklerine önem verdiklerini ve kimseyi hedef göstermemeye çalıştıklarını belirtmektedir. Bununla birlikte, yöneticilerin geneli, paylaşım yaparken habercilik kurallarına dikkat ettiklerini ve eğer bir bilgi paylaşıyorlarsa bu bilgiyi teyit etmeye çalıştıklarını vurgulamaktadır. Yöneticilerin geneli, paylaşım yapmadan önce hareketin içindeki diğer kişilerle bir ön tartışma yaptıklarını ve sonrasında paylaşımda bulunduklarını da dile getirmektedir. Yöneticiler, paylaşım yaparken doğrudan birinci kaynağa ulaşmaya ve aynı zamanda objektif olmaya

çalıştıklarını da söylemektedir. SPOD yöneticisi özellikle doğru Türkçe kullanımına dikkat ettiklerini ve gönderilere muhakkak emoji ve hashtag gibi eklemeler yaptıklarına dikkat çekmektedir.

Facebook/Twitter sayfaları topluluklar açısından bir haber organına ve duyuru panosuna dönüştürülmüştür. Sayfalardaki paylaşımların çoğu belirli bir medya akışı doğrultusunda yapılmaktadır. Bu akışta da öne çıkan unsur, “ana akım” medya olarak adlandırılan ve bu bağlamda geleneksel medyayı da işaret eden medya organlarının kullandığı dilin dışında bir dilin kullanılıyor olmasıdır. Bu dilde ise en çok dikkat edilen unsur, kimlik odaklı bir hareket olan LGBTİ hareketi topluluklarının hem kendiyle benzer hem de başka kimlik ögesine sahip birey ve topluluklara karşı ötekileştirme içermeyen bir dil kullanmaya çalışmalarıdır. Facebook/Twitter sayfalarında bu tarzda bir dil kullanımı, bu alanın dışında özellikle geleneksel medyada kullanılan dilin ayrıştırıcı olabileceğine işaret etmektedir. Burada, toplulukların Facebook/Twitter sayfalarındaki paylaşımlarda ortak bir akıl üzerinden hareket etmeye çalıştıkları söylenebilir. Topluluklar kendi içlerinde de bir oto kontrol geliştirip, bu kontrolü yaptıktan sonra sosyal ağ sitelerini bir iletişim aracı olarak kullanmaktadırlar. Paylaşımlar için belirlenen kurallar, LGBTİ hareketinin bugüne değin biriktirmiş olduğu duruşun bozulmamasına ve aynı zamanda bu duruştan vazgeçmemeye dayanmaktadır.

4.1.5. Sosyal ağ sitelerinde paylaşım yapılan konular

LGBTİ hareketi kendi kapsadığı bireyler bağlamında her toplumsal hareket gibi belirli konulara da öncelik vermektedir. Bu konular grupların etkinliklerini doğrudan etkilemektedir. Grupların etkinlikleri bu konular çerçevesinde şekillenmektedir. Bu nedenle, sosyal ağ siteleri paylaşımlarında da yöneticilere paylaşıırken hangi konulara öncelik verdikleri ve genelde hangi konuları paylaştıkları sorulmuştur. Yöneticilerin şu cevapları vermişlerdir:

KAOS GL: Habercilik için geçerli olan aynı şey. Neyi haber yaptığımız. İlk önceliğimiz bir nefret saldırısı, nefret suçu ya da ayrımcılık meselesini haberleştirerek sosyal medyada paylaşılması. Bu en temel önceliğimiz. Haber bize ulaştığı anda harekete geçeriz. Soruştururuz, onu bir haber formatına dönüştürürüz, hemen akabinde de sosyal medyada paylaşıyoruz. İkincisi, diğer LGBTİ örgütlerinin faaliyetleri, KAOS GL’nin hareketin basın yayın kuruluşu da olduğu için diğer LGBTİ derneklerinin faaliyetleri, etkinlikleri, yaptıkları ya haberleştirilir ya da haberleştirilmeden linkleriyle birlikte paylaşılır. İkinci öncelik bu.

Üçüncü ise, dünyada ve Türkiye’de LGBTİ’leri ilgilendiren gelişmeler. Bunlar da haber olarak önce girilip ardından paylaşılır. Böyle bir önceliğimiz var.

Pembe Hayat: Pembe Hayat ilk trans öz örgütlenmesi Türkiye’nin ve tek trans öz örgütlenmesi o yüzden trans odaklı paylaşımlar ve haberler yapıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Dayanışma içinde medya iletişim diye ayrı bir kolumuz var. Her konuyu paylaşmadan önce bir onay alıyoruz. Belli bir süresi var. Onay geliyorsa işte paylaşıyoruz, gelmiyorsa düzenlemeler yapıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Şöyle olsun diye öneri de bulunuyorlar. Şunu şöyle yazalım bunu böyle yazalım diye öneride bulunuyorlar. Instagram’ı daha görsel ve yaptığımız etkinlikleri haber vermek için. Geçen gün şuradaydık, geçen gün bu etkinliği yaptık, bu filmi gösterdik.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Mesela trans aktivizmi. Diren Coşkun olayı mesela.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Kırılcım Hayat en son bir saldırıya uğradı mesela. Ondan bir - iki hafta öncesinde buradaydı mesela. Onun hakkında da bir sürü paylaşım yaptık.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Dünya vegan günüydü onu kutlamak için bir post attık mesela. AIDS HIV farkındalığı bu tarz konular hakkında da paylaşım yapıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Twitter’da paylaşıyoruz. Toplumsal cinsiyetin bir etkinliği vardı. Osmanlıdan bugüne kadın mücadelesi. Onu paylaştık mesela. Yakın temasta olduğumuz.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Evrim konferansı oldu mesela. Onu paylaştık.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Temasta olduğumuz toplulukların etkinliğini de paylaşıyoruz.

SPOD: Yurtdışındaki işte evlilik eşitliği. Onları kesin paylaşıyoruz. Ne zaman görüşülecek şeklinde bir takvimiz var. Onları muhakkak paylaşıyoruz. Trans cinayetlerini paylaşıyoruz. Nefret suçlarını paylaşıyoruz. Hareketin önemli günlerini paylaşıyoruz. İlişkilendiğimiz örgütlerin etkinliklerini muhakkak paylaşmaya çalışıyoruz. LGBT konusu dışında da paylaşım yapıyoruz. Şöyle ki şimdi bizim bir projemiz [...] Amerika ve açık toplum vakfı fonluyor. Bundan 3-4 ay önce Yeni Akit gazetesinde SPOD’a Amerika para veriyormuş şeklinde haber çıkmıştı. Bu yüzden politik gündeme dair paylaşımları yaparken de metne çok dikkatli bakıyoruz ve kendi içimizde bir çekince falan oluyorsa paylaşmıyoruz ama kendi içimizde konuşuyoruz. İşte en son af örgütünde Taner Abi’nin paylaşımında imza kampanyası metnini okumadan ben hemen paylaşırsız sorun değil demiştim ama yönetmen bir arkadaşımız bir durun ben bir okuyayım. Hani bize dokunacak bir şey var mı? O açıdan politik konularda biraz geri planda duruyor olabiliriz.

LİSTAG: Ben açıkçası LİSTAG official hesaptan başka derneklerin işlerini çok az paylaşıyorum. LİSTAG official hesaptan sadece ve sadece LİSTAG’ın yaptığı işleri paylaşıyorum. Çok yakında geçen hafta Pembe Hayat haberimizi yaptı onu paylaştık. Pembe Hayat’ın şeyini paylaştım ama LİSTAG ile ilgili haber yapmıştı onu paylaştım. KAOS GL bizimle

ilgili haber yaparsa paylaşırım. Diren'e desteği paylaştık. Bir trans cinayetini paylaşırım. Ama yine de orada bile trans cinayetini belki LİSTAG official hesaptan değil kapalı gruptan paylaşırım. Ahmet Yıldız olayı mesela bizim ilk çıkışımıza denk gelmişti. Biz Ahmet Yıldız'a bir mektup diye bir şey yazarak yine kendi işimizdi. Kendimize mesele ettiğimiz şeyleri, kendi yaptığımız işleri LİSTAG official page'ten paylaşırım, LGBT dünyasında olup biteni de kapalı grupta paylaşırım. Haberdar olsunlar bilsinler diye. Böyle bir ayırım gözetiyorum. Twitter'da da Facebook page gibi kullanıyorum. Bizim yaptığımız işleri.

Komünsit LGBT'ler: Parti çalışması olduğu için parti merkezi duyurularını kendi sayfamızdan da aktarmaya çalışıyoruz. Facebook, Twitter ya da Intagram'dan. Onun haricinde hem Türkiye'de hem de dünyada önemli LGBT gündemlerini de haberleştirip kendi sayfalarımızda yer veriyoruz. Kendi etkinlik duyurularımızı. Arada SolHaber'den haber yapıyoruz.

Mersin LGBT 7 Renk: Bizim hedef kitlemiz daha çok gençler olduğu için daha çok gençleri buraya çekecek paylaşımlar yapıyoruz. Daha çok etkinlikler, atölyeler vesaire. Özel olarak şunu yazalım, bunu yazmayalım dediğimiz olmuyor. Ülkede neler oluyor bitiyor paylaşım yapıyoruz tabii ki neler oluyor bitiyor bilsinler görsünler diye. Açlık grevi, kadın cinayetleri onları elimizden geldiğince paylaşıyoruz.

Gökkuşağının Kızılı: Geçtiğimiz hafta 17 Mayıs haftasıydı. Pek çok etkinlik oldu mesela. O konuda pek çok paylaşım yaptık. Onun dışında doğrudan Türkiye LGBT ve dünya LGBT hareketlerinin kazanımlarını paylaşıyoruz. Bir saldırı yaşandığında bunları paylaşıyoruz. Dikkat ettiğimiz ve öne çıkardığımız şeyler bunlar.

Sayfa yöneticilerinin tümü paylaşım yaptıkları konular arasında öncelikli olarak homofobi/transfobi ve nefret suçlarıyla ilgili paylaşım konularını öne çıkarmaktadır. Sayfa yöneticilerinin önem verdiği konulardan bir diğeri de yaptıkları etkinliklerin ve ayrıca diğer LGBTİ hareketi topluluklarının etkinliklerinin duyurulmasıdır. Genellikle sayfalarda, yapılmış etkinliklerin sonrasında da o etkinlikle ilgili paylaşım yapıldığı dile getirilmektedir. Bu konuların dışında, sayfa yöneticilerinin belirttiği konular; HIV+ farkındalığı, yurtdışındaki LGBTİ haklarına ilişkin gelişmeler, çeşitli imza ve dayanışma kampanyaları konularıdır. Sayfa yöneticileri, kendi hareketlerinin kapsamında gördükleri paylaşım konularını daha öncelikli olarak görmektedirler. Pembe Hayat, trans bireylerle ilgili paylaşımları vurgularken, Komünist LGBT'ler ilişkili oldukları parti paylaşımlarında bulunduklarını, Mersin LGBT 7 Renk ise hedef kitlesinin gençler olduğunu söyleyerek, gençleri ilgilendirebilecek konular paylaştıklarını söylemişlerdir. Buna karşın LİSTAG, başka topluluk sayfalarından paylaşım yapmadıklarını kesin bir şekilde dile getirmiştir.

Facebook/Twitter sayfalarındaki paylaşım konularının içerisinde en önemli olan, toplulukların kendileriyle ilgili olan paylaşımlarıdır. Topluluklar, iletişim kurma yöntemi olarak kendi düşünce ve ifadelerini bu bağlamda öne çıkarmaktadırlar. LGBTİ hareketinin temel sorunlarına ilişkin nefret suçu, nefret söylemi, homofobi ve ayrımcılık gibi konuların ise sayfalar için her zaman ön planda olduğu söylenebilir. Bu konulardaki paylaşımlara ağırlık verilmesinde sosyal ağ sitelerinin konuların gündem oluşturmalarına ilişkin hızlilik ve eşzamanlılık özellikleri de önemlidir. Bu özellikler aracılığıyla, konular daha fazla duyurulmakta ve destek almaktadır. Dolayısıyla, kamuoyunun bu konulara ilişkin bilgilendirilmesi öncelikli istek olarak görülmektedir. Topluluklar, birbirlerine ilişkin konularda paylaşım yapma konusunda da sosyal ağ sitelerini bir iletişim aracı olarak kullanmaktadırlar. Toplulukların tümü, her ne kadar diğer toplulukların paylaşımlarını kendisine konu edinmese de, LGBTİ hareketinin genel sorunlarına ilişkin konularda birbirlerine destek olmaktadır. Toplulukların Facebook/Twitter sayfalarındaki paylaşımlarının içerikleri, kendilerini ait olarak gördükleri ya da hitap ettikleri gruplardan bağımsız değildir. Siyasi görüş, eğitim kurumu ya da gençler gibi grupları hedef olarak seçen topluluklar, sayfalarında bu hedef kitlelerinin ilgileneceği konuları da paylaşmaktadırlar. Bu durum, toplulukların, sosyal ağ sitelerinde de, bir hareket olarak toplum içerisindeki diğer konulara ilgili gösterdiklerini de ifade edebilir. Sosyal ağ sitelerinin iletişim açısından sınırları genişlettiği hatta bazı durumlarda kaldırdığını düşünen sayfa yöneticilerinin, özellikle uluslararası alanda, LGBTİ hareketini ilgilendirebilecek hak ve kazanım odaklı gelişmeleri konu edinmeleri de, toplulukların sayfalarını birer haber aktarma aracı olarak gördüklerini pekiştirmektedir.

4.1.6. Sosyal ağ siteleri sayfalarındaki takipçilerin sayfalar ile iletişim kurdukları konular

Görüşmelerde sosyal ağ siteleri yöneticilerine, sayfa takipçilerinin, özellikle Facebook sayfalarında takipçilerin gönderi yapıp yapmadıklarına ilişkin soru sorulmuş ve hesap yöneticileri, sayfaların takipçi gönderilerine açık olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle kendileriyle sosyal ağ siteleri üzerinden mesaj yoluyla iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle yöneticilere, takipçilerin genellikle hangi konularla ilgili iletişim kurdukları sorulmuştur. Yöneticiler şu şekilde cevaplar vermişlerdir:

KAOS GL: Takipçiler bizimle iletişime geçiyorlar, yazışıyoruz. Site için haber olacak bir olaysa, mesela ayrımcılığa uğradım başıma şu iş geldi, haberleştirilmesini istiyorum diye

yazıyor. Mesaj olarak yazıyor. Biz onu habere dönüştürüyoruz. Görüşüyoruz, doğruluyoruz, ilgilenen kişilerle görüşüyoruz. Haber yapıp, haber olarak paylaşıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Çok farklı konular olabiliyor. Saçma şeyler de olabiliyor bazen. Mesela en son gelen mesaj lütfen kötü anlamayın LGBT ne demek? diye sormuşlardı. Ya da sizin gibi tez çalışmaları olan bireyler, insanlar yazabiliyor yardımcı olabilir misiniz tarzında. Sayfamı büyütmek istiyorum yardımcı olabiliyor musunuz? diye yazıyorlar bazı LGBTİ sayfaları. Yakın bir tarihte bir arkadaşım biseksüel ama açılmıyor insanlara. Nasıl kolaylaştırabiliriz? Bireysel şeyler de geliyor.

Pembe Hayat: Facebook üzerinden saldırılarla ilgili, yardım isteyen hukuki psikolojik danışmanlık isteyen oluyor. Ya da farklı alanlarda yönlendirmeler yapmamızı isteyen oluyor.

SPOD: Bize daha çok cinsiyet keşif süreci, askerlik, psikolojik destek konularında ulaşıyorlar. Ama tabii şöyle bizim danışma hattımız mevcut. Geçen sene hatta 24 Nisan'da çalışmaya başladı. Daha çok danışma hattımıza yönlendirilecek konularda ulaşıyorlar bu saydıklarım gibi. En fazla bizim Pazar sohbetlerimiz mevcut, açılma sohbetleri her Pazar yapılıyor. Bir süredir ara vermiştik Ankara yasaklarından sonra ekip bir kenara çekilmişti. Onun için yazıyorlar. Ne zaman başlayacak, başladı mı? Ben her gün maksimum iki üç kişiden bu soruyu alıyorum. Son bir iki aydır Pazar sohbetleri üzerine çok soru geliyor.

LİSTAG: Genellikle LGBT hak mücadelesiyle ilgili şeyleri paylaşmak istiyorlar. Arada şuursuzca ticari kaygılarını paylaşmak isteyen insanlar olduğunda ona onay vermiyorum. En fazla şey yapabilir, işte yorum kısımlarına girip bir şeyler yapabilir onları da siliyorum.

Komünist LGBT'ler: Birkaç tane sığınmacı yazdı. Yardım talebinde bulundu şimdiye kadar. Onun haricinde iletişime geçmek isteyenler oldu.

Mersin LGBT 7 Renk: Genellersek sosyalleşmek için mesaj atıyorlar. LGBT bireylerin çoğu biliyorsunuz kapalı. Açık değil, aile, sosyal mahalle baskısı yaşayan tipler oluyor çoğunlukla. Sosyalleşmek istiyorum, arkadaşım yok, kapalıyım, kimse bilmiyor, çevrem / anlayanlar dışlıyor, çok yalnızım gibi mesaj atanlar çok var.

Gökkuşağının Kızılı: Bizim şehrimizde var mısınız? Buradan tanışabileceğim kimse var mı? gibi mesajlar oluyor. Yardım istekleri oluyor. Dayanışma amaçlı. Şöyle bir şey oldu yardımcı olabilir misiniz? Ne yapmam lazım falan gibi. Hatta geçtiğimiz aylarda Amasya'dan trans kadın bir mülteci bile mesaj atmıştı diye hatırlıyorum. Doğrudan soru oluyor mesela. Onur Yürüyüşü yaklaşırken ne zaman, saat kaçta falan gibisinden. Yasaklı mı? Ne olacak? gibisinden. Siyasi bir sayfa olduğumuzdan politik içerikli yazışmalar ya da ben doğrudan örgütlenmek istiyorum kimle görüşmeliyim falan gibisine de. Üyeniz olmak istiyorum gibi şeyler geliyor.

Sayfa yöneticileri, takipçilerin, sayfalarla iletişim kurdukları öncelikli konular olarak; hukuki ya da psikolojik açıdan dayanışma, yardım, kişisel keşif süreci ve

etkinliklere katılım konularını vurgulamaktadır. Sayfa yöneticilerinden bazıları, takipçinin iletişime geçtiği konuya dair yönlendirme yaptıklarını, danışmanlık ve bilgi verdiklerini söylemektedir. Özellikle bazı gruplar son dönemde mülteci LGBTİ bireylerin de yardım ve danışma amaçlı kendilerine ulaştıklarını belirtmektedir.

LGBTİ hareketi topluluklarının sayfa yöneticilerinin verdikleri cevaplar, toplulukların Facebook/Twitter sayfalarını takipçileriyle aralarında etkileşimli olarak kullandıklarını göstermektedir. Sosyal ağ siteleri bu anlamda iletişim aracına dönüşerek, sadece topluluklardan bireye doğru bir iletişim kanalı değil, bireylerin de topluluklarla iletişim kurmalarını sağlayan bir araca dönüşmüştür. Sayfa yöneticileri bu aracın hızlı olduğunu ve kolaylık sağladığını da ifade etmişlerdir. Takipçiler, sayfalara ulaşma biçimleri bağlamında, sayfaları bir haber kaynağı olarak da görmektedir. Bu sayfalardan bilgi almaya çalışmışlardır. Ayrıca, LGBTİ bireylerin, kendi fiziksel çevrelerinin dışına çıkarak; hem İnternet üzerinden destek aradıkları hem de LGBTİ kimliğine ilişkin sosyal bir alan yaratarak yalnızlık hissinden kurtulmaya çalıştıkları düşünülebilir. Takipçilerin bu sayfalara ulaşmaya çalışmaları, bu sayfaları muhatap olarak aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Belirli bir konuda danışma, destek isteme ya da bilgi alma olarak kullanılan sayfalar, takipçilerin bu sayfalara güven duyduklarının da bir göstergesi olabilir. Bu durum, takipçilerin, sosyal ağ sitelerini güvenli bir iletişim kanalı olarak kullanmaya çalıştıklarının bir sonucu olarak da düşünülebilir. Sayfa yöneticilerinin ifadeleri, takipçilerin, yüz yüze iletişim öncesi, Facebook/Twitter gibi sosyal ağ siteleri sayfalarını kullandıklarına ilişkin bir ipucu vermektedir. Özellikle, etkinliklere ilişkin bilgilerin sorulması ya da etkinliklerle ilgili düşüncelerin paylaşılması, coğrafi kamusal alanda hareket önderleri ve hareket katılımcılarıyla karşılaşılmasından önceki iletişim adımını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, sosyal ağ sitelerindeki sayfaların, katılımcılar ve topluluklar arasındaki iletişim sürecinin başlamasına, devam etmesine ya da başka iletişim kanallarına dönüşmesine öncülük ettiği söylenebilir.

4.1.7. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin anonim kimlik, nefret söylemi / homofobik söylem üzerine düşünceleri ve yönetici olarak tavırları

Görüşmelerde yöneticilere, İnternet ortamında anonim kimliklerin de var olabileceği ve hareketlerinin sayfalarının takipçileri açısından anonim kimlik ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleri sorulmuştur. Olumsuz olarak nefret söylemi / homofobik

söylemi işaret eden yöneticilere bu çeşit söylemde bulunan kullanıcı karşısındaki tavırları da sorulmuştur. Yöneticiler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

KAOS GL: Asıl sosyal medyada yaratılan o kimlik de gerçek kimlik. [...] Dijital haklar dijital özgürlük İnternet özgürlüğü raporları da hazırlıyoruz. O çalışmayı yürüten kişilerden biri de benim. Mesela orada bundan iki sene önce IGF İnternet Governance Forum’da BM ve Google CEO yardımcısıyla oturumda tartıştığımız temel mesele buydu. Bir yandan Facebook ve Twitter gibi mecralar gerçek kimlik diye bir şeyden bahsediyor ve diyor ki biz bunu tacize ve zorbalığa karşı bir politika ama bir yandan bu mesele kişinin anonim kalmak da hakkıdır. Anonimlik. Mahremiyet. Senin orada yarattığın da senin gerçek kimliğindir. Gerçeklik meselesini nereden ölçtüğüne bağlı. [...] Pratik uygulamada Facebook’un da Twitter’ın da belli topluluk kuralları var. Bu topluluk kuralları son dönemde. [...] Zaten birisi orada cinsel yönelim cinsiyet kimliğine dair bir ayrımcılık yaptığında, nefret söyleminde bulunduğu, hakaret ettiğinde, tehdit ettiğinde şikâyet ediyorsun. Bu bir yöntem. Ve bu bunun önüne geçen bir yöntem. Bu anonim olmakla alakalı değil. Anonim olmak evet daha rahat yaptığını sağlayabilir. Tamam. Orada bir şey yapabilirsin ama böyle bir imkân var diye kişilerin ifade özgürlüğü kısıtlanamaz. Orada haklar çatışması. Haklar evrenseldir. Haklar arasında çatışma var gibi görüldüğü durumda sen hak olarak görülen bir şeyin hak olup olmadığını tartışırsın. Burada anonim olmak bir haktır. [...] İkinci mesele, şey ayrı bir tehlike. Bizim tehdit edilmemiz. Bu çok sık rastlanan bir şey. Buna dair araçlar var. Facebook’a şikâyet edersen, sayfandan banlarsın (engellersin) olur biter. Veya eğer ki bu tehdidin boyutu örneğin daha önce bizi fiziksele de varmasına gerek yok daha organize ve sistematik bir tehditse illa fiziksel olması gerekmiyor suç teşkil etmesi için. [...] Bir üçüncüsü. Üyelerin diyorsun hani bilgileri. Dernek üyelerinin bilgileri zaten var. Takipçiler ise, Facebook sayfasını takip eden kişiler ise bu senin sorumluluğunda olan bir şey mi onu düşünüyorsun. Grup ayrı bir şeydir. Grubumuz yok. Biz gruplar kurmuyoruz. Grup kurduğunda o grubun iç dinamiği orayı yönetmek, o başka bir şey. Zaten grup da bir gettolaşma.

Pembe Hayat: Sanırım şanslıyız ki Pembe Hayat’ın böyle son birkaç aydır falan hatta daha uzun süredir hiç öyle bir olumsuz şeyi olmuyor. Sadece mesela Hande Kader olayında yapılan canlı yayınlar çok büyük kitlelere ulaştı. O zaman öyle şeyler yaşanmıştı. Onda da yaptığımız şey tabii ki o kişinin yorum yapmasını engellemek ya da sayfadan uzaklaştırmak.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Anonim kimlikler hakkında olumlu düşünüyorum. Kimseye açılma zorunluluğu getiremeyeceğimiz gibi onların bu şekilde, eğer bu şekilde rahat hissedip iletişime geçmeye çalışıyorsa bu olumlu bir şeydir.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Bence de olumlu bir şey.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Mesela bir etkinliğin fotoğrafını atmadan önce biz soruyoruz. Açılma problemi olan var mı diye? Varsa o çıkıyor. Habersiz olsa bile sorup ona göre çekiyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Özellikle arkadan çektiğimiz fotoğrafları paylaşıyoruz. Kimlik problemi çıkmasın diye. [...] Mesela film gösterimi yapıyorsak sadece gösterilen filmin olduğu perdeyi çekip paylaşabiliyoruz çünkü kimlik sıkıntısı olabiliyor insanların.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Büyük ölçüde olumsuz bir şey gelmiyor.

ODTÜ LGBTİ+ (K): ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması adına ben de geldiğine şahit olmadım. Instagram için konuşayım ama genel olarak Türkiye'deki LGBT'ler için hashtag açıyorlar. LGBT'lere ölüm tarzında.

ODTÜ LGBTİ+ (E): ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması'na ODTÜ kapatılsın bu ibneler gibi söylemler geliyor. Genel olarak ODTÜ nefretine dönüyor iş sonunda. ODTÜ'nün temsil ettiği ayrı bir kimlik de var. Üzerine bu eklenince ODTÜ üzerinden bir linç kampanyası oluşuyor genelde. Özellikle bu cinsiyetsiz tuvalet olayında.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Ben de onu söyleyecektim. Cinsiyetsiz tuvalet olayında çok kötü şeyler yaşanmış.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Çünkü bizi bir kimlik olarak tanımıyorlar. Bizi ODTÜ'nün öğrencileri olarak tanıyorlar.

SPOD: Özellikle Instagram özelinde, bize özel direkt mesajlar yazan kişilerin çoğunun bahsettiğiniz şekilde hesapları var. Hatta bize yazdıktan sonra diyalog kurduktan sonra isimlerini açıklıyorlar. Biz yönlendirme yapıyoruz, danışma hattımıza yönlendiriyoruz mesela, danışma hattımıza kendi isimleriyle gidiyorlar. Arada kısa bir süreç işliyor güven oluşturmak için. Çok fazla anonim hesapla iletişimdeyiz. [...] Hiçbir hesabımız gizli olmadığı için otomatik takip edebiliyorlar. Facebook'da sponsorlu gönderi girdiğimiz zaman her ne kadar belli bir hedefleme yapmış olsak bile köşesinden kıyısından geliyor. Öyle durumlarda ya eğer küfürlü bir şeyse direkt silinip yorum silinip kişi engelleniyor ancak küfürlü olmadan ama ayrımcı söylem üreten bir şeyse cevap veriliyor bazen. Spesifik bir örnek söyleyemiyorum ama verilen cevap kurumsal bir dille veriliyor. Orada kişinin söylediği şeyin niye ayrımcı söylem olduğuna dair bir şey paylaşılıyor. Konuşma uzarsa da ve konuşmanın seyri eğer çirkinleşirse silinip engelleniyor. Aslında yorumlar silinmiyor. Gerçekten çok aşağılayıcı küfür dolu bir şey varsa siliniyor ama konuşma uzasa da bazen o gizlediğimiz oluyor sadece ya da kişiyi engellediğimiz. Twitter'dan çok alakasız böyle postlara twitlere taglenmiş oluyoruz. [...] O post silsilesinde bizi de ekliyorlar ama hiçbir zaman dönüş yapmıyoruz. Bazen de transfobi ve homofobiden ziyade belli bir konuda derneklerden yardım isteyip, beklediği yardımı alamayan, ya da yeterli yardımı alamayan kişiler bu dernekleri etiketleyip eleştirebiliyor. Eğer bizim birebir dernekle bizim ilişkilendiğimiz biriye mutlaka kişiye size özel mesajdan ulaştık, mailinizden ulaşıyoruz diye bir bildirim yapıp daha sonradan özelden ulaşıyor ama açık olan da çok şey karşılıklı tartışmaya yol açacak şekilde diyalog kurmuyoruz biz.

LİSTAG: Düşünüyorum bizim LİSTAG'daki ebeveynlerin kendi şahsi hesaplarında nickname kullanıyorlar mı translar gibi. Hayır. Hepsi gerçek hesabını kullanıyor ama zaten Facebook grubumuz bizim kapalı grup. Oraya benim eklediğim insanlar veya eklenmek için talepte bulunan insanlar bir şekilde birbirlerini tanıyan insanlar. Dolayısıyla öyle bir hani burada bir şey bir comment (yorum) yazarsam ben görünürsem bir şey olur kaygısı orada çok hissedilmedi. Ya da hiçbir zaman yazmadılar mesela. [...]Çok azdır hani girip de homofobik söylem değil de. O da oldu gerçi. Müşteri arayan, partner arayan, onları atarım. Silerim ve atarım. Bu grup onun için değil. Şey oldu. Neydi o. Bir tane homofobik bir psikolog var ya iyileştirdiğini söylüyor. O bir kaç defa gruba girdi ve kendi reklamını yapmaya çalıştı. Çat atarım ben onu. Başka hesaplarla girer, isim değiştirir, kendi reklamını yapmaya çalışır çat atarım. Direkt atıyorum. [...] Bir de bile bile yaptıklarımız var mesela. Şöyle bir şey. Geçen sene Onur Haftasında Facebook bana çek verdi. Şu kadar kredi. Bizim Facebook sayfasında görürsün ben bazı kartpostallar hazırladım. Anne çocuğuyla fotoğrafı. Birebir bu insanlar gerçek, out, Türkiye'den ve bir söz. Onun paylaştığı bir söz. Bu kartpostalları, hani Facebook şey yapıyor ya bilmem kaç lira koy bilmem kaç kişiye ulaşsın. Bundan yaptım ve bilerek yaptım. Birçok insanın yani çünkü Facebook'un algoritması nasıl çalışıyor bilmiyorum ama körlerle sağırılar birbirini ağırlar durumu var orada. Bu parayı verdiğin zaman hiç tahmin etmediğin insanların önüne düşüyor bu paylaşımlar. Ve orada bir social awareness campaign (sosyal farkındalık kampanyası) yapıp. Bıraktım insanlar altına döşensin. Onu da yazan oldu. Ona cevap veren de oldu. Bunu da yazan oldu. Onu bilerek yaptık. Ve orada silmedim. Birebir insanlar bakalım ne çıkacak falan diye. O ilginç, o kartpostalları sana linklerini gönderiyim. Altındaki yorumları inceleyebilirsin.

Komünist LGBT'ler: Bizim Facebook'ta sayfamız var. Anonim kimlik olması gerekmiyor. Anonim kimlik mi değil mi bilmiyorum ama dönem dönem paylaşımlarımızın altına nefret içerikli homofobik, transfobik paylaşımlar yapabiliyorlar. Onları gördüğümüz an siliyoruz, engelliyoruz. Ama ülkemizde iktidar aygıtı bu söylemi pekiştirdiği için Ankara'da biliyorsun yasak hala LGBT etkinlikleri, kişiler de bence artık anonim hesaplar üzerinden değil olduğu gibi bunu kendine meşru görüyorlar. Bu nefret içerikli paylaşımlar yapmayı. Benim gözlemim o yönde. Gayet rahat bir şekilde açık kimliğiyle kendi hesabıyla yapabiliyorlar.

Mersin LGBT 7 Renk: Çok oluyor homofobik söylem. Genellikle siliyoruz. Bu tarz şeylere kalkıp tek tek cevap vermek çok anlamlı değil. Yani engelliyoruz.

Gökkuşağının Kızılı: Aslında nefret yorumları sık sık geliyor özellikle gericilerden. [...] Doğrudan bir hakaret içeriyorsa belli küfürler varsa genellikle kaldırıyoruz bazen de gerekli görmezsek cevap veriyoruz sayfa ismiyle yorum yapıyoruz. Dün bir örneği oldu sanırım. Bu bahsettiğim Onur Yürüyüşündeki pankartla ilgili paylaşım yapmıştık onun altına yorum yapılmıştı biz de sayfa olarak cevap verdik. Onun dışında doğrudan kendi hesaplarımızdan da cevap veriyoruz. Bu anonimleşmenin bu tarz kötü etkileri var. Olumlu etkilerine geleyim. Biz zaten politik bir sayfa olduğumuzdan dolayı genellikle örgütlü insanlar falan takip ediyor.

Bunların bir kısmı farklı isimlerde bir kısmı kendi isimleriyle. Aslında ben de bu senenin başına kadar hep kendi ismimle kullandım. Ben de değiştirdim.

Sayfa yöneticilerinin tümü, takipçilerden herhangi birinin homofobi/transfobi ya da nefret söylemi ürettiğinde, o kişiyi engellediklerini ya da sayfa takibinden sildiklerini söylemişlerdir. Bununla birlikte, sayfa yöneticilerinin çoğunluğu sosyal ağ sitelerinde oluşabilen anonim kimliğin takipçileri açısından olumlu olduğunu ama ender durumlarda olumsuz sonuçlar doğurabileceğini de düşünmektedir. KAOS GL sayfa yöneticisi, anonimliğin bir kişisel hak ve ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna karşın, anonim kimlik ile ilişkili olarak, kendi hareketlerinin de fiziksel olmasa da tehdide açık olduğunu ve bu durumda da Facebook ve Twitter gibi ortamlarda artık çeşitli şikâyet mekanizmalarının geliştiğini vurgulamaktadır. ODTÜ LGBTİ+ sayfa yöneticisi, özellikle LGBTİ bireyler bağlamında kimsenin kimliğini açıklamak zorunda olmadığını ve insanların buna zorlanmaması gerektiğini söylemektedir. Ayrıca etkinliklerle ilgili paylaşımlar yaparken katılan kişilerin de kimliklerinin açığa çıkmamasına dikkat ederek paylaşım yapmaktadırlar. SPOD sayfa yöneticisi, nefret söylemlerine karşı takipçileri bazı durumlarda uyardıklarını ve yanlış davranışlarına ilişkin açıklamalarda bulunduklarını ama tartışma devam ettiğinde kişiyi engellediklerini ve sayfadan sildiklerini belirtmektedir. LİSTAG sayfa yöneticisi, ebeveynler üzerinden çok fazla nefret söylemi üretilmediğini fakat özellikle sözde cinsel yönelim tedavisi bağlamında belirli doktorların sayfada paylaşım yaptıklarını ve bunları sildiklerini, bir kere de bilerek Facebook'un gönderiyi öne çıkarma özelliğini kullanarak, gönderilerinin çok farklı kitlelerin karşısına çıkmasını sağlamış ve yorumları da serbest bırakarak insanların istedikleri söylemi ürettiklerini belirtmiştir. Komünist LGBT'ler sayfa yöneticisi, nefret söylemi üretenlerin çok fazla anonim kimlik kullanmamaya başladıklarını ve meşru gördükleri için anonim olmadan nefret söylemi ürettiklerini vurgulamaktadır. Gökkuşağının Kızılı sayfasının yöneticisi ise kendisinin de artık anonim bir kimlik kullandığını söylemiştir.

Anonim kimlik kavramı, sayfa yöneticilerinin farkında olduğu bir kavram ve bu kavramın gerçek kimlikten tamamen bağımsız olmadığını da öne sürmekte. LGBTİ bireyler için açılmanın, cinsel yönelim kimliği ile varolmanın, sosyal ağ sitelerinde daha güvenilir olduğu öne sürülse de, sosyal ağ sitelerinde edinilen kimlik de aynı İnternet'in dışındaki alanda olduğu gibi mahremiyet, gizlilik ve kişisel verilerin çalınması ile ilgili konularla ilişkilendirilebilmektedir. İnternet'in dışındaki cinsel yönelim kimliğine ilişkin

homofobi/transfobi gibi ayrımcı söylemler, İnternet'in içinde de karşılaşılan durumlardır. Buna karşın, sosyal ağ sitelerinde, sayfa yöneticilerinin bu tarzda söylem üretenlere karşı aldığı engelleme/sayfaya üyelikten çıkarma tavrı, iletişimin tek taraflı bitirilebilme şansına sahip olunduğunu göstermektedir. Geleneksel medyada, nefret söylemine uğrayan kişilerin doğrudan eşzamanlı olarak bir tavır göstermeleri, geleneksel iletişim araçlarının kullanım pratikleri açısından mümkün gözükmemektedir. Fakat sosyal ağ sitelerinde, hem topluluklar hem de LGBTİ bireyler, bu söylemlere doğrudan cevap verebilme ya da karşı duruş olarak bu kişilerle iletişimlerini kesebilme şansına sahiptir. Bu bağlamda, topluluklar ve LGBTİ bireyler, anonim kimliği kullanarak ya da iletişime kesme yolunu seçerek, sosyal ağ sitelerindeki sayfalarda kendi sosyal alanlarının kurallarını oluşturmakta ve bu kurallara göre hareket etmektedir.

Anonim olmanın ve kimliği gizlemenin bir hak olduğu düşünüldüğünde, Facebook/Twitter gibi siteler, LGBTİ birey ve topluluklara bu hakkı tanımaktadır. Benzer bir şekilde, nefret söylemi üreten kişilerin de bu haklara sahip olduğu düşünüldüğünde ortaya çıkan durum karşılıklı haklar çatışmasına dönüşebilir. Burada üzerinde durulması gereken, her iki tarafın anonim kimliği kullanma amaçlarının farklı olmasıdır. LGBTİ bireyler, anonim kimliği bir gizlilik ve mahremiyet hakkı bağlamında kullanırken, nefret söylemi üreten kişilerin suç unsuru taşıyabilecek eylemler için kullanması; LGBTİ bireylerin öteki olarak görüldüğü bir toplum bağlamında hakların eşit ve aynı fayda için kullanılmadığına işaret etmektedir. Bu nedenle anonim kimliğin olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir kullanım alanı yarattığı söylenebilir.

4.1.8. Sosyal ağ siteleri yöneticilerine göre Facebook ve Twitter arasındaki farklar, benzerlikler ve kullanılan özellikler

Her ne kadar sosyal ağ siteleri altında birçok siteden bahsetsek de çalışmanın konusu olan Facebook ve Twitter'ın arasında da belirli farklar ve benzerlikler bulunmaktadır. Bu farklar ve benzerlikler, kullanıcıya sağladığı paylaşım türünden, biçiminden ve takipçi profilinden kaynaklanabilmektedir. Bu bağlamda her ne kadar bu iki alan aynı başlık altında incelense de, yaratmış oldukları iletişim biçiminin bu sitelerdeki sayfaların yöneticileri açısından nasıl anlamlandırıldığı da önemli bir konudur. Ayrıca bu iki alan kullanıcılarına fotoğraf paylaşımı, canlı yayın, anket ve benzeri özellikler sunmaktadır. Bu özelliklerin kullanılması da, LGBTİ hareketindeki topluluklar açısından takipçileriyle kurdukları iletişim biçimini çeşitlendirmektedir. Bundan dolayı,

yöneticilere Facebook ve Twitter arasında gördükleri farklar, benzerlikler ve varsa kullandıkları özellikler sorulmuş ve yöneticiler şu cevapları vermişlerdir;

KAOS GL: Facebook ve Twitter'ın kendi anketlerini bir iki kullandık. Şey yapıyoruz, takipçilerimize mesela, hangi filmdi? Pride filmi ilk gösterimi için filmin dağıtıcısıyla görüştüğümüzde şey gibi bir anlaşmamız vardı. Bir anket yaptık soru sorduk. İşte buna doğru cevap veren 5 takipçimize sinema bileti hediye ediyoruz. Bunun gibi atraksiyonu küçük takipçileri de oraya çekecek şeyler yapıyoruz. İkincisi, bir yandan Tükriye'deki aslında LGBTİ'lerin insan hakları raporlarını yürüten bir kaç dernekten biriyiz. Çok dernek bu işi yapmıyor. Mesela nefret suçları raporumuz online bir anket. Nefret suçları mağdurları ya da tanıklarının yapabileceği. Özel sektörde ayrımcılık online bir anket. Kamu sektöründen de. Bunlar yıllık anketler ve yıllık olarak katılımcılar, sosyal medyadan duyurduğumuz anketlere girip linki tıklayıp o link üzerinden anketleri dolduruyorlar. Öyle bir inetraktif yöntemle aslında araştırmalarımızı da sosyal medya üzerinden sürdürüyoruz.

Pembe Hayat: Pembe Hayat'ın Twitter, Facebook ve web sitesi. Günlük olarak web sitesinde güncel olayları ve yaşanan olayları web sitesine girip oradan sosyal medyada paylaşıyoruz. Günlük olarak Pembe Hayat'ta haber giriliyor. Etkinlik yapabildiğimiz dönem, etkinliklerin etkinlik event'leri (etkinlik) oluyordu. Event'lerin dışında ekstra görsel paylaşımları oluyordu. Şimdi onu yapamadığımız için şöyle bir şey yapıyoruz. Dünya seks işçiliği gününde haftası kapsamında biz her yıl bir dizi etkinlik yapıyoruz. Bir hafta süren. Artık onu yapamadığımız için 4 günlük bir canlı yayın etkinliği yaptık. 4 gün boyunca canlı yayınlar yaparak, yapamadığımız etkinlikleri canlı yayında konuklarımız vardı ve konuklarımızla birlikte konuşarak gelen soruları da yanıtlayarak böyle bir etkinlik alternatifi oluşturduk. Bunun dışında anket çalışmaları oluyor, yapılacak etkinlikler kapalı etkinliklerse başvuru ile alınıyorsa başvuru formları hazırlanıyor Google'da ve onlar paylaşılıyor. Aslında her şey kullanılıyor.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Farklılık açısından da Twitter'da daha efektif ve politik bir dil kullanıyoruz genelde.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Twitter'da daha bir hümanist bir şey var. Orada şey politik olmak zorundayız.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Twitter'da daha dik başlı bir tutumumuz var. Politik.

SPOD: Konuşma dilimiz hepsinde aynı. Görselleri mecralara göre hazırlıyoruz. Görsellerin ebatlarını. Şöyle bir farklılık var. Twitter'da retweet yaparız hani desteklediğimiz olayları kurumları ama Facebook'ta öyle bir şey yapmıyoruz. Twitter'da imza kampanyalarına destek olma, kampanyayla alakalı. En son af örgütünden Taner Abi'nin 300 gün olunca kampanyasına destek görseli ve hashtag falan yazmıştık. Bunu Twitter'da yapıyoruz. Diğer mecralarda yapmıyoruz. Niye böyle bir ayırım yapıldı. Alışkanlık diyebilirim. Twitter daha

politik bir mecra olması ve genelde politik tartışmaların da yürütüldüğü bir alan olması belki, alışkanlıktan ötürü. Geçen yazın TT'leri (trending topics – popüler başlıklar) takip ediyorduk. Söyleyebileceğimiz ya da esprili bir durum yakalayabilirsek mutlaka kullanıyorduk ama bu aralar ben tek başıma kaldığım için çok şey yapamıyorum. [...] Facebook'ta galeri paylaşımı yapıyoruz. Bazen Instagramda da yapıyoruz. Etkinlikler olduğu zaman. Ama Twitter'da çok paylaşım yapmıyoruz. 4 fotoğraf hakkı verse de onu çok tüketmiyoruz.

LİSTAG: Kelime sayısıydı artık o da dert değil. Çok fazla sayıda hesap var ilgilendiğim. Benim Çocuğum hesabıyla da ilgileniyorum. Facebook ile Twitter arasında tabii ki fark var. Twitter'ın daha dar bir bölgeye hitap ettiğini düşünüyorum. Facebook daha genel. Benim ekip, anne-babalar daha Facebook'çu. Twitter'cı değiller. Benim için böyle bir fark var. Twitter'ı olan çok az anne ve babam var. Çok da takip etmiyorlar. Twitter'ı ben daha stratejik kullanmışımdır. Mesela bir bakana bir söz söylemek için. Bir milletvekiline ulaşmak için. Bir gazeteciye ulaşmak için. Kartvizitlemek gibi. Twitter'ı ben bu tür insanlara stratejik olarak ulaşmak için kullanıyorum. [...] Anket özelliğini kullanmıyorum. Saçma geliyor. Etkinlik açıyorum. Diğerleri yapıyorlar. Ben şimdi artık şeyi düşünüyorum. Stream (canlı yayın) yapmayı düşünüyorum artık. Bazı şeylerde. Stream'i kullanmaya başlayacağım. O işe yarıyor. Çünkü herkes gelemiyor. Bilgilendirmek için güzel bir şey o. Ne etkinlik yaparsak yapalım sonrasında ben bir fotoğraf paylaşmaya özen gösteriyorum. [...] Bir yerde gidiyoruz film gösterimi yapıyoruz. Fotoğraf çekiyoruz. Salondaki insanları arka taraftan yüzleri görünmeyecek şekilde çekiyoruz. Sadece sahnede bizden olan açık olan insanları görünür olarak alıp bunu hep. Bir şekilde belgeleme oluyor. Dijital arşiv onun için benim ilgimi çekiyor.

Komünist LGBT'ler: Twitter ve Facebook'ta birbirine yorum yapmak mesaj göndermek olanakları çok. Twitter bana göre çok anlık ve çok yoğun paylaşım yapılan bir yer. Takip etmesi zor bir yer. Kullanması zor. Çok hızlı akan bir yer. Şu ana kadar her özelliği kullanmadık ama kullanabiliriz.

Mersin LGBT 7 Renk: Fark şuradan doğuyor. Bizim kitlemiz daha çok Facebook kullanıyor. Twitter kullanan yok denecek kadar az. Facebook'u çok aktif kullanıyorlar. Seks işçileri Twitter'ı kullanıyorlar. Gey, gençler, lezbiyen, üniversiteli, liseli bunlar çoğunlukla seks işi yapmayanlar Facebook kullanıyorlar.

Gökkuşağının Kızılı: Facebook daha kolay açıkçası. Biz zaten uzun süre Twitter hesabını çok etkin şekilde kullanamadık. İşte karakter sınırlaması olsun, planlayamama olsun gönderiyi fotoğrafla beraber. Twit'i ayarlayabiliyorsun şu saatte olsun diye fotoğraf eklemek zor oluyor. Genelde iki hesabı paralel tutmaya çalıştık. Birinde paylaşım olunca birkaç saat olunca diğerinden paylaşım yapıyoruz. Twitter'daki sınırlamalar gereği daha öz olmak zorunda. Paylaşım hazırlarken de fotoğraf ve tanıtıcı kısa bir cümle koyup Facebook'taki uzun paylaşımın linkini koyuyoruz. Facebook hesabına yönlendiriyoruz. 17 Mayıs için yaptığımız için açıklamada böyle yaptık. Metin uzundu paylaşmamız mümkün değildi.

Twitter üzerinden yeni insanlarla tanışmıyoruz. Facebook'ta olduğu gibi bize mesaj atan bizimle yazışan insanlar olmuyor. Twitter üzerinden bugüne kadar bir veya iki kişi ile bu şekilde yazıştık. Ama her hafta haftada neredeyse her iki günde bir Facebook'a mesaj geldiği oluyor. Dönemler olarak değişiyor ama Facebook daha aktif oluyor.

Sayfa yöneticilerinin geneli Twitter'ın Facebook'a göre daha politik bir alan olduğunu düşünmektedir. Ayrıca bazı yöneticiler, Twitter'da daha etkili ve daha dik başlı bir dil kullanmaya çalıştıklarını belirtmektedir. SPOD sayfasının yöneticisi, her iki alan için de farklı görseller hazırladıklarını, Twitter'ın retweet özelliğini sıkça kullandıklarını söylemektedir. Ayrıca SPOD yöneticisi de Twitter'ın Türkiye için daha politik bir ortam olduğunu düşünmekte ve zaman zaman popüler başlıklarla ilgili gönderiler de yaptığını söylemektedir. LİSTAG sayfa yöneticisi, Twitter'ın daha bir stratejik bölge olduğunu ve kendi hedef kitlesinin daha çok Facebook kullandığını vurgulamaktadır. Ayrıca, Twitter'ı stratejik kullanmakta; milletvekili veya gazeteci gibi tanınmış kişilere ulaşmak için tercih etmektedir. Komünist LGBT'ler sayfa yöneticisi ise, Twitter'ın Facebook'a göre daha anlamlı ve yoğun bir ortam olduğunu düşünmektedir. Mersin LGBT 7 Renk, hedef kitlesinin Facebook'u tercih ettiğini, Twitter'ı ise daha çok seks işçilerinin tercih ettiğini belirtmektedir. Gökkuşağının Kızılı sayfa yöneticisi ise Facebook'un daha kolay olduğunu, Twitter'daki sınırlamalar nedeniyle daha yalın olmak gerektiğini ve iki sayfa arasında içeriğe göre bağlantılar kullandığını söylemektedir. LGBTİ hareketinin sayfalarında en çok kullanılan özellik ise görsel paylaşımıdır. Sayfaların tümü olmasa da diğer kullanılan anket yapma, etkinlik oluşturma, canlı yayın yapma özellikleri farklı sayfalar tarafından kullanılmaktadır.

Facebook ve Twitter'ın topluluklara sunduğu özellikleri iki farklı bağlamda ele almak mümkündür. Öncelikli olarak, topluluklardan LGBTİ bireylere doğru yönelen duyuru, etkinlik yaratma, canlı yayın gibi özellikler kullanılmaktadır. Bu özelliklerin amacına bakıldığında, toplulukların etkinliklerine karşı takipçi farkındalığını artırma ve onları haberdar etme amacı ön plana çıkmaktadır. Duyuru, haber, etkinlik yaratma ve canlı yayın özellikleri, LGBTİ bireylerin, toplulukların hangi eylemlerde bulunduğuyla ilişkin bilgi edinmesi amacına hizmet edebilmektedir. Görsel paylaşımı da bu amaçla kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda yaygın olarak kullanılan canlı yayın özelliği, coğrafi sınırları yıkmakta, LGBTİ bireylerin sosyal ağ sitelerindeki sayfalar üzerinden takip ettikleri toplulukların etkinliklerine sanal bir katılım sağlama olanağı tanımıştır. Özelliklerin kullanılmasının diğer bir bağlamı ise LGBTİ bireylerden topluluklara doğru

biçimlenen bir iletişim oluşturmaktadır. Paylaşımlara yorumların yapılması ve anket çalışması gibi özellikler bu amaca hizmet edebilmektedir. LGBTİ bireyler bu özellikler doğrultusunda, duygu, düşünce ve isteklerini topluluklara iletebilmektedirler.

Facebook ile Twitter arasında belirgin olarak öne çıkan farklılık da sunduğu özellikler bağlamında değerlendirilebilir. Twitter'ın daha hızlı ve yoğun bir iletişim ortamı yarattığı ve bu nedenle daha çetrefilli bir alan olduğu görülmektedir. Buna karşın, Twitter'ın, Facebook'a göre daha yalın mesajlar iletebildiği düşünülmektedir. Facebook ise daha kolay kullanımı olan bir alan olarak ele alınırken, daha fazla bilgi içeren paylaşımların yapılabildiği de öne sürülmektedir. Topluluklar, bu iki sosyal ağ sitesini kullanma yoğunluklarını ise hedef kitleleriyle paralel olarak yapılandırmaktadır. Bu durum, Facebook ve Twitter'ın da LGBTİ hareketi açısından farklı hedef kitlelerinin olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Sosyal ağ sitelerinin, geleneksel iletişim araçlarından daha farklı kitlelerle iletişim sağladığı düşünülse de, her iletişim aracında olduğu gibi hedef kitle ve bu kitleye uygun aracın seçilmesi durumu açısından sosyal ağ siteleri benzerlik göstermektedir.

4.1.9. Sosyal ağ sitelerinin, yöneticilerin birbirleriyle olan iletişimine etkileri

Sosyal ağ sitelerinde LGBTİ hareketi sayfaları takipçileri açısından belirli bir iletişim biçimi ortaya koymakla birlikte, hareketin yöneticilerinin birbirleriyle olan iletişimine de etki etmiştir. Bu etkiyi anlamak için yöneticilere sosyal ağ sitelerinin diğer LGBTİ hareketi sosyal ağ siteleri sayfalarının yöneticileriyle ve topluluklarla iletişimlerine nasıl etkileri olduğu sorulmuştur. Yöneticiler bu konuyla ilgili şunları söylemişlerdir;

KAOS GL: Orada da iki şey var. Birincisi KAOS GL homofobik karşıtı yerel buluşmalar diye bir şey düzenliyor son on yıldır. Aslında birçok şehirdeki LGBTİ örgütü bizim oralardaki etkinliklerimizin ardından, o etkinliklerin etkisi olarak kurulan örgütler oldu. LGBTİ derneklerini güçlendirmek, kapasitelerini geliştirmek için çeşitli eğitimler veriyoruz. Bunlardan biri, medya ve sosyal medya kullanım eğitimiydi. Ve o sayfaların aslında her biri birçoğunun kurulma hikâyesi benim için çok keyifli hikâyeler. Her aşaması a şu fotoğrafı koyalım bakın şöyle bir şey yapalım diye sayfa dizayn noktasında da destek veriyoruz. İkincisi ise yine şöyle bir şeyde oluyor. Sayfası olan kurumlarla daha hızlı bir iletişimin oluyor. Haberci olarak benim açımdan da sosyal medya haber kaynağı. Diğer editörlerimiz açısından da öyle. Hani çok hızlı bir şekilde haber alabiliyorsun. Herkesin kişinin sosyal medyasından kendi kişisel olarak paylaştığı bir şeyin ardından onunla iletişime geçip bu da

bir yayınlayacağın içeriğe materyale dönüşebiliyor. Öyle bir etkisi var. Henüz kurulmamış yerlerde de sana ulaşır, böyle bir niyetini, biz örgütlenmek istiyoruz. Ne yapacağız? bilmiyoruz diye kurumsal bir ihtiyaç olarak da geliyor. Az önce danışmanlıkta kişisel ihtiyaç olarak belirlediğimiz şeyi, kurumsal ihtiyaç olarak da söyleyebilirim.

Pembe Hayat: Tabii ki sosyal medya kullanmamız kuvvetlendiren bir şey çünkü en basiti işte ceza infaz sivil toplum derneğine giden bir mektupta bir trans kadının herhangi bir ihtiyacı varsa bu bize yönlendiriliyor. Ya da başka bir kurumda bir şey varsa bize yönlendiriliyor. KAOS GL trans odaklı bir durum olay yaşandığında ya da herhangi bir haber olduğunda bu bize yönlendiriliyor ve bu sosyal medya sayesinde oldu.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Mesela KAOS'a bir haber vereceğimize direkt sosyal medya üzerinden iletişiyoruz. Diyarbakır'daki bir örgütle de DM'den yazışabiliyoruz. Lambda'yla da yazışabiliyoruz. O açıdan çok kolaylık sağladı. Ulaşım alanımızı genişletti. İstanbul'da da bayağı bizi konuştuklarından falan bahsettiler. Özellikle sosyal medya eylemleri sayesinde de oldu. Birebir iletişime geçtik.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Olayların daha çok fakrındayız. Her şeyi görüyoruz. Her şeyden haberimiz oluyor.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Takipçilerimiz ve takip edilen kitlemiz zaten direkt LGBT haberleriyle ilgili.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Diğer grupların paylaşımlarını retweet edip paylaşıyoruz da.

SPOD: KAOS ile hızlandırdı. Hızlandırdı. KAOS üzerinde haber için yazmaya sosyal medyadan ulaşmaya başladılar. Daha önce daha uzun süren. Bianet de öyle. Arayıp görüş bekliyor biri ona soruyor görüş verecek. Onun yerine sosyal medyadan ulaşır ben hemen ilgili kişiye yönlendiriyorum. Bizim ofisi arayıp, ofis bana açıyor yöntemi soruyor oradan değil de. Direkt beni elimden birine yönlendirilmiş oluyor ya da ben yanıtlıyorum. Çok daha etkili ve çok daha gündemi yakalayabiliyor oluyoruz. Dayanışma anlamında da faydalı oldu, hemen mesela biz Cumartesi günü dayanışma partisi yapacağız, hemen diğer örgütler görmüş postu daha biz hani onlara gönderip paylaşır mısınız demeden paylaşmışlar kendi hesaplarında. Sosyal medyayı aktif kullanmamız diğer örgütlerle ilişkimizi olumlu yönde geliştirdi.

LİSTAG: Ben çok işlevsel olarak kullanıyorum. Mesela Benim Çocuğum ile ilgili bir yere gideceğim gösterim yapacağım. Davet gelmiş. Bir şehre. Hop giriyorum search'e (aramaya). O şehirde ne kadar LGBT oluşumu varsa haber veriyorum. Ben hep iletişim amaçlı kullanıyorum ve işe yarıyor. Yeditepe Üniversitesi'ne gideceğim hoca çağırılmış kendi dersinde gösterim yapmak istiyor. Ben hemen kontrol ederim. Yeditepe'de LGBT oluşumu var mı? Bulurum mesaj atarım. Arkadaşlar gelin.

Komünist LGBT'ler: Diğer sayfaların yöneticileriyle birebir iletişim halinde değilim.

Mersin LGBT 7 Renk: Birbirimizden daha çok haberdar oluyoruz. KAOS GL var Kırmızı Şemsiye var mesela. Biz bunlara bakıyoruz neler paylaştığına. Onlar da bize bakıyor. KAOS mesela bizim haberimizi yapmak istiyor yaptığımız bir etkinlik panelin neyse karşılıklı etkileşimler paylaşımlar oluyor sosyal medya üzerinden. [...] Derdimiz ortak olduğu için aynı şeyleri takip ediyoruz. [...] Genellikle şöyle yapıyorlar. KAOS GL ya da atıyorum SPOD diyelim ki Mersin’de bir etkinlik yapacak. Eğer burada bir LGBT derneği varsa onu kendine partner olarak seçiyor. Muamma ya da biz olabiliriz. Ortaklık zemininde sosyal medyadan duyuruluyor.

Gökkuşağının Kızılı: Müthiş hızlandırıcı bir etkisi var bence. Hemen bir mesaj atarak pek çok işi kolayca halledebiliyorsun. Birbirinin ne yaptığını çok iyi takip edebiliyorsun. Tabi mail üzerinden falan da dönüyor çoğunlukla ama yine de pozitif etkisi var tabii. Mesela bir imza kampanyası olduğunda filan çok hızlı iletişime geçmemizi sağlıyor birbirimizle. Onun dışında bazı işleri sosyal medya üzerinden bile hallettiğimiz oluyor. Mesela KAOS’a haber göndereceğim zaman [...] özelden bire bir gönderebiliyorum. [...] Farklı şehirlerde olsak bile hızlandırıyor tabii.

Diğer sayfa yöneticileriyle iletişimi olmadığını söyleyen Komünist LGBT’ler yöneticisi hariç, sayfa yöneticilerinin tümü sosyal ağ sitelerini kullanmanın diğer hareket sayfalarıyla ve yöneticileriyle olan iletişimlerini olumlu etkilediğini düşünmektedir. Ayrıca, hareketlerin hedef kitleleriyle ilgili bir durum olduğunda, konuyu ya da kişiyi birbirlerine yönlendirdiklerini de vurgulamaktadırlar. E-posta ve benzeri iletişim araçları yerine sosyal ağ sitelerinden birbirleriyle mesajlaştıklarını söyleyen sayfa yöneticileri, ayrıca eskiden daha uzun bir iletişim sürecinin yaşandığını ve artık bunun kısaldığını belirtmektedir. Sosyal ağ siteleri üzerinden birbirleriyle olan iletişimin, gündemi takip etmek açısından da olumlu etkisi olduğunu dile getirmektedirler. LİSTAG sayfa yöneticisi, herhangi bir yerde etkinlik yapmadan önce eğer varsa oradaki LGBTİ hareketinin sayfasıyla iletişime geçtiğini söylerken, Mersin LGBT 7 Renk sayfa yöneticisi, Mersin yerelinde etkinlik yapmak isteyen hareketlerin kendileriyle sosyal ağ siteleri üzerinden iletişime geçtiğini belirtmektedir. Gökkuşağının Kızılı sayfa yöneticisi ise, farklı şehirlerde olmalarına rağmen, sosyal ağ sitelerinin iletişimlerini çok hızlandığını düşünmektedir.

LGBTİ hareketi topluluklarının Facebook/Twitter sayfaları yöneticileri, her ne kadar bir topluluk sayfasının iletişim biçimini düzenleseler de, sonuç olarak bu yöneticiler de birer bireydir. Bu kişilerin, topluluk sayfalarındaki paylaşımlarının yanı sıra, kendilerinin de birer kullanıcı olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla, topluluk adına,

sosyal ağ siteleri üzerinden diğer topluluklarla iletişime geçen kişiler de yöneticilerdir. Bu kişiler, aynı toplumsal hareket biçimin içinde olduklarından, diğer topluluk sayfalarıyla ve o sayfaların yöneticileriyle de görünür bir iletişim sürecinden söz etmek mümkündür. Görünür iletişim süreci, toplulukların sayfaları üzerinden birbirleriyle ilgili duyuruda bulunmaları, birbirlerini etiketlemeleri olarak düşünülebilir. Bu süreçte, sayfa yöneticilerinin tutumu genellikle olumludur. Hareket olarak birbirlerinden haberdar olmakta ve birbirlerinin paylaşımlarına dikkat etmektedirler. İnternet dışında da bir araya gelseler de, bu dayanışma durumunun İnternet’te de oluşturulmasının istendiği gibi bir izlenim edinilebilir. Her sayfaya ilişkin hedef kitlesinin belli farklılıklarının olduğu düşünüldüğünde, sayfaların arasındaki görünen iletişim; hem toplulukların daha fazla insana ulaşmasının sağlanması, hem de ulaşılan takipçilerin çeşitliliğin artırılması açısından olumlu sonuçlar doğurabilir. Paylaşımlar, kartopu şeklinde büyüyerek çoğalabilir. Bu çoğalma, yöneticilerin belirttikleri gibi hızlı ve eş zamanlı olabilmektedir.

4.1.10. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin diğer LGBTİ sayfalarıyla ilgili düşünceleri

Sosyal ağ sitelerindeki LGBTİ topluluklarının yöneticileri birbirleri ile sosyal siteleri üzerinden iletişim halinde olduklarını belirtmişlerdir. Bundan dolayı birebirlerinin paylaşımlarını da takip etmektedirler. Farklı kitlelere de hitap ettiklerini belirten yöneticilere kendi sayfalarının dışındaki diğer LGBTİ hareketi sayfalarının paylaşımlarıyla ilgili düşünceleri sorulmuştur. Yöneticiler bu soruya şu şekilde cevap vermişlerdir;

KAOS GL: Diğer LGBTİ derneklerinin sayfalarının hepsini günlük olarak kontrol ediyoruz. Onun dışında belli başlı LGBTİ’lerin kendi kurdukları sayfa olmayan gruplar var. Queer Society gibi. Oradaki gruplardaki tartışmaları da şey yapıyoruz. Bizim açımızdan bir LGBTİ derneğinin paylaştığı şey güvenilir bilgidir ama yine de doğrularız.

Pembe Hayat: Şey var habercilik yapan LGBTİ grupları ya da STK’ların web sayfalarında habercilik yapan kişiler ben de buna dahilim tabii ki, ilk haberi biz girelim. Bizden dağılsın gibi bir rekabet var ama bu rekabet her zaman doğru olmayabiliyor. Mesela geçen trans öldüğünde uyuğu daha belirlenememişti. Suriyeli bir mülteci olarak girilmiş başka bir kuruluş tarafından önceden yapabilmek için ama biz iki gün sonra bunun haberini yaptık evet hemen yapmamız gerekiyordu çünkü gündem değişecekti ama doğru bilgiye ulaşmamız gerekiyordu ve Suriye uyruklu değildi. Azeriydi ve mülteci de değildi. Bu bilgiyi de şey yapmış olduk yalanlamış olduk. Kişisel olarak ben linkini paylaşmak yerine aynı içeriği alıp kaynağı belirtmeyi daha doğru buluyorum.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Mesela Boğaziçi pek aktif kullanmıyor. Bizden daha çok etkinlik yapıyorlar ama duyuramıyorlar.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Lambda da biraz pasif sanırım. Kaos zaten bir haber portalı. Ona diyecek bir şey yok.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Twitter ve Instagram'da aktif olmayanlar genellikle Facebook'ta aktif. Biz Twitter'da aktifleşince Facebook düştü.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Ama şöyle bir sorun var ki ODTÜ öğrencileri çok fazla Facebook kullanıyor. Yeni gelenler Facebook kullanmıyorlar ama herkesin kullandığını görünce açıyorlar. Facebook konusunda biraz daha aktif olmamız gerekiyor.

SPOD: KAOS dernek ama haber sitesi özelinden paylaşım yapıyor aslında. O faydalı oluyor. Bizim de gündemi takip etmemiz açısından. LİSTAG tatlış paylaşımlar yapıyor. Onlar daha çok yapılan etkinlikleri ve ziyaretleri paylaşıyor. [...] Biz Pazar sohbetlerini durdurduk. Lambda iki haftada bir yapıyor. Lambda mesela bir tek sadece Pazar sohbetlerini duyuruyor ve bir de yaptığı atölyeleri duruyor. Onların etkinliklerini duyuruyor. Aslında belki biraz daha güncel olayları yani hareketin gündemini yakalayacak paylaşımlar yapabilir Lambda.

LİSTAG: KAOS GL mesela veya Pembe Hayat zaten ikisi çok yakınlar. LİSTAG ile ilgili haber yapar, paylaşır kendi sayfasında ama tag LİSTAG (#listag, @listag) yazmaz. Yaz ki benim de şeyime düşün değil mi. Ben de onu göreyim. Yapmaz. Kurumsal referans vermez. Ben ise her paylaşımında kurumsal referans veririm. Niye yapmazlar bilmiyorum. Orada Twitter'da yapacağı şey @ işareti koy LİSTAG'ın adını yaz. Paylaştığında benim haberimi yaptın sen. Bir referans ver. Yok. Yapmazlar. Bunu eleştiririm. KAOS GL, Pembe Hayat, Lambda popüler şeyler paylaşmazlar genelde. SPOD bazen parti yaptığı zaman parti paylaşır. Parti popüler bir şey midir? Bence o da politik bir şey. Bu kurumlar hep politik şeyler paylaşırlar ve bence yapmaları gereken şey de o. Ben de mümkün olduğu kadar politik, ya da bizim yaptığımız bir toplantıdan bir fotoğraf etkinlikten eğitimden öyle şeyler paylaşıyorum. Sorun yok bunda.

Komünist LGBT'ler: Bazı gündemlerde dayanışma gerektiriyor. Mesela geçtiğimiz aylarda ODTÜ ve Hacettepe'de saldırılar oldu. Hacettepe'deki QueerDeer topluluğuna bir saldırı gerçekleşti. Peşinden de ODTÜ'de Onur Haftası Yürüyüşü hadisesi oldu. Hacettepe daha önceydi. Bu ikisini de dayanışma mesajlarımızla haberleştirip sayfalarımızda duyurduk. Diğer grupların etkinliklerini paylaşmıyoruz. Çok farklı özneler var. [...] GZone çok paylaşıyor LGBT dernekleri tarafından böyle magazin haberler. Aslında pek bizim alanımıza girmiyor açıkçası.

Mersin LGBT 7 Renk: Aktif bir şekilde başka grupları takip ettiğimi söyleyemem. Zaten gündemimiz genellikle benzer oluyor. Diren Coşkun açlık grevinde olduğu dönemde benzer paylaşımları yaptık aynı anda. [...] Geçmişte çalışanlar yapmış ama ben özel olarak

KAOS'un yaptığı bir etkinliği hiç paylaşmadım. Paylaşmalarımız genelde benziyor. Onu benim alıp linki alıp KAOS'tan paylaşamama gerek kalmıyor. Bakıyorum bazen ne paylaştıklarına, etkinlikleri nedir. Bir açıdan da merak ediyorsun. Dernekler projeler olmadan ayakta duramazlar. Proje yazıp hem bu derneğin sürdürülebilirliği sağlamamız gerekiyor, hem para getirmemiz gerekiyor derneğe, hem faaliyetler etkinlikler vesaire gençleri buraya getirmemiz gerekiyor. Bazen bakıyorum ne yapıyorlar? Ne tür projeler üretiyorlar? Neler var akıllarında? Biz de oradan bir fikir bir şey bir ampul yanar mı kafamızda bizim de bunun için bakıyoruz.

Gökkuşağının Kızılı: Beğendiklerim oluyor beğenmediklerim oluyor. Beğendiklerimizi biz de paylaşıyoruz bazen. Bir üst notla paylaşabiliyoruz veya ne biliyim. KAOS geçenlerde bu 17 Mayıs için bir takım görseller hazırladı onu paylaştığımız oluyor. Yani siyasi yanımız olmakla birlikte LGBT'lerin genel anlamda kazanımlarıyla alakalı olan şeyler de biz de dayanışma gösteriyoruz siyasi ayrımlar bir yana. Ama tabii, böyle mesela çok eleştirdiğimiz şeyler de oluyor. Güncel bir örnek olarak 17 Mayısı vereceğim veya geçtiğimiz Onur Haftalarını. Yabancı ülkelerin büyükelçiliklerine asılan gökkuşağı bayraklarını paylaşıp işte bunları aklayacak yönde paylaşımlar var. Bunları biz kesinlikle reddediyoruz. Yorum olarak da eleştiri olarak yorumda da bulunuyoruz. Müdahale etmek için. Çünkü bunlar batıda ne kadar güler yüzlü olsalar da LGBT hakları konusunda bu ülkeler Suriye'de IŞİD'i fonlayan ülkeler ve IŞİD de eşcinselleri kesip biçiyor açıkçası. Bu ikiyüzlü bir tutum.

Sayfa yöneticilerinin çoğunluğu birbirlerinin gönderilerini takip ettiklerini daha önceki soruda belirtmişlerdir ve bu doğrultuda birbirlerinin gönderileriyle ilgili genel anlamda olumlu bir düşünceye sahiplerdir. Yöneticilerin çoğunluğu, özellikle KAOS GL sayfasını takip ettiklerini ve paylaşımlarının haber niteliği taşıdığından dolayı gündemi takip etmek açısından faydalı olduğunu dile getirmektedir. Buna karşın, Pembe Hayat yöneticisi, özellikle haber paylaşım konusunda bazen öncelikli paylaşım yapmak için arada bir rekabetin olabildiğini ve bu rekabetin de yanlış bilgi verme gibi bazı olumsuz sonuçları olduğunu belirtmektedir. ODTÜ LGBTİ+ sayfası yöneticileri ise, bazı sayfaların etkinliklerini iyi duyuramadıklarını ya da sayfaların belirli bir ortamda aktif olduklarını vurgulamaktadır. SPOD sayfa yöneticisi, bazı sayfaların gündeme ilişkin paylaşımlar yapması gerektiğini söylemektedir. LİSTAG sayfa yöneticisi ise, kendileriyle ve kendi etkinlikleriyle ilgili paylaşım yapan diğer sayfaların kendilerini etiketleyerek kurumsal referans vermedikleri eleştirisinde bulunmakta ve kendi paylaşımlarında muhakkak kurumsal referans verdiklerini belirtmektedir. Komünist LGBT'ler sayfa yöneticisi, dayanışma ve mücadele bağlamında diğer sayfalarla ilgili paylaşım yaptıklarını ama diğer sayfaların etkinlikleri ve magazin içerikli haberlerini

paylaşmadıklarını söylemektedir. Mersin LGBT 7 Renk sayfa yöneticisi, diğer sayfaların paylaşımlarını zaten iyi duyurduklarını ve bu nedenle kendilerinin paylaşmasına gerek kalmadığını düşünmektedir. Ayrıca, dernekler için projelerin önemini vurgulayarak, diğer sayfaların ve hareketlerin proje paylaşımlarıyla ilgilendiklerini belirtmektedir. Sol görüşlü bir sayfa olduklarını belirten Gökkuşağının Kızılı sayfa yöneticisi, diğer sayfaların eleştirdikleri paylaşımlar olduğunu vurgulamaktadır. Bu duruma örnek olarak ise Onur Haftasında Türkiye’deki Avrupa ülkeleri büyükelçiliklerinin gökkuşağı bayrağı asmasının birçok sayfa tarafından paylaşıldığını ama kendilerinin paylaşmadığını söylemiştir. Bu duruma neden olarak ise, Avrupa ülkelerinin IŞİD terör örgütünü fonladığını ve IŞİD’in de LGBTİ bireyleri öldürdüğünü, dolayısıyla bu ülkelerin ikiyüzlü bir tavır takındığını belirtmiştir.

Facebook/Twitter sayfalarını birer haber sitesi gibi kullandıklarını daha önce dile getiren yöneticiler arasında, ortak bir paylaşım ağı olduğu ortadadır. Bunun nedeni olarak, paylaşımların LGBTİ hareketini ilgilendiren önemli konuları içermesi düşünülebilir. Özellikle nefret söylemi ve homofobi/transfobi gibi LGBTİ hareketinin dayanaşması gerektiği düşünülen konular, bu ağın ortak unsurlarıdır. Paylaşımlarının, güncel ve hızlı olmasını gerektiği dile getiren yöneticiler için duyurumun ya da paylaşılan konunun ilk önce paylaşılması önemlidir. İnternet’e ilişkin eşzamanlılık özelliği bu durumdaki en önemli etkidir. Paylaşımın ilk olarak kimden yayınlanacağı ve takipçilere ulaşacağı, toplulukların varoluş amacı doğrultusunda dikkat edilen bir unsurdur. Topluluklar, sayfalarındaki paylaşımlarına bu açıdan sahip çıkmaktadır. Diğer bir açıdan da diğer topluluk sayfalarının, kendi paylaşımlarına ilgi göstermesi ve paylaşması yöneticiler açısından önemlidir. Örneğin, LİSTAG sayfa yöneticisinin dile getirdiği gibi, toplulukların birbirlerine ilişkin referans vermelerinde sıkıntı olduğu dile getirilmektedir.

Toplulukların kendilerini ait hissettikleri; siyasi görüş, eğitim kurumu, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi diğer kimlik unsurları bağlamında, birbirlerinin paylaşımlarına ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri olabilmektedir. Tek kimlik odaklı olmayan yeni toplumsal hareketler için bu gayet doğaldır. Burada göz ardı edilmemesi gereken, toplulukların, sosyal ağ sitelerinde belirli konularda birbirlerini olumlayarak paylaşımlarda bulunmalarıdır. Eleştirel bir durum olduğunda, bu arka planda, sayfalar arası iletişimin gözlemlenemediği alanda olmaktadır. Sayfa yöneticilerinin birbirini eleştirmesi bile, birbirleriyle bir iletişim içerisinde olduklarını göstermektedir.

4.1.11. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin slacktivism hakkındaki düşünceleri

LGBTİ hareketinin sosyal ağ siteleri yöneticilerine slacktivism kavramı açıklanarak bu kavramla ilgili düşünceleri sorulmuş ve hem kendileri hem de takipçilerinin aktivizm olarak sosyal ağ sitelerini kullanmaları nedeniyle bu kavramı yorumlamaları istenmiştir. Yöneticiler düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir;

KAOS GL: Orada Türkiye ve dünyada temel bir yanlış bilgi var. Hak sahibi kişi ile hak savunucusu aynı şey değildir. Aktivist hak savunucusu anlamına geliyor ve herkes hak savunucusu olmak zorunda değil. Ama hareketin bütününde şey var herkes aktivist. Öyle değil. Hak savunuculuğu başka bir şeydir. Hak savunuculuğu yapar ama hak sahiplerini güçlendirerek yapar. Hak savunuculuğunu da kendin için yapmazsın. Kendin de o gruba aitsindir ama bunu bir topluluğun kazanımı için yaparsın. İkincisi, KAOS GL hiçbir zaman insanları tek bir yöneme mahkûm etmek isteyen bir yer olmadı. Yöntemler çeşitli. Herkes kendi meşrebince durduğu yerden kendi risklerini göze alarak biz insanları güçlendirmek istiyoruz. Kendisi İnternet'ten güçleniyorsa İnternet'ten yazar. Sokağa çıkarak güçleniyorsa sokağa çıkarak yazar. Hiçbir şey yapmayarak güçleniyorsa öyle yapar. Kimseye doğru yol budur diyecek halimiz yok. Bunu diyenleri de doğru bulmuyoruz yaptıkları işi. O yüzden sosyal medyadan paylaşımların olması ve TT'ye girmesi de bir şeydir. Sokağa çıktığında yaptığın şey de hani 500 kişi burada sokağa çıktığında yaptığın şey 1000 kişiye ulaşp farkındalık yaratmak. İnternet'te de yaptığın şey farkındalık yaratmak. Çok temel bir fark olduğunu düşünmüyorum ve bunu engellediğini de düşünmüyorum. Aksine sokağa çıkamayacak durumda hisseden kişiler kendisini buradan ifade edebiliyorlar. Biz şey bir yer değiliz. İnsanları zorlayan ve risk aldırان bir yer değiliz. Biz şey de değiliz, liderlik misyonu yüklenen bir yer değiliz. Her ne kadar aslında nesnel gerçeklik olarak öncü denebilecek LGBTİ derneklerinden birisi olsa da bizim derdimiz herkesin kendi bulunduğu yerden güçlenerek mücadelesini kendi bildiği araçlarla kendiliğince yürütebilmesini sağlamak.

Pembe Hayat: Şu an zaten bunun en basit cevabı Pembe Hayat'ın şu an yapabildiği şehir dışı etkinlikleri dışında aynı zamanda Kuir Fest'in yapabildiği tek şey sosyal medya aktivizmi. Çünkü etkinlikler yasaklandı. Alana çıkamadığımız noktada şu an nasıl alana çıkmamız beklenebilir ki. Alana çıkamadığımızda noktada da biz sosyal medyayı kullanıyoruz. Ankara yasağı ilk geldiğinde sosyal medyayı kullandık. Bir platform oluşturuldu sosyal medyada LGBTİ yasakları kaldırılınsın diye ve iki tane hashtag kampanyası yapıldı ve ikisi de Türkiye gündeminde birinci sıraya ulaştı ve gayet de konuşuldu. Yapamadığımız noktada sosyal medyayı elbette kullanıyoruz. Yapabildiğimizde de kullanıyoruz.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Biraz sentezlemek önemli. Olumlu ya da olumsuz da tam olarak yönlenmemeli.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Ben kesinlikle insanlarda bir farkındalık kazandırdığını düşünüyorum sosyal medyanın. Çünkü kim kullanmıyor ki? Herkes kullanıyor. Görmek istemersen bile görüyorsun. Mesela ben bazı haberleri görmek istemiyorum ama illaki görüyorum. Çünkü olay oluyor ve herkes kullanıyor. İnsanlara farkındalık kazandırıyor ama insanları tembelleştirdiğini de düşünüyorum. Türkiye gerçeği de var. İnsanlar sokağa çıkmaya da korkuyorlar artık. Onur Yürüyüşlerini bile yapamıyoruz kaç senedir.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Sadece sosyal medyaya çekilmek yasakları kabul etmek de yanlış. Bir şekilde yapılması gerekiyor.

SPOD: Bazı insanların gerçekten güvenlik ya da görünme problemi olan insanların dijital ortamda bu tarz bir aktivizm yürütmesini anlıyorum ama son zamanlarda da sokağa çıkmak sahaya inmek biraz yabancılaştı. En son 8 Mart'ta ondan önce 25 Kasım'da çıkmıştık ama ben kendi adıma şöyle söyleyeyim, sokakta ben uzun zamandır bir fark yaratıldığını düşünmüyorum. Belli başlı kişiler online kampanya başlattığı zaman tutturuyorlar. Birkaç ay önce bir sanatçı oyuncu bir kadının köpeğini öldürmüşlerdi. O kadın kampanya başlattı ve gerçekten bir sonuç aldı diye anımsıyorum. Yanlış mı anımsıyorum bilmiyorum. Belki bu kişinin arka planı mesleği, görünürlüğünden ötürü bir başarı aldı ama biz Diren Coşkun için online kampanya başlatıldı. Evet, şey güzel oluyor. O kadar insanın tıklayıp destek verdiğini görmek güçlendirici ama o kampanyalar gerçek hayata geçirildiği zaman, ceza infaz kurumunu ne kadar etkileyecek ya da tetikleyecek bir kampanya. Bir de şöyle bir şey var. [...] Yararsız bulmuyorum ben. Bu da bir katılım ama gerçekten insanlar buraya gelebilse ya da alana çıkabilse öyle bir güvenceleri olsa daha güzel olurdu çünkü umutsuzluk hissini hala taşıyanlar var sanırım. Biz de çok kalmadı. Anakara yasaklarından sonra bir iki ay evet ama ondan sonra hiç şey yapmadık.

LİSTAG: Benim eleştirdiğim bir şey. Armchair (koltuk) aktivizm. Mesela Onur Haftasında dikkat et. Ama tabi bunu kurumsal hesaplarda göremezsin. Eğer o aktivist insanlara tırnak içinde aktivist insanlarla arkadaş olsan bunu izlemeye fırsatın olur. O slacktivistlere. Buraya çıkınca (İstiklal Caddesi) dayak yiyeceğini biliyor musun? Biliyorsun artık. Buraya çıkınca dayak yiyeceksin. Ara sokaklarda da dayak yiyeceksin. Çat o dayağı ye çek fotoğrafını. Şiddet görmüş aktivistsin ve oradan yürü. Oradan bir persona yarat. Bu çok gelişti yani sosyal medyanın böyle bir şey yapma şeyi var. Ben oradaydım. Orada hali güzeldir, onu belgelemek güzeldir. Ama bazen bile bile lades yapmak ve neredeyse artık gel beni tutukla diyorsun, tutuklanıyorsun ve tutuklandım diye bütün sosyal medyayı ayağa kaldırıyorsun. Ona iyi geliyorsa. Belki de ona iyi geliyor. Bu da bizim için bir katkı. Eğer çok takipçisi varsa. Onun sayesinde bizim yaptığımız işler duyuluyorsa bu güzel bir şey. Herkes de olamayabilir. Açık olamayabilir. Yapamayabilir. Sokağa çıkamayabilir. Eğer ona da iyi geliyorsa ne mutlu.

Komünist LGBT'ler: Ben açıkçası takipçi sayımızın artmasını temenni ediyorum. Çok fazla takip edilirse ve konuşmanın başlarındaki o nefret söylemini yeniden yeniden üreten kimselerce de olmadığını görüyorsak bu takiplerin bunun iyiye işaret olduğunu

düşünüyorum. Ülkemizde KomünistLGBT'leri takip eden onun paylaşımlarını okuyan bir kesim artan bir kesim olduğuna işaret ediyor diye yorumluyorum. Bunların bir kısmı da toplumsal hayatın hiçbir yerinden ayrı değil izole edemeyiz. Oturdıkları yerlerden mi yapıyorlar, belki başka bir yerde aktif olarak çalışıyor beni de yalnızca sosyal medyadan da takip ediyor olarak yorumlanabilir. Sosyal medyanın kamusal alandaki aktivizmi arttırdığını düşünüyorum. Haziran'da bunu çok belirgin gördük. Önemli olan zaten sokağa çıkmak. Eninde sonunda sokağa çıkmak gerekiyor ama katkısı vardır diye düşünüyorum.

Mersin LGBT 7 Renk: Ben sosyal medya konusunda ortadayım. Ne iyimserim ne kötümserim bu konuda. Sosyal medyanın özellikle politik meselelerde sosyal medyanın çok aktif kullanılmasının insanların enerjisini soğurduğunu ben düşünüyorum. Slacktivizime itiyoruz evet. Şu da var. O enerjiyi sokakta göstermek sokağa akıtmak çok daha faydalı. Olması gereken o bir anlamda o ama mesela konjonktürel de bakmak gerekiyor. Türkiye'nin bu içinde bulunduğumuz bu bilhassa son iki yıldır bunu çok daha net bir şekilde gördük. OHAL koşullarında insanlar sokağa çıkmaya korkuyorlar, çok sıkı bir denetim mekanizması var. [...] Böyle durumlarda sosyal medya çok faydalı oluyor. Bir şekilde yine de insanların tepkilerini hiç göstermemektense sosyal medyada göstermesi, sergilemesi faydalı ama özünde soğuruyor tabii ki.

Gökkuşağının Kızılı: Evet görüyoruz öyle tipler oluyor. Muhakkak birbirini etkiliyordu yani pozitif anlamda. Güncel yılları düşünürsek, her toplumsal ayaklanmada toplumsal harekette sosyal medya çok etkin kullanıldı. 2013 Haziran Direnişi'nde olsun. Soma. Sadece Türkiye değil, örnekler de var yurtdışındaki. Bu anlamda herhalde insanların diğerlerinin yaptıklarını görerek harekete geçmesi için ivmelendirici bir etkisi oluyordur ama bu slacktivistler hakkında çok iyi bir şey düşünmüyorum herhalde. Sadece oturdıkları yerden paylaşımlarda bulunarak kalıcı bir şey elde edilebileceğine inanmıyorum en azından.

Sayfa yöneticileri, slacktivism kavramıyla ilgili genelde dengeleyici bir düşünce ortaya koymaktadır. Yöneticilerin bu düşüncesinin dayanağı da, KAOS GL sayfa yöneticisinin belirttiği gibi hak savunuculuğu ile hak sahibi kavramlarının karıştırılmasıdır. Yöneticilerin çoğunluğu, LGBTİ bireylerin istedikleri aktivizmi yapmakta özgür olduklarını düşünmekte ve sosyal ağ sitelerinde de olsa yapılan her türlü paylaşım ve gönderinin, nihayetinde harekete görünürlük ve destek kattığı konusunda benzer ifadelerde bulunmuşlardır. KAOS GL sayfa yöneticisi, sokağa çıkarak belirli bir kitleye ulaşmak ile Twitter'da popüler başlık olabilmenin benzerlik gösterdiğini ve belirli bir kitleye ulaşarak farkındalık yaratmanın asıl amaç olduğunu düşünmektedir. KAOS GL ile birlikte Ankara yerelinde fiziksel olarak var olan Pembe Hayat, ODTÜ LGBTİ+ ve Komünist LGBT'ler de Ankara valiliğinin LGBTİ etkinliklerini yasakladığını hatırlatarak, sosyal medyanın olmaması durumunda hiçbir şey yapamayacaklarını, artık

tüm aktivizmlerinin oraya kaymaya başladığını vurgulamaktadır. Bundan dolayı ise bazı durumlarda sosyal ağ sitelerinde yapılan aktivizmi mecbur olduklarını belirtmektedir. SPOD sayfa yöneticisi, insanların sokağa çıkma konusunda güvenlik ve görünme problemleri olduğunu, sahaya çıkmanın artık yabancılaştığını ve bu nedenle insanların dijital ortamda aktivizm yürüttüklerini düşünmektedir. LİSTAG sayfa yöneticisi ise, bazı kişilerin “koltuk” aktivizmi yaptığını, sadece belirli bir etkinlik üzerinden “persona” yarattıklarını söylemekte ama sonuç olarak kişinin bunu yapmasının hareketleri için de bir katkı olabileceğini vurgulamaktadır. Komünist LGBT’ler sayfa yöneticisi, takipçi sayılarının artmasını istemektedir. Takipçilerinin nasıl bir aktivizm yapıp yapmadıklarını bilemediğini söylemekte ve sosyal medyanın kamusal alan aktivizmini arttırdığını düşünmektedir. Mersin LGBT 7 Renk sayfa yöneticisi, sosyal medya konusunda iyimser ve kötümser düşüncelerin ortasında olduğunu, bir yandan insanların enerjisini azalttığını ve bir yandan da insanları slactivizme ittiklerini dile getirmektedir. Sokağa çıkmanın önemli olduğunu ama konjonktürel açıdan bakıldığında ise insanların sokağa çıkamamasından dolayı sosyal medyanın faydalı da olduğunu belirtmektedir. Gökkuşağının Kızılı’nın sayfa yöneticisi ise toplumsal ayaklanmalarda ulusal ve uluslararası ortamlarda sosyal medyanın çok etkin kullanıldığını fakat sadece sosyal medya paylaşımlarıyla insanların kalıcı bir şeyler elde edemeyeceğini düşünmektedir. Sayfa yöneticileri, sosyal medya üzerinden aktivizm yapmaları konusunda olumsuz düşünmemekle beraber sokağa çıkmanın daha etkin, önemli ve kalıcı olduğunu vurgulamaktadır.

KAOS GL sayfa yöneticisinin vurgulamış olduğu hak savunucusu ve hak sahibi arasındaki farklılık, slactivizm kavramının ve eyleminin içeriği ile ilgili önemli bir noktadır. Hak savunuculuğu ve hak sahipliği durumu, toplumsal hareketlerin içinde sosyal ağ siteleri öncesinde de varolan bir ayrımlamadır. Belki, alana çıkan ve çıkmayan ama aynı haklara sahip olmak isteyen toplumsal hareket özneleri için yapılan sınıflandırmayı; sosyal ağ sitelerindeki topluluk sayfaları yöneticileri ve bu sayfaların takipçileri için yapabiliriz. Fakat sosyal ağ sitelerinde, bireylerin, İnternet dışında hangi alanlarda aktivist olarak yer aldıkları ancak derin araştırmalarla incelenebilecek bir durumdur. Bu nedenle, slactivizm, İnternet’teki her alanda karşılaşılabılır bir eylem türü olsa da, sayfa yöneticilerinin düşüncelerinden yola çıkarak, LGBTİ hareketinin sosyal ağ siteleri pratiklerinde, bu eylemin az ya da çok gerçekleştirildiğine ilişkin bir kanıya varamayız. Sayfa yöneticilerinin çoğunluğunun vurguladığı, yaşanan toplumla ve

dönemle ilişkili olarak, toplulukların İnternet dışında başka hareket alanı bulamadığı durumların yaşandığıdır. Özellikle Ankara’da etkinliklerini gerçekleştiren topluluklar, Ankara Valiliği’nin LGBTİ içerikli etkinliklere getirdiği yasak sonrası, sosyal ağ sitelerini, merkezi iletişim ve etkinlik alanına dönüştürdüklerini belirtmektedir. Ayrıca yöneticiler, Gezi Parkı olaylarını referans göstererek, Facebook ve Twitter gibi sayfaların aktivist eylemlere zemin hazırlamasında ve geliştirmesinde etkili olduklarını düşünmektedirler. Bununla birlikte, sayfa yöneticilerinin çoğunluğu, hareketlerine farkındalık kazandıran her eylemi bir katkı olarak görmektedir. Dolayısıyla, genel düşünce, slacktivist eylem gösteren bireylerin farkında olduğu, buna karşın, toplulukların öncelikle kendilerini ve sayfalarını, sonrasında takipçilerinin eylemlerini bu kavram içerisinde tamamen görmediklerini göstermektedir. Bu durumda etkili olanın ise toplumsal yapının olduğu düşünülebilir. Türkiye’de, LGBTİ hareketi ve bireylerin ötekileştirme sürecinin, Avrupa’daki toplumlarla karşılaştırıldığında, devam ettiği düşünüldüğünde, coğrafi kamusal alanın dışında kalan ve kullanılabilen öncelikli alan İnternet’tir. Bu açıdan, slacktivism kavramıyla birlikte, aktivizm kavramının, hareketlerin var olduğu toplum bağlamında değerlendirilmesi gerekebilir.

4.1.12. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin tanışma/arkadaşlık amaçlı sayfalarla ilgili görüşleri

Sosyal ağ sitelerinde Türkiye’deki LGBTİ hareketi içinde bulunan topluluklarının sayfalarıyla birlikte sadece LGBTİ bireylerin tanışma ve arkadaşlık kurma amaçlı açtığı sayfalara/gruplara da rastlanmıştır. Bu sayfalar, sosyal ağ sitelerini LGBTİ hareketi içerisindeki topluluklardan daha farklı bir iletişim aracı olarak kullandıklarından dolayı, yöneticilere sosyal ağ sitelerini bu amaçla kullanan kişi ve topluluklar için düşünceleri sorulmuştur. Yöneticiler soruya şu şekilde cevap vermiştir;

KAOS GL: Bu sayfalar tabii ki kullanılmalı. İfade özgürlüğü tartışmasıyla. KAOS GL böyle bir yer değil çünkü KAOS GL kurumsal hak mücadelesi yürüten bir yer. Hak mücadelesi bağlamında burayı nasıl ele alıyoruz dersin. LGBTİ kişilerin, heteroseksüellerden farklı olarak birbirleriyle tanışabilecekleri, partner bulabilecekleri, cinsel amaçlı olur, duygusal amaçlı olur bizi ilgilendirmes her amaç meşrudur. Karşılıklı rızaya dayanan her amaç meşrudur. Bu alanlar çok kıymetli yerler ve bu alanların korunması ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çok temel bir ihtiyacı gösteriyor. Bu kadar çok sayfanın olması yine bizim için bir ihtiyaç. Nedir? İnsanlar tanışmak istiyor. Bu ihtiyaca yönelik bizim sosyal etkinlik yapmamız gerekiyor öyleyse. Parti yaparız gibi. [...] Haliyle bu siteler bu

sosyal mecraları şey yapıyoruz hani atıyorum Grindr Türkiye’de yasaklı, onu anayasa mahkemesine taşıdık hala AYM’de davası sürüyor. Niye? Çünkü ifade özgürlüğüdür. Grindr gibi bir site. [...] Bunları yapmaya devam ediyoruz. Çünkü bu alanlar ifade özgürlüğünün çok temel bir parçası.

ODTÜ LGBTİ+ (K): Bizim dayanışmanın herhangi bir sayfasına ilişki bulmak için kullanmak yanlış. Onun için açılmış ayrı sayfalar var zaten. Sosyal medyada böyle sayfalar. Tabii ki orada insanlar birbirlerini bulsunlar.

ODTÜ LGBTİ+ (E): Zaten az bir alana sıkışmış durumdayız. Bu doğal bir şey tabii ki ama şu an bir dayanışma var. Bu dayanışmanın içine bu sokulabilir mi emin olamıyorum. Bu bir mücadele. Kampüsten inşalar başka bir insanla flirtleşmek için de katılabilir. Ona bir şey diyemeyeceğim ama sosyal medya üzerinden nasıl olur bilemiyorum. Daha çok farkındalık yaratmak harekete geçmek için kullanıldığı için.

SPOD: Dernekten bağımsız olarak olmaları bizim işimize yarıyor çünkü daha fazla kişiye ulaştırıyor bizi. Ama şey oluyor, derneğin hesabına işte kahve içelim mi ya da “ben 24 pasif” gibi onlar oluyor. Sorun değil, ona biz hani merhaba biz dernek hesabıdır diyoruz. Konu uzarsa danışma hattımıza yönlendiriyoruz çünkü danışma hattımızı sohbet etmek için de arıyor insanlar. Ama hiç böyle sert bir dönüş yapmadık. Bazen çok çok artık rahatsız edici noktaya varıyorsa konuşma engelleme yöntemiyle oluyor. Çok engellemek istemiyoruz ama bazen de laftan anlamıyor insanlar. O sayfaların yeri ayrı. O sayfalardan bize bu şekilde mesajlar gelmiyor. O sayfaların üyelerinden ya da öyle bir alan arayanlardan. Çünkü o sayfalarla biz iletişim halindeyiz. Hatta bir ara burada bir kahvaltı düzenleyelim onların moderatörleri gelsin bir tanışalım. Çünkü çok kıymetli bir kitle var ellerinin altında ve gerçekten bazı konularda ne yapacaklarını bilmiyorlar. Bize soruyor. O sayfanın admin’i (yöneticisi) soruyor mesela. Biz ona cevabı veriyoruz ya da yönlendireceğimiz şeyi söylüyoruz. Böyle paslaşmalar oluyor. Bizim açımızdan faydalı ama sayfalar bize böyle bir şeyler yazmıyor.

LİSTAG: Bu sayfalar olmalı ama orada olsun. Benim grubumda değil. Benim grubumun meselesi anne-babalar. Ve onların meseleleri. Bir de genel olarak LGBT harekette olup bitenler.

Mersin LGBT 7 Renk: O tarz gruplanmalara çok güzel bakıyoruz. Bizim ilişkide olduğumuz kitlenin kamusal alanda kendini var etmesi zaten çok zor. Aynı ortamda bulunan iki eşcinsel yıllarca aynı iş yerinde çalışıyor olmalarına rağmen birbirlerine açılmıyorlar. Bunu sağlayacak temel yol ise sosyal medya. Anonim isimlerle tanışıp, bir güven ortamı sağlayıp görüşebiliyor insanlar. Biraz zorunlu görüyorum bu kitleler açısından.

Gökkuşağının Kızılı: Aslında biz de tanışma toplantıları düzenliyoruz. Biz de yeni insanlarla yeni yüzlerle tanışmak için bu amaçla kullanıyoruz sosyal medya hesaplarımızı. Özellikle yerelliklerde bu çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü LGBT derneklerinin veya

oluşumlarının bulunmadığı veya sınırlı sayıda bulunduğu yerlerde insanların tanışarak dayanışma içinde olma ihtiyaçları daha fazla. Özellikle sanırım benim yaşıma yetmez ama öyle düşünüyorum. 90'lardan itibaren özellikle LGBT'lerin örgütlenmesini sağlayan açılma süreci olsun kendini keşfetme olsun filan, birinci kaynak İnternet'ti esasında. İnsanlar bu şekilde kendilerini keşfettiler. Ne olduklarını ne olmadıklarını öğrendiler. Başkalarıyla tanıştılar. Türkiye'deki LGBT hareketi de belli bir ölçüde bu şekilde örgütlendi. [...] Bu tarz sayfaların olması bizim görünmemize engel olduğunu düşünmüyorum çünkü LGBT varoluşu bir bütündür. Cinsellikten arındırmazsınız çünkü zaten cinsel haklar talebimiz. Bu tür kaygıları anlayabiliyorum mesela Onur Yürüyüşünde açılan bir pankart bile "insanlar sizin yüzünden homofobik oluyor böyle yapmayın" diye karşımıza geliyor. Bu bir yönüyle apolitizimdir diye düşünüyorum.

Tüm sayfa yöneticileri, sosyal ağ sitelerindeki bu tanışma/arkadaşlık için açılmış olan sayfaların varlığından haberdarlar ve bu konuda herhangi bir olumsuz düşünceleri yoktur. Buna karşın o sayfaların sosyal ağ sitelerini kullanım amacını, kendi amaçlarının dışında tuttuklarını da belirtmektedirler. KAOS GL yöneticisi, karşılıklı rızaya dayanan her ilişkinin meşru olduğunu; bu sayfaların da aslında insanların tanışmaya ihtiyacı olduğu göstergesini ortaya koyduğunu ve bu ihtiyaca yönelik etkinlikler yapmak için kendilerine yol gösterdiğini vurgulamaktadır. ODTÜ LGBTİ+ sayfa yöneticileri, sosyal medyada böyle sayfalarda insanların birbirleriyle tanışabileceğini ama kendi sayfalarının ilişki bulmak için yanlış bir ortam olduğunu ve dayanışma için kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. SPOD sayfa yöneticisi ise, farklı bir şekilde bu sayfaları daha fazla kitleye ve yereldeki LGBTİ bireylere ulaşmak için kullandıklarını, bu sayfaların bu bağlamda potansiyel barındırdığını ama yine de o tür sayfaların yerinin ayrı olduğunu vurgulamaktadır. LİSTAG sayfa yöneticisi de bu tür sayfaların olması gerektiğini ama ebeveyn odaklı bir hareket oldukları için kendi hareketleri içinde istemediklerini belirtmektedir. Mersin LGBT 7 Renk, LGBTİ bireylerin kendilerini kamusal alanda var etmeleri zor olduğu için bu sayfaların kullanımının kitleler için zorunlu hale geldiğini ve olumlu düşündüklerini söylemektedir. Gökkuşağının Kızılı sayfa yöneticisi ise, LGBT varoluşun bir bütün olduğunu ve bunun cinselliği de kapsadığını, kendileri de dâhil birçok bireyin sosyal medyayı yeni insanlarla tanışmak için kullandığını ve bu ihtiyaca yönelik tanışma toplantıları da düzenlediklerini dile getirmektedir.

Facebook/Twitter sayfa yöneticilerinin, tanışma/arkadaşlık amaçlı açılan sayfalarla ilgili olumlu düşünceleri, öncelikli olarak LGBTİ bireylerin cinselliği yaşama ve sosyal çevre edinme özgürlüğü bağlamında olduğu söylenebilir. Cinselliği yaşama odaklı olsun,

sadece arkadaşlık kurma amaçlı olsun, bu sayfalar da LGBTİ hareketi için belirli bir anlam ifade etmektedir. Bu anlam, aslında kullanılan iletişim aracının aynı olmasında yatmaktadır. Amaçları farklı olsa da, LGBTİ bireyler, aktivizm odaklı olsun ya da olmasın, sosyal ağ sitelerinde görünürlük kazanmaktadırlar. Aynı iletişim aracının kullanılması, bir şekilde karşılaşmayı da beraberinde getirebilir. Sayfa yöneticilerinin, bu tür sayfaları bir potansiyel olarak görmelerinin sebeplerinden birinin de bu olduğu düşünülebilir. Belirli bir ortak kimlik özelliğine sahip insanların, sosyal ağ sitelerinde, her ne amaçla olursa olsun görünür olmaları, belirli bir karşılaşma anını ya da ortak payda yaratmayı doğurabilir.

4.1.13. Sosyal ağ sitesi yöneticisi olmanın kişisel iletişim açısından etkileri

Sosyal ağ sitelerinde bulunan sayfalarda yönetici olmak kişinin bireysel olarak belirli bir zaman ayırmasını ve belirli bir iletişim biçimi oluşturmasını da gerektirmektedir. Görüşme sırasında bazı yöneticilere görüşmenin akışı gereği, sosyal ağ sitelerinde bir sayfa yöneticisi olmanın kişisel iletişimlerine etkisi sorulmuştur. Bu soruya yöneticiler şu cevapları vermişlerdir:

SPOD: Sosyal medyanın faydasını görüyoruz. Özellikle bu kadar yoğun ve stresli zamanlar geçirirken dernek içi hem genel ülke genelinde o sosyal medyadan iyi ki katılmışım bu etkinliğe, iyi ki danışma hattını aramışım geri dönüşleri, ben bunu hep söylerim devam etme motivasyonunu öyle bir besliyor ki o açıdan ben çok memnunum. Ama tek başına yapılacak bir iş değil.

Komünist LGBT'ler: Günlük planım açısından fazladan bir iş yükü getirdiğini söyleyebiliriz. Sayfa hareketlerini düzenli olarak takip etmek gerekiyor diğer sayfaların. Gelen mesajlara yanıt vermek, onları çok bekletmemeye çalışmak gerekiyor. Onun haricinde tabii çok titizlikle yanıt vermek gerekiyor çünkü bazen de gerçekten zor durumda olan yurttaşlar da yazabiliyorlar. Orada verebileceğin herhangi bir yanıt kişiyi ciddi ölçüde etkileyebilir. Onun bilincinde olup yanıt vermek gerekir.

Mersin LGBT 7 Renk: Şahsi olarak zaten sosyal medyayı çok aktif kullanan bir insanım. Çok fazla katkısı oldu bana muhakkak. Ama bu derneğin sosyal medya hesaplarını yöneten biri olarak bana katkı ne olabilir? Kişilerden bazen özel mesajlar geliyor. Onlarla iletişime geçmek, onların yaşadığı sorunlara ilişkin çözüm mekanizmalarını ortaya koymaya çalışmak bunlar zaten ister istemez insana kazandırıyor. İnsanları daha iyi anlamayı sağlıyor. Şahsi olarak sana mesaj atmaz. Oradaki bir anonim kimliğe atıyor mesela bir anlamda. Derneği tanıyor. Onun hakkı için mücadele eden onun için ideal anlamıyla var olan bir yapılanma olduğunu biliyor. Senle iletişim kuruyor sana geliyor. O anlamda faydalı oldu. Şeylerin

önemini gördüm. Benlik olmanın önemini gördüm. Bu tarz derneklerin sayıca daha fazla olması gerektiğini. Derneklere sahip olmayan şehirlerde bir şeyler yapılması gerekli. Bunun üzerinden anladım ben de.

Gökkuşağının Kızılı: Çok vakit ve emek istiyor öncelikle. Sürekli kafanda onun planını yapıyorsun. Şu gönderiyi hazırlayayım, şu saatte şuradan paylaşırım, şu saatte Twitter’da paylaşırım. Twitter’da slot şeklinde şöyle bölerim böyle yaparım. Kendini içerik üretmeye, sosyal medya yöneticiliği açısından içerik üretme ihtiyacı doğuruyor ve hayatını ona göre yaşaman gerekiyor. Saati saatine bazen. Yemek saatinden feragat edip twit’ler attığım zamanlar oluyor. Biraz haberci gibi.

Sayfa yöneticisi olmanın kişisel iletişime olan etkisine ilişkin sorunun sorulduğu sayfa yöneticilerinin tümü de sayfa yöneticisi olmanın günlük hayatlarına yoğunluk getirdiğini belirtmektedir. SPOD yöneticisi, özellikle etkinliklerine katılanların sonrasında sosyal ağ sitelerinden yaptıkları olumlu dönüşlerin, kendilerine devam etme isteği uyandırdığını ama buna karşın tek kişinin yapacağı bir iş olmadığını da vurgulamaktadır. Komünist LGBT’ler yöneticisi ise fazladan bir iş yükü yarattığını özellikle gelen cevaplara yanıtlar konusunda hızlı ve dikkatli olmaya çalıştığını söylemektedir. Mersin LGBT 7 Renk yöneticisi, LGBTİ bireylerle iletişime geçip onlar için çözüm mekanizmaları ortaya koymanın olumlu bir etkisi olduğunu, benlik olmanın önemini anladığını ve dernek olmayan şehirlerde bir şeyler yapılması gerektiğinin farkına vardığını belirtmektedir. Gökkuşağının Kızılı yöneticisi ise, yönetici olmanın çok fazla emek istediğini ve vakit aldığını, günlük hayat içerisinde sürekli bir plan yapmayı ve bir haberci gibi içerik üretmeyi gerektirdiğini düşünmektedir.

Sayfa yöneticilerinin, yönetici olarak kişisel deneyimleri, sosyal ağ sitelerinin yaratmış olduğu eşzamanlılık özelliği ile doğrudan ilgili bir durumdur. Yöneticiler, birçok farklı alanı olan İnternet’te varolmanın, güncel olmayı gerektirdiğinin ve aynı zamanda farklı içerik üretme biçimlerinin olduğunun farkındadırlar. Aynı zamanda, çeşitli iletişim biçimleri sunan İnternet’te aktif olarak herhangi bir sayfayı yönetmek, birçok farklı alana hâkim olma ve onları da takip etme gerekliliği yaratabilmektedir. Sayfa yöneticilerinin, kendilerini ait hissettikleri harekete ve topluluğa ilişkin daha fazla farkındalık kazanmaları, bu durumun bir sonucu olarak düşünülebilir.

4.2. LGBTİ Hareketi Facebook/Twitter Sayfaları Takipçilerinin/Üyelerinin Çevrimiçi Anket Sonuçları

Çalışmanın yöntemi kapsamında Google Formlar üzerinde hazırlanmış çevrimiçi likert ölçekli anket 1 Haziran – 1 Ağustos 2018 tarihleri arasında öncelikli olarak yapılandırılmış görüşme yapılan toplulukların sayfaları ve yöneticileri aracılığıyla paylaşılmıştır. Bununla birlikte, anket Facebook ve Twitter’da bulunan ve ulaşılabilen diğer LGBTİ sayfaları aracılığıyla da paylaşılmış ve iki ay süresince cevaplanmak üzere açık bırakılmıştır. Bu süre içerisinde anketi cevaplayan toplam kişi sayısı 175’tir. 175 katılımcıdan 165’i Facebook ve/veya Twitter üzerinden herhangi bir LGBTİ sayfasını takip ettiğini/sayfasına üye olduğunu belirterek anketin sonraki aşamalarını cevaplamış, takip etmediğini belirten 10 kişi ise sonraki aşamaları cevaplamamıştır. Bundan dolayı çevrimiçi ankete ilişkin bulgular 165 kişi üzerinden elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Anket 9 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şu şekilde yapılandırılmıştır:

- Demografik sorular
- Takip edilen/üye olunan sayfalar
- Takip etme/üye olma nedenleri
- Paylaşımlara ilişkin ilgi
- Paylaşımlar hakkındaki düşünceler
- Gönderilere yapılan yorumlar
- Sayfa paylaşımlarının retweet edilmesi/kişisel hesapta paylaşılması
- Sayfaların paylaşımları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar
- Sayfaların kamusal alan ile İnternet ortamındaki etkinlikleri arasındaki farklar ve benzerlikler

4.2.1. Demografik veriler

Anketi cevaplayan 165 kişiden 58’i (%35,2) 18-25, 66’sı (%40) 26-33, 30’u (%18,2) 34-41, 8’i (%4,8) 42-49, 3’ü (%1,8) 50-57 yaş aralığındadır (Bkz. Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Katılımcıların Yaş Aralıkları

Yaş Aralığı	Katılımcı Sayısı
18-25	58 (%35,2)
26-33	66 (%40)
34-41	30 (%18,2)
42-49	8 (%4,8)
50-57	3 (%1,8)

Katılımcılardan 69’u (%41,8) cinsiyet kimliğini Kadın, 65’i (%39,4) Erkek, 8’i (%4,8) Trans Kadın, 5’i (%3) Trans Erkek, 4’ü (%2,4) İnterseks olarak tanımlamıştır.

Geriye kalan 14 (%8,5) kişi diğer seçeneğini seçmiş ve diğer seçeneğine genderqueer, queer, cinsiyetsiz, hepsi, trans nonbinary, akışkan, agender, biseksüel, cinsiyet ataması yapılmamış birey, nötr ve gay yazmışlardır (Bkz. Tablo 4.2).

Tablo 4.2. *Katılımcıların Cinsiyet Kimliği Tanımlaması*

Cinsiyet Kimliği	Katılımcı Sayısı
Kadın	69 (%41,8)
Erkek	65 (%39,4)
Trans Kadın	8 (%4,8)
Trans Erkek	5 (%3)
İnterseks	4 (%2,4)
Diğer	14 (%8,5)

Katılımcıların 66'sı (%40) ön lisans veya lisans mezunu, 35'i (%21,2) ön lisans veya lisans öğrencisi, 18'i (%10,9) yüksek lisans öğrencisi, 15'i (%9,1) yüksek lisans mezunu, 14'ü (%8,5) doktora öğrencisi, 12'si (%7,3) lise mezunu, 5'i (%3) doktora mezunudur (Bkz. Tablo 4.3).

Tablo 4.3. *Katılımcıların Eğitim Durumu*

Eğitim Durumu	Katılımcı Sayısı
Lise Mezunu	12 (%7,3)
Ön Lisans veya Lisans Öğrencisi	35 (%21,2)
Ön Lisans veya Lisans Mezunu	66 (%40)
Yüksek Lisans Öğrencisi	18 (%10,9)
Yüksek Lisans Mezunu	15 (%9,1)
Doktora Öğrencisi	14 (%8,5)
Doktora Mezunu	5 (%3)

Katılımcılardan 98'i (%59,4) çalışan, 51'i (%30,9) öğrenci, 16'sı (%9,7) çalışmamaktadır (Bkz. Tablo 4.4). Cinsel yönelim olarak katılımcıların 67'si (%40,6) eşcinsel (lezbiyen, gey, kendi cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan), 45'i (%27,3) biseksüel (hem kendi hem de farklı cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan) ve 37'si (%22,4) heteroseksüel (Kendinden farklı cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan) olduklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan 16 (%9,7) kişi diğer seçeneğine panseksüel, poliseksüel, androseksüel, aseksüel, biyolojik erkek bedeninden hoşlanan, queer/kuir, tanımsız ve trans erkek yazmışlardır (Bkz. Tablo 4.5).

Tablo 4.4. Katılımcıların İş Durumu

İş Durumu	Katılımcı Sayısı
Çalışan	98 (%59,4)
Öğrenci	51 (%30,9)
Çalışmıyor	16 (%9,7)

Tablo 4.5. Katılımcıların Cinsel Yönelimi

Cinsel Yönelim	Katılımcı Sayısı
Eşcinsel (lezbiyen, gey, kendi cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan)	67 (%40,6)
Biseksüel (hem kendi hem de farklı cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan)	45 (%27,3)
Heteroseksüel (Kendinden farklı cinsiyet kimliğine sahip kişilere ilgi duyan)	37 (%22,4)
Diğer	16 (%9,7)

Demografik veriler doğrultusunda ankete en çok 26-33 yaş aralığındaki katılımcıların katıldığı gözlemlenmiştir. Buna karşın 18-41 yaş aralığı katılımcı sayısı 154 (%93,4) kişidir ve bu çoğunluğun büyük bir kısmı genç yetişkin olarak adlandırabileceğimiz 18-33 yaş aralığındaki kişilerdir. Bu örneklemde, LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerindeki takipçi profilinin yaş olarak gençler ve genç yetişkinler olduğunu söylemek mümkündür. Cinsiyet kimliği açısından erkek ve kadın katılımcılar arasında çok az fark bulunmaktadır. Buna karşın trans kadın, trans erkek ve interseks katılımcı sayısı kadın ve erkek katılımcı sayısına oranla oldukça azdır. Eğitim durumu açısından katılımcıların yarısı (%50,9) ön lisans veya lisans öğrencisi ya da mezunudur. Eğitim seviyesi lisanstan doktora derecesine yükseldikçe katılımcıların sayısının azaldığı görülmektedir. Katılımcı sayısındaki ön lisans ve lisans mezunu sayısının yüksek olması ile paralel olarak katılımcıların çoğunluğunun çalışan ve sonrasında ise öğrenci olduğu gözlemlenmektedir. Cinsel yönelim olarak heteroseksüel olmayan katılımcı oranı %77,6'dır. Bu oran LGBTİ sayfalarının takipçilerinin çoğunluğuyla ilgili bir örneklem ortaya koyabilmektedir. Bununla birlikte kendini LGBTİ olarak tanımlamayan %22,4'lük bir katılımcı oranının bu sayfaları takip etmesi ve farklı bir kimlik olarak hem sayfaları takip etmeleri hem de bu anket içerisinde yer almaları denge sağlayabilmek açısından olumlayıcı bir sonuç doğurabilmektedir.

4.2.2. Takip edilen sayfalara ilişkin çevrimiçi anket katılımcı sayıları

Çevrimiçi anket kapsamında katılımcılara yarı-yapılandırılmış görüşme yapılan LGBTİ hareketi sayfalarından hangilerini takip ettikleri sorulmuştur. Katılımcıların 151'i (%91) KAOS GL, 88'i (%53,3) Pembe Hayat, 85'i (%51,5) ODTÜ LGBTİ+ , 106'sı (%64,2) SPOD, 87'si (%52,7) LİSTAG, 49'u (%29,7) Komünist LGBT'ler, 62'si (%37,6) Mersin LGBT 7 Renk ve 56'sı (%33,9) Gökkuşağının Kızılı sayfalarını takip etmektedir (Bkz. Tablo 4.6). Ayrıca katılımcıların 27'si (%16,3) takip ettikleri diğer çeşitli LGBTİ sayfalarını anketin “Diğer” seçeneğinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.6. Sayfaları Takip Eden Katılımcı Sayıları

LGBTİ Sayfası	Katılımcıların Sayısı
KAOS GL	151 (%91)
SPOD	106 (%64,2)
Pembe Hayat	88 (%53,3)
LİSTAG	87 (%52,7)
ODTÜ LGBTİ+	85 (%51,5)
Mersin LGBT 7 Renk	62 (%37,6)
Gökkuşağının Kızılı	56 (%33,9)
Komünist LGBT'ler	49 (%29,7)
Diğer	27 (%16,3)

Katılımcıların takip ettikleri sayfa sayılarına ve oranlarına bakıldığında, toplulukların Facebook ve Twitter hesaplarındaki takipçi sayılarıyla bazı paralellikler gözlemlenmektedir (Bkz. Tablo 4.7).

Tablo 4.7. LGBTİ Sayfalarının Takipçi Sayıları

LGBTİ Sayfası	Facebook	Twitter	Toplam
KAOS GL	70.588	29.676	100.264
SPOD	12.204	11.667	23.871
Pembe Hayat	12.698	9.389	22.087
LİSTAG	7.728	10.685	18.413
ODTÜ LGBTİ+	6.167	7.313	13.480
Gökkuşağının Kızılı	4.604	1.943	6.574
Mersin LGBT 7 Renk	4.486	626	5.112
Komünist LGBT'ler	3.362	112	3.474

Not: Takipçi sayıları 9 Ocak 2019 tarihindeki sayılardır.

En fazla takipçisi olan ilk beş sayfa sırasıyla KAOS GL, SPOD, Pembe Hayat, LİSTAG ve ODTÜ LGBTİ+ sayfalarıdır. Anket katılımcıları tarafından da en fazla takip edilen ilk beş sayfa aynı sıradadır. Anket ile sosyal ağ siteleri arasındaki tek fark anket katılımcılarından Mersin LGBT 7 Renk sayfasını takip eden kişi sayısının Gökkuşağının

Kızılı sayfasını takip eden kişi sayısından fazla olmasıdır. Çevrimiçi anket katılımcılarının takip ettikleri sayfaların sosyal ağ sitelerindeki sayfaların takipçi sayılarını benzer şekilde yansıttığı söylenebilir.

4.2.3. Katılımcıların sayfaları takip etme nedenleri

Katılımcıların sosyal ağ sitelerindeki LGBTİ hareketi sayfalarını neden takip ettiklerine ilişkin beş adet soru sorulmuş ve katılımcıların sorulara 1 (Kesinlikle Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde cevap vermeleri istenmiştir (Bkz. Tablo 4.8). Soruların hepsine cevap vermek zorunlu olduğundan 165 kişinin hepsi örnekleme oluşturmuştur.

Tablo 4.8. Sayfaları Takip Etme Nedenleri

Soru 1: LGBTİ bireylere ilişkin güncel olaylardan ve etkinliklerden haberdar olmak için takip ediyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2 (%1,2)	5 (%3)	9 (%5)	43 (%26,1)	106 (%64,2)
Soru 2: Diğer LGBTİ bireylerle iletişime geçebilmek için takip ediyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
31 (%18,8)	49 (%29,7)	34 (%20,6)	30 (%18,2)	21 (%12,7)
Soru 3: LGBTİ gruplarının kamusal alandaki eylemlerine katılamadığım için takip ediyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
22 (%13,3)	25 (%15,2)	55 (%33,3)	24 (%14,5)	39 (%23,6)
Soru 4: İnternet ortamında gerçek kimliğimi gizleyebildiğim için takip ediyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
82 (%49,7)	23 (%13,9)	36 (%21,8)	9 (%5,5)	15 (%9,2)
Soru 5: Sosyal ağlardaki iletişim ortamı daha rahat olduğu için takip ediyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20 (%12,1)	17 (%10,3)	25 (%15,2)	39 (%23,6)	64 (%38,8)

Katılımcıların %90,3'ü LGBTİ hareketi sayfalarını takip etme nedeni olarak "LGBTİ bireylere ilişkin güncel olay ve etkinliklerden haberdar olmak" seçeneğini tercih etmişlerdir. Takip etme nedenleri arasında katılımcıların en fazla ortak görüşe sahip olduğu neden olarak LGBTİ bireylere ilişkin olay ve etkinlikler öne çıkmaktadır. Buna karşın, görüşmelerdeki sayfa yöneticilerinin çoğunluğunun da belirttiği üzere sosyal ağ sitelerindeki tanışma sayfalarının farklı bir platform olarak algılanması katılımcıların cevaplarında da ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların % 48,5'i takip etmiş oldukları

sayfaları diğer LGBTİ bireylerle iletişime geçebilmek için takip etmediklerini belirtmektedir. Buna karşın %30,9 gibi azımsanmayacak bir katılımcı da diğer LGBTİ kişilerle iletişime geçmeyi bir neden olarak tercih etmişlerdir. Katılımcılar, takip etme nedeni olarak kamusal eylemlere katılamama konusunda farklı bir görünüm ortaya koymaktadırlar. Katılımcıların %33,3'ü bu konuyla ilgili kararsız olduklarını belirtirken, %38,1 katıldıklarını ya da kesinlikle katıldıklarını, %28,5', katılmadıklarını veya kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında kamusal alandaki etkinliklere katılamamalarını sayfaları takip etme nedeni olarak gören katılımcı sayısı kararsız ve bunu bir neden olarak görmeyen katılımcı sayısından daha fazladır.

Takipçilere sorulan gizli kimlik sorusu, sayfa yöneticilerine sorulan “anonim kimlik” sorusuyla ilişkili olarak sorulmuştur. Her ne kadar yöneticiler, anonim kimliği, sosyal ağ sitelerinde, özellikle LGBTİ bireylere sağlanan bir özgürlük alanı yarattığını belirtmiş olsalar da, takipçilerin çoğunluğu kimliği gizleyebilmeyi, sayfaları takip etme nedeni olarak görmemektedir. Katılımcıların %63,6'sı gerçek kimliği gizlemenin bir neden olduğuna ilişkin katılmamakta ya da kesinlikle katılmamaktadır. Özellikle katılımcıların yarısına yakını (%49,7) gerçek kimliği gizlemenin bir neden olduğunu kesinlikle düşünmemektedir. Katılımcıların çoğunluk olarak güncel olaylar ve etkinliklerden haberdar olma nedeninden sonra ikinci sırada gelen neden sosyal ağ sitelerindeki iletişim ortamının rahatlığıdır. Katılımcıların %62,4'ü sosyal ağ sitelerindeki iletişim ortamının rahat olmasını; katıldıklarını ya da kesinlikle katıldıklarını tercih ederek belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcılar sayfaları çoğunlukla güncel olaylar ve etkinliklerden haberdar olmak ve sosyal ağ sitelerindeki ortamın rahatlığı nedeniyle takip etmekte, diğer LGBTİ bireylere tanışmak için bu sayfaları tercih etmemektedir. Çoğunlukla kimlik gizleme kaygısı duymayan katılımcılar, kamusal alandaki etkinliklere katılamamayı bir takip etme nedeni olarak görseler de bu neden öncelikli bir neden değildir.

Sayfa yöneticilerinin Facebook/Twitter sayfası açma nedeni olarak gördükleri etkinlikleri duyurma nedeni, takipçiler açısından karşılık bulmuştur. Takipçilerin çoğunluğunun olaylardan ve etkinliklerden haberdar olmayı neden olarak görmeleri, sayfaların sosyal ağ sitelerinde, kendilerini bir toplumsal hareket topluluğu olarak ifade etmelerinin karşılığı olarak düşünülebilir. Bunun yanı sıra, takipçilerin, bu sayfaları takip etmelerinde, diğer LGBTİ bireylerle tanışmayı öncelikli olarak görmedikleri ortadadır.

Dolayısıyla, takipçilerin diğer LGBTİ bireylerle tanışmak için başka sayfaları ya da iletişim araçlarını kullandıkları söylenebilir. Kamusal alandaki eylemlere katılamamayı neden olarak gören takipçi sayısının dağılımının dengeli olması, takipçilerin hala coğrafi kamusal alan ile sosyal ağ sitelerindeki sosyal alan arasında kararsız bir ifade ortaya koyduğunun göstergesi olabilir. Takipçiler, tavır olarak tamamen kamusal alandan kopmamışlarsa da, sosyal ağ sitelerindeki sayfaları, kamusal alana katılamadıklarında devreye giren bir iletişim aracı olarak gördükleri söylenebilir. Facebook/Twitter gibi sosyal ağ sitelerinde, gerçek kimliğin gizlenerek oluşturulduğu anonim kimlik olanağı ise, takipçiler açısından önde genel bir neden olarak görülmemektedir. Sayfa yöneticileri açısından bir avantaj olarak görülen anonim kimlik, takipçiler açısından öncelikli bir neden oluşturmamaktadır. En azından, bir LGBTİ hareketi takipçisi için gerçek kimlikle takip etmek daha önemli bir durumdur. Ayrıca, sosyal ağ sitelerindeki iletişim ortamını daha rahat olarak gören takipçilerin, kamusal alan ile sosyal ağ sitelerindeki alan arasındaki kararsızlıklarına karşın, sosyal ağ sitelerini, kendilerini ait hissettikleri toplumsal hareket toplulukları açısından da tercih etmektedirler.

4.2.4. Katılımcıların sayfa paylaşımlarına olan ilgileri

Çevrimiçi ankette katılımcılara takip ettikleri LGBTİ hareketi sayfalarının yaptığı paylaşımlarla ilgili ilgilenme dereceleri sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.9). Katılımcıların ilgilendiği konuları ölçmek hem takip etme nedenlerinin doğrulamasını yapmak hem de kendilerini takip etmeye iten nedenlerin karşılığında takip etme ve iletişim sırasında ilgi duydukları paylaşımları belirlemek açısından önemlidir. Bununla birlikte, takipçilerin sosyal ağ sitelerinde oluşan LGBTİ hareketi içerisinde birer katılımcı olarak ilgilendikleri öne çıkan konuları belirlemenin amacı coğrafi kamusal alanın dışında Türkiye’deki LGBTİ hareketi takipçilerinin ilgi alanlarına ilişkin bir görünüm elde etmektir.

Tablo 4.9. Sayfa Paylaşımlarına Karşı İlgi

Soru 1: Ülke genelindeki LGBTİ haklarına ilişkin olaylarla ilgili yaptığı paylaşımlar beni ilgilendirir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%0,6)	1 (%0,6)	7 (%4,2)	38 (%23)	118 (%71,5)
Soru 2: Homofobi/transfobi ve nefret suçlarıyla ilgili yaptığı paylaşımlar beni ilgilendirir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%0,6)	1 (%0,6)	7 (%4,2)	32 (%19,4)	124 (%75,2)

Tablo 4.9. (Devam) Sayfa Paylaşımlarına Karşı İlgi

Soru 3: LGBTİ içerikli video ve fotoğraf paylaşımları beni ilgilendirir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
5 (%3)	5 (%3)	22 (%13,3)	42 (%25,5)	91 (%55,5)
Soru 4: LGBTİ bireylerine yönelik paylaştığı magazin haberleri beni ilgilendirir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
30 (%18,2)	55 (%33,3)	25 (%15,2)	26 (%15,8)	29 (%17,6)
Soru 5: Diğer üyelerinin yaptığı arkadaş arama/tanışma gönderileri beni ilgilendirir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
62 (%27,6)	46 (%27,9)	31 (%18,8)	11 (%6,7)	15 (%9,1)
Soru 6: Kişisel (özel) olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
38 (%23)	65 (%39,4)	41 (%24,8)	16 (%9,7)	5 (%3)

Katılımcıların büyük çoğunluğu, sayfaların, öncelikle homofobi/transfobi ve nefret suçları, ikinci olarak ülke genelindeki LGBTİ haklarına ilişkin olaylar ve son olarak da LGBTİ içerikli video ve fotoğraf paylaşımları ile ilgilenmektedir. Katılımcıların %94,6'sı homofobi/transfobi ve nefret suçları ile ilgili paylaşımlarla ilgilendikleri konusunda katıldıklarını ya da kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %94,5'i LGBTİ hakları konusundaki paylaşımlarla ve %81'i LGBTİ içerikli fotoğraf ve video paylaşımlarıyla ilgilendiklerini katılıyorum ya da kesinlikle katılıyorum cevabı vererek vurgulamışlardır. Ayrıca diğer LGBTİ bireylerle tanışmayı bir takip etme nedeni olarak görmeyen katılımcılar diğer üyelerin yaptığı arkadaş arama/tanışma gönderileriyle ilgilenmediklerini %55,5'lik bir oranla katılmadıklarını veya kesinlikle katılmadıklarını seçerek belirtmişlerdir. LGBTİ sayfalarının LGBTİ bireylerine yönelik paylaştığı magazin haberleri ise %33,4'lük bir kesimin ilgisini çekmekte, %51,5'lik kesimin ise ilgisini çekmemektedir. Magazin paylaşımlarıyla ilgili %15,2'lik bir katılımcı ise kararsızdır.

Katılımcıların takip etme nedenleri ve beklentileri ile takip ettikleri sayfaların paylaşımlarına ilişkin ilgilendikleri konular benzerlik göstermektedir. Bu durum, Facebook ve Twitter'daki LGBTİ hareketi sayfalarının beklentiyi karşıladığını ve aynı zamanda da çoklu bir iletişim ortamı sağlayan sosyal ağ sitelerinin, takipçilerin beklentilerine hareketlerin paylaşımları aracılığıyla karşılık verdiği düşünülebilir. Ayrıca,

nedenler ve ilgilenilen paylaşımlar açısından hem sayfa yöneticilerinin sosyal ağları kullanma nedenleri, hem de katılımcıların takip etme nedenleri ve ilgilendikleri konular paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, kimlik odaklı bir hareket biçimi olan LGBTİ hareketinin coğrafi kamusal alandan farklı bir iletişim ortamı olsa da Facebook ve Twitter'ı yine hak, özgürlükler, örgütlenme ve dayanışma için kullandığı ve takipçilerinin bu amaç ve ilgiyle takip ettikleri ortaya çıkmaktadır.

LGBTİ topluluklarının Facebook/Twitter sayfaları yöneticilerinin, paylaşımları aracılığıyla takipçileriyle iletişim kurduğu düşünüldüğünde; takipçilerin, yoğunlukla LGBTİ hareketinin eylemlerinin odağında olan hak arayışı ve nefret söylemine karşı paylaşımlara ilgi göstermeleri, karşılıklı etkileşimin bir göstergesi olarak görülebilir. Bu bağlamda, hem topluluk sayfaları, ilgi çekmek istedikleri ve hareketlerinin amacı doğrultusunda bir iletişim biçimi yaratmışlardır, hem de takipçiler bu biçim ile ilgili farkındalık kazanıp, buna ilgi göstermişlerdir. Dolayısıyla, sosyal ağ siteleri, sayfalar ve takipçiler arasındaki beklentilerin karşılandığı tüm öğeleriyle bir toplumsal hareket ilişkisinin meydana geldiği sosyal alana dönüşmüştür. Aynı zamanda, sayfa yöneticilerinin kullanmış olduğu görsel içerikli paylaşımlar da, takipçilerin ilgisini çekmeyi başarmıştır. Sayfa yöneticilerinin, özellikle kendi etkinlikleriyle ilgili görselleri paylaştıkları düşünüldüğünde; takipçilerin, toplulukların gerçekleştirdiği etkinliklere karşı ilginin arttırıldığı da söylenebilir. Bununla birlikte, görsel ve yazılı iletişim özelliklerini bir araya getiren sosyal ağ sitelerinin, bu özelliklerinin kullanılması, hareket toplulukları ve onların takipçileri arasında etkileşimin oluşmasında bir aracı olmuştur. Sayfa yöneticilerinin de paylaşım konuları arasında ön planda görmedikleri magazin içerikli haberlerin, takipçiler tarafından da ilgi görmemesi, LGBTİ hareketinin, sosyal ağ sitelerinde magazin odaklı bir iletişim biçimi oluşturmadığının da bir kanıtı olarak görülebilir. Eylem ve amaç odaklı LGBTİ topluluklarının Facebook/Twitter sayfaları, takipçiler tarafından arkadaş arama/tanışma alanı olarak da görülmemektedir. Bu durum, hem sayfa yöneticilerinin, arkadaş arama/tanışma amaçlı sayfalar olmadıklarını belirtmeleriyle paralel, hem de takipçilerin sayfaların amaçları doğrultusunda paylaşım yaptıklarını düşünmelerinin bir belirtisi olabilir.

4.2.5. Katılımcıların paylaşımların içeriği ile ilgili düşünceleri

Takip etme nedenleri ve ilgilendikleri paylaşımlar sorulan katılımcıların bu paylaşımların içeriği ile ilgili düşünceleri de sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.10). LGBTİ

hareketi sayfaları paylaşımlarını çeşitli içeriklerle yapmaktadır ve bu içerikler takipçiler açısından belirli bir biçimde algılanmaktadır. Bir iletişim aracı olarak sosyal ağ siteleri mesajını takipçisine iletmeye çalışan LGBTİ hareketlerine farklı içerik oluşturma imkânları tanımaktadır. Sayfa yöneticilerinin paylaşım yaparken dikkat ettiği konulara ilişkin olarak, takipçilerin bu içerikle ilgili ne düşündükleri; sosyal ağ sitelerinin bir araç olarak kullandığı bu iletişim biçimindeki mesajı alan tarafın düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.10. Paylaşımlarla İlgili Düşünceler

Soru 1: Siyasi olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
23 (%13,9)	14 (%8,5)	29 (%17,6)	61 (%37)	38 (%23)
Soru 2: Bilgilendirici olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%0,6)	2 (%1,2)	9 (%5,5)	50 (%30,3)	103 (%62,4)
Soru 3: Objektif olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2 (%1,2)	12 (%7,3)	44 (%26,7)	73 (%44,2)	34 (%20,6)
Soru 4: LGBTİ bireylere yönelik destekleyici olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
0 (%0)	2 (%1,2)	10 (%6,1)	45 (%27,3)	108 (%65,5)
Soru 5: Magazin ağırlıklı olduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
33 (%20)	78 (%47,3)	40 (%24,2)	11 (%6,7)	3 (%1,8)

Katılımcıların çoğunluğu, sayfaların paylaşımlarının bilgilendirici, objektif ve destekleyici olduğuna katılmakta ya da kesinlikle katılmaktadır. Katılımcıların en çok katıldıkları veya kesinlikle katıldıkları iki düşünce bulunmaktadır. Katılımcıların %92,7'si paylaşımların bilgilendirici ve LGBTİ bireylere yönelik destekleyici olduğuna katılmakta veya kesinlikle katılmaktadır. Katılımcıların %64,8'i paylaşımların objektif olduğuna ve %60'ı siyasi olduğuna katılmakta veya kesinlikle katılmaktadır. Önceki sorularda çoğunlukla magazin içerikli paylaşımları bir takip nedeni görmeyen ve bu tür paylaşımlarla ilgilenmediğini belirten katılımcıların %67,3'ü sayfaların paylaşımlarının magazin içerikli olduğuna katılmamakta veya kesinlikle katılmamaktadır. Paylaşımların kişisel(öznel) olduğuna katılmayan veya kesinlikle katılmayan katılımcı oranı ise

%62,4'tür. Önemli olarak, katılımcıların %24'üne yakın bir oranı sayfa paylaşımlarının magazin içerikli veya kişisel(öznel) olduğu konusunda kararsızdır. Bu noktada, tabii ki katılımcıların hangi içerikleri magazin içerikli ve kişisel olarak algıladıkları bilinmediğinden kararsız olmaları anlaşılabilir. Sayfa yöneticileri LGBTİ hareketinin varoluşunu politik olarak görmeleri, paylaşımları ile ilgili olarak ayrımcı bir dil kullanmadan objektif oldukları, daha çok haber ve bilgi odaklı içerikler ürettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, takipçilerin paylaşımların içeriği ile ilgili olarak düşünceleri, sayfa yöneticilerinin düşünceleriyle bağdaşmakta ve karşılık bulmaktadır.

LGBTİ hareket, her yeni toplumsal hareket gibi, kendi politikasını üretmektedir. Bu politika, daha çok cinsel yönelim kimliğini ve nefret söylemlerine karşı bir hak arayışını içermektedir. Takipçilerin, neredeyse yarısı, sayfaların siyasi paylaşımlar yaptığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Buna karşın, sayfa paylaşımlarının siyasi olduğuyla ilgili kararsız olan ya da siyasi olmadığını düşünenler de takipçi sayısının diğer yarısıdır. Bu karmaşık dağılımın, sayfaların paylaştıkları konuların çeşitliğini gösterdiği söylenebilir. Aynı zamanda, LGBTİ hareketi ekseninde, hangi içeriklerin takipçiler açısından siyasi olup olmadığı da göz önünde bulundurulması gereken bir durumdur. Sayfa yöneticilerinin, LGBTİ hareketinin varoluşunun politik bir duruş olduğuna ilişkin düşünceleri; takipçiler için aynı anlamı ifade etmeyebilmektedir. Takipçilerin, sayfa paylaşımlarının bilgilendirici ve objektif olmasına ilişkin olumlu düşünceleri, sayfalarını birer haber kaynağı gibi yapılandıran LGBTİ toplulukları için önemli bir anlam ifade edebilir. Facebook/Twitter, burada her iki taraf için de bir haber kanalına dönüşmektedir. Sosyal ağ sitelerinin yapısının bu iletişim biçimine uygun ortamı yarattığı da ortadadır. Her toplumsal hareket ögesinde, aynı noktalarda birleşmeye çalışan bireylerin amaçlarından biri de birbirlerine destek olmaktır. Bu bağlamda, takipçilerin, LGBTİ sayfalarındaki paylaşımların destekleyici olduğunu düşünmeleri, toplumsal hareket örgütlenmesine en yakın özellik olarak ele alınabilir. Sosyal ağ sitelerinde de, topluluklar, birer toplumsal hareket ögesi olduklarını bireylere ilişkin destekleyici mesajlar içeren paylaşımlarla göstermektedirler. Bu durum, hareketlerin, sosyal ağ sitelerinin iletişim alanını kullanarak bu alanı bir dayanışma biçimine dönüştürdükleri de söylenebilir.

4.2.6. Katılımcıların sayfa paylaşımlarına yaptığı yorumlar

Katılımcılara sosyal ağ sitelerinde takip ettikleri LGBTİ hareketi sayfalarının gönderilerine/paylaşımlarına yorum yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Bu soruya

katılımcılardan 93'ü (%56,4) Hayır, 72'si (%43,6) Evet cevabını vermiştir. Evet cevabı veren 72 kişiye yorum yapma sıklıkları (Bkz. Tablo 4.11) ve yorum yaptıkları gönderilere ilişkin sorular sorulmuştur.

Tablo 4.11. *Sayfa Gönderilerine Yorum Yapma Sıklıkları*

Soru: LGBTİ sayfalarında ne kadar sıklıkla yorum yapıyorsunuz?				
Yılda Birkaç Kez	Ayda Birkaç Kez	Haftada Bir Kez	Haftada Birkaç Kez	Her Gün
21 (%29,2)	27 (%37,5)	15 (%20,8)	7 (%9,7)	2 (%2,8)

Katılımcıların yarısından fazlası takip ettikleri sayfaların gönderilerine yorum yapmadıklarını belirtmişlerdir. Yorum yapanların çoğunluğu (37,5) ise ayda birkaç kez yorum yaptıklarını belirtmiş, yorum yapanların %29,2'si de yılda birkaç kez yorum yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yorum yapıp yapmama ve yorum sıklıklarına bakıldığında, sayfa paylaşımlarına yapılan yorum sıklığı oldukça azdır. Katılımcıların sadece %2,8'i her gün yorum yapmakta, %9,7'si de haftada birkaç kez yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, takipçilerin gönderileri daha çok takip ettikleri ama yorumdan kaçındıkları sonucuna varılabilir. Takipçiler Facebook ve Twitter'ın sağlamış olduğu iletişim ortamında geri bildirim vermekten genel görünüm itibarıyla kaçınmaktadır. Buna karşın, yorum yapanların, yorum yaptıkları konular da, sayfaların gönderilerinin bir alıcı olarak takipçilerde uyandırdığı ilgiyi anlamak açısından önemlidir. Bu açıdan yorum yaptığını belirten katılımcılara hangi konularda yorum yaptıkları sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.12)

Tablo 4.12. *Yorum Yapılan Konular*

Soru 1: LGBTİ haklarına ilişkin yerel ve uluslararası gönderilere yorum yaparım.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
3 (%4,2)	10 (%13,9)	13 (%18,1)	30 (%41,7)	16 (%22,2)
Soru 2: LGBTİ bireylerin yaşam hikâyelerine ilişkin gönderilere yorum yaparım.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
12 (%16,7)	15 (%20,8)	13 (%18,1)	25 (%34,7)	7 (%9,7)
Soru 3: LGBTİ bireyleri/ünlülerini içeren magazin içerikli gönderilere yorum yaparım.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
37 (%51,4)	18 (%25)	9 (%12,5)	7 (%9,7)	1 (%1,4)

Tablo 4.12. (Devam) Yorum Yapılan Konular

Soru 4: LGBTİ içerikli video ve fotoğraflara yorum yaparım.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
9 (%12,5)	15 (%20,8)	11 (%15,3)	28 (%38,9)	9 (%12,5)
Soru 5: Kendi deneyimlerime ilişkin yorumlar paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
13 (%18,1)	12 (%16,7)	14 (%19,4)	9 (%12,5)	24 (%33,3)
Soru 6: LGBTİ içerikli video ve fotoğrafları yorum olarak paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
18 (%25)	12 (%16,7)	14 (%19,4)	20 (%27,8)	8 (%11,1)

Katılımcıların %63,9'u katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum seçeneğini tercih ederek, çoğunluğun hem takip etme nedeni olarak hem de ilgilendikleri paylaşım konusu olarak gördüğü LGBTİ haklarına ilişkin yerel ve uluslararası gönderilere yorum yaptıklarını belirtmişlerdir. LGBTİ bireylerin yaşam hikâyelerine ilişkin gönderilere yorum yaptığını belirten katılımcı oranları ise katılanlar ve katılmayanlar arasında yakındır. Yorum yapan katılımcıların %76,4 gibi büyük bir çoğunluğu "LGBTİ bireyleri/ünlüleri içeren magazin içerikli gönderilere yorum yaparım" sorusuna "katılmıyorum" ile "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Yorum yapan katılımcıların %51,4'ü LGBTİ içerikli video ve fotoğraflara yorum yapma konusunda "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçeneğini tercih etmişlerdir. "Kendi deneyimlerime ilişkin yorumlar paylaşıyorum" sorusuna ise, yorum yapan katılımcıların %45,8'i "katılıyorum" veya kesinlikle katılıyorum", %34,8'i "katılmıyorum" veya "kesinlikle katılmıyorum" cevabını vermişlerdir. "LGBTİ içerikli video ve fotoğrafları yorum olarak paylaşıyorum" sorusuna ise yakın oranlarla yorum yapan katılımcıların %41,7'si "katılmıyorum" veya "kesinlikle katılmıyorum", %38,9'u ise "katılıyorum" veya "kesinlikle katılıyorum" demişlerdir. LGBTİ içerikli video ve fotoğrafları yorum olarak paylaşanlar ve paylaşmayanların oranı birbirine çok yakındır. Yorum yapan katılımcıların yorum yaptıkları paylaşımlar arasında yerel ve uluslararası LGBTİ haklarına ilişkin gönderiler öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, katılımcılar magazin içerikli gönderilere çoğunlukla yorum yapmamayı tercih etmektedir. Sayfa yöneticileri gönderilerinde görsel kullandıklarını belirtirken, takipçilerin yorum yaptıkları gönderiler açısından görsel içerikli gönderilere yorum yapılması yorum yapan katılımcılar arasından öncelikli değildir. Katılımcılar aynı zamanda kendi hikâyelerine ilişkin gönderilere de

yorum yapmaya öncelik tanısı da, %34,8 gibi azımsanmayacak bir çoğunluğu da kendi hikâyelerine ilişkin gönderilere yorum yapmayı tercih etmemektedir. Yorum yapan katılımcıları görsel olarak yorum yapma konusunda da katılmama eğilimi göstermektedirler.

4.2.7. Katılımcıların sayfa gönderilerini retweet yapmaları / kendi sayfalarında paylaşmaları

Katılımcılara takip ettikleri sayfaların gönderilerini/paylaşımlarını kendi Facebook ya da Twitter sayfalarında paylaşıp paylaşmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların 102'si (%61,8) Evet, 63'ü (%38,2) Hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren 102 kişiye gönderileri tekrar paylaşma sıklıkları (Bkz. Tablo 4.13) ve kendi sayfalarında paylaştıkları gönderilere ilişkin sorular sorulmuştur.

Tablo 4.13. Sayfa Gönderilerini Katılımcıların Kendi Sayfalarında Paylaşma Sıklıkları

Soru: LGBTİ sayfalarının gönderilerini retweet yapıyor musunuz / kendi sayfanızda paylaşıyor musunuz?				
Yılda Birkaç Kez	Ayda Birkaç Kez	Haftada Bir Kez	Haftada Birkaç Kez	Her Gün
9 (%8,8)	26 (%25,5)	31 (%30,4)	25 (%24,5)	11 (%10,8)

Sayfaların gönderilerini paylaşan katılımcı sayısı, sayfaların gönderilerine yorum yapan katılımcı sayısından fazladır. Bu nedenle katılımcıların yorumdan çok gönderileri doğrudan kendi sosyal ağ sitelerindeki hesaplarında paylaşmaları, LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerindeki görünümü açısından önemlidir. Gönderilerin, takipçiler tarafından doğrudan paylaşılması, hem LGBTİ topluluğunun sayfasının hem de paylaşımın, kendi hesaplarındaki farklı çevrelere ve sayfaları takip etmeyen kişilere de ulaşılmasını sağlayabilir. Buna ek olarak, takipçilerin kendi kişisel sayfalarında gönderileri tekrar paylaşmaları, takip ettikleri LGBTİ sayfalarına olan desteklerini ve kendilerini hareketin içinde sayarak bu sayfalarla sosyal ağ siteleri üzerinden bir bağ kurduklarını göstermektedir. Aynı zamanda gönderi paylaşan takipçiler, kendi sayfalarının, gönderisini paylaştıkları sayfanın mesajını ileten bir araca dönüşmesini sağlamaktadır. Sayfaların gönderilerini paylaşan katılımcılardan %30,4'ü haftada bir kez gönderiyi paylaştığını belirtmiştir. Bu oran gönderilere yorum yapma sıklığına göre daha fazladır. Ayrıca ayda birkaç kez gönderi paylaşan katılımcı oranı %25,5, haftada birkaç kez gönderi paylaşan katılımcı oranı ise %24,5'tir. Bu bağlamda katılımcıların daha fazla ve

sık sayfa gönderisi paylaştığı söylenebilir. Sayfaların gönderilerini paylaşan katılımcılara genellikle hangi konularla ilgili gönderileri paylaştıkları sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.14).

Tablo 4.14. Katılımcıların Kendi Sayfalarında Paylaştıkları Konular

Soru 1: LGBTİ haklarına ilişkin yerel ve uluslararası gönderilerini retweet yaparım / paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2 (%2)	1 (%1)	13 (%12,7)	51 (%50)	35 (%34,3)
Soru 2: LGBTİ bireylerin yaşam hikâyelerine ilişkin gönderileri retweet yaparım / paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
4 (%3,9)	14 (%13,7)	26 (%25,5)	38 (%37,3)	20 (%19,6)
Soru 3: LGBTİ bireyleri/ünlüleri içeren magazin içerikli gönderileri retweet yaparım / paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
51 (%50)	29 (%28,4)	13 (%12,7)	8 (%7,8)	1 (%1)
Soru 4: Kendi deneyimlerime benzer gönderileri retweet yaparım / paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10 (%9,8)	11 (%10,8)	21 (%20,6)	39 (%38,2)	21 (%20,6)
Soru 5: LGBTİ temalı video ve fotoğrafları içeren gönderileri retweet yaparım / paylaşıyorum.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
6 (%5,9)	10 (%9,8)	17 (%16,7)	46 (%45,1)	23 (%22,5)

Paylaşım yapan katılımcıların %84,3'ü öncelikli olarak “LGBTİ haklarına ilişkin yerel ve uluslararası gönderileri paylaşıyorum” sorusuna katıldıkları veya kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. “LGBTİ bireylerin yaşam hikâyelerine ilişkin gönderileri paylaşıyorum” sorusuna “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranı ise %56,9’dur. Yorum yapan katılımcılarla benzer olarak gönderi paylaşan katılımcıların %78,4’ü “LGBTİ bireyleri/ünlüleri içeren magazin içerikli gönderileri paylaşıyorum” sorusuna “katılmıyorum” veya “kesinlikle katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Yorum yapan katılımcı oranlarıyla ters olarak, gönderi paylaşan katılımcılardan %58,6’sı “kendi deneyimlerime benzer gönderileri paylaşıyorum” sorusunda “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini tercih etmişlerdir. Görsel içerikli gönderileri paylaştığını “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” cevabı vererek belirten katılımcı oranı ise %67,6’dır. Görsel içerikli gönderileri paylaşanların oranı, görsel içerikli gönderilere yorum yapanların oranından fazladır. Bu durum, katılımcıların sosyal ağ sitelerindeki görsel içerikli mesajı, yorum yerine kullandıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, katılımcıların yüksek oranla LGBTİ bireylerin hakları ve yaşam hikâyelerini içeren,

katılımcıların kendi hikâyelerine benzer ve ayrıca görsel içerikli gönderileri kendi kişisel medya araçları olan sosyal ağ sitelerindeki hesaplarında çok sık olmasa da yoğunluklu olarak haftada birkaç kez ile ayda birkaç kez aralığında paylaştıkları söylenebilir. Takipçilerin LGBTİ hareketi sayfalarındaki özellikle hak, dayanışma ve görünür kılma amaçlı gönderileri kendi sayfalarında paylaşımları, LGBTİ toplulukları açısından önemlidir. Bunun nedeni, sayfaların bu sayede hareket odaklı mesajlarının daha fazla yayılması, aynı zamanda LGBTİ bireylerin kendi hesaplarının da bu amaca hizmet eden bir alana dönüşmesidir. Ayrıca gönderiler, sadece LGBTİ hareketi sayfaları değil, sosyal ağ sitelerinin sağlamış olduğu hızla takipçilerin sosyal ağlarına da yayılabilmektedir.

4.2.8. Katılımcılara göre sayfaların paylaşımları arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Katılımcılara Facebook ve Twitter’da birden fazla sayfayı takip edip etmedikleri sorulmuştur. Ankete katılmış olan 165 kişiden 154’ü (%93,3) Evet, 11’i (%6,7) ise Hayır cevabını vermiştir. Takipçilerin, sayfa gönderilerini karşılaştırması, LGBTİ hareketinin İnternet ortamındaki topluluk ve örgütlenme durumuyla ilgili bir görünüm yaratabilmektedir. Sosyal ağ sitelerinde çok sayıda LGBTİ hareketi bağlamında sayfalar olsa da, bu sayfaların iletişim benzerlik ve farklılıkları, harekete ilişkin toplulukların ve bireylerin birbirleriyle dayanışma içinde olması açısından önemlidir. Facebook ve Twitter’daki LGBTİ hareketi sayfalarının, benzer olmasa da birbiriyle ilişkili; aynı mücadele ve dayanışma bağlamında gönderiler paylaşması, birden fazla sayfayı takip eden katılımcı sayısı düşünüldüğünde anlamlıdır. Katılımcıların büyük oranda birden fazla sayfayı takip etmesi, LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerinde dayanışma ve mücadeleyi örgütlemek açısından benzer mesajlar ya da içerikler sunup sunmadığıyla anlaşılabilir. Bu nedenle, evet cevabı veren kişilere, takip ettikleri sayfaların gönderileri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.15).

Tablo 4.15. Sayfaların Paylaşımları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Soru 1: Benzer içerikler paylaşır.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2 (%1,3)	6 (%3,9)	45 (%29,2)	85 (%55,2)	16 (%10,4)
Soru 2: Benzer siyasi görüşleri paylaşan gönderiler yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 (%4,5)	18 (%11,7)	39 (%25,3)	73 (%47,4)	17 (%11)

Tablo 4.15. (Devam) Sayfaların Paylaşımları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Soru 3: Belirli bir cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği (LGBTİ) grubuna yönelik paylaşımlar yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10 (%6,5)	32 (%20,8)	50 (%32,5)	50 (%32,5)	12 (%7,8)
Soru 4: Güncel gündeme ilişkin gönderiler yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
0 (%0)	6 (%3,9)	16 (%10,4)	77 (%50)	55 (%35,7)
Soru 5: Sadece kendi etkinliklerine ilişkin gönderiler yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
13 (%8,4)	50 (%32,5)	58 (%37,7)	24 (%15,6)	9 (%5,8)
Soru 6: Birbirleriyle ilgili gönderiler yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
5 (%3,2)	28 (%18,2)	40 (%26)	63 (%40,9)	18 (%11,7)

Katılımcıların %65,6'sı takip ettikleri sayfaların “benzer içerikler paylaşır” sorusuna “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruyla ilgili kararsız olan katılımcı oranı %29,2, katılmayan veya kesinlikle katılmayan katılımcı oranı ise %5,2'dir. Katılımcıların çoğunluğu takip ettikleri sayfaların benzer içerikler paylaştığını belirtmişlerdir. Sayfaların benzer siyasi görüşler paylaşan gönderiler yaptığına katılan veya kesinlikle katılan katılımcı oranı %58,4'tür. Bu konuyla ilgili %25,3 oranındaki katılımcı kararsız iken, %16,2'lik kesim katılmadığını veya kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Sayfaların belirli bir cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik paylaşımlar yaptığına katılan ve kesinlikle katılanların oranı %40,3, kararsız olanların oranı ise %32,5'tir. Katılımcıların %27,3'lük bir oranı da sayfaların belirli bir cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik paylaşım yaptığı konusunda katılmamakta veya kesinlikle katılmamaktadır. Katılımcıların %85,7 gibi büyük bir çoğunluğu takip ettikleri sayfaların güncel gündeme ilişkin gönderi yaptığına katılmakta veya kesinlikle katılmaktadır. Sayfaların sadece kendi etkinliklerine ilişkin gönderi yaptığına katılmayan veya kesinlikle katılmayan katılımcı oranı %40,9; kararsız katılımcı oranı da %37,7'dir. Katılımcıların %52,6'lık kesimi sayfaların birbirleriyle ilgili gönderi yaptığına katılmakta veya kesinlikle katılmaktadır. Sayfaların birbirleriyle ilgili gönderi yaptığına katılmayan veya kesinlikle katılmayan katılımcı oranı %21,4 iken, kararsız olan katılımcı oranı %26'dır.

Katılımcıların çoğunluğu, öncelikli olarak takip ettikleri sayfaların güncel gündeme ilişkin gönderiler yaptığını ve sonrasında benzer içerikler paylaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum hem sayfa yöneticilerinin dile getirdiği güncel gündemi takip etme çabalarını hem de sosyal ağ sitelerini kullanarak birbirleriyle olan iletişimlerinin ve bilgi alışverişinin artışının bir karşılığı olarak görülebilir. Katılımcıların çoğunluğunun aynı fikirde olduğu diğer bir konu ise sayfaların gönderilerinin benzer siyasi görüşleri paylaşan gönderiler yaptıklarıdır. Bu bağlamda sayfaların benzer hak ve özgürlük mücadelesi verdikleri söylenebilir. Dolayısıyla, toplulukların sayfaları ve takipçiler arasında belirli bir ülküdaşlığın oluştuğu düşünülebilir. Sayfaların sadece kendi etkinliklerine ilişkin gönderi paylaştığıyla ilgili takipçiler öncelikli kararsız ve olumsuz bir eğilim göstermektedir. Sayfaların sadece kendi etkinliklerine ilişkin paylaşımlar yapmadığını düşünen katılımcılar ağırlıktadır. Bununla birlikte katılımcıların yarısı sayfaların birbirleriyle ilgili gönderiler yaptığını düşünmektedir. Sayfaların gönderileri arasındaki benzerlik ve farklılıklarla ilgili katılımcıların düşünceleri, genel anlamda LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerini ortak bir paydada kullandığını göstermektedir. Her ne kadar katılımcıların belirli bir cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin paylaşımlar konusunda kararsız bir dağılımı olsa da, sayfalar, benzer içerik, siyasi görüş ve gündem paylaşımları yaptıkları görünümünü ortaya koymakta ve birbirleriyle ilişkilerini de aynı iletişim aracı içerisinde gösterebilmektedir.

4.2.9. Katılımcıların takip ettikleri sayfaların coğrafi kamusal alandaki etkinliklerine katılımı

Facebook ve Twitter'daki LGBTİ hareketi sayfaları çeşitli coğrafi kamusal alan etkinlikleri düzenlemektedir. Bu hareketleri İnternet üzerinden takip edenlerin, bu hareketlerin etkinliklerine katılıp katılmadığı, İnternet'teki iletişim etkinliğinin geleneksel iletişime yansıyor yansımadığını ortaya koymak açısından önemlidir. Bu nedenle katılımcılara, takip ettikleri sayfaların etkinliklerine katılıp katılmadıkları sorulmuş ve katılımcıların 105'i (%63,6) Evet, 60'ı (%36,4) Hayır cevabını vermiştir. Etkinliklere katıldığını söyleyen 105 kişiye hangi tür etkinliklere katıldıkları sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.16) .

Tablo 4.16. *Katılımcıların Katıldığı Etkinlik Türleri*

Soru: LGBTİ sayfalarının kamusal alandaki hangi tür etkinliklerine katıldınız?					
Bilgilendirme / Dayanışma Toplantıları	Onur Haftası	Sanatsal/Kültürel Etkinlikler	Sosyal Etkinlikler	Yürüyüş/Basın Açıklaması	Diğer
80 (%76,2)	87 (%82,9)	80 (76,2)	72 (%68,6)	62 (%59)	2 (%2)

Onur Haftası, katılımcıların %82,6'sının katılımıyla en çok katılım gösterilen etkinlik olarak öne çıkmıştır. Bilgilendirme/dayanışma toplantıları ile sanatsal/kültürel etkinlikler ise %76,2'lik oranla Onur Haftasından sonra ikinci sırada gelmektedir. Katılımcıların üçüncü olarak ilgi gösterdiği etkinlik türü ise %68,6 oranla sosyal etkinliklerdir. Katılımcıların en az katılım gösterdiği yürüyüş/basın açıklaması etkinliği ise az tercih edilmesine karşın yine de %59'luk bir orana sahiptir. Onur Haftası, sosyal ağ sitelerinde LGBTİ hareketini takip eden katılımcılar açısından öne çıkmaktadır. Bunun nedeni, Onur Haftasının LGBTİ hareketinin tüm öğelerini bir araya getiren hem İnternet ortamında hem de coğrafi kamusal alanda gerçekleşen bir etkinlik olması bağlamında düşünülebilir. Katılımcıların katıldıkları etkinlikler arasında bilgilendirme/dayanışma toplantıları ve sanatsal/kültürel etkinlikler ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum, LGBTİ hareketinin sosyal ağ sitelerinden yaptığı duyuru ve paylaşımlarla belirli bir kitleyi coğrafi kamusal alandaki etkinliklere çağırabildiğini göstermektedir. Katılımcıların neredeyse yarısından fazlası mutlaka bir etkinliğe katıldığını belirtmektedir. Bundan dolayı LGBTİ hareketi ile takipçileri arasındaki ilişki sosyal ağ sitelerinden dışarıya da aktarılabilir. Diğer bir açıdan da, etkinlik türlerine katılım oranı, LGBTİ hareketi topluluklarının sosyal ağ siteleri dışında da etkinlikler de bulunduğunu gözler önüne sermektedir.

LGBTİ hareketi sayfalarının etkinliklerine katılan katılımcılara, takip ettikleri sayfaların sosyal ağ siteleri dışındaki etkinlikleri ile sosyal ağ sitelerindeki etkinlikler arasında karşılaştırma yapabilmeleri için sorular sorulmuştur (Bkz. Tablo 4.17). LGBTİ hareketi sayfalarını hem sosyal ağ sitelerinde takip eden, hem de etkinliklerine katılan katılımcıların iki farklı iletişim alanını karşılaştırması önemlidir. Bunun nedeni, öncelikli olarak coğrafi kamusal alanda var olan ve sonrasında sosyal ağ sitelerine taşınan toplumsal hareketlerin iletişim biçiminde ve etkinliklerinde, sosyal ağ sitelerinin nasıl bir etkisi olduğunu anlamaktır.

Tablo 4.17. Katılımcıların Sayfaların Kamusal Alan ve İnternet Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

Soru 1: İnternet ortamında etkin fakat kamusal alanda etkin değildir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
8 (%7,6)	26 (%24,8)	44 (%41,9)	24 (%22,9)	3 (%2,9)
Soru 2: Kamusal alan etkinliklerini duyurmak için İnternet ortamını etkin kullanır.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%1)	1 (%1)	9 (%8,6)	37 (%35,2)	57 (%54,3)
Soru 3: İnternet etkinlikleri ve paylaşımlarını kamusal alana göre daha etkili yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%1)	2 (%1,9)	21 (%20)	54 (%51,4)	27 (%25,7)
Soru 4: İnternet ortamında kamusal alana göre daha etkinlerdir.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1 (%1)	4 (%3,8)	32 (%30,5)	42 (%40)	26 (%24,8)
Soru 5: Kamusal alanda İnternet ortamına göre daha fazla etkinlik yapar.				
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 (%6,7)	44 (%41,9)	34 (%32,4)	12 (%11,4)	8 (%7,6)

Etkinliklere katılan katılımcıların %89,5 gibi büyük bir çoğunluğu takip ettikleri sayfaların İnternet ortamını kamusal alan etkinliklerini duyurmak için etkin kullandıklarına katılmakta veya kesinlikle katılmaktadır. Katılımcıların %77,1'i, sayfaların, kamusal alana göre İnternet etkinliği ve paylaşımlarını daha etkili yaptığına katılmakta ya da kesinlikle katılmaktadır. Bu düşüncüyü destekleyici bir oranla, katılımcılar, sayfaların etkinlikleriyle ilgili “İnternet ortamında kamusal alana göre daha etkinlerdir” sorusuna %64,8 oranında “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Katılımcılar her ne kadar sayfaların İnternet ortamında daha etkin olduğu eğiliminde bulunsalar da, sayfalara ilişkin “İnternet ortamında etkin fakat kamusal alanda etkin değildir” sorusunda %41,9 oranında kararsız, %32,4 oranında katılmıyorum” veya “kesinlikle katılmıyorum”; %25,8 oranında da “katılıyorum” veya kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini tercih etmişlerdir. Diğer sorulara verilen cevaplara da bakıldığında, katılımcıların, sayfalara ilişkin İnternet ortamında etkin olduklarını düşündüklerini ama buna rağmen kamusal alanda etkin olmadıklarına ilişkin bir düşünce yönelimi göstermediklerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların düşüncelerinin sağlamasını yapmak amacıyla sorulan; sayfalara ilişkin “kamusal alanda İnternet ortamına göre daha fazla etkinlik yapar” sorusuna ise katılımcıların %48,6'sı

katılmadığını veya kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu soruyla ilgili katılımcıların %32,4'ü de kararsızdır. Genel olarak bakıldığında, katılımcılar sayfaların İnternet ortamında daha etkin olduğunu fakat coğrafi kamusal alanda da etkin olmadıklarını düşünmemektedirler. Dolayısıyla, LGBTİ hareketindeki toplulukların, kamusal alanda etkin olmadığını söylemek mümkün değildir. Kamusal alanda etkinlik yapmaktadırlar ve özellikle bu etkinliklerini Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ sitelerinde etkin bir şekilde duyurmaktadırlar. Bununla birlikte, görüşmelerde coğrafi kamusal alanda etkinlik yapamadıklarında sosyal ağ sitelerini fazlaca kullandıklarını belirten yöneticilerin bu tavrı, takipçiler tarafından da algılanmaktadır. Takipçiler bu nedenle sayfaların İnternet ortamında daha etkin olduğu izlenimini yansıtmaktadır.

Takipçilerin görüşleri doğrultusunda, toplulukların İnternet ortamını aktif kullanmalarına karşın coğrafi olarak kamusal alanı terk etmemeye çalıştıkları da düşünülebilir. Topluluklar, kamusal alandan çekilmeseler de, İnternet'in içindeki ve dışındaki faaliyetler karşılaştırıldığında, İnternet'teki paylaşımlar ve etkinliklerin daha ön plana çıktığı düşünülmektedir. Bu durumun oluşmasındaki nedenlerden başlıcaları; sayfa yöneticilerinin de belirtmiş olduğu Ankara yasağı ve Türkiye'nin genelinde, toplumsal hareket gruplarının kamusal alana çıkmaktan çekinmeleri gösterilebilir. İnternet'in dışından tamamen kopmayan toplulukların, İnternet'in içinde daha aktif bir iletişim rolü sergiledikleri de takipçilerin düşünceleri bağlamında söylenebilir. Burada, coğrafi kamusal alanda kullanılan iletişim araçlarının geleneksel iletişim araçları ekseninde, takipçilere dolaylı ve daha geç ulaşmasının nedeni de etken olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal ağ sitelerinin; eşzamanlı, etkileşimli ve hızlı bir iletişim biçimi sunması, toplulukların, takipçiler açısından sosyal ağ sitelerinde daha etkin olarak görülmelerini sağlayıcı bir etken olarak düşünülebilir.

4.3. LGBTİ Hareketi Sosyal Ağ Siteleri Sayfalarının Onur Haftası Paylaşımları

Yöneticileriyle yarı-yapılandırılmış görüşme yapılan ve üyelerine çevrimiçi anket uygulanan 8 LGBTİ hareketi sayfasının Onur Haftası süresince Facebook ve Twitter'da yaptığı paylaşımlar tepkisiz çevrimiçi gözlem yöntemiyle incelenmiştir. LGBTİ hareketi toplulukları 2018 yılı için Onur Haftasını 24 Haziran 2018 Pazar ile 01 Temmuz 2018 Pazar günleri arası olarak belirlemiştir. Bu aralık aynı zamanda 24 Haziran Türkiye milletvekili ve Cumhurbaşkanı seçimlerine de denk gelmiştir. LGBTİ hareketi paylaşımlarının sürekliliği ve Onur Haftasının başlangıç ve bitiş tarihleri dikkate alınarak

Onur Haftasının bir gün öncesi ve bir gün sonrası olmak kaydıyla sayfaların 23 Haziran – 02 Temmuz 2018 (10 gün) tarihleri arasındaki paylaşımlar gözleme dâhil edilmiştir. Bu tarihler arasında incelenen sayfalar Facebook ve Twitter’da çeşitli sıklık ve sayılarda paylaşımlar yapmıştır (Bkz. Tablo 4.18 ve Tablo 4.19).

Tablo 4.18. *Sayfaların Facebook Paylaşımları*

	23 Haz.	24 Haz.	25 Haz.	26 Haz.	27 Haz.	28 Haz.	29 Haz.	30 Haz.	01 Tem.	02 Tem.	Top.
KAOS GL	2	-	14	14	15	14	14	4	23	9	109
Pembe Hayat	-	3	3	2	0	1	7	0	21	0	37
ODTÜ LGBTİ+	2	-	-	-	-	-	3	1	3	1	10
SPOD	1	-	3	2	1	-	2	-	2	-	11
LİSTAG	2	-	2	2	6	4	3	1	3	-	23
Komünist LGBT’ler	1	-	1	2	2	3	1	1	1	1	13
Mersin LGBT 7 Renk	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Gökkuşağının Kızılı	3	-	2	3	4	4	6	4	7	4	37

Onur Haftası süresince Facebook’ta en çok paylaşım yapan sayfa, takipçi sayısı da en fazla olan KAOS GL’dir. KAOS GL günde ortalama 10 Facebook paylaşımı yapmıştır. Ayrıca Onur Yürüyüşünün olduğu gün olan 1 Temmuz’da da 12 gönderi paylaşarak en fazla gönderi de bulunan sayfadır. Pembe Hayat ve Gökkuşağının Kızılı ise 10 gün süresince eşit sayıda paylaşım yapan ve KAOS GL’den sonra gelen sayfalar. Pembe Hayat, Onur Yürüyüşü gününde, diğer günlere oranla çok daha fazla paylaşım yapmıştır. Diğer sayfalara oranla LİSTAG, paylaşım açısından diğerlerinin ortasında durmaktadır. LİSTAG toplamda 23 paylaşım yapmış, Komünist LGBT’ler, ODTÜ LGBTİ+ ve SPOD, birbirlerine yakın sayıda paylaşım yapmışlardır. Paylaşım sayılarında dikkat çeken nokta çok sayıda takipçisi olan Mersin LGBT 7 Renk’in sadece 1 paylaşım yapmış olmasıdır. Buna ek olarak, Pembe Hayat hariç, hiçbir grup seçim günü olan 24 Haziran 2018 Pazar günü paylaşım yapmamıştır. Onur Yürüyüşünde sonraki gün ise sadece 4 grup paylaşım yapmış ve bu paylaşım sayıları, sayfaların diğer günlerdeki paylaşım sayılarına oranla oldukça azdır. Türkiye’nin seçimle ilgili siyasi gündemine ilişkin sadece bir sayfanın paylaşım yapması, sayfaların, siyasi gündeme ilişkin ne kadar ilgili olduklarıyla ilgili bir sorunsal ortaya koyabilir. Ayrıca, sayfa yöneticilerinin paylaşımların yoğunluğu ve kendi hayatlarına olan etkisi bağlamında, paylaşım sayılarına ilişkin bir yansıma

gözlemlenememektedir. Buna karşın, Onur Yürüyüşü sonrasında paylaşımların arttığı düşünüldüğünde; İnternet dışındaki bir eylemin, sosyal ağ sitelerindeki etkinliği ve takipçilerle olan etkileşimi arttırdığı söylenebilir. Onur Yürüyüşüyle ilgili artışın, genel olarak tüm sayfalarda gözlemlenmesi de, LGBTİ hareketinin bir bütün olarak, bu eylemde varoluş gösterdiğinin bir kanıtı olarak yorumlanabilir.

Tablo 4.19. Sayfaların Twitter Paylaşımları

	23 Haz.	24 Haz.	25 Haz.	26 Haz.	27 Haz.	28 Haz.	29 Haz.	30 Haz.	01 Tem.	02 Tem.	Top.
KAOS GL	10	8	41	60	58	60	50	16	55	30	388
Pembe Hayat	-	2	3	-	-	1	7	-	18	-	31
ODTÜ LGBTİ+	2	2	1	7	1	2	2	1	12	-	30
SPOD	1	-	5	3	2	-	3	2	4	-	19
LİSTAG	-	-	5	4	5	6	10	1	5	-	36
Komünist LGBT'ler	-	1	-	3	-	2	-	1	-	-	7
Mersin LGBT 7 Renk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gökkuşağının Kızılı	2	-	2	5	6	6	11	5	7	5	49

Toplulukların 10 gün süresince Twitter sayfalarında paylaştıkları gönderileri Facebook gönderilerinden oldukça fazladır. Twitter'da da en fazla gönderiyi (388) KAOS GL yapmıştır. KAOS GL ile diğer sayfalar arasında gönderi sayısı açısından oldukça büyük bir fark vardır. KAOS GL'den sonra en çok gönderi yapan Gökkuşağının Kızılı (49), sonrasında ise sırasıyla LİSTAG (36), Pembe Hayat (31), ODTÜ LGBTİ+ (30), SPOD (19), Komünist LGBT'ler (7) gönderi yapmışlardır. Mersin LGBT 7 Renk, Onur Haftası süresince Twitter'dan hiç gönderi yapmamıştır ki bu durumun nedeni Facebook'a oranla Mersin LGBT 7 Renk'in Twitter'da çok az takipçi sayısına sahip olması düşünülebilir. Buna karşın Facebook'ta çok sayıda takipçisi olmasına karşın sadece 1 gönderi yapması da dikkat çekicidir. 1 Temmuz Onur Yürüyüşü günü ise yine en çok gönderiyi KAOS GL yapmıştır. KAOS GL'den sonra Pembe Hayat ve ODTÜ LGBTİ+ en çok paylaşım yapan sayfalar olmuştur. Komünist LGBT'ler ve Mersin LGBT 7 Renk Onur Yürüyüşü günü hiçbir paylaşım yapmamışlardır fakat Komünist LGBT'ler sayfasının gece Onur Yürüyüşü ile ilgili bir paylaşım yaptığı görülmüştür.

Sayfaların, günlere göre paylaşım sayıları dağılımı Facebook ve Twitter'da benzerlik göstermektedir. Facebook'ta paylaşımın arttığı günler, Twitter'da da paylaşım

sayılar artmaktadır. Dolayısıyla, toplulukların, bu iki sosyal ağ sitesinde benzer kullanım alışkanlıkları gösterdikleri söylenebilir. Bu durum, Facebook ve Twitter'ın, hareketler açısından önemini de vurgulamaktadır. Kullanılan bu eylem alanları, ortak bir doğrultuda ve eşit bir dağılımla kullanılmaktadır. 10 gün süresinde gözlemlenen diğer bir durumda, Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ sitelerinde, LGBTİ hareketinin belirli bir merkezileşme yaşadığıdır. Özellikle, her iki mecra için genel LGBTİ hareketini temsil eden KAOS GL başta olmak üzere, trans hareketinin odak noktası Pembe Hayat ve üniversiteli gençlerin odak noktası ODTÜ LGBTİ+ gibi sayfalar, fazla sayıda takipçinin ve fazla sayıda paylaşımın toplandığı merkezi sayfalar konumuna gelmişlerdir. Takipçi sayıları ve paylaşımlar bağlamında, LGBTİ hareketi ve bireyler, sosyal ağ sitelerinde, belirli merkezlerde toplanarak, iletişimlerini bu ana merkez üzerinden yapılandırabilmektedirler.

4.3.1. Sayfaların Onur Haftası ve Onur Yürüyüşü içerikli paylaşımları

Sayfaların çoğunluğu Onur Haftası ile ilgili paylaşımlar da bulunmuşlardır. En çok paylaşım yapan KAOS GL olmuştur ve her gün Onur Haftasının günlük programını paylaşmıştır. Birden fazla sayfa tarafından paylaşılan gönderiler de bulunmaktadır. İstanbul Valiliği'nin Onur Yürüyüşünü yasaklaması sayfaların en çok ortak olarak paylaştığı gönderidir. Onur Haftası kapsamında Hollanda Başkonsolosluğu tarafından yapılan film gösterimi ve "Hollanda'dan Türkiye'ye Onur Yürüyüşleri" başlıklı panel gönderisini KAOS GL, SPOD ve LİSTAG sayfaları paylaşmıştır. Her yıl Onur Haftası kapsamında homofobik/transfobik ve nefret söylemi üreten kurum ve kişilere verilen Hormonlu Domates oylama anketi KAOS GL, Pembe Hayat ve Gökkuşağının Kızılı sayfaları tarafından paylaşılmıştır. Onur Yürüyüşü sırasında kurulan kriz masasına ilişkin iletişim bilgilerini KAOS GL ve Pembe Hayat paylaşmıştır. Paylaşımlarıyla öne çıkan KAOS GL'nin Onur Haftasıyla ilgili diğer paylaşımları şu şekildedir; Onur Haftasını gündeme taşıyan mizah dergileri, Onur Haftası ile ilgili mesaj ve gönderi paylaşan; yayınevleri, siyasiler, LGBTİ hareketi dışındaki dernekler, ünlüler ve çeşitli markalar, Pera Film'in Onur Haftası çevrimiçi film seçkisi ve Onur Haftası ile ilgili sanatçılar tarafından yapılan görsellerdir. Bunun dışında KAOS GL, Onur Yürüyüşünün olduğu gün, dakika dakika tüm gelişmeleri, çıkan olaylarla ilgili bilgilendirme mesajları ve görselleri özellikle Twitter üzerinden paylaşmıştır. Onur Yürüyüşü sonrasında da Onur Yürüyüşünü özetleyen fotoğraf ve gönderiler paylaşmıştır. Benzer şekilde, Pembe Hayat

sayfası da, İstiklal Caddesi'nin kapatıldığını duyurmuş ve kendi İnternet sitelerinin adresini vererek, takipçilerin oradan yürüyüşle ilgili gelişmeleri takip edebileceklerini söylemiştir. ODTÜ LGBTİ+ yürüyüş ile ilgili videolar paylaşmıştır. SPOD ise Onur Haftası kapsamında bir farkındalık videosu çekmiş ve aynı zamanda “yasaksızolsınırsızol” etiketiyle sosyal medya kampanyası başlatmıştır. LİSTAG, İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası oluşumu için yardım parası topladıklarıyla ilgili bir paylaşım yapmış ve sonrasında da “her güne bir hikâye” etkinliği başlatarak, Onur Haftası boyunca her gün bir LGBTİ ebeveyninin hikâyesini anlattığı videolar paylaşmıştır. Komünist LGBT'ler, İstanbul, Ankara ve İzmir'de film gösterimleri ve konuşmacı etkinliğine ilişkin paylaşımlar yapmış, sonrasında da Ankara'daki film gösterimlerinin valilik tarafından yasaklanmasından dolayı “Onur Yasaklanamaz” başlıklı bir metin paylaşmışlardır. Komünist LGBT'lerin Onur Yürüyüşü günü ile ilgili olarak yaptığı tek paylaşım ise “Bu Düzen Değişmeli” yazan bir görseldir. Gökkuşağının Kızılı da İstanbul'da gerçekleştirdiği film gösterimine ilişkin paylaşımlar yapmıştır.

Onur Haftasının, 2018 yılında seçimlere denk gelmesi, bir bağlamda LGBTİ hareketinin, kendi gündemi ile Türkiye'nin siyasi gündemi arasında bir duruş ortaya koymasıyla ilgili gözlemi de ortaya koymaktadır. Gözlemlenen sayfaların çoğunluğu, LGBTİ hareketinin yıl içerisindeki en önemli etkinliklerinden biri olan Onur Haftasını ön plana çıkararak; genel gündem maddesi olan seçimi, sosyal ağ sitelerindeki paylaşımlarına taşımamışlardır. Bu durum, topluluklar için, neredeyse en görünür oldukları etkinlik sayılabilecek Onur Haftasının ve Onur Yürüyüşünün, İnternet dışından, İnternet içine taşınmasının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca sayfalar, ortak etkinlik alanı olarak gördükleri Onur Haftasında, hem kendi ürettikleri video, fotoğraf ve haber gibi içeriklerle, hem de paylaşılan ortak etkinlik duyurularıyla Onur Haftasına sahip çıktıklarını sosyal ağ siteleri içerisindeki iletişim kanalıyla da pekiştirmektedirler. Bunu yaparken de, kullandıkları Facebook ve Twitter sayfalarının iletişim biçimi içerisinde yer alan etiketleme ve referans verme gibi özellikleri kullanarak, kendi içlerindeki bütünlüğü bu alana yansıtmaktadırlar. Sayfaların yaptığı paylaşımlar, Onur Haftasını işaret etmekle birlikte, kendi hedef kitlelerine ilişkin farkındalıklarını da belirginleştirmektedir. LİSTAG'ın yapmış olduğu ebeveyn hikâyeleri paylaşımları, KAOS GL'nin bir haber kaynağı olarak sürekli gelişmelerden haberdar eden gönderileri ya da Komünist LGBT'lerin düzene ilişkin söylemler içeren sloganı, sayfaların LGBTİ kimliklerinin yanındaki diğer kimlik özelliklerini de referans olarak almaktadır. Önemli

bir nokta olarak, KAOS GL'nin genellikle Ankara merkezli olarak vurgulanmasına karşın, İstanbul'da gerçekleşen Onur Yürüyüşüne ilişkin eş zamanlı paylaşımlarda bulunması, İnternet dışında bulunan mesafelerin, İnternet içerisinde yıkıldığını da gösterebilmektedir. Bu durum, sosyal ağ sitelerindeki sınırların esnekliğiyle açıklanabilir. Ankara merkezli sayfa yöneticilerinin işaret ettiği Ankara Valiliği'nin koymuş olduğu yasaklar, sosyal ağ sitelerindeki sınırsızlaşma alanına etki edememiştir. Bir bütün olarak düşünüldüğünde, İstanbul'da gerçekleşen bir etkinlik, sosyal ağ sitelerindeki birçok sayfa tarafından sahiplenilmiştir.

4.3.2. Sayfaların hukuki, politik/siyasi içerikli paylaşımları

Sayfalar, Onur Haftası süresince, bu haftayla ilgili paylaşımların dışında, LGBTİ hareketini ilgilendiren hukuki ve siyasi süreçlerle ilgili de paylaşımlarda bulunmuşlardır. En fazla ortak olarak paylaşılan gönderi “LGBTİ+ Hakları Taahhütnamesi”nin 17 milletvekili tarafından imzalanmasıyla ilgilidir. KAOS GL, Pembe Hayat ve ODTÜ LGBTİ+ bu paylaşımı yapmışlar ve bu paylaşım ile ilgili olarak, bu milletvekillerinden bazılarının Onur Haftası kutlama mesajlarını da paylaşmışlardır. Hukuksal süreçle ilgili olarak, babası tarafından öldürülen Ahmet Yıldız davası, 2017 Onur Yürüyüşünde gözaltına alınanların davasının ertelenmesi, trans mahkûm Buse'nin cinsiyet değiştirme ameliyatı için ölüm orucuna başlaması ve destek beklemesi, trans bir bireyin üniversitesine cinsiyet değişikliği ile ilgili açtığı dava ve Mersin LGBT 7 Renk derneğinin tehdit edilmesiyle ilgili davaları içeren gönderiler yapılmıştır. Mersin LGBT 7 Renk'in Onur Haftası süresince yapmış olduğu tek paylaşım kendi davası ile ilgili olmuştur. Bununla birlikte, diğer kamu kurumlarıyla siyasi açıdan yaşanan gelişmeler de paylaşımlar arasında yer almıştır. Şişli Belediyesi'nin Onur Haftası kutlayarak açtığı “Gönüllü Test Danışmanlık Merkezi”ne isim olarak vefat eden aktivist Boysan Yakar'ın ismini vermesi ve Kuir Kıbrıs'ın LGBTİ+ dostu belediye başkanı adaylarıyla protokol imzalaması birden fazla grup tarafından paylaşılmıştır. Ayrıca tutuklu trans Diren Coşkun'dan Buse'ye mektupla ilgili gönderiyi de Pembe Hayat ve ODTÜ LGBTİ+ paylaşmıştır.

Sayfaların paylaşımları arasında dikkat çeken durum, seçim günü olan 24 Haziran'da çok az paylaşımın yapılmasıdır. Bu günde sadece Pembe Hayat paylaşım yapmıştır. Pembe Hayat, oy kullanacak olan trans bireylerin sorun yaşamaması için oluşturulan danışma hattını, “oyuna sahip çık” uyarısında bulunan bir gönderiyi ve “oy

verdim bitti diye düşünme” başlıklı bir metni paylaşmıştır. Benzer bir şekilde, Gökkuşağının Kızılı, seçim gününden bir gün önce sayfanın siyasi görüşünü ortaya koyan metinler ve görseller paylaşmışlardır. SPOD ise derneğin ofisine yapılan saldırıyla ilgili süreci anlatan paylaşımlarda bulunmuştur.

Gözlemin yapıldığı hafta Onur Haftası olmasına karşın, toplulukların Facebook ve Twitter sayfalarında LGBTİ hareketi için önem arz eden nefret suçlarına ilişkin devam eden hukuki süreçlerle ilgili ve belediyeler/milletvekilleri gibi siyasi öznelerle ilgili gelişmeleri içeren paylaşımların yapılması, toplulukların iletişim alanını genişletmelerine olanak tanımıştır. Sayfalar her ne kadar seçim sürecine dâhil olmasa da, hem harekete destek olan milletvekilleri hem de belediyeye ait test danışmanlık merkezine LGBTİ hareketi için önem arz eden Boysan Yakar’ın isminin verilmesi ile ilgili paylaşımlar yaparak, kendi gündemlerine ilişkin olumlu gelişmeleri takipçilerine taşıyan bir aracı olmuşlardır. Bunun yanında, KKTC’deki olumlu gelişmeleri yansıtarak, KKTC’deki LGBTİ hareketini de kapsayıcı bir alan yaratmışlardır. Takipçiler, toplumsal bir mücadele alanının yanında, hukuki ve politik bir sürecin geliştiğini ve bu süreci de yakından takip etme olanağını bu paylaşımlar sonucunda bulmuşlardır. Bu noktada, Onur Haftasının dışında da mücadele alanlarının olduğu, özellikle hukuki ve siyasi kazanımlar vurgulanarak, mücadelenin sokak dışındaki yasal ve politik süreçlerinin yansıtılması sağlanmıştır.

4.3.3. Sayfaların destek ve nefret söylemi içerikli paylaşımları

İncelenen sayfalarda, ünlülerle, markalarla ve diğer yayın organlarıyla ilgili de paylaşımlar yapılmıştır. Bu paylaşımlara bakıldığında hem LGBTİ hareketini destekleyici hem de nefret söylem içerikli paylaşımlar göze çarpmaktadır. Öncelikle, KAOS GL, her gün “Gazetelerin LGBTİ” gündemi başlıklı gönderiler paylaşmaktadır. Bu gönderilerin içeriği her gün değişse de, KAOS GL geleneksel medyadaki LGBTİ hareketi ilgilendiren konuları derlemektedir.

Nefret söylemi içeren paylaşımlar arasında iki gazetenin, Onur Haftasına ve Onur Yürüyüşüne yapmış olduğu homofobik/transfobik ve cinsiyetçi nefret söylemi içeren haberi öne çıkmaktadır. Hareketler, sayfalarında, bu gazetelerin nefret söylemi üreterek insanları LGBTİ bireylere karşı kışkırttıklarını dile getirmektedirler. Bununla birlikte,

Onur Haftası ile ilgili sosyal medyada mesaj paylaşan bir sanatçıya yapılan homofobik nefret söylemi de sayfaların paylaşımları arasında yer almaktadır.

Sayfaların paylaşımlarındaki destek içerikli gönderiler ise genellikle tanınmış kişileri ya da markaları içermektedir. Uluslararası ve ulusal bağlamda tanınmış sanatçıların ve yazarların Onur Haftasını kutlamalarının yanında, çevrimiçi ortamda kullanılan müzik dinleme ve LGBTİ içerikli film izleme platformlarına ilişkin bağlantılar verilmiştir. Onur Haftası için logolarını gökkuşağıyla renklendiren yayınevlerinin gönderileri ve bir prezervatif markasının kutlama görseli paylaşılmıştır. Ayrıca LİSTAG, dünyaca ünlü bir İnternet satış markasını Türkiye ofisini ziyaretiyle ilgili görsel paylaşmış, KAOS GL ise bir yoga merkezinin Onur Haftası kapsamında ücretsiz etkinlik düzenlediğini duyurmuştur. Komünist LGBT'ler ise Sol Haber Portalı'nda trans bir erkek ile yapılan röportajı ve yine Sol Haber Portalı'nda kendi film etkinliklerinin yasaklanmasıyla ilgili çıkan haberin bağlantısını paylaşmışlardır.

Sayfalar, destek ile nefret söylemi bağlamında iki karşıtlığı da iletişim alanlarına almaktadırlar. Özellikle, gözlemin Onur Haftasında yapıldığı düşünüldüğünde, bilinen ulusal ve uluslararası markaların LGBTİ hareketine destek verici paylaşımları, hareket için daha fazla meşruluk kazanması ve bu markaları sosyal ağ siteleri üzerinden takip eden tüm bireyler için farkındalık yaratması açısından önemlidir. Nefret söylemi paylaşımlarının genellikle geleneksel basın organlarını içermesi ise dikkat çekicidir. Bu durum, LGBTİ hareketinin geleneksel medyadan sosyal ağ sitelerine doğru yönelmesinin ve kendisine ancak burada daha özgür bir iletişim alanı yaratabilmesinin altında yatan nedenlerden biri olabilir. Buna karşın, KAOS GL'nin gazetelerin LGBTİ gündemine ilişkin yaptığı haberlere yer vermesi de, geleneksel basının, hala LGBTİ hareketinin tamamen nüfuz edemediği ve kendi sözünü rahatça söyleyemediği bir alan olarak gördüğünü yansıtabilmektedir. Sosyal ağ sitelerinde kendi gündemini oluşturma yetkisine sahip olan topluluklar, geleneksel medyada bu yetkiden uzak kalabilmektedir.

Nefret söyleminde bulunanların ve harekete destek olanların açıkça ifşa edilmesi de yine LGBTİ hareketi sayfalarının sosyal ağ sitelerini kullanım biçimleriyle ilgili bir durumu işaret etmektedir. Topluluklar, söyleyeceklerini ve kendilerine yönelen olumlu ve olumsuz davranışları doğrudan İnternet ortamına taşımaktadırlar. Nefret söylemi bağlamında kendilerini hedef gösterenlere karşı, toplulukların sayfalarında bunu paylaşımları, sosyal ağ sitelerindeki ifşa olanağını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni ise,

gerçekleşen nefret söylemine karşı doğrudan ve eşzamanlı bir cevap verme olanağının tanınmasıdır. Aynı durum, destek olanlar için de geçerlidir. Hareket sayfaları, doğrudan destek veren kişi ya da kuruluşları sahiplendiklerini, onların paylaşımlarını kendi takipçilerine ulaştıran bir sayfaya dönüşerek göstermektedirler. Özellikle, çok sayıda takipçisi olan sayfaların, destek veren kişi ya da kuruluşları pekiştirmesi, ticari olarak bakıldığında da, özellikle kuruluşların, LGBTİ bireylere yönelik bir stratejisi olarak da görülebilir.

4.3.4. Sayfaların yurt dışı ile ilgili paylaşımları

Gözlemlenen dönemin Onur Haftası olması sebebiyle yurt dışı ile ilgili sayfaların çok sayıda paylaşımı olmamıştır. Yurt dışı ile ilgili Berlin’de İstanbul’daki Onur Yürüyüşüne destek amacıyla yürüyüş yapılacağı, İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün İstanbul Valiliği’ne yürüyüş yasağıyla ilgili “ayrımcılığa son verin” mesajı gönderdiği, Kamboçya’dan Onur Haftasına selam gönderildiği, Paris’te Marais bölgesindeki yaya geçitlerinin gökkuşağına boyandığı ve Avusturya’daki bir çift erkek kuğunun plastik bir kabı yumurta zannederek koruduğunu içeren gönderiler paylaşılmıştır.

Sayfaların, paylaşımlarına taşıdığı yurt dışı ile ilgili paylaşımların Onur Haftasıyla ve Onur Yürüyüşüyle ilgili olması, İnternet dışındaki desteğin, İnternet içerisinde karşılık bulmasına örnek olarak gösterilebilir. Destekler, uluslararası alan da gerçekleşse de, Facebook ve Twitter’ın bu alanları birleştirdiği ve sayfaların da bu paylaşımları yaparak, yurt dışı paylaşımlarını yerelleştirdiği söylenebilir. Aynı zamanda, sosyal ağ siteleri üzerinden, sayfalar yurt dışındaki gelişmeleri takip etme olanağına da sahiptir. Hem zamansal olarak, hem de mekânsal olarak bir yere bağlılık ortadan kaldırılmış, aynı zamanda Onur Haftası ve Onur Yürüyüşünün, uluslararası alanda da yer bulduğu sayfalar aracılığıyla aksettirilmiştir.

4.3.5. Sayfaların LGBTİ hareketi ile ilgili paylaşımları

Sayfalar, Onur Haftası süresince, Türkiye’deki diğer LGBTİ hareketinin etkinlikleri ve aynı zamanda yaşadığı olaylar ile ilgili paylaşımlarda bulunmuşlardır. Onur Haftası etkinlikleri bağlamında, LİSTAG’ın gerçekleştirdiği “her güne bir hikâye” videoları birden fazla sayfa tarafından paylaşılmıştır. Ayrıca SPOD’un dernek ofisine yapılan saldırı ile Komünist LGBT’lerin film gösteriminin yasaklanması da yine birden fazla sayfa tarafından paylaşılmıştır. Kamusal alan etkinliği olarak ise Mersin Onur

Haftası kapsamında yapılan kahvaltılı etkinliği KAOS GL ve ODTÜ LGBTİ+ tarafından paylaşılmıştır. Bunun dışında KAOS GL; Antalya ve Denizli Onur Haftası etkinlikleri, Gökkuşağının Kızılı'nın film gösterimi ile ilgili de paylaşımlar yapmıştır. Pembe Hayat Madimedia'nın yapmış olduğu "2017 Onur Ayı" isimli belgeseli, ODTÜ LGBTİ+ "İnterseks Türkiye" isimli bir sosyal ağ sitesi sayfasını paylaşmıştır. SPOD, Bursa Özgür Renkler topluluğunun film gösteriminin iptali ve ODTÜ LGBTİ+'nın film gösteriminin engellenmesiyle ilgili paylaşımlar yapmıştır. LİSTAG, Onur Haftasının takip edilmesi için İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası sayfasının bağlantısını paylaşmıştır. Gökkuşağının Kızılı ise KAOS GL'den "sosyalistlerin seçim bildirgelerinde LGBT'ler var mı?" başlıklı haberi ve SPOD'un Onur Haftası ile ilgili yapmış olduğu farkındalık videosunu paylaşmıştır.

Sayfa yöneticilerinin sözünü ettiği hareket bütünlüğü, sayfaların birbirleriyle ilgili yapmış oldukları paylaşımlarda gerçekleşmektedir. Her topluluk kendi hedef kitlesi çerçevesinde belirli paylaşımlar yapmış olsa da, sayfaların Onur Haftası ile ilgili yapmış olduğu paylaşımların kendi aralarında da tekrar paylaşılması, görünürlük açısından önemli bir durumdur. Sayfa takipçi sayılarının değişkenliği göz önünde bulundurulduğunda, yapılan sosyal ağ etkinliklerinin daha fazla kanaldan yayılması; takipçilerin harekete ilişkin diğer öznelerle ilgili bilgi alması açısından önemlidir. Ayrıca, sayfaların, Onur Haftasıyla ilgili daha ayrıntılı paylaşım yapan sayfalara referans vermeleri ve takipçilerini bu sayfalara yönlendirmeleri Onur Haftasının önemini tekrar vurgulamakla birlikte, referans olunan sayfa ile güvenli bir iletişimin sağlandığını da ortaya koyabilmektedir. Bununla birlikte, takipçi sayısı fazla olan ve sosyal ağ sitelerinde daha uzun süredir var olan sayfaların yeni kurulan LGBTİ hareketi sayfalarını duyurmaları, takipçi ile sayfa arasında iki yönlü bir aracı oluşumu göstermektedir. Her ne kadar, LGBTİ hareketi sayfalarının sosyal ağ sitelerindeki sayıca fazlalığı ve çeşitliliği göze çarpsa da, sayfalar kendi aralarında hem paylaşım açısından hem de etkileşim açısından bir bütünlük oluşturabilmektedirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada, sosyal ağ sitelerinin, yeni toplumsal hareketlerin iletişim ve eylem biçimlerine olan etkisi bağlamında, Türkiye'deki LGBTİ hareketinin Facebook ve

Twitter sayfalarındaki pratikleri incelenmiştir. Bu pratiklerin incelenmesinde hareketin içinde aktif olarak bulunan ve sosyal ağ sitelerindeki sayfalarda yönetici olarak görev alan kişilerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Hareketin sosyal ağ sitelerindeki sayfalarında üye ya da takipçi konumunda olan kişilere çevrimiçi anket uygulanmış ve son olarak da LGBTİ hareketinin kamusal alanda gerçekleştirdiği en büyük katılımlı etkinlik olan Onur Haftası ve Onur Yürüyüşü süresince Facebook ve Twitter paylaşımları tepkisiz çevrimiçi gözlem yöntemiyle incelenmiştir. Sayfa yöneticileri ile yapılan görüşmeler, sosyal ağ sitelerindeki iletişim içeriğinin, diğer bir deyişle mesajların nasıl hazırlandığı ve yönetildiğine ilişkin bulgulara ulaşma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulanan çevrimiçi anket ise katılımcı olarak sayfaların gönderdiği mesajı alan konumunda olan takipçilerin bu iletişim süreci hakkında ne düşündükleri ve bu süreçten nasıl etkilendiklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. LGBTİ hareketi açısından çok katılımlı bir coğrafi kamusal alan etkinliği olan Onur Haftası süresince sayfa paylaşımlarının tepkisiz çevrimiçi gözlem ile incelenerek toplulukların İnternet dışındaki bir etkinliği sosyal ağ sitelerine nasıl taşıdıklarına ilişkin bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bulgular ile çalışmanın problem olarak gördüğü LGBTİ hareketinin sosyal ağ siteleri pratikleri ve sosyal ağ sitelerinin LGBTİ hareketinin iletişiminde nasıl bir rol oynadığına ilişkin cevaplara ulaşılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye’deki LGBTİ hareketi üzerinde sosyal ağ siteleri ile oluşan bir iletişim biçimi görüntüsünün ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmanın veri toplama sürecinde, çalışmaya ilişkin bulguların ortaya konması ve yorumlanmasında, üç taraflı bir araştırma yapılmış olması ve bu kapsamda bir incelemenin ortaya konması da çalışmanın önemini doğrulamaktadır. Çalışma, sosyal ağ sitelerinin birçok LGBTİ topluluğu ve bireyi tarafından kullanıldığını, farklı kimlik özelliklerine sahip takipçilerinin olduğu ve aynı zamanda kamusal alanda LGBTİ bireylerin yaşamış olduğu birçok durumun sosyal ağ sitelerinde de görüldüğünü ortaya koymuştur.

5.1.1. Sosyal ağ sitelerinin hareketler için kamusal alandan sosyal alana dönüşümü

Türkiye’deki LGBTİ hareketi toplulukları, Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ sitelerinde sayfa açmayı bir zorunluluk olarak görmektedir. Sosyal ağ siteleri yöneticilerinin ve aynı zamanda anket katılımcılarının belirttiği gibi; LGBTİ bireylerin kamusal alana çıkma açısından güvenlik endişeleri ya da görünür olmak istememeleri; LGBTİ bireyleri, LGBTİ hareketleriyle iletişimi kurma yolu olarak sosyal ağ sitelerine

yönlendirmektedir. Topluluklar, sosyal ağ siteleri aracılığıyla hem etkinliklerine daha fazla katılım sağlamakta, hem de hedef kitlelerine daha hızlı ve kolay bir iletişim yoluyla ulaştıklarını düşünmektedir. Van de Donk ve diğerlerinin (2004) belirttiği gibi sosyal ağ siteleri LGBTİ hareketi için cazip bir iletişim teknolojisi konumunda görülmektedir. Sayfalar, kamusal alan ile sosyal ağ siteleri arasında çok fazla bir fark olmadığını söylese de; sayfa takipçileri, toplulukları İnternet ortamında daha etkin olarak görmektedir. Buna karşın, toplulukları kamusal alanda tamamen etkisiz görmeyen takipçiler, sayfaların kamusal alan etkinliklerine de katılım sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal ağ siteleri, LGBTİ hareketi ve katılımcıları için coğrafi kamusal alan ile özel alanları arasında sosyal bir iletişim alanı yaratabilmiştir. Fraser'ın (1995) bahsetmiş olduğu karşıt-kamu yaratma alanını bu bağlamda LGBTİ toplulukları sosyal ağ sitelerinde sosyal alanlar yaratarak oluşturmuşlardır. Takipçiler, kamusal alan etkinliklerine katılımda belirli bir zorunluluk hissetmemekle birlikte, sosyal ağ sitelerindeki etkinliklerden de memnundurlar. Bu durum, yöneticilerin de belirttiği gibi hareketin ivme kazanmasını ve daha fazla takipçi ile daha fazla katılım ve destek oluşturmasını sağlayabilir.

5.1.2. Sosyal ağ sitelerinin hareketler için merkezileşmesi

Sosyal bir iletişim alanının yaratıldığı sosyal ağ sitelerinde de kamusal alanda olduğu gibi bir merkezileşme görülmektedir. Öncelikle sayfa yöneticilerinin ilk olarak Facebook ve Twitter'da sayfa açtıkları gözlemlenmiştir. Takipçilerin ilgileri açısından farklılıklar olsa da, sayfalar genellikle bu iki sosyal ağ sitesini kullanmaktadırlar. Bu durum takipçiler için de söylenebilir. Bu bir merkezileşme yaratmıştır. Özellikle çalışmada yer alan KAOS GL, Pembe Hayat, ODTÜ LGBTİ+ ve SPOD topluluklarının sayfaları yüksek takipçi sayısına sahiplerdir. Bu nedenle onları takip etmek isteyen katılımcıların da Facebook ve Twitter gibi popüler sosyal ağ sitelerinden başka bir sitede takip etme şansı bulunmamaktadır. Çalışma kapsamındaki toplulukların çoğunluğunun dernek ofisleri ve yöneticileri gibi idari bölümleri ve kişilerinin İstanbul ve Ankara merkezli oldukları düşünülürse, sosyal ağ sitelerinde de çoğunluğun bulunduğu merkezler oluşmuştur. Belirli sayfalar, LGBTİ hareketinin sosyal alandaki merkezi olmuşlar ve takipçiler doğal olarak o sayfalara yönelmişlerdir. Bu durum sosyal ağ sitelerinin arasında hiyerarşik bir yapının oluştuğu düşüncesini ortaya koyabilir. Kahn ve Kellner'in (2007) sözünü ettiği dijital bölünmenin önüne de bu şekilde geçilmeye çalışarak, toplulukların belirli sosyal ağ merkezlerinde toplandıkları görülmektedir.

5.1.3. Sosyal ağ sitelerinin topluluklar ile takipçiler arasında hareket ve etkileşim alanı açması

Facebook ve Twitter'ın sağlamış olduğu yorum yapma ve gönderiyi yeniden paylaşma özellikleri, kamusal alan katılımının dışında oluşan sosyal alandaki katılımı görmek açısından önemlidir. Hem sayfa yöneticileri hem de takipçiler, karşılıklı olarak Facebook ve Twitter'ın sağlamış olduğu özelliklerin kullanıldığı bir sosyal iletişim ortamı yaratmışlardır. Geleneksel iletişim teknolojilerinin dışında yöneticiler, toplumsal hareket özelliğini tamamen kaybetmeden, sayfaları aracılığıyla hak sahibi olan LGBTİ bireylere ulaşabilmişlerdir. Sayfaların, toplumsal hareket özelliğini tamamen kaybetmemelerinde en önemli etken, paylaşılan içeriğin, LGBTİ hareketine ilişkin konuları ağırlıklı olarak barındırmasıdır. Konuların aktarılmasını da sosyal ağ sitelerinin kendilerine sağladığı iletişim ortamında gerçekleştirmişler ve mekândan bağımsız eş zamanlılığın ve etkileşimin sağlandığı bir iletişim süreci oluşturmuşlardır. Bu sürecin oluşmasında, Facebook ve Twitter'ın kullanım özelliklerinin ve olanaklarının katkısının olduğu da görülmüştür. Loader ve Mercea'nın (2012) vurguladığı biçimde, hem topluluk yöneticileri hem de katılımcılar, sosyal ağ siteleri aracılığıyla pasif konumdan alternatif düşüncelerini ve kendi fikirlerini paylaşabilen hareket öznelerine dönüşmüşleridir.

5.1.4. Mücadelenin yeni iletişim alanı olarak sosyal ağ siteleri

Sayfa yöneticilerinin nefret söylemi içeren ve tanışma/arkadaşlık amaçlı paylaşım ve yorumları sildiği ve takipçilerin de azımsanmayacak bir kesiminin paylaşımlara yorum yaptığı düşünüldüğünde, kamusal alanın dışında da bir sosyal alan katılımının mevcut olduğu görülmektedir. Takipçilerin gönderilere yorum yapması, hareketin paylaşımına ilişkin bir katkı ya da geri bildirim olarak düşünülebilir. Bu bağlamda bazı sayfa yöneticilerinin, bu yorumların hareketin devamlılığı açısından önemli olduğunu vurguladığını da unutmamak gereklidir. Sayfa gönderilerinin yeniden paylaşılması ise, hem hareketin görünürlük kazanması hem de bireyin harekete olan güven ve bağlılığını göstermektedir. Sosyal ağ sitelerinde, gerçek kimlik bile olsa, gerçek hayatının dışında bir kimlik yaratan kişilerin bu gönderileri kendi istekleriyle paylaşması, hareketin yayılımı ve iletişim ağını geliştirmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, sosyal ağ siteleri, LGBTİ hareketi için gerekli olan bireyler ve topluluklar arasındaki güvenin inşası ve toplulukların, LGBTİ bireylerin beklentilerine karşılık vermesinde önemli bir iletişim aracı rolünü üstlenmiştir. Toplulukların beklentilerine karşılık vermesi sonucunda,

takipçiler, sosyal ağların doğası gereği, paylaşımları ve mesajları kendi ağları içinde bulunan kişiler arasında yaygınlaştırmışlardır. Bu da, bir toplumsal hareket öznesinin amacı doğrultusunda çok faydalı bir katkıdır.

Sayfaların ön plana aldığı hak mücadelesi ile homofobi/transfobi ve nefret söylemi konuları, hem sayfa yöneticileri hem de takipçiler açısından önemlidir. Sayfaların paylaşımları, hukuki süreçleri takip ettiklerini, kendileriyle ilgili politik ve siyasi konulara gündemlerinde yer verdiklerini doğrulamaktadır. Sayfalar bir toplumsal hareket bilinciyle paylaşım yapmakta ve takipçiler de bir toplumsal hareket sayfası takip ettiklerinin bilinciyle paylaşımları değerlendirmektedir. Her ne kadar farklı sayfalar olsalar da, LGBTİ hareketinin hak savunucusundan hak sahibine kadar bütünü sosyal ağ sitelerindeki iletişimlerini değerli görmektedir. Sayfaların birbirleriyle olan iletişimi ve paylaşımı, takipçiler için de geçerlidir. Her iki taraf da, sosyal ağ sitelerini rahat bir iletişim ortamı olarak görmektedir. Facebook ve Twitter'daki iletişim ortamının rahat olarak düşünülmesi, İnternet dışındaki iletişimin nasıl olduğuyla ilgili kesin bir bilgi vermese de, yönetici ve takipçilerin bu yönde düşünmesi, İnternet dışındaki ortamla ilgili olumsuz düşüncelerin olduğu kanısını doğrurabilir. Özellikle, Ankara merkezli sayfa yöneticilerinin, etkinlik yasaklarına vurgu yapması, Onur Yürüyüşünün İstanbul Valiliği tarafından yasaklanması, yöneticilerin de sokağa çıkma konusunda insanların çekindiğini belirtmesi, İnternet ortamını doğrudan daha rahat bir ortama dönüştürmüştür. Bu nedenle, sosyal ağ sitelerinin daha rahat bir iletişim ortamı sağladığını düşünülmesinin tek nedeni bu sitelerin kendisinden kaynaklanmamakta, İnternet dışındaki ortamın tercih edilmemesinden de kaynaklanmaktadır.

Sayfa yöneticileri haber yapma mantığı ile paylaşımlar yapmaktadırlar. Bu durum LGBTİ hareketinin geleneksel medyada yer alamaması düşünüldüğünde önemlidir. Geleneksel iletişim araçları ile kendilerini duyurma şansı bulamayan LGBTİ hareketi topluluklarının sosyal ağ sitelerini haber yapma isteği ile kullanmaları kendi iletişim araçlarını oluşturmalarını sağlayabilmektedir. Buna bağlı olarak takipçiler ise, sayfaların paylaşımlarını güncel, bilgilendirici ve destekleyici bulmaktadır. Dolayısıyla sayfalar, takipçiler için birer haber alma, öğrenme ve dayanışma aracına dönüşmüşlerdir. Geleneksel medyada, kendi kimliğine ilişkin bilgi alamayan takipçi, sosyal ağ sitelerini birer geleneksel medya aracıymış gibi kullanmakta, hatta kendisi de katılım göstererek bu iletişim sürecini bir üst noktaya taşımaktadır. Van de Donk ve diğerlerinin (2004),

yeni iletişim teknolojilerinin, toplumsal hareketleri kitle iletişim araçlarına bağımlılıktan kurtardığına ve daha hızlı bir şekilde iletişim kurma olanağı tanıdığına ilişkin düşünceleri bu durumda ortaya çıkmaktadır. LGBTİ hareketinin mücadele için kendisine açmış olduğu iletişim alanlarında, LGBTİ bireyler, kendileriyle aynı ya da benzer kimliklere sahip kişilerle belirli bir kamu yaratarak bu medyayı şekillendirebilmekte, hatta bazı durumlarda içinde bulundukları iletişim aracının en popüler gündem başlığı bile olabilmektedir.

Facebook ve Twitter'daki LGBTİ hareketi sayfalarının tümüne baktığımızda takipçi sayısı açısından büyük bir kitle potansiyeli olduğu ortadadır. Buna karşın, sayfaların yaptıkları paylaşımların geneline baktığımızda ve takipçilerin katılım oranlarına baktığımızda, var olan potansiyelin belirli bir oranda kullanılmadığı görünmektedir. Bu durumun birçok nedeni olabilir. Genel olarak sosyal ağ sitelerinde yapılan etkinlik ve paylaşımların amacına ulaşamaması, sosyal ağ sitelerinin giderek popülerliğini yitirildiğinin düşünülmesi ya da on yıldır kullanılan bu sosyal iletişim alanının, hareketlere gözle görünür bir kazanım sağlayamaması bu nedenler arasında sayılabilir. Buna karşın sayfa yöneticilerinin çoğunluğu, Facebook ve Twitter aracılığıyla hem Türkiye'de hem de dünyada gerçekleştirilen ve kazanım sağlanan etkinliklerden de bahsetmişlerdir. Fakat bu kazanımlardan bahsederken insanların sosyal ağ sitelerinde örgütlenerek sokaklara çıktıklarını da vurgulamışlardır. Onur Haftası ve Onur Yürüyüşünde de, topluluklar bu bağlamdaki bir kazanımı ortaya koyan paylaşımlar ve eylemler göstermişlerdir. LGBTİ topluluklarının sosyal ağ sitelerini bu biçimde kullanımları, Lievrouw'un (2011) "medya aracılı mobilizasyon" olarak sınıflandırmış olduğu toplumsal hareket öznelerinin yeni iletişim teknolojilerini kullanımlarındaki iki alan arasındaki hareketliliğin sağlandığına işaret edebilir. İnternet dışındaki ve içindeki alan arasında bir eylem köprüsü oluşturarak, sokakta olanı İnternet'e İnternet'te olanı da sokağa taşımışlardır. Dolayısıyla, her iki alanda birbirini içeren etkileşim alanlarına dönüşmüşlerdir.

5.1.5. Sosyal ağ sitelerinde hareket kimliğinin özgürleşmesi ve ortak bilinç kazanımı

Topluluklar için anonim kimlik gerekli ve İnternet'in sağladığı bir ayrıcalık gibi görülse de, takipçiler için gerçek kimliği gizlemek çok önemli bir durum değildir. Takipçilerin, anonim kimliği ön planda görmemesi, sayfalar için önemli bir unsurdur çünkü gerçek kimlikli katılım bireyin kendini harekete ait hissettiğinin bir göstergesi

olabilir. Takipçilerin anonim kimliği tercih etmemesi, yöneticilerin vurguladığı nefret söylemi içerikli gönderilerin en azından belirli bir kitle tarafından yapıldığı ama özellikle ankete katılan takipçi kitlesinin bu gerçek kimlikli destek olan bireyler olduğu görülmektedir. Ankete katılan takipçilerin çoğunluğunun, sosyal ağ sitelerinin sağladığı anonim kimlik özelliğini kullanmamaları, İnternet dışında da varolan bir toplumsal hareket öznesi için olumlu bir durumdur. Wolff'un (1998) söz ettiği gibi gerçek kimlik toplumsal ilişkilerde kurulabiliyorsa, sosyal ağ sitelerindeki gerçek kimliğin kullanılması, topluluklar ve takipçiler açısından gerçeklikte kendini bulan bir toplumsal ilişki yaratabilir. Ayrıca, Thörn'ün (aktaran Alinia, 2007) bahsettiği harici ve dâhili kimlikler bağlamında, topluluklar LGBTİ kimliğini harici bir kimlik gibi kullanarak, sosyal ağ siteleri aracılığıyla farklı kimliklerin dâhil olduğu bir iletişim ortamı oluşturabilmişlerdir.

LGBTİ hareketinin, sosyal ağ sitelerinde belirli bir ortak iletişim biçimi oluşturması, her iletişim aracının yapmış olduğu gibi belirli bir bilinç de oluşturmaktadır. Bu durumu, hem sayfa yöneticilerinin ortak noktada buluştuğu dil, kurallar ve paylaşım konularında hem de takipçilerin sayfalara ilişkin düşüncelerinde görmek mümkündür. Sayfaların, Onur Haftası paylaşımları da, ortak bir bilinç yaratıldığını göstermektedir. Bu ortak bilinç, sosyal ağ sitelerinin izin verdiği ölçüde oluşmakta ve biçimlenmektedir. LGBTİ hareketi gibi kimlik odaklı bir toplumsal hareket öznesi için, ortak bilincin sağlanması, hareketin bütünlüğü açısından faydalıdır. Özellikle, sosyal ağ sitelerini yoğun olarak kullanan toplulukların, ortak bilinci burada da devam ettirebilmesi, sosyal ağ sitelerini hareket açısından sadece bir iletişim aracı olmaktan çıkarabilmektedir. Ortak bilinç ile birlikte, hareket, Facebook ve Twitter sayfalarını birer eylem ve hareket alanına dönüştürebilmektedir. Bu hareket alanında, aynı konulardan bahsederek, benzer mücadeleyi vermek ve sonuçta aynı istekleri aynı hedefe iletmek daha fazla görünür olmayı sağlayabilmektedir.

5.1.6. İnternet ile sokak arasında yaratılan yeni toplumsal hareket aktivizmi

Sayfaların Onur Haftası paylaşımları, takipçilerin kamusal alan etkinliğine katılımları ve yöneticilerin düşünceleri doğrultusunda, hareketlerin kamusal alandan kopmak istemedikleri de ortadadır. Onur Haftası ile ilgili istekli ve yaygın paylaşımlar yapılması, takipçilerin katıldığı etkinliklerin çeşitliliği ve fazlalığı, ayrıca yöneticilerin kamusal alana verdiği önem, kamusal alanı hala bir aktivizm alanı olarak düşündüklerini doğrulamaktadır. Bu durum, takipçiler için de geçerlidir. Kamusal alan etkinliklerine

katılımı olsa da, sayfaların kamusal alan etkinliğine katılımına ilişkin bir kararsızlık vardır. Ayrıca kamusal alan etkinliği olarak Onur Haftasının en fazla katılım gösterilen etkinlik olması şaşırtıcı değildir. Diğer etkinliklere katılımın da artması, hareketin Onur Haftası ve Onur Yürüyüşü ile sınırlanmış kamusal alan talebinin açılmasını ve etkinliklerin dernek ofislerinden sokağa çıkmasını sağlayabilir. Bu noktada slacktivism kavramına ilişkin yöneticilerin düşünceleri ve takipçilerin kararsızlığı kamusal alan ile sosyal ağ siteleri arasında karşılaştıkları ikilemi ortaya koymaktadır. Yöneticiler, yasaklar ve konjonktürel nedenlerden dolayı kendilerinin ve takipçilerinin sokağa çıkamadıkları için etkinlik ve dayanışmalarını sosyal ağ siteleri üzerinden yapmanın da bir katkı olduğunu ve slacktivism olarak görünmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çevrimiçi anket sonuçlarına bakarak takipçilerin slacktivism eğilimini ölçmek ise zordur. Bunun nedeni ise ankete katılmayan kişilerin ne kadar kamusal alan etkinliğine katılıp ne kadar sadece sosyal ağ siteleri üzerinden aktivizm yaptığının saptanamamasıdır. İnceoğlu ve Çoban'ın (2015) belirtmiş olduğu gibi sokakta örgütlenen grupların sosyal ağ sitelerini kullanmaları tam olarak slacktivism olarak görülmemektedir. Buradaki önemli nokta, hak sahibi olan katılımcıların, sokak ile sosyal ağ siteleri arasında nasıl bir kullanım alışkanlıkları ve İnternet dışı ile içindeki dünyayı nasıl eşitledikleridir. Fakat çalışmanın veri toplama sürecinde hem ulaşılmaya çalışılan sayfaların sosyal ağ sitelerini aktif kullanmamaları hem de çevrimiçi anketin paylaşımında birçok sosyal ağ sitesindeki sayfanın olumlu veya olumsuz dönüş yapmaması; bu kadar çok sayfanın ve takipçinin olduğu bir ortamda insanların sosyal ağ sitelerini ne kadar aktif kullandığı sorusunu akla getirmektedir.

Türkiye'deki LGBTİ hareketi, neredeyse İnternet'in yaygın kullanılmasıyla yaşıt bir geçmişe sahip olarak sosyal ağ siteleriyle, kendi oluşum süresinde tanışmış bir harekettir. Bu bağlamda, on yıl gibi kısa bir sürede, kendi içinde merkezileşmiş sosyal ağ sitelerinde kendine hem takipçi hem de bir hareket alanı bulmayı başarabilmiştir. Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ sitelerini sosyal bir iletişim aracı olarak kullanmakta ve aynı zamanda hareketin bütünlüğünü bu araçta da devam ettirmeye çalışmaktadır. Buna karşın, sosyal ağ sitelerinin, aynı kamusal alanda olduğu gibi, diğer birçok baskın kimlikler tarafından da kullanılması, LGBTİ hareketini, kendisini görünür kılmak için mücadele vermeye itmektedir. LGBTİ hareketi sosyal ağ sitelerinin iletişim gücünün farkında ve artık bu sosyal alanı kullanmadan bir iletişim ağı oluşturamayacağının bilincindedir. Fakat bunu, kamusal alandan kopmadan yapmak istemekte, tüm takipçileri de hareket topluluklarından bunu beklemektedir. Sosyal ağ sitelerinin harekete katmış

olduğu iletişim biçimini ve bütünlüğünü daha fazla kitleye taşımaya ve bu iletişim biçiminin kendisi ile kamusal alan arasında bir köprü olarak kullanmak istemektedir.

5.2. Öneriler

Bu çalışma, yeni toplumsal hareketler için sosyal ağ sitelerinin bir iletişim aracı olduğu ve toplumsal hareketlerin kullandıkları iletişim aracı ile birlikte farklı pratikler sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, farklı toplumsal hareket öznelere ve özellikle yeni iletişim teknolojileri ile ilgili çalışmaların yapılması, iletişim alanının ve araçlarının toplumsal ve kitle iletişimi bağlamında nasıl biçimlendiğini ortaya çıkarabilir.

İnternet çalışmaları günümüzde sürekli gelişen bir alandır. Bu nedenle bu çalışmanın inceleme alanı olan sosyal ağ siteleri dışında bulunan iletişim alanlarında da kimlik açısından azınlık ya da öteki olarak algılanan toplulukların iletişim pratiklerinin çözülmesi faydalı olabilir. Bununla birlikte, sosyal ağ sitelerinin alanının da sürekli geliştiği gözlemlenmiştir. Bazı sayfa yöneticileri, insanların Instagram'ı da sık olarak kullanmaya başladığını ve orada da toplumsal hareket topluluklarının yer aldığını belirtmiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın popülerleşen farklı sosyal ağ siteleri üzerinden de gerçekleşmesi önerilebilir. Bu çalışmada üç yöntem kullanıldığından dolayı, her yönteme ilişkin sorular ve veri toplama teknikleri geliştirilebilir.

Alanyazını ile ilgili olarak toplumsal hareketler ve sosyal ağ sitelerine ilişkin Türkçe kaynağın sınırlı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye'de sosyal ağ siteleri kullanımına ilişkin daha fazla iletişim odaklı araştırma yapılmasının gerektiği anlaşılmıştır. İnternet kullanımı ve sosyal ağ siteleri ile ilgili daha çok nicel verilere rastlanmış fakat nitel verinin az olduğu görülmüştür. Sayfa yöneticileri de kendilerine genellikle nicel odaklı çalışmalar için ulaşıldığı için nicel verilerin çok fazla olduğunu ve nitel verinin yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle, nitel verilerin elde edileceği, odak grup görüşmesi, açık uçlu anket, takipçilerle yapılabilecek görüşmelerin yöntem olarak kullanılabileceği araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Çalışmada, daha fazla sayfa yöneticisine ulaşmaya çalışılmış fakat olumlu ya da olumsuz bir dönüş alınamadığından bu sayfalar çalışmanın dışında bırakılmıştır. Bu bağlamda bu sayfaları içerebilen bir çalışma da yapılabilir. Ulaşılan gruplar; Ankara, İstanbul ve Mersin merkezlidir. Daha farklı merkezlerden olan topluluklar ve sayfaları

içeren bir çalışma daha farklı bulgular ile yorumlanabilir. Bununla birlikte, çevrimiçi anket ile daha fazla kişiye ulaşarak daha geniş bir değerlendirme sonucu elde edilebilir.

Çalışmada yapılan görüşmelerde sayfa yöneticilerinin sosyal ağ sitelerine yönelik ilgili oldukları ve birçok düşünce sundukları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda daha fazla sayıda sadece sayfa yöneticilerini kapsayan bir çalışma ortaya konabilir. Ayrıca, sayfaların paylaşımlarının gözlemlenme süresi daha uzun tutularak; içerik analizi ya da söylem analizi gibi bir yöntemle çözümlenebilir.

KAYNAKÇA

- Andrejevic, M. (2014). Eleştirel medya çalışmaları 2.0: etkileşimli bir üst sürüm (Çev: Leyla Keskiner), M. Çakır (Editör), *Yeni medyaya eleştirel yaklaşımlar* içinde (s. 55-80). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Arrighi, G., Hopkins, T. K. ve Wallerstein, I. (2004). *Sistem karşıtı hareketler* (Çev: B. Soomay, S. Sökmen, C. Kanat). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2003). From pilgrim to tourist – or a short story of identity. S. Hall ve P. du Gay (Editörler), *Questions of cultural identity* içinde (s. 18-36). London: Sage Publications.
- Bernstein, M. (2009). The strategic uses of identity by lesbian and gay movement. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *The social movements reader: cases and concepts* içinde (s. 264-278). West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing: 264-278.
- Biernacka-Ligieza, I. (2014). Aktif veya pasif yerel kamusal alan: enformasyon-iletişim teknolojilerinin çağdaş yerel demokrasiler üzerine etkisi. (Çev: A. E. Pilgir). B. Çoban (Editör), *Sosyal medya devrimi* içinde (s. 97-116). İstanbul: Su Yayınevi.
- Birkalan-Gedik, H. (2011). Türkiye’de 2000’li yıllarda farklılık, cinsel kimlikler ve kimlik politikalarının yönetimi. *Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram* 65-66, 340-352.
- Biro, S., Botzenhardt, F. ve Ferdinand, H. M. (2014). Online surveys vs. online observations: a comparative analysis of online research methods and their impact on brand management. *Markenbrand*, 2/2014. <https://www.econstor.eu/handle/10419/97146> (Erişim tarihi: 22.07.2018).
- Blee, K. M. ve Taylor, V.. (2002). Semi-structured interviewing in social movement research. B. Klandermans ve S. Staggenborg (Editörler), *Methods of social movement research* içinde (s. 92-117). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bourse, M.. (2009). *Melezliğe övgü*. (Çev: I. Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Burke, P. ve Briggs, A. (2011). *Medyanın toplumsal tarihi: Gutenberg’den internet’e*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

- Butler, J. (2010). *Cinsiyet belası: feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Cabrera, N. L., Matias, C. E., ve Montoya, R.. (2017). Activism or slacktivism? the potential and pitfalls of social media in contemporary. *Student Activism. Journal of Diversity in Higher Education*. 2017 (3). <http://dx.doi.org/10.1037/dhe0000061> (Erişim tarihi: 04.07.2018)
- Calhoun, C. (1995). New social movements of the early nineteenth century. M. Tragott (Editör), *Repertoires and cycles of collective action* içinde (s. 173-215). Durham ve London: Duke University Press.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür – 2. cilt: kimliğin gücü*. (Çev: E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür - 3. cilt: binyılın sonu*. (Çev: E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2013). *İsyen ve umut ağları: internet çağında toplumsal hareketler* (Çev: E. Kılıç). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Cavanagh, A.. (2007). *Sociology in the age of internet*. Berkshire: Open University Press.
- Christensen, H. S. (2011). Political activities on the internet: slacktivism or political participation by other means? *First Monday*, 16 (2). <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/3336/2767> (Erişim tarihi: 06.07.2018).
- Cohen, J. (1999). Strateji ya da kimlik: yeni teorik paradigmlar ve sosyal hareketler. K. Çayır (Editör), *Yeni sosyal hareketler: teorik açılımlar* içinde (s. 109-129). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Connell, R. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve cinsel politika*. (Çev: C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cooper, M. ve Dzara, K.. (2010). The facebook revolution: lgbt identity and activism. C. Pullen ve M. Cooper (Editörler), *Lgbt identity and online new media* içinde (s. 100-112). New York: Routledge.

- Couldry, N. (2012). *Media, society, world: social theory and digital media practice*. Cambridge: Polity Press.
- Çayır, K. (2012). Gruplararası ilişkiler bağlamında ayrımcılık. K. Çayır ve M. A. Ceyhan (Editörler), *Ayrımcılık: çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (s. 5-15). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çetinkaya, D. Y. (2008). Tarih ve kuram arasında toplumsal hareketler. Y. D. Çetinkaya (Editör), *Toplumsal hareketler: tarih, teori ve deneyim* içinde (s. 15-64). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dean, J. (2012). *The communist horizon*. London: Verso.
- Dencik, L. ve Leistert, O.. (2015). Introduction. L. Dencik ve O. Leistert (Editörler), *Critical perspectives on social media and protest: between control and emancipation* içinde (s. 1-12). London: Rowman & Littlefield International Ltd.
- Della-Porta, D. (2012). Communication in movement: social movements as agents of participatory democracy. B. D. Loader ve D. Mercea (Editörler), *Social Media and Democracy: Innovations in Participatory Politics* içinde (s. 39-53). New York: Routledge.
- D'Emilio, J. (2009). The gay liberation movement. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *The social movements reader: cases and concepts* içinde (s. 36-41). West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing.
- Demirtaş Madran, H. A. (2012). Sosyal kimlik ve ayrımcılık. K. Çayır ve M. A. Ceyhan (Editörler), *Ayrımcılık: çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (s. 73-85). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Drushel, B. E. (2010). Virtually supportive: self-disclosure of minority sexualities through online social networking sites. C. Pullen ve M. Cooper (Editörler), *LGBT Identity and Online New Media* içinde (s. 62-74). New York: Routledge.
- Erol, A. (2011). Eşcinsel kurtuluş hareketinin Türkiye seyri. *Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram* 65-66, 431-463.

- Feenberg, A. (2010). Eleştirel teknoloji teorisi (Çev: C. Atay), G. Ruivenkamp, J. Jongerden ve M. Öztürk (Editörler), *Teknoloji ve Toplum: Yıkıcı Bir Direniş ve Yeniden Yapılanma* içinde (s. 23-46). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Fraser, N. (2004). Kamusal alanı yeniden düşünmek: gerçekte varolan demokrasinin eleştirisine bir katkı (Çev: M. Özbek). M. Özbek (Editör), *Kamusal Alan* içinde (s. 103-132). İstanbul: Hil Yayınları.
- Farser, N. (1995). Politics, culture, and the public sphere: toward a postmodern conception. N. Linda ve S. Steven (Editörler), *Social postmodernism: beyond identity politics* içinde (s. 287-314). Cambridge University Press.
- Fuchs, C. (2014). *Social media: a critical introduction*. London: SAGE Publications Ltd.
- Gamson, J. (2009). The dilemmas of identity politics. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *The social movements reader: cases and concepts* içinde (s. 383-392). West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing.
- Gauchet, M. (2013). *Yurttaşını arayan demokrasi*. (Çev: Zeynep Savaşçın). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Gerbner, G. (2010). Kitle iletişim araçları v iletişim kuramı (Çev: E. Mutlu). E. Mutlu (Editör), *Kitle İletişim Kuramları* içinde (s. 75-100). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Giddings, S. ve Lister, M. (2011). Network culture. S. Giddings ve M. Lister (Editörler), *The new media and technocultures reader* içinde (s. 327-328). Abingdon: Routledge.
- Golding, P. ve Murdock, G.. (1997). Kültür, iletişim ve ekonomi politik (Çev: D. B. Kejanlıoğlu). S. İrvan (Editör), *Medya, kültür, siyaset* içinde (s. 49-76). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/Ark Kitapları.
- Goodwin, J. ve Jasper, J. M. (2004). Introduction. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *Rethinking social movements: structure, meaning and emotion* içinde (s. vii-x). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Goodwin, J. ve Jasper, J. M. (2004). Caught in a winding, snarling vine: the structural bias of political process theory. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *Rethinking*

- social movements: structure, meaning and emotion* içinde (s. 3-30). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Grossberg, L.. (2003). Identity and cultural studies – is that all there is? S. Hall ve P. Du Gay (Editörler), *Questions of cultural identity* içinde (s. 87-107). London: Sage Publications.
- Habermas, J. (2004). Kamusal alan (Çev: M. Özbek). M. Özbek (Editör), *Kamusal alan* içinde (s. 95-102). İstanbul: Hil Yayınları.
- Habermas, J. (2012). *Kamusallığın yapısal dönüşümü*. (Çev: T. Bora ve M. Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hall, S. (1998a). Yerel ve küresel: küreselleşme ve etniklik (Çev: G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal). A. D. King (Editör), *Kültür, küreselleşme ve dünya-sistemi* içinde (s. 39-62). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hall, S. (1998b). Eski ve yeni kimlikler, eski ve yeni etniklikler (Çev: G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal). A. D. King (Editör), *Kültür, küreselleşme ve dünya-sistemi* içinde (s. 63-96). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hanisch, C. (1969). The personal is political. <http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html> (Erişim tarihi: 06.09. 2016).
- Haunss, S. (2015). Promise and practice in studies of social media and movements. L. Dencik ve O. Leistert (Editörler), *Critical perspectives on social media and protest: between control and emancipation* içinde (s. 13-34). London: Rowman & Littlefield International Ltd.
- Heberle, R. (1951). *Social movements: introduction to political sociology*. New York: Appleton-Century-Crofts, Inc.
- İnceoğlu Y. ve Çoban, S. (2015). Sokak ve dijital aktivizm: eylemin sokaktan siber uzaya taşınması ya da vice versa. Y. İnceoğlu ve S. Çoban (Editörler), *İnternet ve sokak* içinde (s. 19-72). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jansen, H. (2010). The logic of qualitative survey research and its position in the field of social research methods. *Forum: Qualitative Social Research*. 11 (2).

www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/download/1450/2947.

(Erişim tarihi: 01.22.2016)

Johnston, H., Larana, E. ve Gusfield, J. R. (1994). Identities, grievances, and new social movements. E. Larana, H. Johnston ve J. R. Gusfield (Editörler), *New social movements: from ideology to identity* içinde (s. 3-35). Philadelphia: Temple University Press.

Kahn, R. ve Kellner, D. (2007). Globalization, technopolitics and radical democracy. L. Dahlberg ve E. Siapera (Editörler), *Radical democracy and the internet: interrogating theory and practice* içinde (s. 17-36). New York: Palgrave Macmillan.

Kaplan, A. M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53 (1), 59-68.

Kejanlıoğlu, D. B. (2004). Medya çalışmalarında kamusal alan kavramı. M. Özbek (Editör), *Kamusal Alan* içinde (s. 689-714). İstanbul: Hil Yayınları.

Klandermans, B. ve Oegema, D. (1987). Potentials, networks, motivations, and barriers: steps towards participation in social movements. *American Sociological Review*, 52 (4), 519-531.

Kristofferson, K. W. Ve Peloza, J. (2014). The nature of slacktivism: how the social observability of an initial act of token support affects subsequent prosocial action. *Journal of Consumer Research*, 40 (6), 1149-1166 <http://www.jstor.org/stable/10.1086/674137> (Erişim tarihi: 12.06.2018).

Le Bon, G. (2001). *The crowd: a study of the popular mind*. New York: Dover Publications, Inc.

Lichterhan, P.. (2002). Seeing structure happen: theory-driven participant observation. B. Klandermans ve S. Staggenborg (Editörler), *Methods of social movement research* içinde (s. 118-145). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Lievrouw, L. A. (2011). *Alternative and activist new media*. Cambridge: Polity Press.

Loader, B. D. ve Mercea, D. (2012). Networking democracy? Social media innovations in participatory politics. B. D. Loader ve D. Mercea (Editörler), *Social media and*

- democracy: innovations in participatory politics* içinde (s. 1-10). New York: Routledge.
- Lovink, G. (2011). Updating tactical media. S. Giddings ve M. Lister (Editörler), *The new media and technocultures reader* içinde (s. 399-406). Abingdon: Routledge.
- Manovich, L. (2006). What is new media? R. Hassan ve J. Thomas (Editörler), *The new media theory reader* içinde (s. 5-10). Berkshire: Open University Press.
- Margetts, H., John, P., Hale, S. ve Yasseri, T. (2016). *Political turbulence: how social media shape collective action*. New Jersey: Princeton University Press.
- McLuhan, M. (2009). The medium is the message. L. A. Lievrouw ve S. Livingstone (Editörler), *New media volume I: visions, histories, mediation* içinde (s. 1-11). London: SAGE Publications.
- Melucci, A. (1999). Çağdaş hareketlerin sembolik meydan okuması. K. Çayır (Editör), *Yeni sosyal hareketler: teorik açılımlar* içinde (s. 81-107). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Meyer, D. S. (2009). How social movements matter. J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler), *The social movements reader: cases and concepts* içinde (s. 417-422). West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing.
- Miller, T. (2014). Bütün ülkelerin siberözgürlükçüleri birleşin: tube'larınızdan başka kaybedecek bire şeyiniz yok! (Çev: Ö. Çetin). M. Çakır (Editör), *Yeni medyaya eleştirel yaklaşımlar* içinde (s. 35-54). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Morley, D. ve Robins, K. (2011). *Kimlik mekânları: küresel medya, elektronik ortamlar ve kültürel sınırlar*. (Çev: E. Zeybekoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Morris, M. ve Organ, C. (2009). The internet as mass medium. L. A. Lievrouw ve S. Livingstone (Editörler), *New media volume I: visions, histories, mediation* içinde (s. 235-246). London: SAGE Publications.
- Mosco, V. (2006). İletişim endüstrilerinde emek: eleştirel toplumbilimsel bir bakış açısı. L. Yaylagül (Editör), *Kitle iletişiminin ekonomi politiği* içinde (s. 213-240). Ankara: Dalbaz Yayıncılık.

- Mozorov, E. (2011). *The net delusion: the dark side of internet freedom*. New York: Public Affairs Persus Books Group.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar 1. cilt*. Ankara: Yayınodası.
- Offe, C. (1999). Yeni sosyal hareketler: kurumsal politikanın sınırlarının zorlanması. K. Çayır (Editör), *Yeni sosyal hareketler: teorik açılımlar içinde* (s. 53-79). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Papacharissi, Z. (2004). Democracy online: civility, politeness, and the democratic potential of online political discussion groups. *New Media and Society* 6 (2), 259-283.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective publics: sentiment, technology, and politics*. New York: Oxford University Press.
- Partog, E. (2012). Queer teorisi bağlamında Türkiye lgbt mücadelesinin siyasi çizgisi. C. Çakırlar ve S. Delice (Editörler), *Cinsellik muamması: Türkiye’de queer kültür ve muhalefet içinde* (s. 162-184). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Poe, M. T. (2015). *İletişim tarihi: konuşmanın evriminden internete medya ve toplum*. (Çev. U. Y. Kaya). İstanbul: Isık Yayınları.
- Pullen, C. (2010) Introduction. C. Pullen ve M. Cooper (Editörler), *Lgbt identity and online new media içinde* (s. 1-16). New York: Routledge: 1-16.
- Roberts, J. M. (2014). *New media & public activism: neoliberalism, the state and radical protest in the public sphere*. Bristol: Policy Press.
- Sassen, S. (2010). Elektronik ağlar, iktidar ve demokrasi (Çev: C. Atay). G. Ruivenkamp, J. Jongerden ve M. Öztürk (Editörler), *Teknoloji ve toplum: yıkıcı bir direniş ve yeniden yapılanma içinde* (s. 117-154). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Seidman, S. (2006). Foreword. K. E. Lovaas, J. P. Elia ve G. A. Yep (Editörler), *Lgbt studies and queer theory: new conflicts, collaborations, and contested terrain içinde* (s. xxiii-xxvi). New York: Routledge.
- Sennett, R. (2010). *Kamusal insanın çöküşü*. (Çev: A. Yılmaz ve S. Durak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Stevenson, N. (2008). *Medya kültürleri: sosyal teori ve kitle iletişimi*. (Çev: G. Orhon ve B. E. Aksoy). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- The Broadband Commission for Digital Development. (2015). *The State of Broadband 2015*. <http://www.broadbandcommission.org/Documents/reports/bb-annualreport2015.pdf> (Erişim tarihi: 25.04.2016).
- Tilly, C. (2004). *Toplumsal hareketler: 1768-2004*. (Çev: O. Düz). İstanbul: Babil Yayınları.
- Tilly, C. (2008). Toplumsal hareketler yirmi birinci yüzyıla giriyor. Y. D. Çetinkaya (Editör), *Toplumsal hareketler: tarih, teori ve deneyim* içinde (s. 143-188). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Touraine, A. (2011). *Eşitliklerimiz ve farklılıklarımızla birlikte yaşayabilecek miyiz?* (Çev: O. Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Turkle, S. (1995). *Life on the screen: identity in the age of the internet*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
- Van de Donk, W., Loader, B. D., Nixon, P. G. ve Rucht, D. (2004). Introduction. W. Van de Donk, B. D. Loader, P. G. Nixon ve D. Rucht (Editörler), *Cyberprotest: new media, citizens and social movements* içinde (s. 1-26). London: Routledge.
- Wallerstein, I. (1998). Ulusal ve evrensel: dünya kültürü diye bir şey olabilir mi? (Çev: G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal). A. D. King (Editör), *Kültür, küreselleşme ve dünya-sistemi* içinde (s. 121-138). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Wasserman, S. ve Faust, K. (1994). *Social network analysis: methods and applications*. New York: Cambridge University Press.
- Wayne, M. (2009). *Marksizm ve medya araştırmaları: anahtar kavramlar, çağdaş eğilimler*. (Çev: Barış Cezar). İstanbul: Yordam Kitap.
- White, A. (2014). *Digital media and society: transforming economics, politics and social practices*. London: Palgrave Macmillan.
- Wolff, J.. (1998). Küresel ve özgül: çatışan kültür kuramlarının uzlaştırılması (Çev: G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal). A. D. King (Editör), *Kültür, küreselleşme ve dünya-sistemi* içinde (s. 204-216). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Onayı

Evrak Kayıt Tarihi: 12.01.2018

Protokol No: 5908

Tarih: 31.01.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Doktora Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Yeni Medyanın Yeni Toplumsal Hareketlere Etkileri: Türkiye'deki LGTB Hareketinin Sosyal Ağ Siteleri Pratiklerinin Çözümlemesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. D. Alper ALTUNAY
TEZ YAZARI:	Özgür ÇALIŞKAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof.Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)	
Prof.Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	Prof.Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK-2**Türkiye’deki LGBTİ Topluluklarının Facebook ve Twitter’daki Beğeni, Arkadaş, Üye ve Takipçi Sayıları (Erişim Tarihi: 09.01.2019)**

Beğeni, arkadaş ve üye sayıları Facebook, takipçi sayıları ise Twitter üzerinden elde edilmiş verilerdir. İtalik olan yazılı gruplar yarı-yapılandırılmış görüşme yapılan gruplardır.

	Grup Adı	Beğeni	Arkadaş	Üye	Takipçi	Site	Toplam
1	<i>Kaos GL</i>	70.588			29.676		100.264
2	Istanbul LGBTİ Dayanışma Derneği	20.849			40.564		61.413
3	Lambdaİstanbul	9.822		8.560	28.107		46.489
4	İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası	20.303			14.681		34.984
5	Türkiye LGBTİ Birliği	31.927			1463		33.390
6	<i>SPOD</i>	12.204			11.667		23.871
7	<i>Pembe Hayat</i>	12.698			9389		22.087
8	<i>LİSTAG</i>	2986		4742	10.685		18.413
9	LGBT Blok	2.805			15.393		18.198
10	<i>ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması</i>	2750		3417	7313		13.480
11	Siyah Pembe Üçgen İzmir	2754		6070	4202		13.026
12	Boğaziçi Üniversitesi LGBTİ+ Çalışmaları Kulübü	5142		1704	5859		12.705
13	Hebûn LGBT	637			10.361		10.998
14	HEVÎ İstanbul	3100		684	4870		8654
15	<i>Gökkuşağının Kızılı</i>	4604			1943		6574
16	Liseli LGBTİ	2885			3113		5998
17	Kırmızı Şemsiye	4451			1525		5976
18	<i>Mersin LGBT 7 Renk</i>	4486			626		5112
19	İstanbul Bears	2949			1886		4835
20	Cins Arı	2926			1408		4370
21	LeGeBiT	3013			1334		4347

22	İzmir LGBT (Dayanışma / Haberleşme)	2048			2252		4300
23	Genç LGBTİ	2602			1530		4132
24	MorEl Eskişehir	522		1930	1452		3904
25	Queer Adana	2037			1697		3734
26	Kocaeli LGBTİ+ İnsiyatifi	1957			1597		3554
27	<i>Komünist LGBT'ler</i>	3362			112		3474
28	Malatya Homofobi ve Transfobi Karşıtı Gençlik İnsiyatifi	3329			119		3448
29	ZeugMadi	1952			1230		3182
30	Muhafazakar LGBTİ	1954			910		2864
31	Uludağ Üniversitesi Özgür Renkler	1835			813		2648
32	CHP LGBTİ	1964			648		2612
33	Pembe Caretta LGBTQ	1866			661		2527
34	Bilgi Gökkuşığı	1648			770		2418
35	Mecliste LGBTİ	1617			573		2190
36	Keskesor LGBTİ	320	1221		440		1981
37	kuir	822		314	762		1898
38	İÜ Radar	1150			586		1736
39	Lion Queer	718			574		1292
40	Flu Baykuş	735			451		1186
41	Dersim Roştîya Asmê LGBTİ			747	62		809
42	Yıldız Teknik Üniversitesi ODA	358			114		472

EK-3: Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, YENİ MEDYANIN YENİ TOPLUMSAL HAREKETLERE ETKİLERİ: TÜRKİYE'DEKİ LGBTİ HAREKETİNİN SOSYAL AĞ SİTELERİ PRATİKLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ başlıklı bir araştırma çalışması olup Türkiye'deki Facebook ve Twitter ortamlarında yer alan LGBTİ gruplarının sosyal ağ sitelerini kullanma pratiklerini çözümleme amacını taşımaktadır. Çalışma, Doç. Dr. D. Alper Altunay ve Araş. Görv. Özgür Çalışkan tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile Türkiye'deki çevrimiçi LGBTİ gruplarının sosyal ağ sitelerini hangi biçimde ve nasıl kullandıkları ortaya konacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *yarı-yapılandırılmış görüşme / çevrimiçi anket* yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler harici disk içerisinde ses dosyası ve pdf doküman olarak dijital dosyalama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Sinema ve Televizyon bölümünden Araş. Görv. Özgür Çalışkan'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Özgür Çalışkan

Adres: Anadolu Üniversitesi,

Yunus Emre Kampüsü,

İletişim Bilimleri Fakültesi,

Tepebaşı / Eskişehir

İş Tel:

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih: